

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Ajakirjanduse õppekava

Triin Ärm

I ja II kursuse tudengite meediapädevus eesti keele kursuse
„Meedia ja mõjutamine" kontekstis

Magistritöö

Juhendaja: Kadri Ugur, PhD

Tartu 2017

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Teoreetilised lähtekohad.....	7
1.1. Meediaõpetuse mõistestik.....	7
1.2. Meediapädevuse komponendid.....	11
1.3. Meediapädevuse kontseptsioonid	13
1.4. Uurimisküsimused	16
2. Valim ja meetod	17
2.1. Valim	17
2.1.1. Valimi strateegia ja grupi värbamise kava	17
2.1.2. Uurimuse läbiviimise ja intervjuu kava kirjeldus	18
2.2. Meetod ja töökäik	20
2.2.1. Fookusgrupi intervjuud ja paarisintervjuud	20
2.2.2. Kvalitatiivne sisuanalüüs ja analüüsimeetodi kirjeldus	21
2.3. Meetodi kriitika.....	22
3. Uurimistulemused.....	23
3.1. Veebiküsitluse tulemused	23
3.2. Intervjuude sisuanalüüsi tulemused	24
3.2.1. Meedia käsitlemine koolis.....	24
3.2.2. Noorte hinnangud meedia käsitlemisele koolis.....	28
3.2.3. Noorte hinnangud koolis õpitu ja meediasisu loomise seostelega.....	29
3.2.4. Tekstitunnused	30
3.2.5. Noorte arvamus meedia rollist ühiskonnas	42
4. Järeldused ja diskussioon	44
4.1. Noorte kokkupuuted meediaga koolis	44

4.2. Kursus „Meedia ja mõjutamine“ eesti keele aines.....	45
4.3. Tekstitunnuste analüüsimine.....	46
4.4. Meedia roll ühiskonnas	49
Kokkuvõte	50
Summary.....	52
Kirjandus	54
Lisa 1: Intervjuu kava ja abimaterjalid	60
Lisa 2: Transkriptsioonid.....	64

Sissejuhatus

Enamik noori puutub meediaga kokku iga päev – nad kasutavad sotsiaalmeediat, loevad veebiuudiseid, vaatavad filme või on muudmoodi meediasisu tarbijad ning aeg-ajalt ka selle loojad. Sotsiaalmeedias jagatud informatsioon ei pruugi olla aga alati tõene või mitmest allikast järele kontrollitud, nagu eeldatakse traditsiooniliste meediaväljaannete lugude puhul. Erinevas infos orienteerumine nõuab noorelt nii teadmisi, oskusi kui ka hoiakuid, mis omakorda kujundavad noore meediapädevust. Seda terminit on defineeritud erinevalt, magistritöös lähtun eelkõige Euroopa komisjoni (2007) määratlusest, mille järgi on meediapädevust Euroopa kontekstis oskus kasutada meediat, mõista ja hinnata kriitiliselt meedia ja meediasisu erinevaid aspekte ja suhelda erinevates kontekstides. Euroopa lähenemise viis meediapädevusele koondab enda alla kogu meedia. Teisi meediapädevuse mõisteselgitusi käsitlen magistritöö teooriapeatükis.

Eesti autoritest on meediaõpetust kaardistanud Kadri Ugur (2004). Ugur (2010), kes on ka selle magistritöö juhendaja, uuris oma doktoritöös meediapädevust ja jõudis järeldusele, et põhikooli ja gümnaasiumi riiklikes õppekavades sätestatud meediapädevusega seotud õpitulemused vastavad vaid osaliselt noorte reaalsele meediakasutusele ning on seetõttu vähetähtsad, sest ei kujunda noortes liberaalsel meediaturul toimetulemiseks tarvilikku suutlikkust. Meediatekstiga toimetulemise ühe näitena võib välja tuua Maria Tammingu (2009) bakalaureusetöö, kus ta jõudis järeldusele, et uurimistöös osalenud varateismeliste ja täiskasvanute kriitiline lugemisoskus on erineval tasemel, aga vahe ei ole suur ning ei ole lihtne öelda, kumma vanusegrupi esindajad on meediakriitilisemad, samal ajal kui mõlema grupi meediakriitilisuses esines puudusi.

Kuigi ma ei uurinud käesolevas magistritöös õpetajate meediapädevusi, mängib meediapädevuse arengul rolli ka õpetaja meediapädevus. Juba 2004. aastal juhtis Tarmu Kurm oma magistritöös tähelepanu Eesti üldhariduskoolide õpetajate ebapiisavale meediapädevusele ja tõi välja, et õpetajad ei ole valmis meedia õpetamiseks. Ligi kümme aastat hiljem märkis Liina Raudvassar (2013) oma magistritöös, et meediaõpetuse tulemuslikkus sõltub konkreetsest õpetajast, kuna õpetajad ei saa kujundada õpilaste meediapädevust, kui neil endil pole vastavaid teadmisi, huvi ega valmisolekut. Samas tõi Kristi Vinter (2013) tõi oma doktoritöös välja, et lapsevanemad peavad meediapädevuse

kujundamisel õpetajate rolli tagasihoidlikuks ning digitaalse ekraanimeedia kasutamise ja tarbimise eelistuste kujunemisel on märkimisväärne osa eakaaslastel.

Meediapädevuse arendamiseks on erinevaid võimalusi. Noorte meediapädevuse arendamiseks koolis on alates 2010. aastast gümnaasiumi riiklikus õppekavas (GRÕKis) eesti keele kursus „Meedia ja mõjutamine“. Selle kursuse õpitulemustena on näiteks välja toodud, et kursuse lõpuks tunneb õpilane meediakanaleid ja -žanre, nende tunnuseid ning meediateksti vastuvõtu eripära. Pärast „Meedia ja mõjutamine“ kursuse lõppu peaks gümnasist olema saavutanud selle kursuse õpitulemused. Kui aga lähtuda Kadri Uguri ja Eleri Lõhmuse (2016) avaldamata uuringust, mis käsitleb produktsioonipõhise ja akadeemilise meediaõpetuse mõju noorte meediapädevusele, on noortel raskusi läbitud kursusel tehtu ja õpitu meenutamise ning kasutamisega. Näiteks ei teinud avaldamata uuringu fookusgrupi intervjuudel osalenud noored vahet uudisel ja pressiteatel ning keeruline oli nende jaoks ka juhtlõigu määratlemine. Need esialgsed tulemused ajendasidki mind uurima noorte meediapädevuse arengut kursuse „Meedia ja mõjutamine“ kontekstis. Magistritöö uurimusliku osa läbiviimiseks kasutan rühmaintervjuusid ja veebiküsitlust.

Magistritöö eesmärk on saada teada, mida mäletavad üks kuni kaks aastat tagasi kursuse „Meedia ja mõjutamine“ läbinud noored sellest kursusest gümnaasiumi riiklikus õppekavas välja toodud „Meedia ja mõjutamine“ kursuse õpitulemuste kontekstis. Käesolevas lõputöös peangi noorte all silmas kõrgkoolide I ja II kursuse tudengeid, kes on astunud gümnaasiumisse alates 2011. aastast, sest alates sellest ajast oli „Meedia ja mõjutamine“ kursus kohustuslik. Gümnaasiumi riikliku õppekava järgi peaks kursuse lõpus õpilase teadmised ja oskused vastama välja toodud õpitulemustele. Lähtuvalt selle kursuse õpitulemustest uurin magistritöös, mida ja kuidas noored koolis, sealjuures eelkõige „Meedia ja mõjutamine“ kursusel, meedia kohta teada said ja omandasid, mis mulje neile koolis meedia õppimisest jäi ning kas neil endi hinnangul oli koolis meedia käsitlemisest ja õppimisest kasu. Samuti uurin noortelt, mida nad peavad kursuse „Meedia ja mõjutamine“ eesmärgiks ning kuidas nad koolis meedia kohta saadud teadmisi ja oskusi rakendavad nii meediasisu tarbijate kui ka loojatena. Lisaks uurin, milline on noorte hinnangul meedia roll ühiskonnas.

Magistritöö esimeses, teoreetilisi lähtekohti sisaldavas peatükis annan ülevaate meediaõpetuse mõistestikust, meediapädevuse kontseptsioonidest, meediapädevuse komponentidest ja esitan

magistritöö uurimisküsimused. Lõputöö teises peatükis kirjeldan valimit ja meetodit ehk annan ülevaate, mis uurimismeetodeid magistritöö läbiviimiseks kasutasin ning kuidas intervjuud ja veebiküsitluse läbi viisin. Kolmandas peatükis esitan uurimistulemused. Selles peatükis esitatud näited toon välja põhimõttel „Näide 1 = N1“ ning respondendid on esitatud numbritega V1,V2,V3 ... V15, et neid üksteisest eraldada ja samas nende anonüümsus säilitada. Magistritöö neljas peatükk koosneb järeldustest ja diskussioonist. Uurimistöö lõpus esitan kokkuvõtte.

1. Teoreetilised lähtekohad

Teoreetiliste lähtekohtade peatükis käsitlen meediaõpetuse terminoloogiat, meediapädevuse kontseptsioone ja meediapädevuse komponente.

1.1. Meediaõpetuse mõistestik

Nii meediaõpetusest kõneldes kui ka seda õpetades kasutatakse eri mõisteid. Teemakohases teaduskirjanduses esinevad peamiste terminitena meediaharidus, meediaõpetus, meediakasvatus ja meediapädevus, mille sisu magistritöös selles peatükis avan.

Erinevate mõistete kasutamine muudab keerulisemaks nende tähenduste mõistmise (Arnolds-Granlund, 2010: 42), sest terminite tähenduste piirid võivad olla üsna hägused ning teadlased annavad mõistetele erinevaid selgitusi. Seega on nii teemakohases teoreetilises kirjanduses kui ka meediaõpetuse praktikas tekkinud teatav segadus seoses meediaõpetuse sõnavaraga (Ugur, 2004), mistõttu esitan ka selles magistritöös tarvilikud mõisted koos selgitustega.

Rääkides teemakohasest sõnavarast, tuleb arvestada ka sellega, et meediaõpetust käsitlev sõnavara pole lõplikult välja arenenud ning ühe riigi ja keeleruumi piires tulenevad sõnavara erinevused peamiselt keelekasutaja kogemustest, kontekstist ja kommunikatsiooni eesmärgist (Ugur, 2004). Lisaks esineb erinevusi sõnavaras ka erinevate riikide ja keeleruumide puhul. Selles uurimistöös keskendun eelkõige eesti- ja ingliskeelsetele terminitele.

Meediaõpetuse terminoloogias tekib probleem ka sellega, milliseid termineid eri haridustasemetel tegevuste kohta kasutada (Ugur, 2004), mistõttu on erinevate mõistete ja nende tähenduse määratlemisega tegelenud Ugur ja Lauk (2003). Terminite tähenduse selgitamine on oluline, sest üks ja sama mõiste võib kanda mitut tähendust. Näiteks sõnapaar *media education* võib tähendada nii meediakasvatust kui ka meediaprofessionaalide koolitamist (Ugur, 2004).

Ka Inglismaa koolides meediaõpetuse olukorda ja suundumist uurinud ning analüüsinud Dan Fleming (1993) kasutab üldhariduskooli kahes esimeses kooliastmes toimuva õpetuse kohta samas tähenduses mõisteid *media teaching* ja *media education*, mille võib eesti keelde tõlkida kui *meediaõpetuse* (Ugur, 2004). Järgnevalt toon välja Uguri (2004) meediaõpetusega seotud

terminite haridusastmete jaotumise tabeli, kust jätsin välja soomekeelsed terminid, sest neid ma magistritöös ei käsitle.

Tabel 1. Meediaõpetusega seotud terminite jaotumine haridusastmete

MÕISTE	HARIDUS-ASTE	VÕIMALIKUD VASTED	SISU	EESMÄRK
Meedia- kasvatus	Alates alushari- dusest; elukestvalt	<i>media education</i>	Meediakasutus -harjumuste kujundamine, kommunikat- sioonieetika teadvustamine ja arendamine	Elukestva meedia kaudu toimuva õppe eelduste loomine, meediapädevuse saavutamise, kommunikatsiooniharju- muste kujundamine
Meedia- õpetus	Alates I kooli- astmest; rõhuasetus III ja IV kooliastmel	<i>media education,</i> <i>media teaching</i>	Teadmiste andmine meedia kohta, analüüsi- ja eneseväljendus -oskuste arendamine	Meediapädevuse saavutamise ja arendamine
Meedia- haridus	Kutse- ja kõrgharidus	<i>professional</i> <i>media education</i>	Ajakirjandusli- ku erihariduse andmine	Kutseliste ajakirjanike ettevalmistamine

Pean magistritöö keskseks mõisteks meediapädevust, mille eesmärk ühinenud rahvaste hariduse, teaduse ja kultuuri organisatsiooni (UNESCO) järgi on anda inimestele kompetents ehk teadmised, oskused ja suhtumine, mis on vajalik traditsioonilise ja uue meediaga tegelemiseks (UNESCO ... , 2016a). Meediapädevust peetakse ka meediaõpetuse keskseks mõisteks, mis koondab laste meediaga seotud tegevusi nii vabal ajal kui ka organiseeritud meedia-alaseid tegevusi koolis (Erstad, 2010: 15). Samuti on meediapädevust peetud üheks põhiliseks meediahariduse väljundiks (Kupiainen ja Sintonen, 2010: 57). Ehk tulemiks, milleni meedia õpetamise teel loodetakse jõuda – areneda meediapädevaks inimeseks.

Samas võib meediaõpetuse mõiste tekitada segadust isegi koolis, näiteks selles osas, kas tegemist on pigem meedia õpetamise ja õppimise või pelgalt mõne meediumi kasutamisega (Hart, 1998: 4). Ehk milline kasutegur on näiteks paberilt või tahvelarvutist artikli lugemisel, kui ajalehest loetut või tahvelarvutist nähtut ei analüüsita ega arutata. Lisaks koolile võib meediaharidust praktiseerida mujalgi. Bazalgette, Bevort ja Savino (1992: XII) on toonud meediahariduse praktiseerimise kohtadena välja näiteks hariduslikud või keskkondlikud ühendused, religioossed organisatsioonid või muud populaarsed liikumised ning mõnikord organiseerivad üritusi ka õpetajad üksinda või kaasatakse professionaalseid meediatöötajaid.

Ka meediahariduse efektiivsust on keeruline, kui mitte võimatu, objektiivselt mõõta. Teatud edukuse kriteeriumid või meediapädevaks inimeseks kujunemise eesmärgid on uurijad siiski seadnud. Masterman (1991) peab näiteks toimiva meediahariduse all silmas õpetust, mis kaasab õpilasi ja nende mõjuvõimu, et luua ja hoida demokraatiat. Lisaks laiemale eesmärgile, nagu demokraatia hoidmine, on toimiva meediaõpetuse eesmärk tema hinnangul ka kasvatada auditooriumit, kelle arvamus ei ole lihtsasti manipuleeritav, vaid kelle arvamus loeb ka meediaväljaande jaoks, sest tegemist on lugejaga, keda iseloomustab kriitiline suhtumine loetavasse teabesse ning võime langetada otsuseid iseseisvalt (Masterman, 1991). Sarnase püüdluse on meediahariduse eesmärgina välja toonud ka Cox Committee (DES, 1989: 9.6), kes kirjutab raportis, et meediahariduse eesmärk on arendada laste kriitilist arusaama meediast ning luua rohkem aktiivseid meediakasutajaid, kes nõuaks ka meedialt mitmekesisema sisu loomist. Lisaks tuuakse raportis välja meediasisu analüüsi ja loomise olulisus (DES, 1989: 9.6).

Inglismaal on oldud üsna üldisel ja hedonistlikul seisukohal, et meediat tuleb õpetada peamiselt selleks, et inimesed saaksid nautida erinevaid meediakanaleid ning neil areneks teadmine, kuidas need kanalid töötavad (Hart, 1998: 23). USA erinevates osariikides esineb väga erinevat suhtumist meediaõpetusse, mistõttu on seal ka meediaõpetust väga erinevalt defineeritud (Ugur, 2004). Nii võibki öelda, et kuigi nii Inglismaal kui ka USAs kasutatakse suhtluskeelena inglise keelt, esinevad siiski erinevused nii riigi kui ka osariikide puhul.

Rääkides aga lähemalt meediapädevusest, tuleks enne selgitada ka mõistet kirjaoskus (*literacy*). Pädevuste kontseptsiooni arendamine sai alguse 1970-1980ndatel uurimusega

„New Literacy Studies“, mille järel vaidlesid uurijad pädevuse mõiste sisu üle (Erstad, 2010: 16). Lisaks meediapädevusele räägitakse veel ka näiteks infopädevusest, digitaalsest pädevusest ja visuaalsest pädevusest, mis mängivad tänapäeval olulist rolli. Digitaalsete oskuste ja kommuniqueerimisoskuste omandamist nähakse osana nüüdisaegses ühiskonna sotsialiseerumise protsessis (Kalmus, 2007: 157). Meediapädevust seostatakse traditsionaalse pädevuse/kirjaoskusega (Uusitalo, 2010: 70) ning terminit on ühendatud ka laiendatud kirjaoskuse/pädevuse kontseptsiooniga, mis koondab ühtse mõiste alla nii lugemise, rääkimise, kuulamise, kirjutamise, kriitilise vaatamise kui ka meedia sisuloo (Hobbs, 1998: 127). PISA (2006) uuringu järgi tähendab kirjaoskus võimekust mõista ja tõlgendada teksti, peegeldada teksti sisu ja konteksti ning kirjaliku teksti põhjal uusi sõnumeid koostada. Pahl ja Rowsell (2005: 3) tõid välja, et pädevus kätkeb endas sõnumi dekodeerimist ja kodeerimist, mis ei arvesta konteksti ja võib lugemise ja kirjutamise keerulise olemuse tõttu muuta valeks sõnumi sisu. Seega tuleks pädevuste puhul arvestada ka konteksti.

Kuigi meediapädevusele ei ole ühtset definitsiooni, on püütud luua ka nn standard definitsioon. Selle järgi on meediapädevus võimalus siseneda, mõista ja luua suhteid erinevates kontekstides (Ofcom, 2008). Nagu ka eespool välja tõin, on meediaõpetust puudutav sõnavara lai ja terminid mitut moodi mõistetavad, mistõttu on ka meediapädevuse määratlemine nii uurijatele kui ka haridustöötajatele alati väljakutse (Barnes jt, 2007: 7) ning standardina toodud definitsioonist ei pruugi mõiste sisu avamiseks piisata. Näiteks terminid *media literacy* ja *media awareness* on vaatamata näilisele erinevusele sama sisuga ning kui mõisteid ja määratlusi üksteisega võrrelda, tingib erinevad rõhuasetused pigem kultuuri ja meediakeskkonna spetsiifika, mitte erinevad taotlused (Lauk ja Ugur, 2003). Seega tasub teemakohast kirjandust lugedes mõelda lisaks keelele ja artikli avaldamise riigil ka kultuuri ja meediakeskkonna peale.

Koolide meediaõpetuse kontekstis on räägitud meediapädevusest näitamaks, et lastele tuleb õpetada erineva meedia sotsiaalset ja kultuurilist mõju ühiskonnale (Tyner, 1998). Ka Kupiainen ja Sintonen (2010: 57) on näinud meediapädevust kui laiapõhjalist pädevust, mis suhestub mitme keele või kommunikatsiooni vormidega. Vastupidiselt laiematele definitsioonidele räägitakse USAs ja Kanadas meediapädevusest konkreetselt, tuues peamisena välja meediapädevuse kui võime analüüsida ja hinnata meediasõnumeid kogu

variatiivsuses, näiteks trükimeedia sõnumeid, graafilisi sõnumeid, videoid ning kasutada meediat efektiivselt informatsiooni edastamiseks (Ugur, 2004 kaudu). Sarnaselt käsitleb meediapädevust ka Firestone (1992), defineerides meediapädevust kui võimet pääseda ligi, analüüsida, hinnata ja edastada sõnumeid paljudes eri vormides.

Meedia kriitiliselt hindamise võime olulisust rõhutavad meediapädevust käsitledes ka Livingstone ja Bovill (1999), kes juhivad tähelepanu sellele, et meediapädev inimene peaks oskama teha vahet erinevates allikates esineva info väärtuse vahel. Lisaks aitab meediapädevus mõista kuvatava (ja muu) meedia ülesehitust, vorme, tugevusi ja piiranguid (Livingstone ja Bovill, 1999). James Potter (2001: IX) näeb aga meediapädevuse keskse arusaamana kontrolli saavutamist meedia mõju üle, mis seostub arusaamaga, et meedial ei tohiks olla võimalik inimesega manipuleerida. Oluline osa meediapädevusest keskendub tema hinnangul ka meediast saadud info tõlgenduslikule küljele, sest Potter (2001: 4) defineerib meediapädevuse kui perspektiivi, mida inimesed meediaga kokku puutudes aktiivselt kasutavad, et interpreteerida nendeni jõudvate sõnumite tähendust. Seega toetab ta ka arusaama, et inimene annab saadud infole ise tähenduse. Lisaks kirjeldab ta meediapädevuse olulisust nii emotsionaalse, kognitiivse, esteetilise kui moraalse informatsiooni puhul (Potter, 2001), juhtides nii tähelepanu meediapädevuse tähtsusele elu erinevates aspektides.

Eestis on kasutatud vaheldumisi mõisteid meediapädevus ja meediakompetentsus ning vähesemal määral ka mõistet meediakirjaoskus ning selle saavutamiseks mõeldud distsipliini on nimetatud meediaõpetuseks (Ugur, 2004). Selles magistritöös kasutan edaspidi mõistet meediapädevus. Lõputöö järgmistes teooriapeatükkides keskendun meediapädevuse komponentidele ja kontseptsioonidele.

1.2. Meediapädevuse komponendid

Inimeste üha suurem meediatarbimine, informatsiooni tootmine ja korraldamine ning surve kohelda informatsiooni nagu kaupa, on suurendanud vajadust meediahariduse järele alates 1980. aastatest (Masterman ja Mariet, 1994). Kuigi Põhjamaadel on pikk meediahariduse õpetamise traditsioon ning meediahariduse vastu tuntakse huvi, on see jäänud koolide tegevustes ja õppekavades siiski marginaalsesse seisusse (Erstad, 2010: 15). Järgnevalt võrdlen

omavahel gümnaasiumi riikliku õppekava lisas 1 välja toodud eesti keele kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemusi, UNESCO (2016a) meediapädevuse õpikomponente ja Euroopa Komisjoni (2007) meediapädevuse tasandeid.

Kõigis nimetatud käsitlustes räägitakse kriitilisest suhtumisest. Kõige laiem kriitilise suhtumise käsitlus on UNESCO-I (2016a), selle järgi on õpikomponent meediasisu kriitiline käsitlemine. Euroopa Komisjoni (2007) seisukoht on, et kriitiliselt tuleb suhtuda meediasse nii kvaliteedi kui ka sisu täpsuse poolest, näiteks peab olema võime informatsiooni hinnata ja erinevate meediakanalite reklaamiga toime tulla. Kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemused on kõige konkreetsemad, seal on välja toodud reklaami kriitiline analüüsimine ja selle varjatud sõnumi mõistmine. Sisuliselt sarnane õpitulemusega on selle kursuse õpitulemustes toodud välja ka küsitava ja usaldusväärse info eristamine (GRÕK, lisa 1), kuigi pole kasutatud sõna „kriitiline“.

Nii UNESCO (2016b) õpikomponendid kui ka „Meedia ja mõjutamise“ õpitulemused (GRÕK, lisa 1) toovad välja meedia rolli tundmise. Ettekujutus meedia rollist ühiskonnas on „Meedia ja mõjutamise“ õpitulemus (GRÕK, lisa 1). UNESCO (2016b) õpikomponent on meedia rolli ja funktsioonide mõistmine demokraatlikes ühiskondades ning nende tingimuste mõistmine, mille järgi meedia oma funktsioone täidab.

Meediakanaleid puudutavad Euroopa Komisjoni meediapädevuse tasandid (2007) ja kursuse „Meedia ja mõjutamise“ õpitulemused (GRÕK, lisa 1). Selle kursuse õpitulemuse järgi peaks kursuse lõpus õpilane tundma meediakanaleid ja -žanre, nende tunnuseid ja meediateksti vastuvõtu eripära (GRÕK, lisa 1). Euroopa Komisjoni (2007) meediapädevuse tasand on hea toimetulek kõigi meediavormidega ajalehtedest virtuaalkogukondadeni ning lisaks toob Euroopa Komisjon sisse ka meediamajandamise, meediakanalite paljususe ja omandilise kuuluvuse, mida teised kaks käsitlust ei puuduta.

UNESCO (2016a) ja Euroopa Komisjoni (2007) käsitlustes on välja toodud ka kasutaja sisuloome aspekt, mis „Meedia ja mõjutamise“ õpitulemustes puudub. UNESCO (2016a) näeb õpikomponendina ülevaadet oskustest, mida on vaja kasutaja loodud sisu tootmiseks. Euroopa Komisjon (2007) käsitleb meedia loomingulist kasutust, sest meediatehnoloogia areng ja interneti kasvav osatähtsus levikanalina võimaldavad aina suuremal hulgal

eurooplastel luua ja levitada kujundeid, teavet ja infosisu. Lisaks toob UNESCO (2016a) välja meedias osalemise eneseväljenduslikul ja demokraatlikul eesmärgil.

Teistest käsitlustest erinevalt tõi Euroopa Komisjon (2007) meediapädevuse tasandina välja ka aktiivse meediakasutuse, näites seoses õppetöö või meelelahutusega ning samuti autoriõiguse temaatika mõistmise. Kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemused (GRÕK 1) olid lisaks eespool mainitutele veel kommunikatsioonimudelid ettekujutuse tekkimine, verbaalse teksti visuaalses ja audiovisuaalses kontekstis analüüsimine ning oskus sõnastada teksti sõnumit, leida viiteid ja vihjeid teistele tekstidele ning tõlgendada teksti seostuvate tekstide kontekstis. Lisaks fakti ja arvamuse eristamise oskus ning meediatekstis argumentide, põhiliste verbaalsete ja visuaalsete mõjutamisvõtete äratundmine (GRÕK, lisa 1).

1.3. Meediapädevuse kontseptsioonid

Magistritöö selles alapeatükis võrdlen kolme meediapädevuse kontseptsiooni: proteksionistlikku ehk kaitsvat, meediakriitilist ja tehnoloogilis-produktsioonipõhist kontseptsiooni. Tegemist on tingliku jaotusega, mille eesmärk on näidata kolme erineva meediapädevuse kontseptsiooni käsitlust.

Interneti ja sellega seotud teenuste kasutamine on muutumas üha populaarsemaks ajaviiteks, seda eriti laste ja noorte seas, kuid hoolimata paljudest kasuteguritest on seal ka riske, millest nad peavad teadlikud olema (Wold, Aristodemou, Dunkels ja Laouris, 2012: 135). Näiteks võib Internetis kokku puutuda kiusamise, rassismi, petmise või seksuaalkurjategijate (Livingston ja Haddon, 2009: 2) või eetiliselts küsitava informatsiooni, näiteks vihakõne või natsipropagandaga, mis võib mõjutatavatele lastele kahju teha (Palfley ja Gasser, 2008: 168). Eriti arvestades, et enamik lastest on saanud vähe teadmisi või treeningut seoses sellega, kuidas internetti kasutada (Hagen, 2010: 33).

Laps nii publiku kui ka meediakasutajana on konstrueeritud ja positsioneeritud. Eeldatakse, et lapsed on publiku ja meediakasutajana pigem teistsugused kui täiskasvanud, mitte samasugused (Buckingham, 1998). Lisaks on veebimaailm muutunud üha interaktiivsemaks ja üha ohtlikumaks, mistõttu vajavad lapsed kindlasti kaitset ja sellega toimetulemiseks

juhendamist. Samas tuleks lisaks riskidele mõelda ka laste mõjuvõimu suurendamisele meedias, arendades nende meediapädevust, luues positiivset meediasisu ja näidates selle meediasisu väärtust (Haan, 2012: 196).

Laste turvalisuse küsimus tekitab avalikkuses märgatava ärevuse või lausa moraalse paanika lapsea vabaduse ja süütuse üle, segatuna ärevusega teadmatusest uue ja kompleksse tehnoloogia võimust ja massimeedia tendentsidest teha üldistusi individuaalsete kahjustamise juhtumite põhjal (Livingstone ja Haddon, 2012: 5). Selline ärevus on õigustatud, kuna lastel napib sageli internetis kättesaadava informatsiooni usaldusväärsuse hindamise oskuseid (Sonck, Kuiper ja Haan 2012: 87). Täiskasvanuks saamiseks peab laps arenema nii kognitiivselt, emotsionaalselt kui ka sotsiaalselt (Hagen, 2010: 31). Selle vaate kõrvale on tekkinud teinegi arusaam lapsepõlvest kui konstruktsioonist (Haddon, 2004), mille järgi tuleks näha meediat kui lahutamatu osa laste praegusest elust, mitte kui instrumenti, mis võib kas toetada või takistada nende arengut (Hagen, 2010: 31). Laste digitaalset õigusi saab toetada pakkudes meediasisu, mis soodustab lapse intellektuaalset ja loomingulist arengut (Haan 2012: 190). Meediaharidus mängib olulist rolli aitamaks õpilastel omandada näiteks sotsiaalseid oskuseid, kriitilist mõtlemist, lugemis- ja kirjutamisoskust ning seoste loomise ja probleemi lahendamise oskuseid (El-Khateeb 2008: 181).

Kriitiline pedagoogika toetub postmodernistlikule või poststrukturealistlikule arusaamale, mille järgi pole ühte tõe ning rõhutab, et teadmiste sotsiaalset konstrueerimist ja teksti dekonstrueerimist (Court ja Criticos: 1998: 83) Kui lugeda tekste nagu kultuuri esitamise viise, tõstatab meediaharidus küsimusi: keda ja kuidas tekstis esitletakse, kes on artiklist välja jäetud, kelle sõnumit edastatakse, kelle huvisid selle meediasisu kaudu esindatakse (Court ja Criticos: 1998: 83). Kriitiline haridus püüab luua lugejaid, kes suudavad ületada piire ja leida teadmisi nii ajalooliselt, sotsiaalselt kui kriitiliselt. Selle lähenemise eesmärk on, et lugeja looks ise oma narratiivid ja ajaloo ning saaks aru, et need on tema enda loodud (Court ja Criticos: 1998: 83).

Kuni 90ndate lõpuni nähti üldist meediahariduse avalikku diskursust õppekavas kohustuslikuna ning see keskendus meediasõnumite suhtes kriitiliselt mõtleva õpilase koolitamisele. Järgneva kaheksa aastaga liikus aga rõhk sisu loomise ja digitaalse produktsiooni poole (Erstad, 2010: 22). Nii ongi meie ees kaks võimalust: kas hävitada kõik,

mis on internetis ja selles, kuidas noored seda kasutavad, head või teha tarku otsuseid ja liikuda digitaalse ajastu helgema tuleviku poole, kus märkame digitehnoloogia potentsiaali. Selle poole liikumist segab aga peamiselt hirm – lapsevanemad, õpetajad ja psühholoogid muretsevad õigustatult selle pärast, et noored on liiga suure osa oma ajast digikeskkonnas (Palfley ja Gasser, 2008: 8–9).

Nii käsitletaksegi tihti avalikus diskursuses laste ja noorte meediaga seotud harjumusi vastandlikult. Ühelt poolt öeldakse, et lapsed, eriti väiksed lapsed, on süütud ja haavatavad subjektid, keda tuleb kaitsta. Hagen (2003b) leiab, et teisalt kujutatakse neid aga teerajajatena – nad on aktiivsed, pädevad ja neil on peaaegu et loomulikku annet meedia kasutamisel (Hagen, 2003b, Hagen, 2010: 30 kaudu). Interneti ja infotehnoloogia arenguga koos sirgunud lapsi ja noori on nimetatud erinevalt, näiteks netipõlvkonnaks või digitaalseks põlvkonnaks (Sonck, Kuiper ja Haan, 2012: 87). Internet ja teised veebitehnoloogiad annavad lastele üle Euroopa laialdased võimalused ja toovad neile kasu (Kalmus, Runnel ja Siibak, 2009: 71), samas on see digitaalne põlvkond siiski haavatav rühm, keda ohustavad potentsiaalselt informatsiooni ja kommunikatsioonitehnoloogiad (ICT) (Livingstone, 2002: 2). Nii arutletaksegi selle üle, kuidas tehnoloogia kaasnevad uued ohud mõjutavad digiseadmetega koos üleskasvanud laste põlvkonda (Holloway ja Valentin, 2003: 1).

Seega on lapsed korraka nii haavatavad kui ka väga targad. Need nägemused võivad mõjutada nii neid inimesi, kes poliitikat kujundavad või meediat uurivad ning ka üldisemalt seda, kuidas lapsi koheldakse (Hagen, 2010: 30). Samuti on toodud välja, et laste ja uute tehnoloogiate suhe on paradoksaalne: digirevolutsioon toob endaga kaasa üha enam uusi tehnoloogiaid, kuid hariduspoliitika uuendused ei taga info- ja kommunikatsioonitehnoloogia põhiliste oskuste omandamist (Facer jt 2001: 9). Ka kipub meediaõpetus jääma varju seoses tehnoloogia arenguga. Kuigi koolidel olid olnud tehnoloogilised seadmed ja internetiühendus juba varem, mõeldi nende kriitilise, reflekteeriva, tootva ja loova kasutamise üle 2010. aastal alles viimased aastad (Erstad, 2010: 21). Arvutitehnika toomine koolidesse on näidanud, et uue tehnoloogia tutvustamine ei anna kindlust, et seda kasutatakse paindlikult ja täielikult (Hart, 1998: 7).

Tehnoloogia areng on tõstatanud küsimusi ka meediahariduse ja meediapädevuse muutumise üle seoses digitaalse meedia tulekuga. Näiteks Buckingham (2007) on toonud välja, et

digitaalne meedia on toonud juurde vahendamise rolli, rohkem žanre ja multimodaalsuse. Samuti on muutunud meediasisu loomise praktikad – digiseadmed annavad võimaluse ka inimesel endal näiteks video filmida ja see internetis avaldada. Meediasisu loomine on muutunud oluliseks osaks meediaõpetusest ja õpilaste levinud tegevus nii koolis kui ka vabal ajal pärast kooli (Erstad, 2010: 23). Digitaalsed võimalused on muutnud oluliseks osaks ka digitaalse meediaga seotud praktilised tegevused. Sellised tegevused aitavad õpilastel meediat kasutades oma tegevuste üle rohkem järele mõelda (Erstad, Gilje ja de Lange, 2007). Ka on digitaalne meedia viinud osalemise meediakultuurini (Buckingham, 2007). See kujutab endast mitteformaalset õppimist, kus õpilased võivad olla lisaks õppuri rollile ka õpetaja rollis ning teha õppimise eesmärgil omavahel koostööd (Erstad, 2010: 24).

1.4. Uurimisküsimused

- Millistes ainetes ja milliste tegevuste kaudu puutusid noored koolis oma mäletamist mööda kokku meediaga? Millise mulje koolis meedia õppimine noortele nende enda hinnangul jättis? Kas vastajate enda hinnangul oli koolis meedia käsitlemisest ja õppimisest kasu?
- Kuidas kirjeldasid noored meedia käsitlemist eesti keele tundides ja kursusel „Meedia ja mõjutamine“? Mida tajusid noored välja selle kursuse eesmärgina? Milline oli nende enda hinnangul kursuse „Meedia ja mõjutamine“ mõju nende meediatarbimisele ja sisuloomele?
- Milliseid tekstitunnuseid noored harjutustes märkasid ja välja tõid? Kuidas suhestusid need tekstitunnused kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemustega?
- Mida pidasid noored meedia rolliks ühiskonnas?

2. Valim ja meetod

Selles peatükis annan ülevaate uurimusliku osa tegemiseks kasutatud valimist ja meetodist ning peatüki lõpus toon välja ka meetodi kriitika.

2.1. Valim

2.1.1. Valimi strateegia ja grupi värbamise kava

Valimisse sobivaid inimesi otsisin alguses peamiselt erinevate ülikoolide ja erialade esimese ning teise kursuse üliõpilaste postiloenditesse kirju saates. Nii levitasin veebiküsitlust, mille viimane küsimus sisaldas ka palvet osaleda ka rühmaintervjuul. Veebiküsitlus oli osa mu värbamisstrateegiast. Selle meetodiga õnnestus leida vastajaid veebiküsitlusele, kuid rühmaintervjuudest nõustus osa võtma 117 küsitlusele vastajast viis. Veel levitasin palvet sotsiaalmeedias nii gümnaasiumite vilistlaste kui ka esimese ja teise kursuse tudengite gruppides. Enamik rühmaintervjuude osalejatest leidsingi sotsiaalmeedia abil, pöördudes otse valimisse sobiva tudengi poole.

Läbi viidud intervjuudes osales 16 inimest, kellest üks oli küll tulnud veebiküsitluse kaudu kui I kursuse tudeng, kuid oli aga vahetanud ülikoolis eriala ja astunud seega ka gümnaasiumisse enne seda, kui alustati „Meedia ja mõjutamise“ kursusega. Seega tema vastuseid ma uurimistöö kontekstis arvesse ei võtnud ja nii jäi valimisse 15 inimest. Magistritöös analüüsin kuut intervjuud, leidmaks vastused lõputöö uurimisküsimustele.

Lisaks rühma- ja paarisintervjuudele koostasin ka veebiküsimustiku ning levitasin seda esimese ja teise kursuse üliõpilaste seas. Internetis läbi viidud küsitluses osales 117 inimest, 102 naist ja 15 meest. Veidi üle poole osalejatest (58,1%) õppis Tartus, ülejäänud mujal. 88,9 protsenti vastanutest oli lõpetanud gümnaasiumi 2014. või 2015. aastal ehk sobisid küsitluse valimisse. Ülejäänud vastajad olid lõpetanud keskkooli enne 2014. aastat. Küsitluse vastuste põhjal ei saa teha laiu üldistusi üldkogumi kohta, sest valim pole representatiivne.

Fookusgruppidel on erinevaid võimalikke suurusi (Laherand, 2008: 221). Kvalitatiivses uuringus on valimi suurus sobiv, kui tänu sellele saab adekvaatselt uurimisküsimustele vastata (Laherand, 2008: 67). Praktikas sõltub intervjuueeritavate arv tavaliselt uuringu tegemise

käigus lähtudes sellest, kuidas uuring edeneb ja millal tekib olukord, kui ei lisandu enam uusi kategooriaid, teemasid või seletusi (Marshall, 1996: 523). Flicki (2006: 193) hinnangul võib fookusgruppi kuuluda viis kuni kümme inimest. Lähtudes eespool toodud seisukohast oli minu eesmärk läbi viia pool-standardiseeritud grüpiintervjuud viie kuni kümne osalejaga homogeensetes grüppides. Marshalli seisukohast lähtudes võib aga intervjuueeritavate arv muutuda (Marshall, 1996: 523) ja nii mängiski käesoleva magistritöö valimi suuruse ja rühmaintervjuudesse kuulujate arvu puhul rolli asjaolu, et mitmed kohale tulla lubanud tudengid ütlesid oma mittetulemisest ära kas viimasel hetkel enne rühmaintervjuu toimumist või ei teatanud nad oma mittetulemisest. Vähemalt viie liikmega rühmaintervjuudena plaanitud vestlustest said paarisintervjuud.

Patton (2002: 385) toob välja, et fookusgrupi intervjuu võib kesta poolest tünnist kahe tünnini. Käesoleva magistritöö intervjuud kestsid olenevalt osavõtjate arvust ja jutukusest üks kuni kaks tundi. Fookusgrupi liikmeteks olid esimese ja teise kursuse tudengid, kes olid lõpetanud gümnaasiumi 2014. või 2015. aastal. Nemad kuulusid valimisse, sest neil aastatel keskkooli lõpetanud õpilastel oli eesti keele kursus „Meedia ja mõjutamine“ kohustuslikuna gümnaasiumi riiklikus õppekavas. Õppekavasse kuulub kursus alates 2010. aastast ning see muutus kohustuslikuks õppekava osaks neile, kes astusid gümnaasiumisse alates 2011. aasta sügisest.

2.1.2. Uurimuse läbiviimise ja intervjuu kava kirjeldus

Lõputöö uurimuslikus osas viisin läbi 117 osalejaga veebiküsitluse ning kuus algselt fookusrühma intervjuudena plaanitud intervjuud, mis tegelikult osutusid pigem paarisintervjuudeks.

Üldjoontes koosnes intervjuu kava, mis asub lisa 1 all, kahest osast: esimeses osas vastasid noored intervjuueerija küsimustele ja teises osas lahendasid osalejad tekstitunnuste analüüsimiseks mõeldud harjutusi.

Kitsamalt jagasin intervjuu esimese osa seitsmeks teemaplokiks, millest igäühes esitasin üks kuni neli küsimust sarnasel teemal. Esimeses plokis tutvustasin ennast ja fookusgrupi põhimõtteid. Teises plokis küsisin noortelt, milliseid meediakanaleid nad igapäevaselt jälgivad, kolmandas plokis küsisin, millistes koolitundides nad meediaga kokku puutusid ja

mida neis tundides tehti. Neljandas plokis rääkisid noored eesti keele kursusest „Meedia ja mõjutamine“. Palusin neil kursust meenutada, rääkida, mida nad nendes tundides tegid ning kuidas need erinesid või ei erinenud teistest eesti keele tundidest ja mille poolest. Viiendas plokis analüüsisid noored minu palvel kursuse eesmärki ning nad tõid välja oma hinnangu, kas ja kuidas nad on saanud seal kursusel õpitut hiljem kasutada. Kuuendas plokis küsisin respondentidelt, kas nad on enda hinnangul jälginud pärast „Meedia ja mõjutamise“ kursust meediasisu teistmoodi kui varem. Esimese osa viimases, seitsmendas alajaotuses uurisin, kas noored on loonud ka ise laiemas mõttes meediasisu, näiteks pidanud blogi, säutsunud Twitteris, pannud videoid Youtube'i vms, ning kas läbitud kursusest „Meedia ja mõjutamine“ on olnud nende endi arvates sel puhul kasu või mitte ning kuidas.

Intervjuu teine osa koosnes kolmest harjutusest ja intervjuud lõpetavast osast. Need harjutused koostasid tuginedes ülikoolis läbitud meediaõpetuse ainetest saadud teadmistele, kogemustele ja oskustele. Järgnevalt selgitan harjutusi lähemalt. Esimene harjutus koosnes viiest meediatekstist, mis on avaldatud erinevates meediaväljaannetes. Osalejatel palusin avaldada meediasisu kohta oma arvamust kohe pärast selle mobiilist avamist, sest eesmärk oli luua igapäevane, kiirelt uudiste lugemise keskkond ning seetõttu ei andnud ma selles harjutuses neile aega looga pikemalt tutvuda. Esmalt küsisin noortelt, mis neile analüüsitava artikli puhul esimesena silma jääb. Seejärel palusin neil määrata žanr ja tuua välja tunnused, mille põhjal nii arvasid. Kolmandaks küsisin respondentidelt artikli autori kohta ja lisaks uurisin, kas autor on konkreetse loo puhul pigem oluline või mitte. Oluline osa lugude analüüsimisest oli ka tekstidest arvamuste ja faktide leidmine ja eristamine ning enne järgmise artikli juurde suundumist uurisin noortelt veel kord, kas nad soovivad artikli kohta veel midagi öelda. Esimene harjutus lähtus gümnaasiumi riikliku õppekava lisas 1 välja toodud õpitulemustest, mille järgi kursuse lõpus õpilane tunneb meediakanaleid ning -žanre ja nende tunnuseid, oskab eristada fakti arvamusest ja usaldusväärset infot küsitavast.

Teine harjutus sarnanes esimesele, sest sealgi analüüsisid noored lugu. Selle harjutuse puhul andsin aga osalejatele viis minutit aega, et nad artikliga enne teistega arutamist iseseisvalt tutvuksid. Palusin neil pöörata tähelepanu kõigile eelmises harjutuses käsitletud aspektidele ning lugeda artiklit tähelepanelikult. Harjutus lähtus kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemusest, mille järgi kursuse läbinu leiab viiteid ja vihjeid teistele tekstidele ning

tõlgendab teksti seostuvate tekstide kontekstis, eristab fakti arvamusest ning usaldusväärset infot küsitavast (GRÕK, lisa 1).

Viimane harjutus võttis kokku eelneva arutelu, paludes tudengitel sõnastada oma arvamus meedia rollist ühiskonnas. See on ka üks kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemustest (GRÕK, lisa 1).

2.2. Meetod ja töökäik

2.2.1. Fookusgrupi intervjuud ja paarisintervjuud

Magistritöö uurimusliku osa läbiviimiseks kasutasin peamiselt rühmaintervjuusid ehk fookusgrupi intervjuusid, mida määratletakse kvalitatiivse uurimismeetodina. Rühmaintervjuude ja -arutelude eesmärk on luua igapäevasele elule sarnasem situatsioon kui intervjuerija ja intervjueeritava nelja silma all kohtumine. Rühmaintervjuusid nimetatakse ka fookusgrupiintervjuudeks (Laherand, 2008: 219).

Patton (2002) defineerib fookusrühma intervjuud väikese rühma inimestega konkreetsel teemal läbi viidud intervjuuna. Tema hinnangul on fookusrühma intervjuud väga tõhus kvalitatiivse materjali kogumise võimalus, mis annab võimaluse kontrollida mingil määral ka saadud andmete kvaliteeti. Rühma kuuluvad inimesed saavad üksteise räägitut tasakaalustada ja parandada ning nii saab kiiresti anda hinnangu, kas tegemist on jagatud seisukohtadega (Patton, 2002: 385–386). Rühma kuulujad aitavad üksteistel sündmusi meenutada, mistõttu võib nii saada fookusgrupi intervjuudest rohkem infot kui ühe inimesega läbi viidud intervjuudest. Fookusgrupi intervjuu annab võimaluse jälgida rühma dünaamikat või seda, kuidas grupp lahendab protsesse (Flick, 2006: 190–191). Gruppi kuulujate interaktsioon rühmas on fookusrühma võtmetunnus ning eristab seda intervjuerija ja intervjueeritava silmast-silma intervjuust (Laherand, 2008: 221–222). Wilkinson (2006: 185) toob välja, et kõige tihedamini kasutatakse fookusgrupi intervjuude transkribeerimise analüüsiks sisu- või teemaanalüüsi. Fookusrühmade meetod eristab andmete kogumise, mitte andmete analüüsi meetodina.

2.2.2. Kvalitatiivne sisuanalüüs ja analüüsimeetodi kirjeldus

Kvalitatiivse uurimuse puhul on tekstil Flicki (2006: 75) järgi kolm eesmärki. Tekst pole ainult vajalikud andmed, millel tulemused põhinevad, vaid ka tõlgenduste alus ning ka keskne meedium uurimistulemuste esitlemiseks (Flick, 2006: 75). Seega on tekstil kvalitatiivset uurimismeetodit sisaldavas uurimistöös väga oluline roll mitmest aspektist lähtudes.

Teksti tõlgendamist toetab analüüs. Analüüsi võib Dey (2005: 31) käsitluse põhjal mõista kui protsessi, mille eesmärk on avada andmete sisu, teha selgeks iseloomulikud elemendid ja struktuur. Analüüs pole ainult andmete kirjeldamine, vaid ka nende interpreteerimine ja selgitamine (Dey, 2005: 31). Käesolevas magistristöös kasutasin kvalitatiivset sisuanalüüsi tulemuste ja järelduste tegemisel.

Järgnevalt käsitlen lähemalt kvalitatiivse sisuanalüüsi põhimõtteid. Kalmuse, Masso ja Linno (2015) käsitluse järgi annab kvalitatiivne sisuanalüüs võimaluse keskenduda teksti peamistele tähendustele, mis on tõenäoliselt teksti vastuvõtu seisukohast olulised. Käesolevas magistristöös analüüsisin transkriptsiooni tavapärasel kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodil, kuna see meetod võimaldab uurida keele kui kommunikatsioonivahendi tunnusjooni, teksti sisu ja kontekstist lähtuvaid tähendusi (Laherand, 2008: 290). Kvalitatiivse sisuanalüüsi läbiviimiseks kasutatakse kodeerimist. Kood on kas silt või märksõna, mille eesmärk on tähistada tekstilõike ning koodid aitavad tekstist põhjalikumalt aru saada ja uurida (Kalmus jt, 2015). Kodeerimiseks kasutasin kvalitatiivse analüüsi tarkvara programmi MAXQDA, kus märkisin üles uurimistöös seisukohalt olulised kohad intervjuu transkribeeritud tekstis ning moodustasin neist märksõnad ehk koodid. Need paigutasin omakorda laiematesse üksustesse ehk kategooriatesse. Kategooriaid kasutatakse selleks, et korrastada ja rühmitada koode tähendusrikasteks kogumiteks (Laherand, 2008: 291). Kodeerimisel ja kategooriate moodustamisel lähtusin magistristöös uurimisküsimustest, millele otsisin analüüsi abiga vastuseid. Samas on tarkvara vaid abivahend, mis aitab andmehulki hallata, korrastada ja võrrelda (Masso, Salvat ja Lepik, 2014), mistõttu andmeid tõlgendasin siiski ise.

Kvalitatiivse uurimismeetodi eesmärk ei ole uuritavat teksti analüüsiühikute kaupa kodeerida või määrata, kui sageli koodid esinevad. Seetõttu ei kasutata kvalitatiivse sisuanalüüsi puhul ka ranget, fikseeritud koodidega kodeerimise juhendit ega mõõtmisskaalaid. Ka analüüsimise

käigus on võimalik koode ja kategooriaid üle vaadata ja muuta ning samuti ei pruugi analüüsiühik olla üheselt määratletud, vaid võib analüüsimise ajal muutuda (Kalmus jt, 2015).

Kvaliteetse sisuanalüüsi puhul on olulisem leida ja seostada koodid ja kategooriad, mis võtaksid kokku analüüsitava materjali kesksed ja/või uurimisküsimuste seisukohast olulised tähendused (Kalmus jt, 2015). Selle töö sisuanalüüs keskendus uurimisküsimuste seisukohast olulistele koodidele ja kategooriatele.

2.3. Meetodi kriitika

Magistritöös andmete kogumiseks kasutatud fookusgrupi intervjuude nõrga kohana toob Patton (2002: 385–386) välja küsimuste arvu piiratuse ning intervjuu käigus märkmete tegemise keerukuse. Märkmete tegemise keerukust märkasin intervjuusid läbi viies.

Intervjuude analüüsimiseks kasutasin kvalitatiivset sisuanalüüsi ning selle meetodi negatiivse poolena saab välja tuua, et kvalitatiivne sisuanalüüs ei anna võimalust võrrelda tekste täpsetel alustel ning suurte valimite läbitöötamine on keeruline ning see omakorda toob kaasa vähese üldistatavuse. Peale selle annab sisuanalüüs uurijale võimaluse koguda tõendusmaterjali valikuliselt ja see võib toimuda mitteteadlikult, näiteks uurijale meelepäraste hüpoteeside kinnitamiseks (Kalmus jt, 2015).

3. Uurimistulemused

Selles peatükis toon välja magistritöö uurimistulemused. Eraldi peatükis käsitlen veebiküsitluse tulemusi. Ülejäänud peatükkide tulemused tuginevad kvalitatiivsele sisuanalüüsile ja noorte endi hinnangutele. Nii on uurimistulemused jagatud peatükkideks „Veebiküsitluse tulemused“, „Meedia käsitlemine koolis“, „Noorte hinnangud meedia käsitlemisele koolis“, „Noorte hinnangud koolis õpitu ja meediasisu loomise seoste“, „Tekstitunnused“ ja „Noorte arvamus meedia rollist ühiskonnas“. Need peatükid jagunevad veel omakorda alapeatükkideks.

3.1. Veebiküsitluse tulemused

Internetis läbi viidud küsitluses osales 117 inimest, 102 naist ja 15 meest. Veidi üle poole osalejatest (58,1%) õppis Tartus, ülejäänud mujal. 88,9 protsenti vastanutest oli lõpetanud gümnaasiumi 2014. või 2015. aastal ehk sobisid küsitluse valimisse. Ülejäänud vastajad olid lõpetanud keskkooli enne 2014. aastat.

70,1 protsendil vastanutest oli enda sõnul olnud gümnaasiumis eesti keele aines kursus „Meedia ja mõjutamine“. Neljandik vastanutest (25,6%) väitis, et neil ei olnud seda kursust ning 4,3 protsenti osalejatest ei mäleta, kas neil oli kursus „Meedia ja mõjutamine“ või mitte.

Kõige enam mäletati kursuse tegevustest ajalehe või muu kirjaliku teksti lugemist (65%), meediažanrite ja -kanalite käsitlemist (59,8%) ning reklaamide analüüsimist (50,4%). Veel tuli vastajatele meelde meediasisu loomine ja tele- või raadiolugude analüüsimine. Vähem mäletati küsitluse tulemuste põhjal näiteks ajakirjanduse ajaloo käsitlemist. 10,3 protsenti tudengitest ei mäletanud üldse, millega „Meedia ja mõjutamise“ kursusel tegeldi.

Sellel kursusel õpitud on saanud enda sõnul kasutada 8,5 protsenti vastanutest. Enamik (53,8%) ei oska öelda, kas on saanud „Meedia ja mõjutamise“ kursusel õpitud kasutada ning 37,6 protsenti vastanutest leidis, et ei ole saanud sel kursusel õpitud kasutada.

Need, kelle hinnangul on kursusel õpitust kasu olnud, toovad näidetena välja, et nad on hakanud reklaame ja uudislugusid kriitilisemalt jälgima ja analüüsima. Samuti on „Meedia ja mõjutamise“ kursusel õpitu muutnud noorte hinnangul lihtsamaks artiklites esinevate mõjutamisvõtete äratundmise ning objektiivsete ja tõsiseltvõetavate uudiste selekteerimise. Vastustest selgus, et kasuks on kursus tulnud ka reklaamivideo filmimisel, turunduse ja semiootika ainetes ning ülikoolis artikleid lugedes on see muutnud lihtsamaks allikate käsitlemise. Kahe vastaja sõnul ei õppinud nad kursusel midagi, mida poleks enne teadnud.

Osa vastajate hinnangul eristus kursus teistest eesti keele tundidest, teiste arvates mitte. Väitega, et kursuse „Meedia ja mõjutamine“ tundides käsitleti noorte meediakasutust, nõustus 40,2 protsenti vastanutest. Keeldujaid oli 18,8 protsenti. 22,2 protsenti ei mäletanud ja 18,8 protsenti ei osanud öelda, kas kursusel käsitleti ka seda teemat.

Noorte vastuste põhjal tegeldi kursusel peamiselt meediasisu loomisega ja eelkõige artiklite kirjutamisega (45,3%). Vähem tegelesid noored enda sõnul ka foto-, video- ja audiolugude või muu meediasisu loomisega. 29,9 protsenti vastanutest leidsid, et nemad kursusel meediasisu ei loonud ja 17,1 protsenti osalejatest ei mäleta, kas kursusel tegeldi meediasisu loomisega.

3.2. Intervjuude sisuanalüüsi tulemused

3.2.1. Meedia käsitlemine koolis

Uuris in noortelt, mis õppeainetes nad meediaga kokku puutusid. Kümme noort tõid välja, et meediast räägiti eesti keele tundides. Eesti keelt ja täpsemalt kursust „Meedia ja mõjutamine“ käsitleti pikemalt järgmises peatükis. Käesolevas peatükis räägin meedia õppimisest teistes õppeainetes. Kümme noort märkisid, et koolis käsitleti meediat ühiskonnaõpetuses. Kolme noore sõnul õpiti meediat ka majanduses. Lisaks nimetas üks noor meedia käsitlemist ajaloo, teine arvutiõpetuses ja kolmas inglise keeles. Üks noor ütles esmalt, et tema koolis meediat ei õpetatudki. Peagi ta parandas end ja lisas, et pidas silmas siiski meediaõpetuse tunni puudumist. Meediaõpetuse tund oli enda sõnul aga neljal noorel.

Ühiskonnaõpetuses otsisid viis osalejat enda sõnul päevakajalisi uudised, tegid neist kokkuvõtte ja esitasid seda seejärel kaasõpilastele. Uudiste kokkuvõtteid tehti ühe noore mäletamist mööda ka majanduses, kuid spetsiifilisemalt majandusuudiste kohta. Karikatuure analüüsiti kahe osaleja arvates ühiskonnaõpetuses ja ühe osaleja mäletamist mööda ka ajaloos. Allikate kasutamisest räägiti ühe noore hinnangul ühiskonnaõpetuses ja ajaloos ning kahe teise osaleja sõnul ka majanduses (Näide 1=N 1). Üks noor märkis, et arvutiõpetuses tehti nende klassis meedia kohta blogipostitusi ning teine noor rääkis, et inglise keele tundides nad lugesid Briti uudiseid, et mõista ja võrrelda, kuidas toimivad Eesti ja Suurbritannia ühiskonnad.

(N 1) V2: *Hmm, võib-olla see majandus oli minul see, et milliseid allikaid valida just nagu, et tööd teha. Et mingi selline asi.*

V1: *Jah, et see allikate õigsus.*

V2: *Jah.*

V1: *Kuidas saab kindel olla, et see on nagu õige, mida sa loed. Eriti kui sa hakkad seda nagu kellelgi teisele veel edasi rääkima või mingit oma asja või mingit uurimistööd siis tegema, et siis sa pead, nagu jah, olema kindel, et see on õige. Seda räägiti küll.*

V2: *Jah.*

Ühiskonnaõpetuses otsisid viis osalejat enda sõnul päevakajalisi uudised, tegid neist kokkuvõtte ja esitasid seda seejärel kaasõpilastele. Uudiste kokkuvõtteid tehti ühe noore mäletamist mööda ka majanduses, kuid spetsiifilisemalt majandusuudiste kohta. Karikatuure analüüsiti kahe osaleja arvates ühiskonnaõpetuses ja ühe osaleja mäletamist mööda ka ajaloos. Allikate kasutamisest räägiti ühe noore hinnangul ühiskonnaõpetuses ja ajaloos ning kahe teise osaleja sõnul ka majanduses (Näide 1). Üks noor märkis, et arvutiõpetuses tehti nende klassis meedia kohta blogipostitusi ning teine noor rääkis, et inglise keele tundides nad lugesid Briti uudiseid, et mõista ja võrrelda, kuidas toimivad Eesti ja Suurbritannia ühiskonnad (Näide 2).

(N 2) V3: *Näiteks inglise keele tundides me vaatasime Obama kõnet Eestis ja ka hästi palju sellised Briti uudiseid, et kursis olla ka maailmas toimuvaga ja kuidas on seotud Eesti ja Briti ühiskonnad. Siin on tegelikult nii palju võimalusi tuua seda arvamuse avaldamist igasse ainesse juurde.*

Meediaõpetuse tundides oli ühe noore sõnul palju praktilisi ülesandeid, näiteks viidi ise läbi intervjuu. Samuti käis tema sõnul nende meediaõpetuse tunnis külalisesinejaid ja õpilased

käisid ka ise raadio- ja telemajades. Teise noore sõnul kirjutati meediaõpetuse tundides arvamusküsimus ja analüüsiti erinevate riikide meediaväljaannete sisutoodangut. Kolmanda sõnul analüüsiti meediaõpetuses artikleid ja iga nädal tuli välja tuua kolm kõige olulisemat artiklit.

Meedia käsitlemine eesti keele tundides ja kursusel „Meedia ja mõjutamine“

Kui kümme inimest mäletas, et eesti keele tundides käsitleti meediat, siis kahel neist oli enda sõnul raskusi meenutamise ja meenutamisega, mida neis tundides tehti. Ühel neist hakkasid vestluse käigus tunnitegevused meenuma, teisel ei tulnud need ka siis meelde. Kolme respondendi sõnul kirjutasid nad eesti keeles mõne meediaga seotud teksti. Kaks neist tegid uudiste põhjal kokkuvõtteid ja rääkisid neist kaasõpilastele. Nagu eelnevalt selgus, oli sarnane ülesanne viie respondendi sõnul ka ühiskonnaõpetuses ja ühe hinnangul majanduses. Ühe teise noore meenutuste kohaselt analüüsisid nad eesti keele tundides ajakirjade tekste ja kirjutasid nende põhjal kirjandeid. Teine noor tõi välja, et nad kirjutasid eesti keele tunnis essee teemal, kuidas meedia mõjutab inimest. Hiljem selgus aga, et nii väitnud noor rääkis hoopis eesti keele kursusel „Meedia ja mõjutamine“ kirjutatud esseest. Lisaks arutati kolme noore sõnul eesti keele tundides ka selle üle, milliseid uudiseid usaldada ja räägiti, et meediasse tuleks kriitilisemalt suhtuda.

Viis noort mäletasid emakeelekursust „Meedia ja mõjutamine“. Teised viis osalejat olid segaduses, kas neil oli see kursus või mitte. Neist kahe sõnul oli keeruline öelda, kas neil oli see kursus või mitte, sest õpetaja ei eristanud „Meedia ja mõjutamise“ tunde teistest eesti keele tundidest (Näide 3). Neli noort tõdesid esmalt, et ei suuda meenutada, mida sellele kursusel tehti (Näide 4), samas rühmakaaslastega vesteldes tõid nad kõik välja erinevaid tegevusi.

(N 3) V12: *Ei ole olnud jah. Või noh, põhimõtteliselt rääkisime, aga mul, kui ma käisin iga päev koolis, oli raske eristada, et nüüd algab see kursus pihta.*

V11: *Ja, jah.*

V12: *... See oli pigem lampi, õpetaja kirjutas keset tundi tahvli peale meedia ja siis, no mis te arvate. Mitte see, et meil oli hästi hea õpetaja, aga kursuste kui sellistel asjadel väga vahet ei teinud, see oli selline sujuv protsess. Mistõttu on praegu natuke imelik, raske eristada. Ma ei tea.*

(N 4) V9: *See oli kaks aastat tagasi ka juba. Väga, väga ei ole, jah. Hästi ei tea, et mida me seal tegime, mis õppisime, või.*

„Meedia ja mõjutamise“ kursusel analüüsiti nelja noore sõnul artikleid. Need analüüsid polnud noorte endi hinnangul põhjalikud vaid üldised. Nad tõid välja, mis on nende arvates artiklites õigesti ja valesti ning mida tuleks teistmoodi teha. Kaks neist tõi näiteks, et tunnis vaadati telesaateid „Kahekõne“ ja „Plekktrumm“. Üks neist lisas, et saated olid sageli nii pikad, et saate vaatamise järel selle analüüsimiseni ei jõutudki. Vastupidiselt eelnevale näitele olid ühe teise respondendi sõnul neil „Meedia ja mõjutamise“ kursusel päevakajaliste artiklite üle nii elavad diskussioonid, et õpilased jäid isegi pärast tunde, vahetundides lugude üle edasi arutama. Veel üks respondent tõi näiteks, et nemad analüüsisid sel kursusel Edgar Savisaare intervjuud, et leida sealt demagoogiat.

Neljale noorele meenus, et kursusel „Meedia mõjutamine“ tegeldi reklaamide analüüsimisega ning neist kaks löid ka ise reklaami. Kolm noort tõid välja, et sellel kursusel kirjutasid nad essee sellest, kuidas meedia noori mõjutab (Näide 5). Kahe teise respondendi sõnul räägiti kursusel sellest, mille poolest erineb muust ajakirjandusest kollane ajakirjandus. Viis noort täitsid „Meedia ja mõjutamise“ kursusel töövihikut, samal ajal kui neli vastajat ei mäletanud, kas neil olid sellel kursusel töövihikud. Töövihikut kasutanud noortest kaks tõdesid, et töövihikus olnud ülesanded ei olnud küll keerulised, aga nende lahendamine nõudis aega. Õpiku kasutamist „Meedia ja mõjutamise“ kursusel ei mäletanud kuus respondenti.

(N 5) V6: *Oligi lihtsalt läbivalt “Meedia ja noored”. Me kirjutasime mingi essee ka “Meedia ja noorte” peale, et kuidas on, aa, kuidas see mõjutanud on (ehmatades), midagi sellist nagu vist oli.*

K: *Mhm.*

V5: *See oli eesti keele tunnis meil ka.*

V6: *Jaa, jaa, jaa.*

V5: *Ma arvan, et see oligi äkki mingi mooduli osa, mis oli ka õppekavas sees.*

V6: *Mhm, mhm.*

Eesti keele kursuse „Meedia ja mõjutamine“ tajutav eesmärk oli nelja respondendi hinnangul kasvatada õpilastes huvi meedia vastu ja suunata neid ajakirjandust tarbima. Paar osalejat märkis omakorda, et selle kursuse tajutav eesmärk on ka selgitada, kuidas meedia toimib. Lisaks tõid kolm noort „Meedia ja mõjutamise“ tajutava eesmärgina välja meediakanalitega toimetuleku õpetamise. Selle all mõeldi näiteks seda, milliseid meediakanaleid usaldada või miks tasuks jälgida erinevaid meediakanaleid. Neli osalejat nägid „Meedia ja mõjutamise“ kursuse tajutava eesmärgina õpilaste analüüsivõime arendamist artiklite analüüsimise abil.

Kolm noort pidasid selle kursuse tajutavaks eesmärgiks arendada õpilasi meediasse kriitilisemalt suhtuma. Kaks neist lisas, et tajutav eesmärk on tekitada noortes arusaam, et kõik, mida meedias kirjutatakse ei ole tõde. Kursuse „Meedia ja mõjutamise“ tajutavaks eesmärgiks pidasid veel kolm noort õpilaste märkamisoskuse ja tähelepanuvõime parandamist. Kahe noore hinnangul peaks selle kursuse eesmärk olema õpetada osalejaid eristama olulist ja ebaolulist informatsiooni.

3.2.2. Noorte hinnangud meedia käsitlemisele koolis

Järgnevalt võrdlen noorte antud hinnanguid, mis mulje jätsid neile meedia käsitlemise osas kool üldiselt, eesti keel ja eest keele kursus „Meedia ja mõjutamine“. Seda, et meediaõpet oli koolis vähe, tõi välja kaks respondenti ning üks neist lisas, et meediaõpet võiks olla rohkem. Üks noor tõdes, et meediaõpe koolis oli pinnapealne. Teine noor tõi pinnapealsuse välja „Meedia ja mõjutamise“ kursuse puhul. Ta lisas, et kursus võeti kiiresti läbi. Eesti keeles meedia õpetamise kohta ütles kaks vastajat, et õpe oli üldine ja spetsiifilisust polnud. Kolm noort leidsid, et „Meedia ja mõjutamise“ kursus võiks olla põhjalikum. Sama palju noori nentis, et kursus ei olnud põnev. Üks neist lisas, et õpetaja oleks võinud kursust põnevamini edasi anda (Näide 6) ja teise arvates oleks olnud töövihiku täitmisest põnevam midagi ise kirjutada. „Meedia ja mõjutamise“ kursuse tundide ülesehitus oli viie noore sõnul teiste emakeele tundide sarnane (Näide 3), kolme respondendi sõnul olid neil teised eesti keele tunnid ja „Meedia ja mõjutamise“ tunnid erinevad.

(N 6) V2: Oleks võinud võib-olla põnevamalt edasi antud, mitte see, et lihtsalt loed ja siis teed ülesandeid. Kuidagi teistmoodi.

Respondendid väljendasid oma arvamust ka sel teemal, kas üldisemalt koolis ja eesti keele kursusel „Meedia ja mõjutamine“ meedia õppimisest oli nende endi hinnangul kasu. Kaks noort ei osanud öelda, kas koolis üldiselt meedia õppimisest on olnud kasu. Teised paar respondenti tõdesid, et ei osanud tuua selle kohta ühtegi näidet. Samas leidsid veel paar noort, et koolis meedia õpetamine tekitas neis rohkem huvi meedia vastu ja andis hea põhja, et end edasi arendada. Kursuse „Meedia ja mõjutamine“ kohta ütlesid üheksa noort, et nende arvates oli sellest kursusest kasu või pigem kasu. Kolm noort ei osanud öelda, kas neile on sellest kursusest kasu olnud ja neli noort tõdesid, et kursusest ei olnud nende jaoks kasu. Üks noor,

kes tõi välja, et kursusest polnud kasu, tõi samas välja ka kursuse kasutegureid enda jaoks ning seetõttu on ta esindatud mõlemas kategoorias.

Neli noort nimetasid „Meedia ja mõjutamise“ kursuse kasuna seda, et nad hakkasid pärast seda kursust artikleid teistmoodi lugema ja teistmoodi pilguga vaatama (Näide 7), näiteks rohkem meediasisu tähele panema (Näide 8). Paar noort said enda sõnul „Meedia ja mõjutamise“ kursusest kasu allikate otsimise ja usaldusvääruses osas, näiteks said nad teada, et Vikipeedia pole pädev allikas. Enda hinnangul said nad kursusest kasu ka seetõttu, et oskavad nüüd tekstist kiiresti olulise mõtte üles leida. Teised kaks respondenti ütlesid, et kursus „Meedia ja mõjutamine“ ei jooksnud neil mööda külgi maha. Paar respondenti tõdes, et sellest kursusest ei olnud nende hinnangul kasu, sest seal saadud teadmised ei olnud nende jaoks uued. Nad teadsid õpitud juba varem.

(N 7) V6: *Noh, ma ei tea, et kas just see nagu mind mõjutas otseselt, aga mingis mõttes kindlasti. Võib-olla vaatasin natuke neid uudiseid teise pilguga, et Elu24 enam siis ei tundunudki nii põnev. (naerab) Et kui neil seal mingid kurioosumid on. Ei uskunud enam, et äkki ongi nii, võib-olla nii palju ta mõjutas.*

(N 8) V8: *Minu puhul küll, jaa, näiteks siin eile, oli see Veet Mano teema, ma ei tea, kas on tuttav nimi või ei ole, mingi energeetiline ravija siis ja siis ma vaatasin eile üht saadet ja siis mingis suksed asjad või punktid on meelde jäänud sealt ajakirjanduse koodeksist või kuskilt, et näha kohe, kuidas asja on tehtud ajakirjanduse eetikakoodeksist, et on näha kohe, kuidas asju on tehtud valesti. Et ajakirjanduse koodeksis ajakirjanik ei ole ei lehes, ei teles, ei ole erapooletu. Et no olen hakanud rohkem tähele panema, ütleme nii.*

3.2.3. Noorte hinnangud koolis õpitu ja meediasisu loomise seostele

Selles alapeatükis toon välja, millist meediasisu noored on loonud ja käsitlen, kas koolis saadud meediaalastest teadmistest on noorte endi arvates nende sisuloome puhul kasu või mitte ning kuidas see väljendub või ei väljendu.

15 respondendist 11 on enda hinnangul loonud ise meediasisu. Neli respondenti on enda sõnul pidanud blogi ja kolm vastajat on oma jutu järgi säutsunud Twitteris. Veel kolm noort märkisid, et on viinud ise läbi intervjuusid ja kirjutanud artikleid. Ka ise intervjuueeritava rolli sattumist mainis kolm respondenti. Samas leidsid neli noort, et ei ole ise meediasisu loonud ning kaks neist ütles põhjendusena, et on hoidunud teadlikult näiteks Facebooki postituste kirjutamisest (Näited 9 ja 10).

(N 9) V11: ... Ma mõtlen, et kui igäiks hakkaks seal Facebookis enda maailmavaateid jagama, siis see läheks ikka väga kirjuks. See oleks liiga jama, minu arust.

(N 10) V12: Ma isiklikult hoidun natuke Facebookis oma arvamuse avaldamisest, sest ee, ma tean, et, minu jaoks on, klassikaline näide, et poole aasta pärast on niikuinii maailmavaade natuke teine ja siis mõtled, et mis kuradi lolluseid ma sinna veel kirjutasin.

Koolis saadud meediateadmiste ja enda sisuloome vahel ei näinud enda hinnangul seost üheksa noort, kellest kolme arvates oli tegemist pigem mujalt saadud teadmistega. Lisaks ei teadnud kaks respondenti enda sõnul, kas tegemist oli „Meedia ja mõjutamise“ kursusel saadud teadmisega või oli see üldiselt levinud teadmine. Paar osalejat nentis, et võib-olla mängivad kursusel saadud teadmised meediasisu loomisel mingisugust rolli. Neli osalejat oli seisukohal, et kursusest „Meedia ja mõjutamine“ on olnud kasu nende sisuloomele. Kaks neist nentisid, et jälgivad nüüd rohkem, kuhu ja mida nad kirjutavad (Näited 11 ja 12).

(N 11) V6: Just, ma ikka mõtlen läbi, mida ma kirjutatan, et päris nagu kõike ka ei kirjuta nüüd. Olin seal ja tegin nii. Et ma ikkagi mõtlen läbi, sest et ikkagi kõik inimesed nagu näevad seda. Täpselt nagu Facebookis, ma ei lisa igasuguseid asjaid sinna, kuna, ei tea, kunagi saab ilmselt minust ka keegi, et siis see ei mõjuks hästi mu tulevikule. Kindlasti see, kui ma nüüd mõtlen paar sammu ette, et kas on vajalik näiteks lisamiseks või avalikuks tegemiseks.

(N 12) V1: Ma jälgin palju rohkem, mida ma kirjutatan ja kuhu.

3.2.4. Tekstitunnused

Artiklite analüüsimisel palusin noortel esmalt ise välja tuua, mida nad erinevate lugude puhul tähele panid. Nimetan neid edaspidi spontaanselt tähele pandud tekstitunnusteks. Seejärel kasutasin abistavaid küsimusi, et suunata noori analüüsima magistritöö kontekstis huvipakkuvaid tekstitunnuseid, mida käsitlen järgnevalt.

Žanr

Artiklite žanre palusin noortel määrata lähtuvalt kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemusest, mille järgi tunneb õpilane kursuse läbimise järel meediažanre ja nende tunnuseid (GRÕK, lisa 1). Kuigi tänases ajakirjanduses on toimunud ja toimumas

laiahaardeline žanrite segunemine (Himma-Kadakas, 2010: 7), olid analüüsimiseks valitud lugude žanrid selgelt eristuvad. Kokkuvõtvalt selgus, et enam kui pooled respondentidest ei osanud öelda või ei teadnud mõne loo puhul, mis žanri artikliga võiks olla tegemist.

Uudis

Viis noort pidasid uudiseks videoloo refereeringut teises väljaandes. Üks põhjendas oma arvamust sellega, et artiklis on välja toodud intervjuu, teine samas ei osanudki oma arvamust kuidagi põhjendada. Rääkides veel uudise žanri liigitatud lugudest nentisid kolm osalejat, et kindlasti ei saa uudiseks liigitada sulanduvat reklaami (Näited 13 ja 14).

(N 13) V10: *No nagu selline klassikaline uudis küll ei ole.*

(N 14) V15: *Ma isegi ei tea, ei oska talle nagu mingi žanrit ka anda. Või no, uudis ka päris ei ütleks, sest, et, no samas tal mingi uudisvääruslikkus ju ikkagi on, sest muidu ta ei oleks kirjutanud seda. Ta ei ole uudis.*

V13: *Jamh.*

Arvamus

Arvamuslugudest analüüsisid noored repliiki ja juhtkirja. Võrreldes ülejäänud lugude žanritega tundsid noored küll arvamuslood kõige paremini ära, kuid pidasid samas arvamuslugudeks ka neid artikleid, mida traditsiooniliselt ei liigitata arvamuslugude alla. Näiteks pidasid kuus noort arvamuslooks videoloo refereeringut teises väljaandes, sest selles refereeringus oli välja toodud vaid ühe inimese arvamus. Paar vastajat pidasid arvamuslooks ka reportaaži ja üks sulanduvat reklaami.

Paar noort eristasid arvamuslugusid teistest žanritest teksti emotsionaalsuse järgi. Kolm osalejat tõdesid, et pidasid lugu arvamuslooks, sest selles polnud välja toodud palju fakte. Samas kui küsisin, kas arvamusloos peaks üldse fakte olema, siis olid vastajad seisukohal, et need on arvamusloos vajalikud. Paar vastajat märkisid, et faktid peaksid olema loo eelduseks, aga samas mitte argumendid. Teised kaks osalejat juhtisid tähelepanu ka faktide tõlgendamise olulisusele. Nimelt olenes nende arvates fakti tõlgendamine ka selle sõnastamisest ja kontekstist, sest algselt neutraalseid fakte saab autor tõlgendada ka vaid endale sobivast küljest ja nii lugejat mõjutada.

Arvamusloo alažanre repliiki ja juhtkirja noored ära ei tundnud, vaid nimetasid neid arvamuslugudeks. See määratlus polnud küll vale, kuid mõlemal lool oli vihjeid alažanrile – repliigi pealkiri algas selle sama sõnaga ning „juhtkirja“ mainiti loos mitu korda. Võrdlusena võib öelda, et näiteks reportaaži oli samuti tekstis mainitud ning neli noort leidsid selle tekstist üles ja pakkusid seda žanrina.

Terminid „juhtkiri“ olid kuulnud seitse osalejat, kuid nad ei osanud sellele mõistele selgitust anda. Paar neist olid kuulnud seda terminit näiteks raadiouudistest. Kahele teisele inimesele ei tulnud see termin aga üldse tuttav ette. Sellest hoolimata pakkusid nad erinevaid variante, mida juhtkiri võiks tähendada. Viie osaleja hinnangul oli tegemist arvamuslooga. Seitse vastajat tõdes, et tegemist on väljaande ühise seisukohaga (Näited 15, 16 ja 17). Lisaks eelnevale tõid paar osalejat välja, et juhtkiri on selgitav lugu. Kolm noort leidsid ka, et tegemist on ametliku looga, mis tekitab usaldust. Täiesti vastupidiselt arvas aga üks noor, et tegemist on mitteametliku looga, mis sobiks stiililt pigem Facebooki postituseks.

(N 15) V8: *No siin nad mainivad mitu korda ära - kirjutab Äripäev, kirjutab Äripäev. Et nad nagu toonitavad, et see on nende enda seisukoht, et jah.*

(N 16) V14: *See tundub võib-olla veits rohkem selline väljaande arvamus kui ühe konkreetse kirjutaja.*

(N 17) V11: *No siuke Äripäeva ühine arvamus, et mida nad seal kõik mõtlevad.*

Sarnaseid tendentse saab välja tuua ka repliigi puhul. Kolm osalejat tõdes, et ei tea repliigi tähendust, samas kui vaid üks inimene nentis, et termin „repliik“ ütles talle midagi. Samas oskasid noored ka repliigi puhul välja tuua žanrile sobivaid tunnuseid. Peaaegu pooled vastajatest nentisid, et repliigis väljendab autor oma seisukohta. Repliigi lühiduse märkis ära neli vastajat. Sama palju noori pidas repliiki ka lause kontekstist välja võetud ütluseks.

Reportaaž

Kui neli noort märkasid tekstis kohe viidet reportaažile kui žanrile, siis kolme noore arvates oli reportaaž samas hoopiski arvamuslugu ehk teksti autori arvamus kogetud olukorrast (Näited 18 ja 19). Paar noort tõdesid, et teavad, mida tähendab mõiste reportaaž. Kolm vastajat tõid välja, et reportaažiks võib pidada lugu seetõttu, et seal kujutab autor olukorda, annab sellest ülevaate ja vahendab hetkeemotsioone. Paar osalejat tahtsid öelda ka reportaaži

kohta, nagu eelnevalt öeldi repliigi kohta, et see on lühike artikkel, kuid nentisid samas, et analüüsitud lugu on pikk, mistõttu ei saa seda siiski väita. Paar osalejat ei nimetaks etteütlastusest kirjutatud lugu aga üldse reportaažiks, pigem meenutas see neile blogipostitust. Lisaks reportaažile pidas üks teine osaleja blogipostituse sarnaseks ka repliiki ja juhtkirja.

(N 18) V1: *Selles, siin on konkreetselt öeldud, et alljärgnevalt tema reportaaž sellest ehk siis tema arvamus sellest.*

(N 19) V6: *Iseenda arvamus.*

V4: *Njah, arvamus.*

V6: *Mulle ka tundub.*

Reklaam

Reklaame palusin noortel analüüsida lähtuvalt kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemusest, mille järgi analüüsib kursuse läbinud õpilane kriitiliselt reklaami ning mõistab reklaami varjatud sõnumit (GRÕK, lisa 1).

Kui sulanduvat reklaami analüüsisid noored spontaanselt, siis peidetud reklaami puhul oli neil viis minutit aega, et looga iseseisvalt põhjalikumalt tutvuda. Selle erisuse eesmärk oli näha, kas pärast sulanduva reklaami analüüsimist ja pikemat mõtlemisaega muutub midagi peidetud reklaami sisaldava loo analüüsimisel. Sisuturunduse märgel sulanduva reklaamloo juures mainis ise spontaanselt üks inimene, kes pakkus, et tegemist on makstud sisu ja ravimireklaamiga, mis on lihtsalt teise nime all kirja pandud. Sisuturunduse sõna märkasid loo juures veel paar inimest, kuid kuna sõna ei öelnud neile midagi, siis nad seda välja ei toonud.

Enamik osalejatest ei saanud aru, et tegemist on reklaamartikliga. Üks inimene tõi kohe, kui küsisin artikli allikate kohta, negatiivsest aspektist välja koostöö aspekti (Näide 20).

(N 20) K: *Aga kui te nüüd vaatate neid allikaid, kas seal tekitab midagi nagu kahtlust.*

V8: *Puuvoorik on "väga super".*

Koostöö puuvoorik.eu-ga oli tehtud hüperlingiks, mis viis Puuvõõriku tablette müüvale lehele. Hüperlingid olid värviliste sõnadena välja toodud ka sulanduva reklaami puhul. Need viisid Apotheke veebipoodi konkreetsete toodeteni. Kui neist lugudest esimesena analüüsitud

sulanduva reklaami puhul ei märganud hüperlinke ükski respondentidest, siis peidetud reklaamiga loos panid paar osalejat ise tekstis tähele hüperlinki Vikipeediale. Enamik noori kummaski reklaamis hüperlinke ei märganud ja neid tuli suunata hüperlinkidele vajutama. Viidet koostööle märkas kolm inimest, kellest üks arvas, et koostööl puuvõõrikust rääkiva artikli ja puuvõõrik.eu vahel ei saa olla mingisugust tagamõtet. Viis noort imestasid, et nad ei olnud koostöö tegemist ega tootereklaami ise ei märganud.

Mõlema reklaamloo puhul küsisin noortelt ka artikli žanri kohta ja žanri määratlemine valmistas noortele raskusi. Näiteks hakkasid vastajad sulanduva reklaami puhul esmalt žanre välistama, mitte sobivat välja pakkuma. Nelja osaleja meelest ei olnud see kindlasti arvamislugu, samas kui üks vastaja pidas seda proviisori arvamuseks. Ta põhjendas oma seisukohta sellega, et tegemist on proviisori soovitusetega, mitte kindlalt toimivate meetoditega. Paar noort leidsid, et tegemist polnud ka uudisega, sest nohu ravimist puudutavat infot saab avaldada igal ajal, tegemist polnud äsja avastatud ravimeetodite või nõuannetega. Seoses nõuannetega arvas neli vastajat, et loo žanr võiks olla nõuandelugu.

Kui noortelt küsisin, mida võiks termin „sisuturundus“ tähendada, seostas üheksa vastajat seda reklaamiga. Samas pidas paar inimest sisuturundust artiklis välja toodud apteegitoodeteks. Peidetud reklaamiga loo žanri määramine oli alguses samuti keeruline, kuid kui noored olid hüperlingile vajutanud ja arutelu käigus oldi jõutud arusaamisele, et koostöö tähendab reklaami, pakkusid neli noort loo žanriks sisuturundust ja üks osaleja koostööd.

Noorte suhtumine reklaamidesse oli erinev, näiteks kui enne artiklite lugema hakkamist või lugemise ajal tulid telefoniekraanile traditsioonilises mõttes reklaamid, siis need häirisid viit noort ning nad leidsid, et reklaami on artiklite juures väga palju. Samas arusaamine, et tegemist on neutraalsete artiklite asemel reklaamiga, ei tekitanud kolmes respondentis nende endi sõnul mingisugust trotsi (Näited 21, 22 ja 23). Viies inimeses tekitas pealtnäha neutraalse loo reklaamiks osutumine siiski trotsi – kolm neist tundsid justkui oleks neid ära kasutatud. Teisest küljest nägid neli noort aga sulanduvast reklaamis head toodete turundamise võimalust.

(N 21) K: *Okei, aga kui artikli pähe loete seda, kas see ei tekita natuke sellist trotsi, et kui sa saad reklaami artikli asemel?*

V4: *Üldse mitte.*

(N 22) V7: *Ei, sellist petetud tunnet küll ei teki, sest kõike ikka antakse ja põhimõtteliselt kõike müüakse. Jah, ei ole üllatav.*

(N 23) V15: *Noh, no eeldusel, et kui ma selle nii-öelda artikli oleks ise avastanud ja oleks selle miskipärast lugenud, siis ma arvan, et mul poleks tegelikult nagu, noh vahet. selles suhtes, et ta jutt on selles suhtes teemakohane ...*

Pealkiri

Suurele osale noortest jäi artiklite puhul esimesena silma artikli pealkiri – sellest rääkisid spontaanselt 13 noort. Seetõttu käsitlen pealkirja teemat ka selles magistritöös. Pealkirja puhul arutasid noored peamiselt, kas see annab edasi loo sisu ning kutsub lugema ja klikkima. Kolm osalejat leidsid, et analüüsitud artiklitele on pandud klikkima meelitavad pealkirjad. Eriti hakkas noortele silma loo „Radari“ video | Margus Tsahkna: ka meile soovitati loosungit "Kui on must, näita ust!" pealkiri. Seal olnud väljendit „kui on must, näita ust“ mainis spontaanselt viis vastajat. Ise märkasid loo pealkirjas sõna „video“ paar respondentit ja neli inimest mainisid selle märkamist, kui selle kohta küsisin. Kaks noort panid tähele ka teise analüüsitud loo pealkirja lõppu pandud küsimärki. Üks neist arvas, et see küsimärk näitab, et artiklis pole kirja pandud, kuidas asjad on, vaid see jätab lugejale võimaluse ise otsustada, kuidas ta tekstist aru saab.

Autor

Lugude autoreid palusin noortel analüüsida peamiselt loo žanri määramiseks, kuid kuna noored väljendasid ka suhtumist erinevates ametites autoritesse, otsustasin ka seda teemat magistritöös käsitleda. Kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemustes pole küll artiklite autorite teemat välja toodud, kuid kursuse õppesisus mainitakse „autoripositsiooni“ (GRÕK, lisa 1), mis seostub ka järgneva käsitlusega.

Enamjaolt leidsid noored lugude autorid üles, erandina eksis üks osaleja korra loo autorit pakkudes. Lugude autorite nimed ei öelnud noortele midagi, sest telefonis ei olnud näha autori ametinimetust, näiteks seda, kas tegemist on ajakirjaniku, proviisori või kellegi teisega. Ametinimetuste teadasaamiseks suunasin noori küsimustega, mis aitasid vastajatel ühiselt arutades nendeni jõuda. Näiteks palusin neil vaadata ka lugude märksõnu. Sulanduva reklaamloo märksõnade seas oli välja toodud „Apotheka“ ning „Apotheka ja nohu“. Nende

põhjal arvas üks inimene, et võib-olla töötab loo autor apteegis. Neli osalejat imestas, et miks nohust lahtisaamise artikli juurde on pandud märksõnaks Apotheke.

Kui oli selge, et sulanduva reklaami autor on proviisor, siis leidsid kaheksa inimest, et proviisor on pädev autor, kes oskab nohust lahtisaamise teemal nõu anda. Kuus neist tõdesid ka, et proviisor teksti autorina tekitab usaldust. Nelja noore usaldus artikli vastu tõusis pärast seda, kui nad said teada, et autor on proviisor. Enne olid nad enda sõnul artikli suhtes ükskõiksed, kuid nüüd pidasid seda usaldusväärseks. Vähem leidsid neid, kes suhtusid proviisorisse kui loo autorisse negatiivselt. Kolm noort leidsid, et proviisorist autori abil üritatakse tekitada lugejates tunnet, et tegemist on usaldusväärse looga. Kaks osalejat tõid välja, et proviisori tekst võib olla kallutatud.

Samas ajakirjanikku pidasid noored usaldusväärseks autoriks nii repliigi kui ka reportaaži puhul. Kuus noort leidsid, et ajakirjanik peaks oskama hästi kirjutada (Näide 24 ja 25) ja üks neist lisas, et ajakirjanikult ootab tema ka keskmisest paremat argumenteerimise oskust (Näide 24).

(N 24) V15: *No võib-olla, kui ma tean, et tegemist on ajakirjanikuga, siis ma võib-olla nagu eeldan või ootan talt nagu sellist, noh ütleme keskmiselt paremat argumentatsiooni ja põhjendatust või, noh et ta ei tule niisama lahmima midagi, vaid ta nagu oskab mõelda ka, mida ta räägib, ja noh tõenäoliselt ka nagu nii-öelda kirjaoskus, et seda on parem lugeda, sest et ta oskab kirjutada.*

(N 25) V1: *... ERRi toimetaja, eks ole, ta peab olema emakeelega, sellepärast ma loekski, et ma tahakski teada, kuidas nagu ... ta peab ikkagi olema emakeele täielik valdaja.*

V2: *Mhm.*

Kahel analüüsitud lool polnud märgitud konkreetset autorit, selle asemel oli kirjas väljaanne. Juhtkirja puhul on see tavaline, sest see esindab kogu toimetuse arvamust. Peaaegu pooled respondentidest tõid välja, et juhtkirja autor on Äripäev. Teine ilma konkreetse autorita lugu oli Õhtulehes avaldatud „Radari“ refereering, mis tekitas noortes vastakaid arvamusi loo autori suhtes. Seitse vastajat arvasid, et refereeritud artikli autor on see väljaanne, kus refereering avaldati. Viis osalejat pidasid vastupidi selle refereeringu autoriks videoloo teinud „Radarit“. Kui artiklil konkreetset autorit märgitud polnud, siis paari osaleja jaoks vähendas see meediasisu usaldusväärset ja pani selles kahtlema. Nad tõdesid, et sel juhul oleneb infos

usaldamine väljaandest, näiteks Õhtuleht ei tekitaks kindlustunnet, kuid Postimees annaks mingil määral kindluse.

Karikatuur

Artiklite juures olnud pilte ma eraldi käsitleda ei plaaninud, kuid kuna rühmavestlustes rääkisid noored karikatuuridest, siis otsustasin selle teema oma magistritöö tulemustes välja tuua. Kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemusest vastab piltide analüüsimisele kaudselt ka õpitulemus, mille järgi kursuse läbinud inimene analüüsib verbaalset teksti visuaalses kontekstis (GRÕK, lisa 1), ehk näiteks karikatuur juhtkirja juures.

Karikatuuri märkasid spontaanselt viis noort. Need noored, kes karikatuurile ise tähelepanu juhtisid, olid termini „karikatuur“ sisuga kursis (Näited 26 ja 27), sest nad tõid välja karikatuurile omaseid tunnuseid. Ka karikatuuri kohta eraldi küsides tundis enamik noori selle ära. Paar osalejat ei osanud küsimise peale kohe terminit „karikatuur“ välja tuua, aga nad tõdesid, et on seda mõistet kuulnud ja varasemalt ajalehes ka sarnaseid pilte näinud. Nad lisasid, et saavad küll aru karikatuuri mõttest, aga ei oska seda selgitada. Samas nad siiski proovisid seda teha ja tõid välja, et karikatuuri eesmärk on kellegi üle nalja teha ning anda artiklile juurde lisaväärtust.

(N 26) V14: *No ta on sellises väga karikatuurile omases stiilis ja tavaliselt uudisel sellist joonistatud pilti juures ei ole. Või siis need jutumullid.*

(N 27) V7: *Et nagu pilkab või ...*

Teisedki vastajad arvasid peamiselt, et karikatuuri eesmärk on artiklit toetada ja lisada sellele väärtust. Samuti leidsid noored, et karikatuuri eesmärk on kutsuda inimesi artiklit lugema. Paar osalejat juhtisid ka tähelepanu asjaolule, et karikatuuriga saab edasi anda küünilisust teema suhtes. Erandina leidis üks osaleja, et karikatuur vähendab artikli professionaalsust ning tema jaoks oli küsitav, kas karikatuur sobib ikka artikliga kokku. Tema näeks karikatuuri pigem eraldi päevakarikatuuri rubriigis, kus avaldatuna võiks see olla hea ja tabav.

Faktid ja arvamused

Palusin respondentidel fakte ja arvamusi analüüsida lähtuvalt kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemusest, mille järgi kursuse läbinud õpilane eristab fakti arvamusest ja usaldusväärset infot küsitavast (GRÕK, lisa 1). Üle poole noortest ei leidnud või osanud mõnes artiklis fakte välja tuua. Neli respondenti tõdesid, et fakte polnud juhtkirjas. Kolm osalejat arvasid, et fakte polnud videoloo refereeringus ja kahe vastaja hinnangul ei olnud fakte ka reportaažis. Paar osalejat märkisid, et ka poliitiku juttu on raske fakti pähe võtta.

Noored leidsid, et artiklites välja toodud arvud on kindlasti faktid. Ligi pooled osalejatest arvasid aga samas ka, et puuvõõriku peidetud reklaamloos olid välja toodud faktid ja nii arvanutest omakorda üle poole ütlesid, et loos oli lausa väga palju fakte. Samas polnud paar teist noort nii kindlad, et tegemist oli faktidega: ühe meelest oli ka keeruline öelda, mis on fakt ja teise hinnangul polnud artiklis üldse fakte. Lisaks pidasid kaks osalejat ka reportaažis kirja pandud teksti faktideks, nimetades neid autori n-ö enda faktideks, mis kirjeldasid näiteks seda, mida autor tegi. Üks osaleja esitas faktina ka oma arvamuse ning teine osaleja nõustus sellega (Näide 28). Alguses ta ütles, et tegemist on faktiga ja järgmises lauses nentis ka ise, et tegelikult on tegemist tema arvamusega.

(N 28) V1: *No fakt on see, et kodanikke hakatakse ebavõrdselt kohtlema, kui selline asi tuleks. Või noh, minu arust on see ebavõrdne kohtlemine, sest et ega inimene ju ise ei, noh, kuidas ma ütlen, sa ei ole ju süüdi, et sa rohkem teenid, selles mõttes just.*

V2: *Mhm.*

Kui neli respondenti pidasid näiteks faktiks seda, et EKRE on võtnud selgelt NATO- ja ELi-vastase positsiooni, siis vaid üks neist ütles, et selle seisukoha kinnituseks oleks vaja näha tõendeid. Faktide õigsust tuleks kontrollida kolme respondendi arvates. Üks neist tõi näiteks, et tausta saab kontrollida Vikipeediast (Näide 29). Lugudes esinenud faktides kahtleks kolm vastajat. Kaks neist küll vaid juhul, kui seal on kirjas väga äärmuslikud, absurdsed väited. Vastupidisel juhul, kui artiklis välja toodud info ei tundu äärmuslik või absurdne, faktides ei kaheldaks.

(N 29) V10: *Põhimõtteliselt seda saab kontrollida, kui vaadata Vikipeediast järgi, milliseid seisukohti on EKRE võtnud. Siis sel oleks tagataust olemas.*

Allikad

Järgnevalt käsitlen, kuidas noored analüüsisid peidetud reklaamloo allikaid. Peidetud reklaamloo allikad valisin noortele analüüsimiseks vastavalt kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemustele, mille järgi kursuse läbinud õpilane leiab viiteid ja vihjeid teistele tekstidele ning tõlgendab teksti seostuvate tekstide kontekstis (GRÕK, lisa 1). Lisaks vastab see ka õpitulemusele, mille järgi eristab kursuse läbinud õpilane usaldusväärset infot küsitavast (GRÕK, lisa 1).

Peidetud reklaamloo puhul käsitlesid noored peamiselt allikate väljatoomisest ja nende usaldusväärsest. Paar osalejat juhtis tähelepanu, et puuvõõriku artiklil on palju allikaid. Artikli all oli allikatena välja toodud kuus hüperlinki ja loo tekstis oli veel kaks hüperlinki. Enne allikate hüperlinkidele vajutamist olid kolm noort seisukohal, et artikli juures allikate väljatoomine on positiivne. Allikaid võrreldes pidas enamik osalejatest enne hüperlingile vajutamist usaldusväärseks meditsiiniajakirja *British Medical Journal* (Näited 30, 31 ja 32). Noorte arvamus aga muutus, kui nad vajutasid selle allika hüperlingile ja suundusid meditsiiniajakirja artiklit lugema (Näited 32, 33 ja 34), sest seal oli välja toodud, et taime kasulikud omadused pole tõestatud ning see võib hoopis tervisele kahju teha.

(N 30) V2: *Kerin siia alla ja vaatangi, et ongi mingi British Medical Journal, onju.*

V1: *Jaa.*

V2: *... selles suhtes äkki on nagu pigem, jah, siuke usaldusväärsem, ikkagi.*

(N 31) V3: *No selles suhtes, et allikad on huvitavad. Et seal on muuhulgas Delfi ja Delfi ei ole allikas, aga teiste allikate seas on nagu selline väga autoriteetne allikas nagu British Medical Journal.*

(N 32) V5: *Ja Briti meedia meditsiini mingit allikat.*

V6: *Vot see tekitab jällegi mingit usaldust, ma ei tea, millegipärast mul endal, kui ma loen. Et oi, sealt on see pärit ...*

V5: *... aga kui ma selle lingi avan, siis ma enam nii ei arva.*

(N 33) V12: *Aga kui ma nüüd selle Briti riiklikule meditsiiniülehele läksin, sinna klikkisin, siis seal on kohe esimene lause, et „has not proved benefit and can cause harm“ (kasulikud omadused pole tõestatud, võib teha kahju – Triin)*

(N 34) V3: Siin on üsna, ma tegin selle BMJ lahti ... ja see on siia vist allika pärast pandud. Ma väga pikalt ei lugenud, aga sealt tuli jälle, et *Many clinical studies of mistletoe exist, but their findings are inconsistent. Most of them are methodologically weak, and the less rigorous they are the greater the likelihood of a positive result.* *Vot, põhimõtteliselt, et siis on see ka, et kui turvaline see on, et on olnud väga palju väga tõsiseid reaktsioone. Eriti süstekohtadel ja siis on see neeru ehk kidney failure (neerupuudulikkus).*

Allikatest kõneldes tõid noored välja ka Delfi artiklid. Kuuest artikli all välja toodud allikast olid Delfi hüperlingid. Kolm noort nägid Delfi allikana kasutamist positiivsena, neist kahele seostus Delfi Eestiga ja oli seega n-ö oma ehk kodumaine allikas. Kodumaist allikat pidasid nad paremaks kui välismaist allikat. Negatiivse poole pealt tõid teised kaks noort välja, et Delfi ja puuvõõriku artikli tekst kattub ehk üks on teise pealt maha kirjutatud. Peidetud reklaamloo artiklisse otse ümber tõlkimist täheldas üks noor ka lehekülje Botanical puhul, samas kui teise noore hinnangul oli see lehekülg hoopiski reklaam.

Sellele, kas kõik loos kasutatud allikad on välja toodud ka artikli all kasutatud allikate nimekirjas, noored ise tähelepanu ei pööranud. Kui selle kohta küsisin, siis neli osalejatest märkasid ja andsid teada, et kasutatud allikate nimekirjas ei ole välja toodud Vikipeediat ning paar noort tõid välja ka Steiner Healthi viite puudumise sealt. Kolme vastaja hinnangul olid need allikad lisatud loo sisse, et jätta lugejale mulje, et tegemist on usaldusväärse tekstiga. Neist ühe hinnangul ei lisatud Steiner Healthi kasutatud allikana, sest tegemist oli reklaamiga ning Vikipeediat ei märgitud, et hoida loo tõsiseltvõetavust.

Hüperlinki Vikipeediale märkasid tekstis paar osalejat ning mõlemad suhtusid Vikipeedia kasutamisse negatiivselt. Ülejäänud vastajatest enamik märkasid nii Vikipeediat kui ka Steiner Healthi alles siis, kui palusin neil pöörata tähelepanu tekstis olevatele hüperlinkidele. Ka pärast seda tõdesid paar inimest, et Vikipeedia viite avastamine muudab nende arvamuse loost kehvemaks.

Rääkides veel üldisemalt Vikipeedia kasutamisest, märkisid paar osalejat, et Vikipeedia on nende arvates enam-vähem usaldusväärne infoallikas. Teised kaks tõdesid aga, et Vikipeedia ei ole parim allikas, seda pole mõtet näiteks refereerida või kasutada akadeemilises kontekstis. Mõlemad nii arvanud noortest lisasid, et kasutavad Vikipeediat ka ise, sest see on mugav meetod, annab kiiresti teemast ülevaate ja toob välja faktid. Vikipeedia artiklite lõpust võib nende sõnul leida ka viiteid algallikatele, kust info pärineb. Vikipeedia kasutamist oli näha ka

harjutuste tegemisel, kui paar osalejat ütlesid muu jutu seas, et info saab Vikipeediast järele kontrollida (Näide 29).

Paar noort juhtisid tähelepanu sellele, et Vikipeedia artiklitele saab igaüks ise informatsiooni lisada ja see muudab küsitavaks info tõepärasuse. Kahtlaseks infoallikaks pidas Vikipeediat otsesõnu üks noor, kelle arvates oli kahtlane isegi ingliskeelne Vikipeedia, rääkimata eestikeelsest. Teine noor jällegi lisas, et usaldab ingliskeelset Vikipeediat, sest ingliskeelse keskkonna artiklid on põhjalikumad. Puuvõõriku loos viidatud Vikipeedia artiklit, millel polnud ühtegi viidet info algallikale, pidasid kaks noort esmapilgul asjalikuks ja legitiimseks.

Noorte arvamus muutus, kui küsisin neilt, kas analüüsitud looga seotud Vikipeedia artiklil on viiteid algallikatele. Kõik osalejad panid seejärel tähele, et neid ei ole.

Loo avaldamise kellaeg

Ma ei palunud noortel artiklite avaldamise kellaega vaadata, kuid neli noort juhtisid sellele ise tähelepanu, mistõttu ka seda oma magistritöös käsitlen. Eelkõige panid noored loo avaldamise kellaega tähele artikli puhul, mis oli avaldatud 00.30. Kaks sellel tähelepanu juhtinud noortest arvasid, et avaldamise aeg on seotud asjaoluga, et autor ei jäänud millegipärast öösel magama ja kirjutas seetõttu selle artikli.

Väljaanne

Väljaandeid ma eraldi uurida ei plaaninud, kuid käsitlen seda teemat siiski, kuna noored rääkisid neist rühmavestlustes. Peamiselt tõid noored väljaannete puhul välja nende usaldusväärsuse, pidades mõnda väljaannet usaldusväärsemaks kui teist. Paari noore jaoks oli näiteks ERR usaldusväärsem kui Õhtuleht või Elu24. Teised kaks osalejat võrdlesid aga Õhtulehe usaldusväärsust Äripäeva omaga ja nentisid, et Äripäev on juba nime poolest usaldusväärsem kui Õhtuleht. Samas lisasid nad, et see ei pruugi tegelikult nii olla. Üks neist märkis, et Äripäev tundub automaatselt usaldusväärsem, sest tema isa loeb Äripäeva. Väljaannet Telegram ei pidanud usaldusväärseks väljaandeks üle poole vastajatest. Samas tõdesid kaks noort, et on seni Telegrami pigem usaldanud ja üks noor pidas selle väljaande mõningaid lugusid üsna asjalikeks. Paar noort selgitasid, et kui Telegrami loos ei ole

kirjutatud midagi väga absurdset, vaid see tundub pealtnäha arukas, siis seda nad ka enam-vähem usaldavad.

3.2.5. Noorte arvamus meedia rollist ühiskonnas

Uurisin noortelt meedia rolli kohta ühiskonnas, sest kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemustes on välja toodud, et kursuse läbinud õpilane valdab ettekujutust meedia rollist infoühiskonnas (GRÕK, lisa 1). Noored kõrvutasid oma hinnangutes, et milline peaks olema meedia roll ühiskonnas ideaalis ja milline on see nende arvates praegu, reaalsuses.

Peaaegu pooled osalejatest, seitse noort tõid välja, et meedia peamine roll ühiskonnas ideaalis on olla infoallikas. Kaks neist lisasid, et oluline on, et meedia oleks neutraalne, ilma muu tagamõtteta, infoallikas. Kolme noore arvates on meedia roll ühiskonnas ideaalis anda teada sündmustest ja kaks neist märkisid, et meedia peaks andma teada just äärmuslikest sündmustest. Paar noort tõid meedia rollist ühiskonnas ideaalis rääkides välja ka meedia järelevalve rolli ja teised kaks respondenti märkisid, et meedia peaks olema ideaalis koht aruteludeks, võrdne platvorm, kus kõik inimesed saaksid üksteisega võrdsel tasemel arvamusaluste kaudu suhelda (Näited 35 ja 36).

(N 35) V3: *Aga mis meedia roll on, nagu jah, nagu sa mainisid, et meedia roll on tegelikult ka, et meedia on diskussiooni koht. Kus kohas reaalselt avaldada oma arvamust ja kuulata ka teiste oma, näiteks, et kus Lille artikkel, Lille kõne, et pärast seda tuligi elav diskussioon ja päris mitmeid arvamuskäike erinevatest vaatevinklitest oli selle kohta.*

(N 36) V15: *Ei no ideaalis on ju meedia nagu ilus tore, et annab platvormi kõigiga rääkida võrdselt.*

Tänapäevastes, reaalses oludes nägid viis noort meedia rollina ühiskonnas mõjutamist. Kaks noort tõid näiteks, et mõjutada saab näiteks reklaami või meditsiinilugude kaudu. Kolm noort nägid meedia reaalse rollina äri ja tuluteenimist (Näited 37 ja 38), üks noor leidis, et meedia ei tohiks olla rahateenimisele keskendunud. Paar noort märkisid, et meedia roll ühiskonnas on reaalsuses ka propaganda ja üks lisas, et meedia ei tohiks olla kallutatud. Teised kaks osalejat leidsid, et reaalsuses on meedia roll ühiskonnas draama tekitamine.

(N 37) V4: *Kui sa vaatad seda, miks üldse meedia loodud on, siis see on lihtsalt sissetuleku allikas. See ei ole tehtud selleks et, keegi ei mõelnud kunagi ammu, et võiks teha meedia, et inimesi informeerida. Ja kui sul ei*

ole õiget uudist, siis sa lihtsalt puhud midagi suureks ja see ei ole nagu, noh, meediat tuleks vaadata väga kriitiliselt.

(N 38) V5: Ma arvan, et see on nagu puhas, selles mõttes on nagu ikkagi äri ja kõik tahavad olla pildis ja see reklaam ja nende avamine tuleb lihtsalt söögi alla ja söögi peale.

Rääkides meedia rollist ühiskonnas tõid kolm noort ise vestluses välja kriitilise meediatarbija olulisuse. Nad leidsid, et kui kõik lugejad oleksid kriitilised meediatarbijad, oleks lihtsam välja sorteerida ebapädevad artiklid, sest inimesed oleksid allikakriitilised. Kaks neist märkisid, et kriitiline meediatarbija loeb erinevaid väljaandeid ja võrdleb infot.

4. Järeldused ja diskussioon

Käesolevas peatükis analüüsin uurimistulemusi lähtudes uurimisküsimustest ning esitan neile vastavad järeldused ja diskussiooni peatükkides „Noorte meediaga kokkupuuted koolis“, „Kursus „Meedia ja mõjutamine“ õppeaines eesti keel, „Tekstitunnuste analüüs“ ja „Meedia roll ühiskonnas“.

4.1. Noorte kokkupuuted meediaga koolis

Selles magistritöös osalenud noored puutusid koolis meediaga kokku üsna erinevates õppeainetes, mitte vaid eesti keeles, ehkki seda õppeainet nimetas selle küsimuse puhul siiski kõige rohkem noori.

Teiste õppeainete üleselt tunnitegevusi analüüsid saab välja tuua, et nii ühiskonnaõpetuses, ajaloo kui ka majanduses käsitlesid noored meediaga seotud allikaid. Samuti analüüsiiti nii ühiskonnaõpetuses kui ka ajaloo karikatuure.

Koolis meedia õppimisest rääkides olid noorte muljed peamiselt negatiivsed. Kui panna kokku erinevate noorte vastused, siis koondmulje järgi oli meedia õppimist koolis vähe, see oli üldine ja pinnapealne, puudus spetsiifilisus. Kursuse „Meedia ja mõjutamine“ iseloomustamiseks kasutasid noored samuti sõna pinnapealne ja see ei olnud respondentide sõnul nende jaoks põnev. Nad juhtisid ka tähelepanu, et meediat saaks kooli paremini õpetada, näiteks kursus „Meedia ja mõjutamine“ võiks olla põhjalikum, kursust saaks anda edasi põnevamalt kui näiteks vaid töövihikust ülesannete täitmine ning ka üldisemat meedia õppimist võiks olla koolis rohkem.

Kursuse „Meedia ja mõjutamise“ kasu kohta ütlesid üheksa noort, et nende hinnangul oli sellest kursusest kasu või pigem kasu, samas kui nelja noore hinnangul ei olnud neile „Meedia ja mõjutamisest“ kasu. Lisaks ei osanud kolm noort hinnata, kas talle oli sellest kursusest kasu või mitte.

Kuigi osa noori liigitasid oma jutu põhjal mitmesse kategooriasse, oli siiski rohkem, 9 vastajat, neid respondente, kelle hinnangul oli kursusest kasu või mingil määral kasu.

Vastajad tõid „Meedia ja mõjutamise“ kasuna välja peamiselt selle, et hakkasid pärast kursuse läbimist meediasisu teistmoodi lugema, allikate usaldusväärsusesse teisiti suhtuma ja leiavad nüüd tekstist olulise mõtte kiiremini üles. Kahes erinevas intervjuus esines ka kursuse kasu hinnates fraas „ei jooksnud mööda külgi maha“. See viitab minu arvates kordamisele ja näitab, et kursusel õpitu oli neile noortele juba varem selge. Ka otsesõnu tõdes paar respondenti, et sellest kursusest polnud kasu, sest seal jagatud teadmised ei olnud nende jaoks uued.

4.2. Kursus „Meedia ja mõjutamine“ eesti keele aines

Teistes eesti keele tundides käsitlesid noored meediat üldisemalt kui eesti keele kursuse „Meedia ja mõjutamine“ tundides. Kui eesti keeles oli noorte mäletamist mööda üks peamine meediaga seotud tegevus tekstide kirjutamine, siis kursusel „Meedia ja mõjutamine“ tegeldi noorte vastustele tuginedes kõige rohkem meediasisu ja reklaamide analüüsimisega. Samuti täitsid mõned osalejatest enda sõnul sellel kursusel töövihikut ja lahendasid õpikust ülesandeid.

Kursuse „Meedia ja mõjutamine“ eesmärgina tajusid noored üsna paljusid aspekte, neist enim nimetati õpilaste analüüsivõime arendamist, meedia vastu huvi kasvatamist, meediakanalitega toimetuleku arendamist, meediasse kriitilisemat suhtumist, parandada märkamisoskust ja tähelepanuvõimet ümbritseva maailma suhtes.

Buckinghami (2007) järgi on digitaalne meedia on toonud juurde vahendamise rolli, rohkem žanre ja multimodaalsuse. Ka on muutunud meediasisu loomise praktikad – digiseadmed annavad võimaluse ka inimesel endal näiteks video filmida ja see internetis avaldada. Kui suurem osa respondentidest tunnetas end sisuloojana, siis neli noort end siiski selleks ei pidanud. Meediasisu loomine on muutunud oluliseks osaks meediaõpetusest ja õpilaste levinud tegevus nii koolis kui ka vabal ajal pärast kooli (Erstad, 2010: 23). Meediasisu loomise osas märkisid noored peamiselt, et pidasid blogisid, säutsusid Twitteris, kirjutasid ise artikleid või olid sattunud intervjuueeritava rolli. Nii võib öelda, et neid loetletud võimalusi pidasid noored kindlasti sisuloomiseks.

Koolis saadud meediateadmiste ja enda sisuloome vahel ei näinud seost üheksa respondenti ning veel kahel osalejal tekkis arutelu käigus küsimus, kas teadmine on saadud kursusel „Meedia ja mõjutamine“ või on tegemist üldlevinud teadmisega. Koolis meedia käsitlemisest kasu saamist sisuloome tarbeks nentis neli osalejat ja kui lisada veel kaks vastajat, kes leidsid, et kursus mängis meediasisu loomisel mingisugust rolli, siis võib kokkuvõtvalt öelda, et suurem osa respondentidest ei arvanud, et koolis meedia kohta õpitust oleks kasu nende sisuloome puhul.

4.3. Tekstitunnuste analüüsimine

Peamiste tekstitunnustena analüüsisid noored žanri, reklaami, pealkirja, autorit, karikatuuri, fakte ja arvamusi, allikaid, loo avaldamise kellaega ja väljaannet. Osa neist tekstitunnustest kerkisid esile rühmavestlustest, teisi olin plaaninud uurida lähtuvalt kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemustest (GRÕK, lis 1). Järgnevalt toon välja oma nägemuse, kuidas suhestuvad magistritöö uurimistulemused selle kursuse õpitulemustega. Ülejäänud tekstitunnuseid, mis ei vastanud konkreetsetele õpitulemustele, ühendabki see aspekt, et neid märkasid noored ise. Neist üllatuslikud kategooriad olid minu jaoks näiteks loo avaldamise kellaeg ja väljaanne, mida seostati „usaldusväärse“ mõistega.

Kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemuse järgi tunneb õpilane kursuse läbimise järel meediažanre ja nende tunnuseid (GRÕK, lisa 1). Enam kui pooled respondentidest ei osanud öelda või ei teadnud mõne loo puhul, mis žanris artikliga võiks olla tegemist. Lähtudes sellest leian, et žanri määramine ei olnud noorte jaoks lihtne ülesanne. Analüüsitud žanritest eristasin laiemalt uudise, arvamuse ja reportaaži. Neist kolmest žanrimääratlusest tundsid noored küll kõige paremini ära arvamuslood, kuid samas tajusid mõned noored arvamusloona ka näiteks videoloo refereeringut teises väljaandes, reportaaži ja peidetud reklaami. Nii saab öelda, et arvamusloo mõiste oli osa noorte jaoks segane, hõlmates rohkemat kui vaid traditsioonilisi arvamusloo žanre.

Kuigi termin „juhtkiri“ oli enam kui pooltele noortest nende endi sõnul tundmatu mõiste, pakkusid nad lähtuvalt oma arusaamadest välja erinevaid variante, mida see võiks tähendada. Noored küll arvasid, et ei tea mõiste tähendust, aga kui palusin neil lugu kirjeldada, siis

oskasid nad seda teha. Samamoodi oskasid noored kirjeldada „repliigi“ tunnuseid, kuigi mõiste ei olnud neile tuttav.

Samas märkisid kolm osalejat, et juhtkiri on ametlik lugu, mis tekitab usaldust. On huvitav, et nende jaoks seostus sõna „juhtkiri“ usaldusega. Eriti arvestades seda, et juhtkiri pole neutraalne ega objektiivne artikkel, vaid konkreetse väljaande toimetuse seisukoht. Seega tekib küsimus, kas väljaande seisukoht tekitab usaldust ning kas see omakorda on seotud ka väljaande enda usaldusväarsusega. Samas võib ka olla, et termin „juhtkiri“ kõlas noorte jaoks usaldust tekitavalt, seda eriti olukorras, kus üle poole noortest enda sõnul selle mõiste sisuga kursis ei olnud.

Reportaaži pidasid arvamuseks kolm noort, kelle arvates oli tegemist teksti autori arvamusega kogetud olukorra kohta. See pole küll traditsiooniline lähenemine reportaažile, kuid samas ei saa seda minu arvates ka otseselt valeks pidada, sest autor väljendas reportaaži tekstis ka oma arvamust ja nägemust sellest, mida ta tundis ja koges. Paari respondendi arvates ei olnud aga analüüsitud tekst üldse reportaaž, vaid see meenutas neile hoopis blogipostitust. Üks teine noor nentis, et tema arvates on blogipostitustele sarnased ka repliik ja juhtkiri. See näitab minu arvates, et mõned lugejad panevad tähele artiklite stiili ja on selle suhtes üsna tundlikud.

Seega kokkuvõttes leian, et uuringul osalenud noored tundsid osa meediažanre ja oskasid nimetada nende tunnuseid. Lisaks oskasid mõned noored nimetada tunnuseid ka siis, kui nad enda sõnul termini sisu ei teadnud.

Kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemuse järgi analüüsib õpilane kursuse läbimise järel kriitiliselt reklaami ning mõistab reklaami varjatud sõnumit (GRÕK, lisa 1). Nii peidetud reklaami kui ka sulanduva reklaami puhul ei pidanud enamik noori artikleid esmalt reklaamiks, kuigi samas ei olnud tegemist ka traditsioonilises vormis reklaamiga. Näiteks kui palusin noortel selgitada, mida võiks tähendada termin „sisuturundus“, siis seostasid enam kui pooled vastajatest seda reklaamiga, kuigi paar vastajat pidas seda mõistet ka apteegitooteks. Seega esines küll paar vale pakkumist, kuid rohkem noori aimas siiski ära sõna üldise tähenduse. Peidetud reklaami määratlemine reklaami või žanrina oli samuti keeruline, kuid pärast koostöö mõiste läbirääkimist rühmas, pakkusid neli respondenti loo žanriks

sisuturundust ja üks osaleja koostööd. Järelikult oli osal noortest sulanduva reklaamloo analüüsimise järel see termin meelde jäänud ning nad nägid nende lugude vahel sarnasust.

Kokkuvõtvalt arvan, et noored analüüsisid küll reklaame kriitiliselt, aga alles pärast seda, kui nad olid jõudnud arusaamani, et tegemist on reklaamiga. Enamik osalejatest sõltus sellesse alguses kui sõltumatusse meediasisusse.

Kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemustes vastas karikatuurile kaudselt õpitulemus, mille järgi kursuse läbinud inimene analüüsib verbaalset teksti visuaalses kontekstis (GRÕK, lisa 1), ehk näiteks karikatuuri juhtkirja juures. Lähtuvalt sellest võib öelda, et enamik osalejaid arvas, et juhtkiri toetab artiklit ja annab sellele lisaväärtust, vaid üks respondent arvas vastupidist. Hoolimata aga konkreetsest arvamusest, analüüsisid noored verbaalset teksti visuaalses kontekstis.

Kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemuste järgi eristab kursuse läbinud õpilane fakti arvamusest (GRÕK, lisa 1). Fakte ja arvamusi eristades selgus, et fakti ja arvamuse piir ei ole noorte jaoks üheselt mõistetav. Näiteks peidetud reklaami puhul väitsid peaaegu poole vastajatest, et artikkel on üles ehitatud faktidele, samas paar noort kahtlesid, kas tegemist ikka oli faktidega. Üks neist leidis, artiklis polegi fakte ja teine tõdes, et keeruline on öelda, mis on fakt. Arvamuse ja fakti eristamise keerukust oli näha ka siis, kui üks osaleja nimetas alguses arvamust faktiks ja hiljem arvamuseks. Paar osalejat tõlgendasid ka reportaaži teksti mitte kui arvamust, vaid kui fakte. Nad nimetasid neid autori n-ö enda faktideks sellest, mida ta koges. Ehk siis eelnevatele näidetele tuginedes leian kokkuvõtvalt, et selle kursuse läbinutel oli raskusi fakti ja arvamuse eristamisega.

Kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemuste järgi leiab õpilane viiteid ja vihjeid teistele tekstidele ning tõlgendab teksti seostuvate tekstide kontekstis (GRÕK, lisa 1). Lisaks eristab kursuse läbinud õpilane usaldusväärset infot küsitavast (GRÕK, lisa 1). Nende õpitulemustega seoses analüüsisid noored peidetud reklaami tekstis olevaid hüperlinkidega allikaid. Noored märkasid loo all hüperlinkidena välja toodud allikaid, kuid ei märganud üldiselt teksti sees olevaid hüperlinke. Seega jäid neile silma pigem konkreetselt allikatena välja toodud lingid, mitte aga kõik allikad. See võib minu arvates anda aga loo allikatest kallutatud ülevaate. Nii on võimalik jätta allikate abil meediatarbijale soovitud muljet, näiteks

tuua usaldus tekitavad allikad nagu British Medical Journal allikate nimekirjas välja ja samal ajal peita loo sisse reklaam või allikateta Vikipeedia link, nagu oli tehtud peidetud reklaamis.

4.4. Meedia roll ühiskonnas

UNESCO (2016b) õpikomponentides ja eesti keele kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemustes (GRÕK, lisa 1) on mõlemas välja toodud meedia rolli tundmine. „Meedia ja mõjutamise“ õpitulemuses (GRÕK, lisa 1) on kirjas, et kursuse lõpus valdab õpilane ettekujutust meedia rollist infoühiskonnas. UNESCO (2016b) järgi on õpikomponent meedia rolli ja funktsioonide mõistmine demokraatlikes ühiskondades ning nende tingimuste mõistmine, mille järgi meedia oma funktsioone täidab. Rääkides „Meedia ja mõjutamise“ kursuse läbinud noortega meedia rollist ühiskonnas, eristasid nemad aga meedia rolli ideaalsetes ja reaalses, praegustes oludes. Meedia ideaalse rollina ühiskonnas nägid respondendid enim infoallikaks olemist ning reaalse rollina ühiskonnas mainiti kõige sagedamini mõjutamist. Seega ühtpidi näevad noored meediat peamiselt infoallikana, aga samas on tähele pannud, et tänapäeval on selle info eesmärk meediatarbija mõjutamine.

Kumbki eespool toodud käsitlustest ei erista meedia rolle ühiskonnas ideaalsete ja reaalses olude järgi, mõlemas räägitakse minu arvates pigem ideaalsetest rollidest. Seega on huvitav, et noored seesuguse eristuse tegid. Arvan, et see võis tuleneda asjaolust, et meedia rolli kohta ühiskonnas küsisin neil pärast artiklite kriitilist analüüsimist, kui nad olid toonud lugude kohta välja erinevaid kriitilisi tähelepanekuid ja küsitavusi. Kui oleksin küsinud meedia rolli kohta ühiskonnas enne artiklite analüüsimist, oleksin saanud ilmselt vaid idealistliku vaate meedia rollile ühiskonnas.

Kokkuvõte

Käesoleva magistritöö eesmärk oli teada saada, mida mäletavad üks kuni kaks aastat tagasi eesti keele kursuse „Meedia ja mõjutamine“ läbinud tudengid sellest kursusest gümnaasiumi riiklikus õppekavas välja toodud „Meedia ja mõjutamise“ kursuse õpitulemuste kontekstis.

Lähtudes gümnaasiumi riikliku õppekava lisas 1 välja toodud õpitulemustest, uurisin lõputöös, mida ja kuidas noored koolis ja eelkõige just „Meedia ja mõjutamise“ kursusel, meedia kohta teada said ning kas nende endi hinnangul oli koolis meedia käsitlemisest ja õppimisest kasu. Veel küsisin noortelt, mida nad peavad kursuse „Meedia ja mõjutamine“ eesmärgiks ning kuidas nad on või ei ole koolis meedia kohta saanud teadmisi ja oskusi kasutanud nii meediasisu tarbijate kui ka selle loojatena. Peale selle uurisin, milline on noorte hinnangul meedia roll ühiskonnas.

Magistritöö eesmärgi täitmiseks ja selle uurimisküsimustele vastamiseks kogusin empiirilisi andmeid veebiküsitluse ning rühma- ja paarisintervjuude abil. Intervjuude analüüsimiseks kasutasin kvalitatiivset sisuanalüüsi. Lõputöö autorina mõistan, et selle kogutud andmete hulk pole piisav laiemate üldisuste tegemiseks, mistõttu toon järgnevad kokkuvõtted välja eelkõige magistritöö valimisse kuulunud osalejate kontekstis.

Sellest uurimistööst selgus, et respondendid puutusid meediaga koolis kõige rohkem kokku eesti keele tundides, rohkem esindatud vastused olid ka ühiskonnaõpetus ja majandus, millest mõlemas tegeldi meediaga seoses allikatega. Noorte muljed koolis meedia õppimisest olid peamiselt negatiivsed, meediaga kokkupuude oli koolis oli nende hinnangul üldine ja pinnapealne. Ka eesti keele kursust „Meedia ja mõjutamine“ iseloomustati kui pinnapealset ja mitte põnevat kursust. Selle kursuse tegevuste seas toodi kõige enam esile meediasisu ja reklaamide analüüsimist ning intervjuudes toodi välja ka töövihikust ja õpikust ülesannete lahendamist. „Meedia ja mõjutamise“ kursuse tajutava eesmärgina nägid noored kõige rohkem õpilaste analüüsivõime arendamist ja meedia vastu huvi kasvatamist.

Kui intervjuudes osalenutest üle poole leidis, et sellest kursusest oli neile kasu või pigem kasu, siis veebiküsitlusest osavõtnutest tõdes vaid 8,5 protsenti, et on saanud õpitut kuskil kasutada ning ülejäänutest üle poole ei osanud anda selle osas hinnangut ja ülejäänud leidsid,

et pole saanud kursusel õpitut kasutada. Need, kes leidsid vastupidist, tõid peamiselt välja, et vaatasid pärast „Meedia ja mõjutamise“ kursust meediasisu teistmoodi kui varasemalt. Enamik intervjuudest osa võtnud noortest tajusid end meediasisu loojatena, kuid ei näinud enda sõnul seost koolis saadud meediateadmiste ja oma sisuloome vahel. Noored ei osanud sageli öelda, kust nende meediateadmised pärinevad – on need nn üldlevinud teadmised, õpitud koolist, saadud vanematelt või hoopis mujalt.

Kursuse „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemuste ja tekstitunnuste analüüsimise kõrvutamisel võib öelda, et aasta kuni kaks aastat pärast eesti keele kursust „Meedia ja mõjutamine“ ei osanud või ei teadnud rohkem kui pooled respondentidest mõne loo žanri ning noored ei tundnud ära peidetud ega sulanduvat reklaami, ega analüüsinud seda kui reklaami. Noored analüüsisid verbaalset teksti visuaalses kontekstis. Faktide ja arvamuste piir ei olnud noorte jaoks üheselt mõistetav, faktide mõistet nähti laiemana kui traditsioonilises tähenduses. Artikli hüperlinkidega allikate analüüsimisel jäi noortele esmalt silma allikate paljususe, mitte nende kvaliteet ning noori tuli suunata hüperlinkide sisuga tutvuma.

Lisaks esines intervjuudes olukordi, kus noored enda sõnul ei teadnud näiteks mõne termini tähendust, kuid pakkusid sellest hoolimata sobiva selgituse. Ideaalis pidasid noored meedia rolliks ühiskonnas peamiselt infoallikaks olemist ning reaalsuses mõjutamist. Rääkides meedia rollist ühiskonnas, tõi osa noori välja kriitilise meediatarbija olulisuse.

Summary

Media literacy of 1st and 2nd year university students in the context of the course "Media and its Influences"

The aim of my Master's Thesis was to examine what 1st and 2nd year university students remember from the Estonian language course "Media and its Influences" in the context of the course learning components. Based on those learning components I examined what and how students learned in school about media, especially from the Estonian language course "Media and its Influences". Also I wanted to know what students thought about studying media in school and if they saw any benefits in it, both from a media consumer and a media content creator aspect. In addition I asked the students what they see as the main purpose of the course "Media and its Influences" and whether they had used the knowledge they received about media from school in their later life. Furthermore, I examined what they now perceived as the role of media in society.

I collected empirical data from an online survey and interviews in groups or pairs. The analysis was conducted using qualitative content analysis. As the author of this Master's Thesis I understand, that collected data is not enough to make broad generalizations.

The Master's Thesis showed that students studied media most often in Estonian language classes. More represented was also social science and economics, both of which dealt with media in relation to the sources. The impressions young people had of studying about media in school were mostly negative, the contact with media in school was general and superficial. The Estonian language course "Media and its Influences" was also described as superficial and not as an interesting course. Students said that during the course they mostly analyzed media content and advertisements. Some of them solved tasks from a textbook or a workbook. The students perceived the development of analytical capabilities and an interest in media as the purpose of the course "Media and its Influences".

More than half of the interview participants said that they found the course beneficial or partially beneficial. At the same time only 8.5 percent of the web survey participants told that they have used the knowledge about the media that they obtained from school. Other

participants either did not know or could not tell whether they had used the knowledge they obtained about media from school. Those who found the course beneficial or partially beneficial said that they now looked at media content differently than before passing the course. Most students who participated in interviews perceived themselves as creators of media content, but they did not see the connection between the media knowledge obtained from school and their content production. Often young people could not tell where their knowledge of the media came from, if it was common knowledge, learned from school or something they learned from their parents or somewhere else.

After comparing the learning components of the course "Media and its Influences" and the analyzed text attributes it may be said, that one or two years after passing this course more than half of the participants could not or did not know how to appoint the genre of an article. They analyzed the verbal text in a visual context, but did not recognize hidden or native advertising, and did not analyze it as an advertisement. What is fact and what is opinion is not clear for young people. Facts were thought to be wider than the traditional sense of the term. When students were analyzing a sources with hyperlinks, they firstly noticed the large amount of sources but not the quality of those sources. That is why I had to encourage them to click on the links and read the content.

In addition, there were situations where young people claimed that they did not know the meaning of a term, but then nevertheless offered a suitable explanation. Ideally, young people said that they perceived the role of media in society to be a source of information, but in reality they perceived it as an influencing force in society. Speaking about the media's role in society, young people also brought up the importance of the critical media consumer.

Kirjandus

Arnolds-Granlund, (2010). S-B. Conceptual Considerations in Media Education. S. Kotilainen ja S.-B. Arnolds-Granlund (Toim.), *Media literacy education. Nordic perspectives*. Göteborg: Nordicom.

Barnes, C., Corcoran, F., Flanagan, B., O'Neill, B. (2007). Final Report: Critical Media Literacy in Ireland. Dublin: Radharc Media Trust.

Bazalgette, C., Bevort, E. ja Savino, J. (Eds). (1992). New directions: Media education worldwide. London: British Film Institute.

Buckingham, D. (1998). Reconstructing the Child Audience, in Haldar, M. ja Frones, I (eds). Digital barmom [Digital Childhood]. Oslo: Ad Notam Gyldendel, 34–51.

Buckingham, D. (2007). Media Education Goes Digital: An Introduction', Special Issue. Learning Media and Technology 32(2): 111–119.

Court, S. (1998). Media Education in an Emergent Democracy: KwaZulu–Natal, South Africa. A. Hart (Toim.), *Teaching the Media: International Perspectives*. New York: Taylor and Francis Group.

Dey, I. (2005). *Qualitative Data Analysis: A User-Friendly Guide for Social Scientists*. London, New York: Routledge.

Department of Education and Science. (1989). (The Cox Report) English for ages 5–16. London: HMSO.

Euroopa komisjon. (2007). *Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa sotsiaal- ja majanduskomiteele ning regioonide komiteele – Meediapädevus digitaalkeskonnas – Euroopa lähenemisviis*. Kasutatud 30.03.2016 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52007DC0833>

El-Khateeb, M. (2008). The Role of School Media Education. U. Carlsson, S. Tayie, G. Jacquinet-Delaunay, J. M. Pérez Tornero (Toim.), *Empowerment through Media Education an incultural dialogue*. Göteborg: Nordicom.

Flick, U. (2006). *An introduction to qualitative research*. London: Sage.

Erstad, O. (2010). Media Literacy and Education. The Past, Present and Future. S. Kotilainen ja S.-B. Arnolds-Granlund (Toim.), *Media literacy education Nordic Perspectives* (lk 15–27). Gotenburg: Nordicom.

Erstad, O., Gilje, Ø., & de Lange, T. (2007). Re-mixing multimodal resources: multiliteracies and digital production in Norwegian media education. *Learning, Media and Technology*, 32(2), 183–198.

Facer, K., Furlong, J., Furlong, R. ja Sutherland, R. (2001). Constructing the Child Computer User: From Public Policy to Private Practices', *British Journal of Sociology of Communication*, 22(1): 91–108.

Firestone, C. (1992). National leadership conference on media literacy. Washington, DC: Aspen Institute.

Fleming, D. (1993). *Media Teaching*. Oxford: Blackwell Publishers.

GRÕK, lisa 1 = Gümnaasiumi riiklik õppekava, lisa 1. Kasutatud 19.03.2016
https://www.riigiteataja.ee/aktiisa/1290/8201/4021/2m_lisa1.pdf#

Haan, de J. (2012). Maximising opportunities and minimising risks for children online. S. Livingstone ja L. Haddon (Toim.), *Kids online: Opportunities and risks for children*. Policy Press: University of Bristol.

Haddon, I. (2004). *Information and Communication Technologies in Everyday Life. A Concise Introduction and Research Guide*, Oxford: Berg.

Hagen, I. (2010). Children and Young People in a Changing Media Environment: Some challenges. S. Kotilainen ja S.-B. Arnolds-Granlund (Toim.), *Media literacy education Nordic Perspectives* (lk 29–40). Göteborg: Nordicom.

Hagen, I. (2003b). „Et liv utan media? Kjedeleg“ Om betydninga av media i barn og unge sitt liv. Lundby, K. (ed.) *Flyt eller forforelse, Fortellinger om IKT*. Oslo: Gyldendal Akademisk, 197–224.

Hart, A. (1998). Teaching the media: International Perspectives New Jersey: LEA.

Himma-Kadakas, M. (2010). *Ajakirjandusžanrite muutumise tendentsid. Uudisžanri muutumine ajalehe Postimees näitel*. Magistritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut. http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/15359/Himma-Kadakas_Marju.pdf;jsessionid=E527947E96045E87F118ECB767FC6467?sequence=1

Hobbs, R. (1998). Media Literacy in Massachusetts.

Holloway, S.L. ja Valentine, G. (2003). Cyberkids. Children in the Information Age. London: Routledge Falmer.

Kalmus, V. (2007). Socialization in Changing information Environment: Implications for Media Literacy, in Macedo, D. ja Steinberh, S.R. (eds.) *Media Literacy: A Reader*. New York: Peter Lang.

Kalmus, V., Runnel P., Siibak A. (2009). Opportunities and benefits online. S. Livingstone ja L. Haddon (Toim.), *Kids online: Opportunities and risks for children*. Policy Press: University of Bristol.

Kalmus, V., Masso, A. ja Linno, M. (2015). Kasutatud 25.05.2016 <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>

Kupiainen, R. ja Sintonen, S. (2010). Media Literacy as a Focal Practice. S. Kotilainen ja S.-B. Arnolds-Granlund (Toim.), *Media Literacy Education*. Göteborg: Nordicom.

Kurm, T. (2004). *Eesti üldhariduskoolide õpetajate valmidus meedia õpetamiseks läbiva teemana*. Magistritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.

- Lauk, E. ja , Ugur, K. (2003).** Õppekava läbiv teema. Haridus 5/2003, lk 12–14.
- Laherand, M-L. (2008).** *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrükk.
- Livingstone, S. ja Bovill, M. (1999).** Young People, New Media: report of the research project Children Young People and the Changing Media Environment. London: London School of Economics and Political Science.
- Livingstone, S. (2002).** Children's use of the internet: A review of the research literature. London: National Children's Bureau.
- Livingstone, S., Haddon L. (2009).** Kids online. Opportunities and risks for children. The Policy Press: University of Bristol.
- Livingstone, S., Haddon L. (2012).** Theoretical framework for children internet use.
- Marshall, M. (1996).** Sampling for qualitative research. V.Neale (Toim.). *Family Practice* (lk 522–526). Oxford: Oxford University Press.
- Masso, A., Salvet, S. ja Lepik, K. (2014).** Kasutatud 18.06.2017.
<http://samm.ut.ee/kvalitatiivse-analyysi-tarkvara>
- Masterman, L. (1991).** An overview of Media Education in Europe. *Media Development*, 27(1).
- Masterman, L. ja Mariet, F. (1994).** Media Education in 1990's Europe: A Teacher Guide. Strasbourg Cedex: Council of Europe Press.
- Ofcom (2008).** Kasutatud 25.05.2016
https://www.ofcom.org.uk/_data/assets/pdf_file/0014/10814/icmr08.pdf
- Pahl, K. ja Rowell, J. (2005).** Literacy and Education. Understanding the New Literacy Studies in the Classroom. Thousand Oahks, Calif.: SAGE.
- Palfrey, J. ja Gasser U. (2008).** Born digital: understanding the first generation of digital natives. New York: Basic Books.

Patton, M. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods*. California, Thousand Oaks: Sage.

PISA (2006). Assessing Scientific, Reading and Mathematical Literacy. A Framework for PISA 2006, http://edu.au.dk/fileadmin/www.dpu.dk/omdpu/centerforgrundskoleforskning/internationaleuundersoegelser/andreundersoegelser/pisa/om-dpu_institutter_paedagogisk-psykologi_pisa_20071109154105_framework2006.pdf Kasutatud: 16.07.2016

Potter, J.W. (2001). *Media Literacy*. California: Sage Publications.

Raudvassar, L. (2013). *Õpetajate võimalused õpilaste meediapädevuse arendamiseks läbiva teema kaudu*. Magistritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.

Sonck, N., Kuiper E., ja Haan de J. (2012). Digital skills in the context of media literacy. Livingstone S., Haddon L., Görzig A. (Toim.), *Children, risk and safety online: research and policy challenges in comparative perspective*. (87–98) Policy Press: University of Bristol.

Tamming, M. (2009). *Varateismeliste meediapädevus Eestis artiklite kriitilise lugemise näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.

Tyner, K. (1998). *Literacy in a Digital World. Teaching and Learning in the Age of Information*. New Jersey: Lawrence Erlbaum.

Ugur, K. (2004). *Katse kaardistada meediaõpetuse mõistemaastikku*. Kasutatud 28.07.2016 http://oeiax4.nw.eenet.ee/vana/esso3/12/kadri_ugur.htm

Ugur, K. (2010). *Implementation of the concept of media education in the Estonian formal education system*. Doktoritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Ugur, K. ja Lõhmus, E. (2016). *Produktioonipõhise ja akadeemilise meediaõpetuse mõju noorte meediapädevusele*. Tartu Ülikool, ühiskonnateaduste instituut.

UNESCO kodulehekülg, Kasutatud 29.03.2016a
<http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/media-development/media-literacy/>

UNESCO kodulehekülg, Kasutatud 29.03.2016b
<http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/media-development/media-literacy/mil-as-composite-concept/>

Uusitalo, N. (2010). Constructing Media Literacy as a Civic Competence. S-B. Arnolds-Granlund ja S. Kotilainen (Toim.), *Media literacy education: Nordic perspectives*. Göteborg: Nordicom.

Vinter, K. (2013). *Digitaalse ekraanimeedia tarbimine 5–7-aastaste laste seas ja selle sotsiaalne vahendamine Eestis. Pedagoogiline vaatekoht*. Tallinna Ülikool: kasvatusteaduste instituut, doktorikool.

Wilkinson, S. (2006). Focus groups. J.Smith (Toim.). *Qualitative psychology. A practical guide to research methods* (lk 184–204). London: Sage.

Wold, T., Aristodemou E., Dunkels E., ja Laouris Y. (2012). Inappropriate content. Livingstone S. ja Haddon L. (Toim.), *Kids Online: Opportunities and Risks for Children*. (135) The Policy Press: University of Bristol.

Lisa 1: Intervjuu kava ja abimaterjalid

Teema ja selgitus	Lühikirjeldus	Ajakulu
Sissejuhatus	Tutvustan ennast, fookus-grupi põhimõtteid, kutsun osalejaid üles julgusele ja avatusele. Tuletan meelde, et salvestan vestluse diktofoniga, kuid vastused on anonüümsed.	3 – 5 minutit
Soojendavad, tausta avavad ja teemasse juhtivad küsimused noorte meediatarbimisest	Milliste meediakanalitega igapäevaselt kokku puutute – milliseid kanaleid jälgite ja milliseid mitte? Miks?	7 minutit
Uurimisteema poole liikumine – mida noored gümnaasiumis õppimise ajal meediast ja seda puudutavatest ainetest mäletavad	Palun meenutage, kas õppisite koolis meediat? Mis tundides peamiselt meediast räägiti? Mida?	10 minutit
Konkreetset kursust puudutavad küsimused – mälestused, tundmused	Kas mäletate emakeele kursust, mis rääkis meediast? Mis selle kursuse nimi oli? Mida te praegu sellest kursusest mäletate? Mis te seal tundides tegite? Kas need tunnid erinesid kuidagi teistest emakeele tundidest? Kui jah, kuidas?	20 minutit
Konkreetset kursust puudutavad küsimused – eesmärk ja kasu	Mis oli teie hinnangul kursuse eesmärk? Kas olete saanud „Meedia ja mõjutamise“ kursusel õpitud ka hiljem kasutada?	15 minutit
Konkreetne kursus –	Kuidas tundub, kas vaatate pärast selle kursuse	15 minutit

meediatarbimine	läbimist meediasisu teistmoodi kui varem? Tooge näiteid.	
Loomine	Kas olete ka ise loonud laiemas mõttes meediasisu? (sh blogi, Youtube'i videod, uue meedia kanalid vms) Kas sellest kursusest on olnud meediasisu loomisel kasu?	10 minutit
Harjutus(ed)	Palun osalejatel kasutada nutiseadet avamaks neile edastatud lugude lingid. Seejärel palun leida nende arvates kummalised, häirivad kohad ning oma arvamust selgitada ja põhjendada.	20 – 30 minutit
Lõpetus	Ütlen paar kokkuvõtvat lauset ja küsin, kas kellelgi on veel midagi lisada. Täna osalejaid, et nad leidsid aega ja tahtmist uurimistöös osalised olla.	3 – 5 minutit

Salvestan arutelu diktofoniga. Veebiuudise palun neil lahti võtta arvutis, telefonis või muus nutiseadmes.

Harjutused:

Esimene harjutus žanrite tundmise kohta.

Lähtub õpitulemustest: 2) **tunneb meediakanaleid ja -žanre, nende tunnuseid** ning meediateksti vastuvõtu eripära; 5) **eristab fakti arvamusest** ning usaldusväärset infot küsitavast; 6) **tunneb meediatekstis ära argumendid** ning põhilised verbaalsed ja visuaalsed mõjutamisvõtted;

Küsin lugude puhul:

- mida märkad?
- mis žanris lugu see on? mille järgi nii arvad? (vihjates tunnustele)
- kes on autor? kas on vahet?

- kus on loos faktid, kus arvamused?

- mida veel märkad? (nt sisuturunduse loos hüperlingid toodetele ja reklaamartiklile hinnangu andmise võimalus)

Lood:

a) (Repliik, arvamus) Repliik: jõukus pole raskendav asjaolu
<http://epl.delfi.ee/news/arvamus/repliik-joukus-pole-raskendav-asjaolu?id=74242101>

b) (Reklaam) Sisuturundus Neli nõuannet nohuga võitlemiseks
<http://tervis.postimees.ee/3637085/neli-nouannet-nohuga-voitlemiseks>

c) (Uudis) Radar: Margus Tsahkna: ka meile soovitati loosungit „Kui on must, näita ust“
<http://www.ohtuleht.ee/728490/radar-margus-tсахkna-ka-meile-soovitati-loosungit-kui-on-must-naita-ust> Lisaküsimus: - mis kanaliga on tegu? (Radari telelugu Õhtulehe veebis)

d) (Juhtkiri, arvamus) Mida õpetas ametiautode juhtum?
<http://www.aripaev.ee/juhtkiri/2016/04/19/mida-opetas-ametiautode-juhtum>

e) (Reportaaž, olemuslugu) E-etteütlust kirjutamas – jälle eksamipalavikus
<http://uudised.err.ee/v/f3c2fa40-fb43-42f4-a4c0-b1e61e026490>

2. Meediatekst „Puuvõõrik – heasoovlik parasiit ja paljulubav ravimtaim“ veebilehel Telegram.ee rubriigis toit ja tervis. (<http://www.telegram.ee/toit-ja-tervis/puuvoorik-heasoovlik-parasiit>)

Miks see tekst?

- Artikli lõpus on viide: „Artikkel on valminud koostöös Puuvoorik.eu-ga. Veebiaadress on esitatud hüperlingina ning viib sinna vajutades firma kodulehele, kus on esitatud tekst „Puuvõõrik – heasoovlik parasiit“. Tekst kattub esimese lõigu ulatuses Telegrami artikliga. Kodulehel oleva teksti lõpus on 3 viidet hispaaniakeelsetele veebilehtedele ning võimalus „ostke siit puuvõõrik“, lisades selle ostukorvi 34 euro eest. Seega – **kas tudengid saavad aru, et tegemist on reklaamartikliga?**
- Artikli lõpus on viited kuuele allikale, teksti sees pole viidatud, kus lauses millist allikat on kasutatud. **Allikate olemasolu on küll hea, aga artikli väidete paikapidavuseks tuleb lugejal teha ise palju tööd, sest artiklis esitatud väiteid ei saa kohe konkreetsest allikast kontrollida. Infoni jõudmine võib nõuda kõigi kuue allikaga tutvumist, mis on nii ajakulukas ettevõtmine.**

- Lisaks, avades need kuus allikat, viib neist esimene kohe samuti Puuvoorik.eu veebilehele ning sel korral isegi mitte tekstini vaid konkreetse tooteni puuvõõrik (<http://puuvoorik.eu/product/puuvoorik/>)

See toetab samuti seisukohta, et artikli eesmärk on toodet reklaamida.

- Huvitav on ka asjaolu, et teksti sees on kaks hüperlinki. Esimene viitab eestikeelsele Vikipeediale. (<https://et.wikipedia.org/wiki/Puuv%C3%B5%C3%B5rik>) Sel lehel omakorda pole ühtki viidet allikale, mille põhjal Vikipeedia tekst on koostatud. **Kas tudengid saavad aru, et infol pole allikat? Kas nad üldse vajutavad sinna lingile ning vaatavad viiteid?**
- Lisaks tekib küsimus, miks tekstis on kahes kohas otse hüperlingiga viidatud ning kuues kohas on hüperlingid toodud välja artikli lõpus. Samuti, miks pole tekstisiseseid hüperlinke sinna kuue allika juurde välja toodud, nagu polekski neid kasutatud.
- Foto allkiri on puudu. **Kas tudengid märkavad?**
- Telegrami artikli tekstis on lause: „ Hilisemad uuringud Saksamaal, Prantsusmaal ja Šveitsis ... „ Samas on allikate nimekirjas välja toodud vaid üks viide teadustööle.
- See ülesanne peaks näitama tudengite õpitulemusi:
 - 4) oskab sõnastada teksti sõnumit, **leiab viiteid ja vihjeid teistele tekstidele ning tõlgendab teksti seostuvate tekstide kontekstis;**
 - 5) **eristab fakti arvamusest ning usaldusväärset infot küsitavast;**
 Kaudselt ka: 7) **analüüsib kriitiliselt reklaami** ning mõistab reklaami varjatud sõnumit.

3. Eelmiste ülesannete kokkuvõtteks küsin, mis on meedia roll ühiskonnas (esimene õpitulemus)

Lisa 2: Transkriptsioonid

I Intervjuu

K= küsija, V1 = üks vastaja, V2 = teine vastaja

K: See on minu magistritöö uurimus. Ma räägingi esimese või teise kursuse tudengitega ja just sellest, mida nad mäletavad oma kooliajast, mida nad meediast õppinud on ja see on selline poolformaalne vestlus - mul on küsimused ees, aga kui teil vahepeal tuleb midagi muud meelde, siis võite ka muud rääkida. See uurimismeetod ongi fookusrühm, selline üsna vabas vormis vestlus, mis aitabki inimestel meenutada, et mida nad on õppinud näiteks. Salvestan vestluse diktofoniga, nagu ma juba ütlesin, ja vastused on anonüümsed, nagu ka enne ütlesin.

V1: Mhm.

K: Aga hakkame siis sellest peale, et milliste meediakanalitega te igapäevaselt kokku puutute, mida loete või vaatate?

V2: Internetis kõige rohkem vist.

V1: Jah, jaa, kindlasti.

V2: Tegelt telekas ka, ma vaatan „Ringvaadet” näiteks.

V1: Jah, mul telekat siin Tallinnas ei ole, aga kodus vaatan küll telekat ka päris palju, aga ikkagi uudised ja kõik asjad internetist.

V2: Jah.

V1: Kõik, põhimõtteliselt.

K: Aga mis te internetist loete näiteks?

V2: Veebilehti.

V1: Jah.

KORRAGA: Peamiselt Postimees.

V1: Elu24 vahepeal.

V2: Seda ma ei loe (naer).

V1: No ma ikka vahepeal olen vaadanud.

K: Mhm.

V2: Ei teagi.

V1: Ei tea.

V2: Polegi vist väga rohkem.

K: Aga loete pealkirjadest rohkem või loete peamiselt pealkirja?

MÕLEMAD: Oleneb.

V1: Oleneb täiesti, jah. Kui on mingi huvitav pealkiri, siis kindlasti.

V2: Siis kindlasti, jah.

V2: Loen nagu artiklit kah.

K: Mhm.

K: Aga kui me nüüd mõtleme teie kooliaja peale, et mis tundides teile üldse räägiti näiteks meediast?

V2: Hmm, minul näiteks oli ühiskonnaõpetuses ka.

V1: Jaa.

V2: Pidime uudist esitama nagu.

V1: Sama.

V2: Uudiseid otsima ja siis esitama.

K: Aa (imestunult).

V2: Näiteks. Ja eesti keeles oligi.

V1: Eesti keel ja kirjandus, jah.

V2: Rohkem vist ei teagi.

V1: Ma ei tea ka. Aa, mul oli majanduse valikaine, seal ka.

V2: Aa, mul oli ka.

V1: Seal natukene rääkisime, neist, üleüldisemalt, aga rohkem, rohkem ei olnud, vist.

V2: Jah.

K: Mhm, okei.

K: Aga kas te mäletate ka, et mis teile räägiti seal peamiselt? Näiteks see majandus.

V2: Hmm, võib-olla see majandus oli minul see, et milliseid allikaid valida just nagu, et tööd teha. Et mingi selline asi.

V1: Jah, et see allikate õigsus.

V2: Jah.

V1: Kuidas saab kindel olla, et see on nagu õige, mida sa loed. Eriti kui sa hakkad seda nagu kellelegi teisele veel edasi rääkima või mingit oma asja või mingit uurimistööd siis tegema, et siis sa pead, nagu jah, olema kindel, et see on õige. Seda räägiti küll.

V2: Jah.

K: Mhm, aga eesti keeles või kirjanduses?

V2: (naerab) Hmm ...

K: Ei noh, mis meelde tuleb täitsa ...

V2: Eesti keeles oli nagu täitsa nagu, ma ei mäleta, vist üleüldiselt, et mis on meedia umbes jaa, jaa, ma ei mäleta, kas natuke oli mingit seaduseid või midagi, häguselt nagu tuleb midagi, aga ma väga niimoodi ei mäleta.

V1: Ma mäletan, et me kirjutasime esseed teemal, kuidas meedia mõjutab inimest, et tähendab, kuidas see mõjutab tema, just, vaateid uudiste poole pealt, et kui ta loeb, et näiteks mõned inimesed just loevad rohkem krimi ja neid huvitab nagu rohkem see pool rohkem ja mõned loevad just mingit Elu24, et umbes selle kollase maailmaga hästi kursis olla. Siis arutasime just seda, et kuidas oleks õigem, jaa. Ja sellest rääkisime ka, et milliseid uudiseid, milliseid uudiseid usaldada ja milliseid mitte, aga jaa, üldiselt, hästi üldine oli või kuidagi siuke. Väga mingit spetsiifilisust ei olnud.

K: Mhm, aga kas sellest oli pigem nagu kasu, sellest, kui te õppisite meediat? On teil meeles näiteks midagi, et “seda ma nüüd vist õppisin seal”?

V2: Mitte väga, kohe otse ei tule niimoodi.

V1: Ei noh, kasu oli kindlasti.

V2: Kasu oli kindlasti, pigem, aga, hmm ...
(mõtlevad)

V2: Midagi tuleb reklaamiga seoses, et kuidas reklaamid mõjutavad inimest. Äkki oli seal midagi sellist, et see oli äkki päris huvitav. Seda ma nagu mäletan kõige rohkem vist isegi. Et muidu ma ei teagi.

V1: Mul ei tule ka nagu otsest mingit näidet, et kus mul, kus mul oleks sellest näiteks hiljem elus kasu olnud. Et enamuses, mis me ikka rääkisime oli ka ikka põhikoolis oli räägitud ja vanemad on rääkinud ja noh, et põhimõtteliselt selline teave, mida sa juba, juba teadsid. Nagu selles mõttes, et mõne jaoks oli võib-olla uus.

K: Mhm, aga see kursus eesti keeles “Meedia ja mõjutamine”, te vist mõlemad mäletate, et oli selline kursus olemas?

KOOS: Jaa.

V1: Kohe tuli ette.

V2: Jaa.

V1: Õpik.

V2: Jaa, roheline raamat.

V1: Jaa, see roheline raamat, jah.

K: Mhm, mhm. Aga me juba rääkisime natuke, et mis teile meediast üldse räägitud on, aga kas sellest kursusest tuleb ka midagi rohkem meelde - mida seal tehti veel.

V1: Hmm, selle kursuse raames me kirjutasimegi need esseed.

K: Ahah.

V1: Et see meedia ja mõjutamine. Et ee, me tegime vist isegi niimoodi, et kirjutasime need esseed valmis ja siis oli mingi klassi ees esitamine ja kõik avaldasid oma arvamust. Igaüks pidi võtma mingi kindla, noh, kas siis iga internetilehekülje või mingi kanali või mingi uudistesaaate ja siis sellest nagu eraldi rääkima. Et kust nemad seda informatsiooni umbes võtavad ja mida tasub usaldada ja mida mitte. See oli selle aine raames, see kindlasti, kuidas arutada.

V2: Meie pidime lihtsalt lugema ja tegema ülesandeid. Meil oli hästi selline monotoonne. Paljudele ei meeldinud ausalt öeldes see, et see õpetaja nagu ise ei olnud motiveeritud seda edasi andma. Selles suhtes.

K: Missugused ülesanded need olid siis?

V2: Ma ei mäletagi, selles suhtes, et seal õpikus olidki, et kas midagi oli vaja lugeda ja analüüsida äkki või, mingid sellised olid.

V1: Mingid artiklid olid.

V2: Mingid artiklid olid vist jah, ja mingi selline, oli jah.

K: Mhm, hästi selle ühe õpiku põhine?

V2: Jaa, jaa. Midagi väljastpoolt küll ei olnud, meil vähemalt.

V1: Ei, meil oli ka põhimõtteliselt see õpikupõhine. Kusjuures see essee tuligi mul nagu meelde, aga üldiselt oli ikka õpikust. Aa, võib-olla see ka, et õpetaja oli nagu selline, natuke konservatiivsem ja ta ikkagi tahtis oma, noh, hullult keskenduda ikkagi nendele eesti keele reeglitele, mitte nüüd siis sellele meediale ja asjale, et hästi kiiresti võtsime läbi ja hästi siuke pinnapealne kuidagi. Jäi nagu pinnapealseks.

V2: Jaa.

K: Oleksid tahtnud, et nagu oleks põhjalikum olnud?

V1: No kuna teema on huvitav, siis ...

V2: Jaa.

V1: Siis, jah.

V2: Oleks võinud võib-olla põnevamalt edasi anda, mitte see, et lihtsalt loed ja siis teed ülesandeid. Kuidagi teistmoodi.

K: Jah, nii et ta oli pigem siis teiste eesti keele tundide moodi, sellised täida töövihikut ja tee ülesandeid?

V2: Jah. Meil ta oli.

K: Ei olnud väga sellist eristust, eks?

V2: Ei olnud.

K: Et nüüd õpime näiteks seda või teeme toda. Aga mis te arvate, mis selle kursuse eesmärk üldse võiks olla?

V1: See teavitustöö ikkagi, ma arvan, pigem, või noh, ses suhtes, et, mina, minule jäi just meelde see, et ongi, et milliseid meediakanaleid usaldada ja milliseid mitte ja kuidas näiteks on mingi hästi pikk mingi artikkel, millestki kindlast, kas või essee vormis, et kuidas sealt eristada siis see oluline informatsioon ja kuidas nagu siis eristada see, mis tegelt ei olnud oluline. Ehk siis ma mäletan, et me tegime mingeid kokkuvõtteid või mingeid refereeringuid nendest artiklitest.

V2: Jaa, me tegime ka.

V1: Ehk siis nagu jaa, et kuidas eristada see olulisem sealt.

V2: Jah, ma isegi nõustun, et ma arvan, et see oli ka nagu olulisem, et jah, sama.

K: Mhm, mhm. Aga sellest kursusest on samamoodi, et ei oska nagu konkreetset midagi tuua välja, et mida oleks saanud hiljem kasutada? Või tuleb midagi meelde?

(mõtlevad mõned sekundid)

V1: Uurimustöös ma mäletan küll, et kui ma tegin, gümnaasiumi lõpus tegin uurimustööd, siis seal mul oli küll, ma mäletan, et mingid asjad, mis nagu, ma ei tea, kas otseselt sellest ainekursusest või siis majandusest või lihtsalt eesti keelest kuskilt, et ühesõnaga just need allikad, et kust otsida, jaa, ja noh, a la, et mingi Vikipeediat ikkagi ära usalda ja kontrolli, et kui sa, et, mina uurisin näiteks muusika poolt, et siis mine ikka sinna emic.ee, seal on ikka palju usaldusväärsem kui mingi Vikipeedia, aga rohkem ma küll ei ole, ei tea, jah.

V2: Hmm, ma arvan ka, et mul on ka see allikate pool. Ja võib-olla see ka, kuidas reklaamid kasutavad inimest ära. Võib-olla, kuidas mitte nii õnge minna, sellist asja võib-olla. Et elus võib-olla teistmoodi nüüd mõtlen mingile asjale.

K: Mhm, mhm, just järgmine küsimus oligi, et kas te tunnete, et olete pärast seda kursust, kuidagi vaatate teistmoodi, näiteks loete mingit uudist või?

V2: Kindlasti.

V1: Reklaame kindlasti ...

V2: Jah, jah, kindlasti ...

V1: Ja uudiseid samamoodi.

V2: Jaa, kindlasti.

V1: Et just see, et see olulise välja toomine. See oligi, minu meelest seal raamatus see oligi põhiline, pidigi kuidagi nagu, noh refererema põhimõtteliselt. Ongi see, et sa, tegelikult kui sa tahad kiiresti ja hästi palju informatsiooni saada korraka uudiseid lugedes, siis sa ei pea lugema tervet seda lehekülge läbi, vaid sa oskad kuidagi ...

V2: Jah, kiiresti ...

V1: ... üle ridade.

V2: Jaa.

V1: Leida selle mõtte, ühesõnaga.

K: Mhm ja tegitegi neid harjutusi või noh, neid ülesandeid, onju?

KOOS: Mnjaa, jaa.

K: Mhm, mhm, jaa, aga kas te ise olete ka niimoodi teinud, ma ei mõtle, et te päris artikleid kirjutanud olete, aga ise näiteks mingit blogi pidanud või Twitteris säutsunud? Või videoid teinud?

V1: Mina olen blogi pidanud, jah. Olen Twitterisse ka, aga hetkel ei tegele kummagagi, aga ikka olen.

V2: Mina ei ole, aga ma tean, et meil eesti keeles pidi tegema blogi mingi rühma peale, seda ma mäletan. See oli nii kohustuslik, et me edasi nagu ei teinud, aga jaa, natuke pidi tegema.

K: Aga kuidas see blogi siis välja nägi?

V2: Meil oli kokandusblogi ja üks siis haldas ja siis tegimegi erinevaid toite, panime pilte üles (naerab) ja mingi selline oli jah.

K: Ja pidite need söögid siis täitsa ise nagu valmis ka tegema?

V2: Jaa, jaa. Siis oligi, aga keegi väga ei võtnud vedu ka ja siis õpetaja lõi käega tegelikult. (naer)

K: Aga see oligi siis selles samas kursuses, see "Meedia ja mõjutamine või see oli ... ?

V2: See oli varem, minu meelest, et see oli äkki, jah, varem, see ei olnud otseselt selles.

K: Mhm, mhm.

K: Aga ma mõtlen lihtsalt, et kui te kirjutategi Facebookis või mujal sotsiaalmeedias, näiteks säutsute, et kas siis on ka olnud mingit kasu sellest, et teate meediast natuke rohkem või?

V1: Jaa, kindlasti. Ma jälgin palju rohkem, mida ma kirjutatan ja kuhu. Selles suhtes, ma arvan, aga see on muidugi ka, ma ei tea, kas see on otseselt seotud selle kursuse osa või mõju või siis on see lihtsalt *simple knowledge* või noh, et sa lihtsalt ei pane kõike üles.

K: Mhm.

V1: Aga see võib kindlasti olla seotud selle kursusega, ma arvan. Mingid teadmised kindlasti on, mis nagu ...

HARJUTUSED

K: Mhm, nii, aga kui teeks nüüd mõned harjutused. Need ei ole sellised, et ma ei hinda teid, ega midagi sellist. See on lihtsalt nagu huvi pärast. ... Kas teil on mingi nutiseade ka kaasas, et näiteks saab ...

MÕLEMAD: On.

K: Sest see on ka tegelikult osa meediast, kui me oskame näiteks telefonis vaadata seda.

V2: Mis see Wi-Fi parool oli siin?

K: Solaris3.

V1: Lähen siis kah Wi-Fisse.

K: Nii.

(paus, tegeldakse Wi-Fi'ga)

(12:32 - siit hakkame harjutustega peale)

K: Aga ma annan teile kohe mõned lingid. Või noh, ma annan teile ühekaupa need ja põhimõtteliselt ülesanne ongi selline, et vaadake seda lugu ja mõelge, et mida te üldse näete seal, selle loo puhul. Mis teile esimesena silma jääb selle loo puhul ja siis, et mis žanris see lugu võiks olla, noh, on ta näiteks uudis või arvamislugu või, mis teile ise tundub. Pärast võib üle küsida, et kes see näiteks autor on või kuidas seda autorit on seal esitletud loos. (väike paus) Nii, aga ma anna praegu selle kätte ja siis tuletan uuesti meelde need kategooriad. Nii, ma panen teile siis Facebooki. Esimene on selline. Vaatame kõigepealt, kas see tuleb teil üldse ilusti lahti, sest ta võib olla ka selline ...

V1: Tuli.

V2: Nii.

K: Te võite jooksvalt rääkida, kas midagi äratub näiteks tähelepanu, mis te näete seal selle loo puhul ...

V1: Ma tean seda, et kohe kui ma loen seda, et ...

K: Mhm ...

V1: ... et Soomes on näiteks rahalised karistused inimeste sissetulekutega nagu balansis, selles mõttes, et su trahv, näiteks eriti liiklustravid just kohandataksegi sinu palgaga ja arvestatakse selle järgi ja minu arvates on see

täiesti kaheti võetav, nagu, miks peaks ühe inimese võib-olla täpselt sama rikkumine olema talle, eks, kallim, kui teisele. Aga samas, jällegi ...

V2: See on hästi siuke ühepoolne arvamus ka vist, kui ma kiirelt praegu vaatasin.

V1: Vaatan kiirelt edasi ka, aga ma lihtsalt selle, et just sai kooskõlastatud sellega, et ma tean, et Soomes ...

K: Just, et ei pea üldse nagu põhjalikult lugema, vaid just nii nagu te tavaliselt vaatate uudist, et ...

V1: Aa, siin hakkabki sellest just rääkima ka.

K: Mhm ... aga mis te arvate, mis žanris lugu see võiks olla?

V2: Ma pigem ütlekski, et see on arvamus, aga mai ... selline ...

V1: Samas ta ikka mingil määral seletab ka ...

V2: Mingil määral, jah ... (naerab)

V1: Just see lause *Kiiruse ületamise puhul pole ju tähtis see, kui palju kihutaja teenib, vaid see, kas ta on retsidiivne ja rikub seadusi korduvalt*. Isegi mitte kas korduvalt, vaid et kui on ikkagi sama rikkumine, siis miks peaks olema nagu ühel raskem, kallim seda kinni maksta.

K: Mhm.

V2: Mhm, aga see on samas ikkagi selline arvamus ka jälle, et kes mida arvab, et selles suhtes.

K: Kas te näete telefonis näiteks rubriiki ka, kuhu alla ta pandud on?

KOOS: Eee ... ei näe.

V1: Ei näita.

K: Okei, aga kui te nüüd seda autorit vaatate, on seal autor ka kirjas?

V2: Mhm.

V1: On, jah. Madis Kentmann vist vä? Ei.

V2: Ei, Krister Paris.

V1: Krister Paris, jah.

K: Mhm. Kas talle on pandud mingi nimetus ka juurde?

Hmm. (mõtlevad)

V1: Ei, aga tal on, peaks olema, on sotsides vä?

K: Ei noh, ta on tegelikult ajakirjanik, aga tegelikult mõtlen, et ...

V1: Aa, ei, ei ole talle pandud midagi, mkm.

V2: Mhm.

K: Lihtsalt mõnikord, vaata, pannakse juurde.

V1: Mhm.

K: Nii, aga kui me nüüd vaatame seda lugu, et te juba tõite siin välja, et tundub, et mõned asjad on sellised selgitavad ka, et, et, kas on niimoodi, et siin saab nagu välja tuua, et mõned asjad on nagu faktid ja teised on arvamused, selle loo puhul. Näiteks mõne fakti välja tuua. See ei ole väga pikk, et võib-olla siin nagu ... (mõtlevad)

V1: No fakt on see, et kodanikke hakatakse ebavõrdselt kohtlema, kui selline asi tuleks. Või noh, minu arust on see ebavõrdne kohtlemine, sest et ega inimene ju ise ei, noh, kuidas ma ütlen, sa ei ole ju süüdi, et sa rohkem teenid, selles mõttes just.

V2: Mhm.

K: Mhm.

V2: Jah. Ma ei tea, siin on öeldud, et Eesti kuulub Gini, või mai tea, kuidas hääldatakse, indeksi järgi võrdseima kolmandiku hulka, et see on äkki fakt, aga no seda tuleks kontrollida, jah. Ja ma ei tea peast seda ka, et kas see vastab tõele, onju.

K: Mhm.

V2: Näiteks.

V1: Jah, et see ongi see, et ta võib olla fakt, aga tuleks kontrollida ikkagi.

K: Mhm, aga mõni arvamus, mis on nagu puhtalt arvamus?

(mõtlevad natuke aega)

V1: (muigab) No see võib olla arvamus, et kiiruse ületamisel pole ju tähtis ...

V2: Mhm.

V1: ... kui palju kihutaja teenib, ses suhtes, et mõni võib-olla ei arva nii.

V2: Jaa ...

V1: Mõnele inimesele, näiteks mõnele soomlasele, kellel on juba kaua, noh, ongi see reegel kehtinud, tema jaoks on täiesti okei. Et ongi nagu niimoodi. See võib olla nüüd tema isiklik arvamus.

V2: Jamh.

V1: Selles mõttes.

K: Mhm, okei. Aga tekitab veel midagi siin selliseid küsimusi, kas?

V1: Kuna ma olen ise täiesti (rõhutatult) erapooletu ja ma ei oska nagu ... ma ei oska mingit arvamust selle kohta pealt võtta. See on muidugi hea, et see trahvide kahekordistuseelnõu läbi ei läinud.

V2: (naerab) Jah.

V1: Selle üle ma olin väga õnnelik. (naeravad) Aga rohkem ma ei oska küll midagi öelda selle kohta pealt.

V2: Ei, ma ka, eiii ...

V1: Jätab täiesti neutraalseks, sest niikuinii see ei olene minust, nagu ...

V2: Jamh, jamh.

K: Mhm, aga kas te teate muidu, mis see repliik üldse on, vaadake see pealkiri. (väike paus) On nagu läbi käinud see sõna selles mõttes üldse või?

V2: Kuulnud küll olen, aga ... võib-olla ta ongi mingi lühike artikkel, äkki, vä, või midagi sellist? Aga mai ... (naerab)

V1: Jaa, ei, ei, repliik on küll (mõtleb) minu meelest on ta ikkagi kellegi nagu tsitaat või kellegi öeldud mingi asi.

V2: Mingi arvamus nagu?

V1: Ei ole vä?

(naer)

K: Noh, ta on nagu selline lühem arvamusloo variant. Kui inimene ütlebki hästi lühidalt, nagu siin on kirjas, mida tema arvab.

V1: Okei.

K: Selles mõttes te olite täitsa õigel rajal.

V1: Siis ta on ikkagi mingi arvamus.

K: Jah, ta liigitub arvamuslugude alla. Just, aga siin ongi nii, et inimene loeb ja esialgu võib-olla ei tulegi selle peale ...

V2: Mhm.

K: ... mõtleb, et nii ongi, nagu siin kirjas on.

V2: Jaa.

V1: Jaa, ei, siit, täiesti, mõni võib siit välja lugeda, et tulebki siuke asi ...

V2: ... eriti, kui kiiruga lugeda.

V1: Jaa, täpselt. Üle ridade siit natuke vaatad, et "ahah, siduda rahalised karistused inimeste sissetulekuga, tore, onju".

V2: (naerab)

K: Mhm, naer.

V1: No see on täiesti võimalik ja ...

K: Sest see vormistus on ju ka tegelikult väga sarnane uudisele näiteks.

Nõustuvad.

K: Kui võtate lahti, te ...

V2: Mhm.

K: ... et selles mõttes.

K: Nii, aga ma annaks teile nüüd järgmise loo.

(jagan loo)

K: Samamoodi võite hakata kohe ütlema asju, mis teile sealt, kuidas te näete, mis teile nagu ette tuleb või mis te mõtlete?

(mõtlevad)

V1: Nagu mu ema oleks kirjutanud selle artikli. Juba näen siin, et soolaga, soolalahusega. No siin näitab rubriiki, näitab, et tervis, kuigi see on suht ilmselge ka.

V2: Mhm.

(mõtlevad ja teenindaja võtab tellimused)

V1: Siin ma ei oska nagu midagi, ta on ilmselt õpetlik.

V2: Kasulik, võib-olla?

V1: Jah.

K: Mhm.

V1: Üldiselt mina nagu, kui mul on mingid terviseprobleemid, siis ma, oleneb muidugi allikast, aga pigem ikkagi ei toetuks nendele interneti igasugustele, sest ma olen näinud selliseid lolluseid, ühesõnaga, mida soovitatakse.

V2: Mhm.

V1: Et ma väga skeptiliselt suhtun nagu nendesse ...

V2: Jamh, mhm.

V1: No soolalahuseid võib proovida, ses suhtes, et väga okei, aga ...

V2: Jamh.

V1: ... aga ma üldiselt ei loe üldse nagu tervisega ...

V2: Ma ka nagu ei loe ...

V1: ... internetist. Võib-olla alkeemia.ee, ma ei tea, kas sa tead, aga seal olen nagu lugenud.

K: Mhm.

V1: Aga muidu, ei.

K: Okei. Aga mis te arvate, mis žanris lugu see üldse võiks olla? Et noh, rubriigi määrasime ära, et terviseteeemaline, aga ...

V1: Mingi abi ...

K: Või noh selles mõttes, et kas on ta näiteks nagu uudis rohkem või noh, arvamus?

V1: Arvamus ta ei ole.

V2: Uudis ta ka otseselt ...

V1: Uudis ta ka ei ole.

V2: Ega siin otseselt midagi ei ole, jah.

K: Mhm.

V2: Hmm, ei teagi.
(mõtlevad)

V1: Ma ei tea. Üldse ei oskaks määrata nagu ise mingit kategooriat, kuhu võiks kuuluda.

K: Okei. Aga kui te vaatate nüüd seda autorit. Kes selle loo autor on?

KOOS: Hmm ...

V1: Siin all on äkki kirjas, vist.

V2: All, jah.

V1: Silja Nellis.

K: Mhm, aga on kirjas, kes ta on ka?

MÕLEMAD: Ei ole.

V1: Ainult nimi.

K: Okei. Näitan teile vahepeal arvutist ka, et näiteks arvutis on ta niimoodi.

V2: Aa.

V1: No Apotheka on siin märksõna ka, aga sellest ei loe välja.

V2: Ei loe välja.

V1: Ei loe välja, jah, et ta on.

K: Aga sellist asja nagu siin ees on see sisuturundus, sellist asja ei ole teil kuski kirjas?

V1: On küll, see on siin üleval. Sisuturundus.

K: Mhm. Mis te arvate, mis see sisuturundus võiks olla?

V1: Ma vaatasin seda, aga mulle ei ütle see nagu mitte midagi.

V2: Mõtlesin, et äkki mingi reklaam natuke, aga ...

K: Mhm.

V2: Aga, nagu ...

K: Tegelikult see ongi reklaam.

V2: On, jah?

K: See sisuturundus tähendabki, et tegemist on tegelikult reklaamiga. Aga just see ongi küsimus, et kuna see näeb nii välja nagu tavaline lugu. Sa loed seda ja sa ei saa aru, või noh, ei mõtle ...

V2: Jamh.

K: ... et see tegelikult on nagu selline, mis võib viidata mingile ...

V1: Tegelikult ta siis reklaamib seda, oma seda ...

V2: ... apteeki.

V1: Apothekat.

K: Et vaatame, kas meil on näiteks, kui me seda teksti vaatame, mingid konkreetsed tooted ka näiteks välja toodud?

V1: Kindlasti on, need ninaspreid, ma juba vaatasin. Et kindlasti ...

V2: Mingid siirupid ja tabletid, ma arvan, et siin on, aga mai ...

V1: Jaa, jaa ...
(mõtlevad)

K: Mhm.

V2: Näiteks siin konkreetselt, hmm ... (mõtleb) On küll välja toodud, milliseid apteegi tooteid, onju, küll aga. Firmat õnneks otseselt ei ole, aga ...

V1: Firmasid ei ole, jah.

V2: Aga on öeldud ikka soovituslikud millise toimeainega ...

V1: Jaa, jaa, millised kapslid, jaa, jaa.

V2: Põhimõtteliselt siin ütleb, et siis saadki konkreetseid ...

V1: Aga kui niimoodi loed, siis üldse ei tundu, et oleks reklaam ...

V2: Ei mõtle sellele, jah, niimoodi.

K: Aga kui te nüüd vaatate seda teksti värvi korra, et kas teil on mingid sõnad seal teist värvi?

V2: Sinised.

V1: Jamh. Muidugi kui vajutad peale, siis läheb kindlasti kohe sinna apteek punkt apotheka.ee. Hinnad. (naer)

V1: Juba läks, nüüd on, jah.

K: Aga kas ise paneks nagu tähele selles mõttes, et või vajutaks sinna?

V1: Ei, lihtsalt kui ma ...

V2: Ma ei mõtleks ...

V1: Võib-olla kui mul oleks nohuga probleeme, siis, siis võib-olla vajutaks. Aga kui niisama loeks, siis lihtsalt vaataks, et huvitav, kasulik, kasulikud nõuanded võib-olla.

V2: Jamh.

V1: Aga ei vajutaks küll.

K: Mhm. Aga kui nüüd ei oleks seda sisuturunduse märget siin ees ja lihtsalt oleks apteekri kirjutatud, kas siis tekitaks ka kahtlusi? (mõtlevad)

K: Või siis pigem tundub see ...

V1: Ta tunduks ikkagi nagu nõuanne, minule vähemalt.

V2: Ma mõtlen ka, et ta on, peab olema ikkagi nagu haridusega, ma mõtlen, et siis ta ei ole päris nagu suvaline inimene ...

V1: Jaa, täpselt.

V2: ... kes annab nõu.

V1: Siis ma võib-olla võtaks tõsisemalt.

V2: Jaa.

V1: Seda juttu ka, kui ma peaks ...

V2: Usaldusväärsem on proviisor.

V1: Jamh.

V2: Selles suhtes.

K: Mhm, mhm. Okei. Et noh, me võime selles loos ka vaadata fakte ja arvamusi. Võib-olla leiate mõne arvamuse? (mõtlevad)

V1: Kuna ta on ise proviisor, siis ma arvan, et ta arvamus ongi nagu siuke, noh, täiesti mingilt kindlalt seisukohalt lähtuv, ses suhtes, et ju ta siis teab, et mis ta räägib.

K: Mhm. Aga need tooted tekitavad sellise skeptilise tunde ka?

V1: Kindlasti, jah.

K: Mhm. (paus)

V2: Mingi siin on lihtsalt, et üldise soovitusena nohu ennetuseks tuleks jalad kindlasti soojas ja kuivas hoida, ma ei tea, kuidas (naerab) ... see ei ole otseselt meditsiiniline ...

V1: Ei ole jah.

V2: Äkki see on tema nagu natukene võib olla see ...

V1: Isiklik mingi, et tema teeb nii.

K: Mhm. Nii, aga hakkab veel midagi silma?

V1: Ma olen täiega üllatunud, et see reklaam on. (naer) Ma üldse ei mõelnud sellele.

V2: Võib-olla need alapealkirjad, näiteks proovi soolalahuseid, et ta on natuke ka selline, nagu natuke sundiv või selline käskiv vaata, selline proovi neid või selline, võib-olla, noh, oleks lihtsalt näiteks soolalahused, näiteks, niimoodi eraldi ...

V1: Jah, nagu on siin, et ee, siirupid ja tabletid.

V2: Jah ...

V1: Ja sinna, et proovi soolalahust, hüüumärk.

V2: Natuke nagu käskiv selline tundub.

V1: Jah.

K: Mhm, mhm.

V2: Või tarbi rohkem vedelikke, näiteks see ...

K: Mhm. Aga kas see seostub kuidagi reklaamiga ka?

V2: See käskiv võib-olla, kõneviis, natuke ...

V1: See käskiv kõneviis, jaa, võib-olla ongi nagu ainuke asi ja no hea küll, kui sa nendele siin peale vajutad, siis tulevad need ...

K: Jah.

V1: Aga muidu üldiselt mitte.

V2: Ei tea, jah.

V1: Muidu tundub täiesti siuke nõuanne, mingi.

K: Mhm.

V1: Ma täiesti üldse ei mõelnud, et ...

V2: Jaa, ma ei oleks ka mõelnud absoluutselt. (naer)

K: Mhm. Okei, aga võtame nüüd järgmise, mõned on veel jäänud, aga need on kõik natuke erinevad.

V2: Mhm.

(naeravad)

K: Kui peale vaatate, kuidas siis tundub? Võite kõike jagada, mis pähe tuleb.

V1: Hmm, Öhtuleht on minu jaoks juba alati siuke ...

V2: Jaa.

V1: ... kui ma näen siin, et mingi Melutv ...

V2: (naerab)

V1: Siis ma juba mõtlen, et ...

V2: ... ei ole tõsiselt võetav.

V1: Mul ei ole, jah ...

V2: ... vaja seda lugeda.

V1: Pigem jah. Pigem ongi, et sa loedki pigem huumorisoonega seda ja vaatad, et noh ... kui on must, näita ust.

V2: (naerab)

V1: No automaatselt ei võta tõsiselt ...

V2: Nojah, väljakutsuv pealkiri, et sa võib-olla, noh, ma arvan, enamik inimesi just tahab sellist lugeda võib-olla, selline draama.

V1: Jaa, on jaa.

V2: (räägivad korraga, ei saa aru paarist sõnast)

V1: Pealkiri on väga hästi pandud.

V2: Selline, et paljud klikivad selle peale.

V1: Jamh.

K: Aga milline pealkiri üldse paneb klikkima?

V1: Sokeeriv.

V2: Ma arvan, et selline, jaa, kõmuline. Lühike võib-olla ka ja selline tabav.

V1: Jaa, kui mingi pikk ...

V2: ... läheb juba ...

V1: ... kui pikk jutt on, siis läheb juba, noh ...

V2: ... ei ole enam see.

V1: Ei ole, jah.

K: Mhm, aga selle peale klikiks, kui see jääks niimoodi lihtsalt nagu silma? Noh, kas või naljaga.

V2: Oleneb. Oleneb vaata, mis nagu olukord on.

V1: Jah, kui mul on aega ja kui ma sel eesmärgil olen internetis, et loen uudiseid, siis ma ilmselt, ma arvan küll, et loeks.

V2: Huvi pärast küll, jah.

K: Mhm, aga mis žanris see lugu võiks olla?

V2: Hmm, ma arvan, et see on uudis juba võib-olla, äkki vä, sest siin on intervjuu välja vist toodud.

K: Mhm.

V1: Samas, jah, mingil määral on ta Tsahkna arvamus asjast.

V2: Mhm, seda küll, jah.

V1: Sest tema ju ...

V2: ... siin ei ole vist seda teist arvamust toodudki, ainult tema oma.

V1: Tema, teda on tsiteeritud, jah.

V2: Mhm.

K: Mhm.

V2: Jah, siin on ainult tema arvamus. Kuigi nagu arvamus on ...

V1: On jah ...

V2: Hästi nagu segane, sest ...

K: Kas ...

V1: Aga jah, näiteks uudiseks võib seda ka lugeda. (V2 räägib samal ajal midagi, aga raske on aru saada) Et IRLi erakonna reiting on rekordmadalas seisus praegu, noh.

K: Mhm.

V1: Kui sa seda eraldi kuskilt ei loe, siis sa võid selle ka siit haarata nagu uudisena.

K: Mhm, mhm. Aga kes selle loo autor on?

Mõtlevad KOOS: Ää, hmm.

V2: Ma ei näegi vist.

V1: Ei olegi autorit.

V2: Polegi autorit. (naerab) Mina ei tea.

V1: Melutv.

(kõik naeravad)

V2: See on kuidagi eriti kahtlane.

K: Aga kas see tekitab mingit tunnet ka teis, kui te näete, et polegi lool mingit autorit?

V2: Võib-olla natuke tõesti selline, et ei ole üldse usaldusväärne või selline ...

V1: Jaa.

V2: Võib-olla see Margus Tsahkna ise kirjutab endast, et keegi ei käinudki intervjuerimas, sa kunagi ei tea. (naerab) Sa kunagi ei tea vaata, või ma ei tea või keegi ise mõtles välja, ma ei kujuta ette.

V1: Jaa, ei, kindlasti, tekitab kahtluseid, näiteks kui ma ei näe konkreetset autorit, kes selle kirjutanud on. Kuigi noh, ütlen ausalt, ma ei tea väga ajakirjanikke ja ma ei ole nendega kursis, aga mul on vähemalt võimalus kirjutada Vikipeediasse ja uurida, kas see inimene on mingi ajakirjanik või on ta keegi üldse.

V2: (naerab)

K: Mhm, mhm.

V1: Aga siin ei ole nime, tahaks näha küll.

K: Mhm, mhm. Okei.

(Väike paus, teenindaja toob kohvi)

K: Aga siin loos, faktid ja arvamused.

V2: Hmm.

V1: No kuna teda on tsiteeritud ikkagi, siis ma eeldan, et need on faktid, mida ta ütleb.

V2: Aa.

V1: Nagu ses mõttes, et, noh, ma saan kindel olla, et ma saan kindel olla, mida ta ütleb, et kuna, aga samas ma ei tea autorit.

V2: Selles on nagu tema arvamus ainult, kes seda ütleb ka.

V1: Jamh.

V2: Et see, noh, ma ei tea. Kujuta näiteks, et EKRE tegelikult positiivset tulevikku suunatud poliitikat, siis nagu ka tema arvamus, et osa inimesed jälle arvavad, et ta ajab, onju.

K: Mhm.

V2: Et ee ...

V1: See on kindlasti arvamus, jah.

V2: Et selline, teist poolt pole toodud ka mingit. Siin on ainult üks pool.

K: Mhm, aga on siin mõni fakt ka?

V1: No fakt on see, et EKRE on võtnud väga selgelt NATO-vastase positsiooni.

V2: (naerab)

V1: See on fakt.

V2: Jamh ja Euroopa Liidu ka.

V1: Jamh, just.

(naeravad)

(mõtlevad)

V2: Aga muu on vist kõik selline arvamus, tundub vähemalt.

K: Mhm, aga kui te nüüd veel seda pealkirja vaatate ...

V1: Nii ...

K: ... seal on kirjas "Radari" video.

V2: Mhm.

K: Aga noh, mis see "Radar" täpselt on?

V1: Saade.

V2: Uudistesaaade, mis võib-olla on nagu ka rohkem selline, ta ei ole nagu "Aktuaalne kaamera", aga selline ...

V1: Ta ei ole, nagu jah, päris selline ...

V2: ... meelelahutuslik siis nagu, ühesõnaga.

K: Mhm.

V2: Ja ta võib olla nagu kallutatud ühele-teisele poole, ma arvan ...

V1: Ehk siis autor ongi nagu, siis, selles mõttes, et ei olegi, artikli autorit nagu ei olegi, vaid ongi võetud sealt saatest, see dialoog vä.

K: Mhm.

V1: *Makes sense.* (Tundub loogiline – Triin)

K: Siin on alguses see video, selles mõttes, et me ei vaadanud küll seda sisu mõttes, aga kas selline asi pealkirjas üldse tõmbab tähelepanu? Et see tegelikult võib-olla ei ole üldse Õhtulehe artikkel, tegelikult.

V2: Mhm.

K: Kas te näiteks panete tähele, kui te võtate selle loo või te mõtlete ikkagi, et see on Õhtulehe lugu pigem?

V2: Ma panin küll tähele, et see oli “Radari” video, ma nagu seda esimest panin tähele, aga ma arvasin, et keegi on ikkagi teda ise läinud intervjuerima.

V1: Jaa, jaa. (naeravad)

V2: Aga ma seda tegelikult nägin ise küll. (naerab)

V1: Tavaliselt kui on mingi video ka pealkirjas, siis ma teen tavaliselt nii, et ma vaatan enne video ära ja siis loen artiklit.

K: Mhm.

V1: Aga jah, ma ilmselt oleks ikka aru saanud, lõpuks. (kõik naeravad)

K: Aga alguses ei oleks nagu seostanud?

V1: Ei, ma panin tähele ikka küll, et on nagu “Radari video” ...

V2: Ma panin ka tähele, aga ei mõelnud sellele ...

V1: Ma ei mõelnud ka üldse nagu. Ma lugesin seda ka, et “Radar” uuris IRLi esimehelt Margus Tsahknalt, aga kuidagi ikka tundub, et artiklit ei tehta ju ainult saate ...

V2: ... vaid, et see saatejuht kirjutas, ikka siuke tunne.

V1: Jah, aga et autorit pole, et siis automaatselt nagu eeldada, et ...

K: Aga kui ongi lihtsalt kirjas, et, noh, siin arvuti variandis on kirjas õhtuleht.ee, näiteks niimoodi. Mõnel pool on lihtsalt Delfi või Postimees.

V2: Mhm.

K: Kui olete tähele pannud, et kas see nagu annab mingisuguse kindluse või?

V1: Õhtuleht.ee ...

KOOS: Õhtuleht.ee mulle kindlasti ei anna.

V1: Seal võib midagi kollast ...

V2: Seal võib, jah, huvi pärast lihtsalt, lihtsalt lõbu pärast lugeda ka mingit sellist teadmist ...

V1: Ei seal võib kindlasti kasulikke asju ka, aga ma ei ole ise ...

V2: Üldiselt (rõhutatult) need on ikkagi sellised, tehtud lihtsalt, et oleks rohkem draamat, oleks huvitavam lugeda.

V1: Võib-olla postimees.ee annaks mulle mingi kindluse, et noh, natuke mingi ...

V2: Jaa.

V1: ... mingi kindluse.

V2: Mhm.

V1: Et noh, aga ikkagi samas, kui konkreetset autorit ei ole, siis ikkagi nagu hakkab kahtlema ...

V2: Jamh.

V1: Aga kui ma näen, et muidugi videos, et nüüd see Margus Tsahkna tõesti räägib neid samu asju, mis on siin artiklis, siis ma muidugi, siis ma muidugi ei kahtle.

V2: Jamh.

V1: Selles mõttes.

V2: Aga jah ...

K: Mhm, aga see video autor ei ole automaatselt selle artikli autor? (mõtlevad)

K: Selles mõttes, et see ...

V2: Ei ole jah ...

K: Et kui me nüüd nagu ...

V1: Jaa, ei, muidugi.

K: Küsimus on et nagu, et ei ole nii, et kõik, mis siin on kirjas. ... Aga ma arvan, et liigume siis järgmise juurde.

K: Nii.

(paus, avavad artiklit)

K: Kas siin jääb midagi silma?

(mõtlevad)

K: Te ei pea selle sisuga nii ...

V2: No Äripäev Kiidab rahandusministeeriumit. See on selline ... (naerab) nagu arvamus või selline kuidagi ...

K: Mhm.

V1: Ma olen lugenud küll sellest ametiautode maksustamisest, aga ...

V2: Mhm, ma olen ka kuulnud.

V1: Aga ma ei süvenenud tookord üldse sellesse, nagu minu jaoks oli, noh otseselt ei puutu minusse, siis loedki, et võib-olla tuleb ...

V2: Mhm.

V1: ... võib-olla ei tule. Noh, selline radikaalne ...

V2: Mhm.

K: Nii, aga mis žanris see tundub teile?

(mõtlevad veidi)

V2: Arvamus äkki, või mingi selline, ma ei teagi ...

(mõtlevad)

V1: Jah, mingi "et neljandaks õppisime jälle, et kogu võimaliku jama maksuseaduste muutmisel ... "

V2: See siuke ...

V1: ... ametialade kaela (V2 räägib samal ajal midagi, ei saa aru) See on mingi, tundub siuke puhas arvamus.

V2: On ka arvamus, pigem.

K: Mhm, aga kes selle arvamuse autor on?

V2: Äripäev? (ettevaatlikult) (naerab)

K: Mhm.

(mõtlevad)

V2: Pole vist öeldud. Ma vähemalt ei näe.

K: Aga kui te vaatate selle esimese lõigu lõppu, seda viimast sõna.

(otsivad)

V1: Juhtkiri.

K: Jamh, kas see ütleb midagi? Mis see võiks olla?

(mõtlevad)

V2: Kusjuures mina ei tea, mingi ...

V1: No ta annab aimu, et mingi ...

V2: Mingi selline nagu, jah, mingi lühike kokkuvõtmine või ma ei kujuta ette, mingi teema ...

V1: Äkki mingi Äripäeva, mingi ...

V2: Avaldus ...

V1: Mingi populaarse teema, mingi ...

V2: Mingi arvamus ...

V1: Arvamus ...

V2: Äkki tõesti.

K: Mhm. Ajalehe enda arvamus siis sellest?

V1: Ma olen kuulnud küll seda sõna juhtkiri, aga ma ei ole kunagi nagu mõelnud ...

K: Mhm, ei tegelikult, ongi juhtkiri selline nagu päeva selline väike kokkuvõte, millest ajaleht oma arvamuse avaldab seal.

V2: Aa.

V1: Mhm.

K: Siin ongi üks siuke inimene, kes kirjutab neid. Paberlehel on see kohe alguses, et teed lahti selle arvamuste juures on see kirjas, selles mõttes. Aga on siin mõni fakt ka, mis jääb silma kohe? Või on see puhas arvamus?

V2: Hmm, hmm ...

K: Või peab üldse arvamusloos olema fakte, mis te arvate?

V2: Ma arvan, et võiks ikka olla. (naerab)

V1: Tähendab ta võiks olla faktipõhine, nagu selles mõttes, et sa ikkagi ei võta lampi ...

V2: ... tõestad oma arvamust millegagi.

V1: Jah, täpselt. Jah.

(otsivad ja mõtlevad)

V2: Ma isegi ei leia siit fakti.

(paus)

K: Kõik on nagu nii kirja pandud, et ei saa midagi tõestada?

V2: Kuidagi, jah, selline.

V1: Raske oleks küllaltki tõestada, selles mõttes, et siin on küll selliseid asju, mis tunduvad nagu faktid, aga hakkadki mõtlema, et kas ta on fakt, siis tuleks ikkagi, nagu kuidagi hästi tõendada.

V2: Mhm, ainult võib-olla see, et võrreldes Õhtulehega tundub Äripäev ikkagi usaldusväärsem.

V1: Jah, ongi, juba nime poolest.

V2: Jah.

V1: Mina ka täiesti ...

V2: usaldaks rohkem.

V1: Jaa.

V2: Jaa, kindlasti. ... Kuigi see ei pruugi üldse olla.

V1: Ei, ei pruugigi, aga lihtsalt ongi kuidagi automaatselt tead, et isa loeb Äripäeva ...

V2: Jaa.

V1: ... siis noh. Mõtledki, et isa ju loeb, siis ...

V2: ... tundub selline, jah ...

V1: ... tundub selline, jah, usaldusväärsem automaatselt.

V2: (naerab)

V1: Isegi kui ta on mingi juhtkiri või mingi asi.

K: Mhm. ... Nii. Midagi muud ei jää silma sellest, mida tahaks veel välja tuua?

(paus)

V1: "Meest sõnast, rahandusminister!"

(kõik naeravad)

V1: See jääb küll silma.

(mõlemad naeravad)

V1: Selles mõttes, et eee ...

V2: Jamh.

V1: Jamh.

K: Aga kui te nüüd seda pilti vaatate, mis seal kõrval on. Teil on pilt ka juures või?

V1: On, mida ma enne isegi ei vaadanud.

(paus)

K: Te olete muidu ka lehes näinud siukseid pilte?

V1: Ikka jaa.

V2: Jaa.

K: Mis ei ole nagu foto otseselt, et aga ... Mis selle, nagu sellise pildi mõte võiks olla? Või mis see võiks olla?

(väike mõttepaus)

V2: See peaks võib-olla toetama seda artiklit või kuidagi või kutsub inimesi jällegi nagu ...

V1: Jamh.

V2: Annab sellise, nagu jamh, lisa juurde artiklile.

(paus)

K: Mnjah, aga kui te seda teksti loete seal. Ma ei tea, kas see on seal suhteliselt pisikeselt vist, ma ei tea, kas seda on näha.

V1: Ma lugesin ära, jah.

V2: Mhm.

V1: Ma saan aru küll, mis selle mõte on nagu, jah, aga ma ei oska seda kuidagi lahti seletada.

V2: Jamh.

V1: Ta ongi, täiesti toetab seda artikli nagu just ... (V2 räägib samal ajal, ei saa aru tema jutust) Maksumäära osadeks tegemine ja see ...

V2: Siuke nali n-ö tehtud.

V1: Jamh.

V2: (naerab)

V1: On jamh, siuke veits nalja võtmes nagu.

K: Mhm, aga kui ma ütlen sõna karikatuur. Kas tuleb midagi pähe sellise sõnaga?

V1: Ikka, jaa.

V2: Ikka, jaa.

K: Sest tegelikult see ongi Äripäevas natuke teistmoodi, et noh, võetakse üks päevakajaline teema ja siis tehakse selline natuke nagu naljaga, naljaks pööratakse.

V2: Mhm.

K: ... et selles mõttes. Ja siis pannaksegi juhtlõigu juurde.

V2: Mhm.

K: ... et nad omavahel niimoodi kokku läheksid. Mhm. Okei. ...

(paus, saadan uue loo lingi)

V1: Siukest artiklit ma loeks, ma arvan.

K: Hmm. Miks sa arvad, et sa loeks seda?

V1: Tähendab pealkiri ei ole, ma arvan, hea. Ses suhtes, et, see ei ole lugema kutsuv minu jaoks, aga kui ma nüüd hakkaks siin vaatama, no ma ise teeks ka hea meelega siukest asja või noh, tundub täiega põnev, ses mõttes, et gümnaasiumid-asjad on niikuinii möödas, et miks mitte proovida.

K: Mhm, aga kuidas see pealkiri oleks kutsuvam, näiteks?

V1: Äää, näiteks tema, tähendab, mitte jälle eksamipalavikus, vaid tema otsis oma arvamust sellest etteütlukest, et noh, pärast seda. Et kas seda on mõtet teha, ei noh, ühesõnaga mingi konkreetne arvamus sellest nagu. Jälle eksamipalavikus, noh ...

V2: Tekitab pigem sellist (naerab) halba tunnet.

V1: Tekitab, jah, pigem sellist ...

V2: ... et ei taha sellist asja.

V1: ... et miks, miks ma peaks olema jälle eksamipalavikus, kui mul on nagu gümnaasiumi lõpueksamid selja taga. Et jamh, pigem mingi arvamus sellest, et kas oli mõtet teha, et kas, noh, kas andis midagi juurde, kuidas ta tulemus oli, mis iganes.

K: Ahah.

V1: Jälle eksamipalavikus, ei kutsu üldse lugema, absoluutselt ...

V2: (naerab)

K: Et tahaks pigem seda tulemust teada, et kuidas tal läks siis seal?

V1: Jamh.

V2: Jamh.

K: Näiteks kolme aasta pärast ei oska enam üldse kirjutada, mingi emotsioon siis.

V2: Mhm, mhm.

K: Mhm, aga mis see tundub žanri mõttes?

V1: Arvamus, ikka.

V2: Arvamus, jah.

V1: Selles, siin on konkreetselt öeldud, et alljärgnevalt tema reportaaž sellest ehk siis tema arvamus sellest.

K: Mhm, aga see reportaaži sõna? Annab mingi ...

V1: Reportaaž ... no see on nagu, minu meelest tundub natuke ... siuke ... mhh ... Kuidas ma ütlen, natuke teaduslikum sõna kui arvamus, selles mõttes, et ta siis vist ikka lahkab konkreetselt seda etteütlukest, mis seal ... Samas kui ma loen ... "Kas sain seda, oh ei" (kõik naeravad) Lõpuks tundsin end nagu jüts, ee, noh ...

V2: No ma ütleks, et reportaaž on äkki selline lühike, aga samas see artikkel on päris pikk, vaata.

(kõik naeravad)

V1: Jaa, just.

V2: Selline lühike, selline konkreetne, muidugi.

V1: Jamh. Mina ei paneks seda reportaaži alla, vist ei liigitaks, ma arvan.

V2: Pigem ütleks, et see on mingisugune blogi, mingi hästi selline ...

V1: on jaa ...

V2: Mingis blogis võib näidata sellist asja.

K: Mhm.

V1: Mhm, jah, okei. Emakeele lehel kuskil mingi ...

V2: Mhm.

V1: ... mingi loed.

K: Aga kui ma ütleks teile sellise sõna nagu olemuslugu, kas see ütleb üldse midagi? Või on see natuke siuke segane mõiste?

V2: Mina vist küll ei tea. (naerab)

V1: Ma, ma ei tea ka. Ma, kui ma nüüd peaks mõtlema, olemuslugu, siis ongi, et räägib mingi asja olemusest, võib-olla, näiteks sellest e-etteütlukest olemusest.

V2: Mhm.

V1: Et mis ta siis nagu oli ... samas mai, mai tea.

K: Mhm. Või katse või eksperiment? Kas see seostub kuidagi sinna juurde või?

V2: Mhm.

V1: Eksperiment muidugi, kuna ta on ikkagi ...

V2: Mhm.

V1: ... ERRi toimetaja, eks ole, ta peab olema emakeelega, sellepärast ma loekski, et ma tahakski teada, kuidas nagu ... ta peab ikkagi olema emakeele täielik valdaja. Selles mõttes, et mingi etteütlus, tahaks täiega teada, kuidas see, noh, kui ma ise ka teeks, ma tahaks just võrrelda, et kuidas need tulemused ja asjad, et ee ...

V2: Mhm.

K: Mhm. Ehk siis see oleneb, et kes selle kirjutab, teeb selle etteütelse kaasa, et kui see oleks lihtsalt mingi suvaline inimene, et siis võib-olla ei viitsiks lugeda?

V1: Sellepärast ongi, et see, sellepärast ma just otsisingi siit praegu, et kuidas tal läks.

(kõik naeravad) Ma tahaks täiega teada, see tekitab nagu huvi just.

K: Jaa, kui näiteks oleks Taavi Rõivas: kukkusin läbi, siis ...

V1: Jaa, just, ojaa. ... Kindlasti, kindlasti loeksin, eriti hea, kui mingid näited oleks, mingid vigadest ja asjadest.

V2: (naerab)

V1: Saaks ennast hästi tunda võib-olla.

V2: Tõeline eestlane.

(naeravad)

V1: Jaa, ikka, kui teistel läheb halvasti. (naerab) Ikka loen ja naeran. (naerab) Parastan ja loen.

(kõik naeravad)

K: Aga on siis veel. Noh, autori me vist saime teada, onju?

V2: Mhm.

K: Et see on see, siin on kohe alguses kirjas, et ta on ERRi toimetaja, see tuleb hästi välja. Aga faktid ja arvamused, leiate te siit mõne fakti?

(otsivad)

V1: Eem. Kus see nüüd oli, aa, et kontradmiral kirjutatakse ühe a-ga. Mina oleks kahega kirjutanud. (kõik naeravad) Ju see on siis fakt.

V2: Jamh.

(mõtlevad)

V1: Jah, võib-olla mõni loeb ja näeb neid, noh, mis siin on pandud nendesse ...

V2: Mhm.

V1: ... nendesse jutumärkidesse õigesti kirjutatuna ...

V2: Jamh.

V1: ... et võib-olla, kui sa, noh, loed seda mõttega, siis sul võib-olla ka kinnistub, et järgmine kord mäletad, et oh, seal oli niimoodi, et see oli nõrga beega ja kahe essiga, siis kirjutad nii ka õigesti nagu. See võib nagu see õpetlik osa olla siit.

V2: Mhm.

K: Nii ...

(mõtlevad)

V2: Aga muidu vist väga mingeid fakte ei ole.

V1: Ei ole otseselt, jah. Pigem siuke arvamus ...

V2: ... arvamus, jah.

K: Ega muud vist siit, ei jää väga midagi silma? (küsivalt)

V1: Jah, autor on ta ise, onju, nagu siin kirjas.

K: Aga rubriigi näiteks leiate sealt üles? On see kuskil kirjas?

V1: Eesti.

K: Mhm.

V1: See on üsna mõistlik, ma arvan.

K: Mhm.

V1: Ses mõttes, et emakeelepäevaga ...

V2: Mhm.

V1: ... emakeelepäevaga miks mitte seostada.

V2: Jamh.

K: Mhm.

V2: Ja eesti keel ka ...

V1: Jamh.

K: Nii, aga nüüd ma annaks teile ühe teksti veel, aga sellega ma annan natuke rohkem aega teile, et siis te võite märkmeid teha näiteks paberi peale ja siis alustame. Te võite seda kohe päris põhjalikult lugeda ja neid samu asju näiteks vaadata, millest me juba rääkisime.

V2: Mhm.

K: ... et nagu mis siin silma jääb.

(annan loo lingi ja koos sellega jääb neile 5 minutit aega iseseisvalt vaikselt lugu uurida)

Sel ajal:

V2: Aa, reklaam. (artiklit avades lööb ette reklaam)

57:30 - hakkab arutelu taas.

K: Kas tahaks veel midagi uurida sellest või piisab praegu sellest? Teil oli umbes viis minutit aega vaadata seda teksti.

V2: Mhm, see oli päris põhjalik, aga ma vaatasin neid allikaid, siis need olid nagu sellised (etteheitev hääl) ... no Delfi ja ...

V1: Jamh.

V2: Ja maakodu ja The Holiday Spot, jaa. Et, noh, ei tea, vaata. (naerab) Ise nagu ...

V1: ... et, jah.

V2: See nagu tekitas jälle ...

V1: British ...

V2: ... medical journal, et ei tea neist nagu midagi nii palju võib-olla, kas usaldada neid, seda kõike ka. Muidu tundus selline hästi tark või selline ...

V1: Hästi asjalik.

V2: ... asjalik, jah.

V1: Asjalik, aga allikad olid jälle (naerab) ...

K: Mhm.

V1: No neid mis siin on nende punktikestega, ma eeldan siis, et need on nagu faktid. Automaatselt eeldan, kui ma loen. Ma ei mõtle, et need võiksid nagu vigased olla.

(paus)

V2: Jamh.

V1: Ja et ta on valminud koostöös mingi puuvõõrik.eu-ga, et siis peaks olema nagu ju ...

V2: Mhm.

V1: ... võtsin selle lehe korra lahti ka, aga noh, ta peaks olema ... (paus) (hakkab kõva häälega naerma)

V2: Mis seal on?

V1: Ostke siit puuvõõrik, lisa ostukorvi. (naeravad) Mida? (naeravad) Issand jumal! Kui see nüüd tõesti on reklaam, siis see on kõige naljakam reklaam, mida ma kunagi näinud olen, pluss on siin lõpus veel kirjas, et "NB! (naeravad) Hoolimata kõikidest headest omadustest ikkagi konsulteerige arstiga või misasja. (V2 naerab)

V2: Mina vaatasin ka, et mis ...

V1: Osta puuvõõrik 34 eurot. Naljanumber.

(naeravad)

V1: Kas ta ongi siis reklaam vä?

K: On küll tegelikult, jah.

V1: Issand jumal!

K: Just. Sellepärast ma andsin ka nii palju aega, et kui lihtsalt korra peale vaadata, siis võib-olla ei jõua niimoodi süveneda ...

V1: Absoluutselt ei jõua nagu ...

V2: Arvasin, et see on väga teaduslik ja ma ei tea ...

V1: Jaa.

(naeravad)

V2: Ega selline, jah.

V1: Ei ega, kui ma niimoodi uurima ei hakkaks otse, noh, kui ma poleks sinna lingi peale vajutanud, ega ma poleks ausalt öeldes üldse aru saanud, et see mingi reklaam on. Või noh, selles mõttes, et ikka, noh, selles mõttes, et ta teeb ikka sellele taimetele reklaami, et ta eksju räägib, kui hea ta on ja mis head omadused tal on, aga ...

V2: ... täitsa niimoodi. (naerab)

V1: Just, et ikkagi. "Enne tuleb nõu pidada vähemalt perearsti või apteekriga". (mõlemad naeravad) Tellid omal koju puuvõõriku ...

V2: ... ja sa seda ülejäänud asja enam üldse ei usu.

V1: Ongi täpselt see, sellepärast ma hakkasingi lõpus naerma, et ma mõtlesin, et ...

V2: Jaa, jaa ...

V1: ... et nii ilus jutt ja kõik on nagu, noh, tellikski endale selle puuvõõriku, aga see lõpp, selle lõpuga nad rikkusid ära.

V2: (naerab)

K: Mhm, mhm.

V1: Hästi huvitav, jaa, poleks üldse tulnud siukse asja peale, et see võiks ...

V2: Ei oleks, jah ...

V1: ...võiks nagu reklaam olla kuidagi.

K: Mhm.

V2: Kuigi see pealkiri on ka natuke selline võib-olla, natuke võiks öelda, et on äkki selline, kui niimoodi nüüd mõelda ...

V1: ... Jaa, jaa! "Paljulubav ravimtaim" jah ...

V2: ... siis hakkaks mõtlema nii, aga alguses nagu ei mõelnud.

V1: Jaa.

V2: Absoluutselt, aga nüüd nagu, jah, tagantjärele.

V1: Praegu tundub, jah, natuke ... (paus) Hästi ära peidetud on see reklaam siia igale poole.

V2: Mhm.

V1: ... igal juhul.

K: Mhm.

(paus)

V1: Üks asi rikkus ka veel ära, algus minu jaoks. Selle, et siin oli pandud Vikipeedia link, oli teksti sees.

V2: Aa, ma ei pannud täheleegi.

V1: Nagu automaatselt, täiesti sõna, oota, vaata, misasi see oli. See oli see, aa, seesama, vaata, see. Vaata, kui sa avad.

V2: Aa, sa tegid lahti.

V1: Mhm. Siis noh, Vikipeedia link, et see ka ...

K: Mhm.

V1: ... natuke see ...

V2: Jamh.

K: Aga tehke korraks Vikipeedia lahti. Kas seal jääb ka midagi silma? (mõtlevad) Selles mõttes, et kui usaldusväärne see info on?

V2: Hmm, juba see, et 70 ja siis on need punktid sada liiki, et see on juba selline ...

V1: Jaa.

V2: (naerab)

(mõtlevad)

V1: Ja-ja see fakt, mis on võetud, et ehehehee, Eestist pärineb 2007. aasta suvest, mil ...

V2: (naerab)

V1: Vot see on ka Vikipeediast võetud. See nüüd rikkus ka ära, uuesti veel, topelt nagu selle.

V2: (naerab) Jamh.

V1: Et ma mõtlesin, et see on mingi tõesti uu, kellegi uuritud mingi asi, et ongi käidud Eestis ja uuritud.

V2: Jaa, jamh.

V1: ... neid, aga, aga ei ole järelikult.

K: Mhm, jamh.

V1: Kahju. Väga tore oli, väga tore oli enne sinna NB-d oli väga lahe nagu.

V2: (naerab)

K: Just, aga kui see Vikipeedia veel lahti võtta, et siis võib vaadata, et kas seal on mingeid allikaid? Vaadake sinna kõige alla.

V1: Ei olnud vist.

K: Mõnikord, kui te sinna alla tõmbate, siis mõnikord näitab, et kust see info pärineb nüüd omakorda. Kas sellel oli siin?

V2: Siin vist ...

V1: Litsents on olemas. Selles mõttes, et peaks olema siis mingi vähemalt see *creative comments* onju. Jajajah.

K: Mhm. Keegi on nagu üle vaadanud, aga samas ...

V1: Jah, aga samas *creative comments*iga on ka see, et kui sa ikka ise asjast ei tea, siis, tähendab see inimene, kes siis kontrollib seda, et kui ta asjast midagi ei tea, siis võib nagu täiesti, jamh, jama, ühesõnaga.

K: Mhm.

V1: Ma ei tea, mina ei, ei usaldaks.

K: Mhm. Ei, te olete väga tublid, et te üles leidsite. Huvitav, kas sellel on mingi kasu ka, mis me enne tegime, nendest harjutustest, kus me vajutasime igasugu ...

V1: Jaa. No see Apotheke värk.

V2: Jaa.

V1: ... sealt ma hakkasingi kahtlema ...

V2: Jaa.

V1: ... et peaks ikka vajutama neid siniseid ja siis võibki tulla, et puuvõõrik 34 eurot, osta endale puuvõõrik.

(naeravad)

V1: Et oli kasu küll, jah.

V2: Jamh, oli jah.

K: Mhm, aga kui te üldse vaatate neid igasuguseid allikaid, sest siin on päris palju erinevaid allikaid välja toodud ja siis võrdlete seda nimekirja, mis seal lõpus on. Kas seal on kõik need olemas?

V2: Ei ole, Vikipeediat ei ole.

V1: Jamh, Vikipeediat ei ole.

V2: Seda ? (ei saa aru) ei ole näiteks.

(mõtlevad)

V1: Ja see Steiner Health ka, seda ka ei ole.

K: Mhm.

V1: No ma ei tea, kui paljud nüüd siit võetud on siit lehe pealt, aga selles mõttes, et kui ta on mainitud, siis nagu võiks olla siin all ka uuesti mainitud see leht.

K: Mhm, kas allikate puhul tundub üldse kuidagi, midagi imelikku?

V1: Vales järjekorras.

V2: Mnjah.

V1: Tähestikulises vales järjekorras, aga ...

V2: See Delfi kaks ...

V1: Kas nad kategoriseeritud ei peaks olema ka kuidagi, et mis on kust võetud või peavad?

K: Ei, tegelikult ongi niimoodi, et siin on kahte moodi, et siin on segamini aetud nagu, et siin teksti sees Vikipeedia lingid, üks ole.

V1: Mhm.

K: ... ja siis siin all on kirjas need üldisemad, kust on tekst võetud, aga tegelikult nii raske on ju kontrollida seda.

V1: Jaa, ongi, täpselt.

K: ... et kas see tekst nüüd vastab. Keegi ei hakka ju seda seitset või kaheksat ...

V1: .. lehte eraldi vaatama ja siis mõtlema, et mis lõigu ta sealt võtab.

K: Jaa, jah. Just või miks üldse teha niimoodi mõlemat moodi, et saaks ju teha kõik siis juba niimoodi, et vajutad peale.

V2: Mhm.

V1: Jamh.

K: ... hüperlingid, jah.

V2: Ma arvan, et nad, vaata, jätab usaldusväärsema mulje võib-olla, et kui ma näiteks ei klikki Vikipeediale, ma ei teadnud, et see on Vikipeedia.

V1: Jaa, jaa.

V2: Kerin siia alla ja vaatangi, et ongi mingi British Medical Journal, onju.

V1: Jaa.

V2: ... selles suhtes äkki on nagu pigem, jah, siuke usaldusväärsem, ikkagi.

K: Mhm, aga teadusuuring kohe tekitab sellise usaldusväärse tunde siis, jah?

V1: Alguses tekitas.

V2: Alguses küll.

V1: Alguses tekitas küll, kui ma hakkasin lugema, et no, et ...

V2: Jaa.

V1: ... et nagu puuvõõrik, lahe. Ma olen kuulnud küll sellest natukene ...

V2: Ma ei ole küll.

V1: ... ta on *mistletoe*, on inglise keeles.

K: Jah, jah.

V2: Mhm.

K: See, mis jõulude ajal ...

V1: Jaa, *mistletoe*st ma olen lugenud küll, aga ... aga ma nagu ei tea.

V2: Samas on naljakas see, kui teaduslik see alguses tundus ja siis vahepeal hakkas puuvõõriku all suudlemise komme. Siis ma mõtlesin, et see on ka nagu naljakas, et nagu oleks teaduslik artikkel, et miks siuke asi siia topitud on.

V1: Jaa, just. Siin nagu läks kohe natuke kõnekeelsemaks natuke ära ...

V2: Mhm.

V1: Selle koha peal.

V2: ... ja siis tuleb jälle Saksa filosoof.

V1: Jaa, jaa.

(naeravad)

V1: Hästi jaa, hästi balansist väljas igatepidi on see artikkel, jah.
V2: Jah.
K: Aga see koht, kus see avaldatud on?
V1: Telegrammi ma muidu olen lugenud küll vahepeal seal osa asju.
V2: Tundub usaldusväärne, muidu, jah, kui nii mõelda.
V1: Läbipaistev meedia.
V2: Aga enam ei tundu.
(naeravad)
V1: Nüüd enam ei tundu, jah.
(naeravad)
K: Mhm, jaa, aga tegelikult te olite väga tublid, selles mõttes, et leidsite kõik üles, mis minagi olin siin välja toonud. Just see reklaami aspekt on siin, et see on nii ära peidetud.
V1: On, jah, täiesti ära peidetud.
V2: Mhm.
K: Et esimese hooga ei saagi aru, aga kui hakkad alt lugema, siis vaatad, et kuhu see lõpuks välja viib inimese.
V1: Jaa. Päris naljakas, ise ei oleks selles suhtes mõelnud siukse asja peale üldse.

K: Mhm, nii. Nüüd on veel üks väike videolugu. (arutame, kuidas vaadata, annan lingi)
Aga alguses ma lihtsalt paluks, et te vaataksite, kuidas see lugu niimoodi välja näeb, ülesehitus nagu.
(naeravad)
Mis nagu silma jääb, võib kohe öelda midagi, kui nagu tundub. Noh, tekstiliselt ka, et ...
V1: (naerab)
V2: Labane.
V1: Nii (rõhutatult) ...
V2: Ekraanitõmmis, „Reporter“.
V1: Täiesti kindlale seltskonnale.
V2: Jamh.
V1: ... suunatud artikkel, selles mõttes, mina arvan.
V2: Mhm.
V1: Ja see küsimus on kõige naljakam, et on see küsimus tõstatatud, nagu jääbki õhku. Ma vaataks küll seda videot, tahaks teada, kas keelatakse või mitte.
V2: (naerab)
V1: ... lihtsalt sellepärast, et jääb nagu õhku nagu see küsimus.
K: Mhm.
V2: Pilt on küll ...
V1: ... väga.
(mõtlevad)
V1: Kas siin on autor ... aa, reporter.ee.
V2: Kui ma ise selle avaks, siis ma ei loeks seda ega ei vaataks seda videot, sest see tundub kuidagi nii kuidagi selline (naerab) See pilt on just kuidagi selline.
V1: Jaa, ma ei tea, mul oleneb ka olukorrast, kui ma tahaks mingit head nalja või mingit naerda natuke, siis ma võib-olla ...
V2: ... siis võib.
V1: Siis ma loeks või vaataks videot, tähendab.
K: Mhm.
V1: Aga kindlasti mitte mingi uudise eesmärgil, aga ma ei tea, on siis midagi veel vä.
K: Nüüd teeme selle lahti ka.
(avamine jms)
V1: See on see pilt.
K: Aa, on jaa, aga kas see ikka on pilt, vaata siin on see, on tegelikult mingi kuvatõmmis tegelikult.
V1: Aa, jah, ongi, ekraanitõmmis on, jah.
K: Et siin on tegelikult vihje.
V1: All kirjas, jah.
1.9.18 - (video käivitamine)
(naeravad mitmes kohas)
V1: Kõige paremat mainekujundust (kordab videos öeldut).

K: No kuidas see tundus? Mis teile meelde jäi sellest, kui vaatasite?

V1: Et hotelliomanik on planeerinud selle niimoodi, et arvestades seda kohta ja neid joodikuid, väga tore. Aga väga huvitav nagu ...

V2: See on väga selline, jätab siukse mulje, et Tartu ongi selline.

V1: Jaa, täpselt.

V2: Ja igal pool ongi sellised joodikud, onju, ja täpselt siuke mulje jääb.

V1: Ja kuidagi kõik nagu, natuke, veits jääb mulje, et veits on see nagu õigustatud või see joomine seal. Natuke jätab siukse mulje, aga ma ei tea, et nagu see olekski normaalne, et politsei käib kogu aeg. Ja ma ei tea. Hästi huvitav.

K: Mhm, aga kui me nüüd mõtleme, kuidas see hakkas peale näiteks, see video.

V1: Hakkas peale pigem kritiseerivalt, onju. Selles mõttes, et tuleks eemaldada.

K: Aga mida te pildiliselt nägite? Me võime ..

V2: Mees jõi.

K: ... uuesti vaadata.

V2: See sama pilt vist oli, vaata.

V1: Jaa, jah, seesama pilt oli.

V2: Mees jõi seda, jah.

V1: Nagu filmis pigem seda melu kõrvalt ja nagu las ta siis olla. Nagu ma ei tea, politseiautod olid seal ka, selles mõttes.

K: Mhm.

V1: Mitte midagi ütlev. Mingit lahendust ei tulnud.

V2: Ei tekkinud mingit sellist seisukohta ka üldse.

V1: Ei tekkinud, jaa. Või tähendab, seisukoht on kindel, et võib-olla võiks natuke seda ...

V2: Ega sellist nagu otsest sellist. Ei kõnetanud nii väga, kuidagi, tundus selline, raske öelda ...

V1: Ega oligi, rääkida erinevate inimeste arvamusest kokku pandud, aga mingit lahendust ...

V2: Kusjuures, kui see telekast tuleks, siis ma ei vaataks seda. Sest no kui ta lihtsalt taustaks tuleks, siis ma ei pööraks vist tähelepanu.

V1: Jaa, ei pööraks, jaa, üldse.

V2: See kuidagi ...

V1: Võib-olla sellepärast ka, et me ei ole Tartus, Tallinnas, et see ei puuduta nagu meid, nii väga meid. Aga, aga ei. Isegi kui ma elaks Tartus, ma arvan, et ...

K: Mhm.

V1: ... ma ei tea. Ei tekita nagu väga mingeid emotsioone.

V2: Ei tekita, jah, see.

K: Aga kuidas tundus, kas keegi oleks võinud veel rääkida?

V1: Oleks võinud, jah, veel rääkida keegi. Kes seal rääkis? Ee ...

V2: Linn, linnapea.

V1: Linnapea rääkis vä?

V2: Siis hotelli see rääkis ka.

K: Mhm.

V1: See linnapea oleks võinud siis natukenegi vähemalt mingit, pakkuda mingit lahendusi, mida nagu teha saaks, et ei oleks niimoodi. Mitte lihtsalt rääkida, et halb, et on, jaa.

V2: Ma mõtlen, et võib-olla oleks võinud küsida tänaval inimeste käest, näiteks käia ringi ...

V1: ... küsida, mida nad arvavad.

V2: Nende nagu arvamust, võib-olla see oleks natukene huvitavamaks teinud.

V1: Jamh ja inimeste käest küsidagi konkreetselt, kuidas siis näiteks sellest probleemist vabaneda, mida nad teha võiksid, kui neil endal ideid pole, millest rääkida.

V2: (naerab)

V1: Aga see oli küll täiesti mitte midagi ütlev ja lahendust ju nagu ei leitud.

V2: Ei olnud, jaa.

V1: Aga see küsimärk oli nagu põhjendatud seal, selles mõttes. See nagu jäigi õhku siiani, jamh.

K: Mhm, aga kui me mõtleme näiteks, et räägiti, et seal juhtuvad igasugused asjad, aga kas seal näiteks politsei oli, kes ütles midagi?

V2: Vist ei, ei mäleta. Räägiti küll midagi sellest, et võiks kuidagi midagi, aga ...

V1: No ma ei tea, kas oli või.

V2: Otse vist, otse küll ei olnud.

V1: Ei olnud vist, jah. Ei olnud jah.

V2: Midagi räägiti küll, et kaudselt nagu, et politsei.

V1: Jah, politsei oleks võinud ju ka midagi omalt poolt öelda.

V2: Oleks võinud jah.

V1: Mis seal täpselt probleeme tekitab, mis vanus. Noh, seda öeldi, jah, muidugi, et üliõpilasi nii palju pole, et ilmselt on siis mingi vanemad, mingid. Mhm, mingid, ühesõnaga mingid joogilembelised inimesed.

V2: (naerab)

K: Mhm, aga teeme nüüd nii, et vaatame korra veel, aga vaadake nüüd rohkem seda pildi poolt, et kuidas seda lugu jutustatakse piltide abil. Et kui te ei vaata kogu seda sisu niivõrd, vaid mida pildiga sulle näidatakse ja üritatakse midagi öelda. ... Ja reklaame võite ka vaadata.

(hakkavad uuesti vaatama)

V1: Issand kui haige.

K: Vaadake ilma ka, mis ilm enne oli ja kus nüüd on siuke ilm.

V2: Jaa. (naerab)

K: Ja vaadake nüüd ilma.

(vaatame videot)

K: Millal see tegelikult tehtud on nüüd? (vaatame edasi) Näete, linnapea räägib politseist. ... ja nüüd ta räägib üliõpilaste eest. Üliõpilased ei saa ka rääkida, tegelikult.

Mõlemad: Mhm.

K: Kuulame korraks üle, mis ta ütleb siin. Kuulake hästi hoolega. (kuulame) Kas seal kõlas midagi nagu imelikku, kui nüüd mõtlema hakata?

V1: Tartus on ...

KOOS: ... liikvele läinud.

V2: Jamh.

V1: Täiesti imelik.

V2: Jaa.

V1: ... nagu ...

V2: Jaa.

V1: Võib nii olla, aga sa ei saa nii öelda.

V2: See oli praegust ...

V1: Et sa oled meedias, nagu, et sa ei saa ...

V2: Jah.

V1: ... öelda niimoodi.

V2: Mhm.

K: Aga esimene kord ei jäänud niimoodi kuidagi nagu ... ?

V1: Ei, ma kuulasin ...

V2: ... kuulasin küll seda esimene kord ...

eV1: ... ka aga.

V2: ... aga, jah.

V1: ... ma ei mõelnud ka nii.

K: Et kust see teema nagu üldse üles võeti niimoodi, et "on liikvele läinud". Kas keegi ütleb seda siis kuskil, et ...

V1: Jaa, jaa, ei, see on täiesti ...

V2: ... selline ...

V1: ... nii kaootiline asi, mu meelest.

V2: Jah, keegi kusagil ütles, me panime selle sisse.

V1: Jaa, jaa, jaa, jaa, jaa. Et on liikvele läinud ...

V2: ... keegi lihtsalt rääkis.

V1: Võib-olla tõesti niimoodi, et kaks inimest on öelnud ja jutt on liikvele läinud.

K: Mhm, aga algus ka. Kas te panite tähele, kuidas see algas, see lugu?

V2: Näidati neid ... alkoholipudeleid.

V1: Jaa, see oli täiesti, tunduski nagu natuke reklaam.

V2: Mhm.

V1: Nagu, noh, selgelt olid need nimed näha ja üldse nagu see kõik oleks okei.

V2: Jamh.

V1: Nagu jutt ja pilt ei läinud nagu ühesõnaga üldse nagu omavahel kokku, nad olid täiesti, läksid teineteisele vastu. Kui sa ikkagi räägid mingi alkoholi keelustamisest mingil alal, siis okei, korraks näitad, jah, et mis seal tegelikult toimub, onja, aga siis ikkagi, tahaks rohkem nagu seda, et mis siis ette võetakse või mida saaks ette võtta või ma ei tea, see linnapea räägib ka nii lolli juttu, mul on nii kahju, või nagu. Täiesti arulage ...

V2: Keegi kindlasti kuidagi võib-olla ongi rääkinud, et on kasulik rääkida ka, et kindlasti seal võib taga olla mingi taust ka, et inimene midagi ütles, või midagi.

V1: Mhm.
V2: Et, jah.
K: Just, just. Aga kas te muusikat ka panite tähele?
V1: Pam-pam, oli kuskil.
K: Mhm, aga vaatame korra veel algust, et kuidas see muusika muutub.
(algus)
V1: Jah, ma seda mõtlesingi.
(vaatame)
V1: Mis seal taga toimub.
(vaatame)
V1: Toona.
V2: (naerab)
(vaatame)
V1: Taoline võimalus. Võimalus?
(vaatame)
K: Aga vaadake nüüd veel natuke täpsemalt seda pilti varsti. (vaatame) Näiteks see koht, kas see tekitab teil kuidagi ka mingeid ...
(naeravad)
V1: Täiesti vale koht, minu arvates.
V2: Jah.
K: Ja kuidas see nagu kokku käib sellega, mida siin praegu näidatakse valges, jälle.
(vaatame)
V1: Justkui kuulad seda juttu ja siis selle jutuga ei lähe nagu absoluutselt kokku.
V2: Mhm.
V1: Räägib kohvikute rajamisest ja mis asjast ta siis (vaatame) Häirida võiks, noh.
(vaatame)
V2: Siin ta jälle nagu toetab seda, et ...
V1: Ta toetab nagu, jah, et ...
V2: ... see on ...
V1: ... olge, me oleme hotelli selle järgi ...
V2: Mhm.
V1: ... selle süsteemi järgi ehitanud, et seal on need joodikud, ma tean, et nad on ja mind ei häirigi see ja ma tahangi.
V2: Mhm, see on hoopis midagi muud.
(vaatame)
V1: Eripärasid!
(naeravad)
V1: Vastavalt sellele.
(naeravad)
V1: Ja ise ta tegelikult rääkis nende kõigi eest juba seal videos. Täiesti, noh, arusaamatu.
V2: Jah.
K: Mhm, nii. Tegelikult oleks võinud allikaid või noh, inimesi juurde võtta, kellest jutt oli.
V2: Jaa.
V1: Ja pilti läbi mõelda kindlasti palju rohkem, no siis kui oleks intervjueritud kedagi, siis olekski nagu parem olnud.
V2: Jamh.
K: Aga nüüd me olemegi peaaegu läbi saanud, et selles mõttes, et ma nüüd küsiks kokkuvõttes, et mis te siis arvate, mis meedia roll on ühiskonnas? Teie arvates.
V1: Hästi suur osa ongi inimeste mõjutamisel, sest just need reklaaminäited, mis me nägime, täiesti ...
V2: Mhm.
V1: ... täiesti, noh, nagu, see on nii naljakas nagu, loed mingit artiklit ja siis lõpuks tuleb välja, et see on reklaam, ma ei tea. Eriti see taime oma, no tundub täiesti teaduslik artikkel mingile maale ...
V2: Jamh.
K: Mhm.
V1: ... ja siis vaatad, et reklaam hoopis ja telli endale 34 euro eest, mis on täiesti, noh.
V2: Jah. Ma arvangi, et paljud inimesed võivad nagu hakata tegutsema nende artiklite põhjal, et see on väga nagu suure mõjuga. Kui seal on ikka midagi nagu väga valesti kirjas, siis on päris õudne tegelt.
V1: Jamh.

V2: Eriti mingid meditsiinilised. (naerab) Et, jah.

V1: Jamh, ma just täpselt sellepärast ei loe igasuguseid tervisenõuandeid ja mingeid meditsiinilisi asju internetist nagu. Täpselt selle mõttega.

V2: Jamh.

K: Mhm.

V1: Ai meedia on selles mõttes kindlasti väga vajalik ja väga oluline, et seal saab ka väga palju olulist informatsiooni just mingi, noh, poliitika koha pealt, mida sa kuskilt mujalt nagu ju otseselt ei kuule, kui su tutvusringkonnas ei ole ...

V2: Mhm.

V1: ... kedagi sellist, et siis saab ka kindlasti ka väga olulisi asju teada ja noh, välisuudised ja kõik asjad. Et on kindlasti väga oluline, aga lihtsalt kõige olulisem ongi see, et inimene peab ise oskama eristada ...

V2: Jah.

V1: ... nagu olulise ja mitteolulise ja siis sellise, noh, neutraalse asja ja ...

V2: Jaa, ta võib olla väga kallutatud ühele poole või teisele poole. Et see on suhteline.

V1: Hmm.

K: Aga kuidas teile tundub, kas koolis peaks olema rohkem selliseid meediaõpetust või võiks praeguse ...

V1: Peaks olema rohkem (rõhutatult) kas just ajaliselt, aga ta võiks olla süvendatum ehk siis ...

V2: Põnevam võib-olla.

V1: ... ehk siis täpselt siuksed asjad, mis me sinuga siin täna tegime, võiks teha ka tunnis läbi.

V2: Just, see oleks palju parem ja õpetlik ka.

V1: Jaa, aga just et nagu, ma kujutan ette, et nii paljud inimesed, noh, nagu meiegi vaatasime, et oleks õnge läinud. Enamus lähevadki selliste asjadega.

V2: Jah. (naerab)

V1: Ei süvenegi, nad ei uurigi ja inimesed oleksid nagu palju teadlikumad. Pluss inimesed võib-olla ise ka nii kergekäeliselt ei paneks üles mingeid artikleid ja mingeid asju, kui nad natuke teaksid nagu kuidas teised neid asju teevad ja kust nad oma asju võtavad. Et minu arust võiks küll olla nagu rohkem.

V2: Ma arvan ka ja just nagu siukseid huvitavaid ülesandeid, mitte lihtsalt lugeda, vaid just selliseid, et ise läbi neid teha, siis jääb rohkem meelde ja igatpidi on huvitavam ka.

V1: On jah.

K: Aga teile meeldiks niimoodi, et näiteks oma telefonis võite neid teha? Nii nagu me praegu tegime. Et kõik saaks oma ...

V1: Jah, noh, sellega ongi, et kõik ei ole sellised, kes nagu kasutaks või kes võib-olla teeks kaasa ka, ehk saaks sellest reaalsest mõttest ka lõpuks aru, mitte mingi pinnapealselt, et mingite gruppidega näiteks või.

V2: Grupidena näiteks.

V1: Grupitöö on tavaliselt siukene asi, kus on üks kindel liider ja siis on, kaasab enam-vähem kõiki ja teised saavad ka siis nagu aru.

V2: Jamh.

V1: ... üheselt sellest.

V2: Aga muidu ma arvan, et see nutitelefoni kasutamine läheks peale küll koolis.

V1: Jaa, jaa. Ma sellepärast nagu võikski seda rohkem olla, see on nii aktuaalne, see on nii ... enamik inimesi tänapäeval, ma arvan, et loebki oma uudised internetist ja kõik ta oma teadmised ja asjad, et raamatuid ju loevad äärmiselt vähe inimesi, nad saavadki kõik asjad internetist. See ongi nii kahju, kui jääb valessti mingi asi meelde ja siis tekivad arusaamatused. Minu arvates on küll hästi oluline, et võiks nagu rohkem olla seda meediaõpetust, just keskkoolis. Põhikoolis võib olla veel ...

V2: ... nii ei saa aru.

V1: Aga keskkoolis võiks olla kindlasti.

K: Mhm, sellepärast ma ei tahtnudki paberil neid lugusid ette anda, et siis on, noh, võõras keskkond, jah. Siis vaadata seda, mis seal kirjas on, aga siin on täpselt nii, et vajuta ja leia reklaam, jaa.

KOOS: Mhm.

K: Nii nagu päris keskkonnas on.

II intervjuu

K= küsija, (V1= üks vastaja), V2= teine vastaja

K: Vestluse salvestan diktofoniga, et ma saaksin selle pärast transkribeerida ehk kirja panna. Tegemist on minu magistritööga, uurin noori ja meediat ning seda, kuidas meedia noori mõjutab ja siis eelkõige ühte ainekursust,

mis oli gümnaasiumis, „Meedia ja mõjutamine“. Kõik vastused on anonüümsed, kellegi nimega ei seostata ja võite rääkida täpselt seda, mis te ise arvate. See ei ole selline koht, kus vastused oleksid õiged või valed. ... Jah, aga hakkame siis peale. Milliste meediakanalitega te igapäevaselt kokku üldse puutute?

V1: Noh, sotsiaalmeedia, Facebook. See on ikka väga suure mõjuga. Natuke vähem on ka Twitter, tavaliselt ma ikka rohkem vaatan, mida teised inimesed seal kirjutavad, mitte niivõrd ei kirjuta ise, aga just, et ma arvan, et Facebookil on väga suur mõju. Ja just sellel *newsfeed*il, mis see on eesti keeles.

K: Uudisvoog.

V1: Jah, just, et selle kaudu jõuavad ette ka artiklid, mis on pärismeediast siis n-ö. ... Minu jaoks on vägagi oluline Eesti rahvusringhääling ja Postimees, need on need asjad, mida ma jälgin. Ja kui ma viitsin, mida ma tavaliselt ei viitsi, siis ma jälgin ka välismaist meediat, kas või näiteks keelepraktika pärast. Ma olen prantsuse keelt õppinud ja ma siis viskan aeg-ajalt pilgu peale sellistele prantsuse keelsetele asjadele ka, aga see on rohkem keelepraktika. Minu jaoks olid jah, ERR ja Postimees need põhilised. Kuigi tuleb tunnistada piinlikkusega, et aeg-ajalt satub sisse ka Delfi ja Õhtuleht. Aga miks ma neid oma põhiliste allikatena ei võta, kui elu ja ühiskonna kohta tahan teada, siis Delfis kaovad need teemad suhteliselt kiiresti ära igasugu siukeste a la, et Taavi Rõivas ja Luisa Värk ootavad teist last uudiste vahele. ... Postimees on selles mõttes minu arvates natuke puhtam.

V2: Veel.

V1: Veel, et Elu24 on küll Postimehe all, aga.

V2: Oi, neid on nii palju rohkem, kui varem oli. Ma nõustun täielikult sinuga. Postimehe juures on ka see viimasel ajal, ma olen tähele pannud, et ma ei tea, mis see eesti keeles on, aga *clickbaiting*.

V1: Klikijaht, põhimõtteliselt.

V2: Jah, see on klikijaht, et eksitavad pealkirjad ja see, et kohe näha, et on suunatud selliseid, tehtud intrigeerivad pealkirjad ja samas lastele suunatud. Nendele uudisallikatele lisaksin mina ka, et minu üks olulisematest uudiste allikatest on BBC ja samuti Tumblr, mis on blogimiskeskond küll, aga kuhu satub hästi palju sellist sotsiaalpoliitikat ja inimõiguse asju ja praegu on suureks teemaks seal USA presidendivalimised.

V1: Aga Tumblr'iga on see asi ka, et oleneb, mida sa seal jälgid.

V2: Jah, sellest oleneb, jah.

V1: Kui jälgid umbes loodusfotosid (hakkab naerma), siis sotsiaalpoliitika sinna ei jõua.

K: Mhm, aga kui me meenutame nüüd seda kooliaega, et millistes ainetes te üldse meediaga kokku puutusite.

V2: Ühiskonnaõpetus oli peamine ning üks see üksik meediakursus oli ka veel. Natukene eesti keeles ka, aga seal oli palju vähem, kuna eesti keeles ja kirjanduses oli keskendumine peamiselt sellele lugemisele, teoste lugemisele ja eksamist läbi saamisele. Et tegelikult oleks võinud rohkem olla seda nii ühiskonnas kui ka eesti keeles, seda uudiste analüüsimist, kas või üks meediakursus lisaks. Minul oli see 10. klassis, ma tundsin, et sellest oli väga palju kasu, aga seda oleks võinud jällegi rohkem olla.

V1: Mina nõustun selle koha pealt, et ühiskonnaõpetus, aga meil oli eesti keeles selline asi, et me pidime iga jumala kuu kirjutama ühe artikli analüüsi. See oli siis ikkagi arvamustlool põhinev. Minu meelest see oli üks rist ja viletsus. Meil oli vahepeal selline asi, et sa pidid analüüsima, mida see ajakirjanik on siis mõelnud oma arvamustloos või siis kolumnist või kes iganes selle on kirjutanud ja siis analüüsima ühiskondlikust vaatepunktist. Ühest küljest ma tunnen, et see oli väga, väga arendav ja see on mulle väga palju juurde andnud, aga teisest küljest see oli väga raske, sest need teemad, mis huvitasid mind, neist teadis õpetaja ka ja siis ta vaatas, et ma ei saa asjadest õigesti aru, või nii, nagu ajakirjanik on mõelnud. Et mina tundsin nagu seda, et see pärssis minu seda avastamist ja tahet neid asju lugeda. Aga minul ei ole meediakursust olnud, ma lõpetasin kooli kolm aastat tagasi. Ma lõpetasin vana õppekava järgi, ehk siis meediaõpet ei olnud meil üldse koolis. Ma ei tea, mulle ühest küljest tundub, et meil oleks olnud vaja sellist asja, aga teisest küljest me saime eesti keele õpetusest ja ühiskonna tundidest siiski päris hea baasi minu meelest. Ühiskonnaõpetuses oli lihtsam, õpetaja oli avatuma suhtumisega. Tema tahtis muuseas seda, et me õpiks analüüsima, mis ühiskonnas toimub. Ma tean, et mingi tore tund oli see, kus me vaatasime lihtsalt NO99 valimiskoole, sest see oli nagu oluline selles hetkes.

V2: See sõltub hästi palju õpetajast. Meie eesti keele tunnid tundusid sellised sinu ühiskonna tunni sarnased. Me hästi palju vaatasime reklaame, analüüsisime neid, et kuidas seal need nüansid on, et kuidas inimesi mõjutatakse, kuidas kriitiliselt suhtuda ja jällegi arvustuse kirjutamises mina, et kui oleks tõesti vaba valik valida mingi teema, arvamustartikli põhjal arvamust kirjutada ja õpetaja oleks hinnanud seda lihtsalt mitesubjektiivselt ja vaadanud, kuidas sa ennast väljendad, mitte seda, mida sa arvad selle kohta, see oleks väga palju juurde andnud nii elus kui ka näiteks eesti keele riigieksamil, kus sa pead mingi teksti, põhimõtteliselt kiirelt kirjutama.

V1: Ma tahtsin sellele lisada seda, et meil oli just see probleem, et õpetajal oli endal selge arvamust mingite asjade kohta ja ma usun, et ta ei mõelnud seda kurjaga, aga tihti domineeris see, et sa ei saa õigesti aru. Aga paraku, kui sa kooli ära lõpetad, siis see õpetaja ei ütle sulle enam, kuidas sa pead asjadest aru saama ja ülikoolis, mida ma olen tähele pannud, ma olen teisel ringil, oma õppimistega, et kui ma esimest korda tuln ülikooli, siis

mul oli üldse väga raske oma arvamust välja öelda. Et nüüd ma olen juba õppinud seda, et minu arvamus võib olla toores, see võib olla ebaküps, see võib olla natuke kallutatud, aga see ei ole vale. See, et sulle öeldakse, et su arvamus on vale, sest mina arvan nii, ei ole ju tegelikult see, mida sa peaksid koolist saama. Mina natuke tunnen, et see on mind mõjutanud, et see arvamus peab olema alati õige.

V2: Mulle tundubki, et eesti haridussüsteemis ongi see tendents, et ... üks tendents on see, et on vanad õpetajad, et neil on väljakujunenud arvamus ja kui sinu arvamus on risti nende arvamusele, siis see on täiesti vale ja see on ka see, et subjektiivsus tuleb sisse ka see eesti keele riigieksamil. Minu arvates kool ongi just see koht, kus tuleks õpilasi julgustada ja õpetada seda arvamuse avaldamise oskust.

... (teemast väljapoole kalduv jutt, V1 räägib omi kogemusi prantsuse keele õpetajana ja räägitakse ühiskonnast ja koolisüsteemist laiemalt)

K: Aga kui me nüüd tuleme tagasi meedia ja selle kursuse juurde, võib-olla sa räägid natuke, mis ühiskonna tundides ka tehti.

V2: See oli aasta tagasi, tundub, et igavik on vahele tulnud. ... Meie vaatasime niikuinii neid põhiasju, et eesti valimissüsteem ja asjad, aga meie võtsime ka väga palju uudisartikleid ja igaüks pidi tegema esitluse mingi teema kohta. Enamus sai ise valida, mul õpetaja palus teha töövõimereformi kohta, kuna ma sellega olin seotud hästi palju. Kuna ma sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitikat tegin hästi palju vabast ajast, siis palus mul selle kohta teha esitluse. Teistele selgitada, mis üldse toimub ja mis päevakajalised asjad on ja et kõik saaks parema ülevaate sellest, et mis reaalselt Eestis toimub, kuna tuleb välja, et paljud minu eakaaslased tegelikult ei jälgi uudiseid, peale selle, mis Facebookist nad leiavad.

V1: Jah, mul on seoses Facebookiga, et pahatihti jagatakse seal sellised uudised, millel uudisväärtust polegi. Mäletan seda, et kunagi oli, et Taavi Rõivasel kukkus reaalkooli sõrmus maha, et äkki ta peaks nüüd Luisa Värgi naiseks võtma ja sellised asjad jõudsid mu *newsfeedi*. Aga sellised olulised asjad nagu töövõimereform ei jõuagi Facebooki sellepärast, et need on keerulised ja komplitseeritud teemad. Selle kohta on kirjutatud, aga kui sind otseselt ei puuduta, siis sa ei hakka seda uurima. Ma õpin sotsiaaltööd ja sotsiaalpoliitikat ja tuleb tunnistada, et ma alles sellel aastal viisin end sellega kurssi. Ma teadsin küll, et toimub midagi, aga kas see on tööhõive- või töövõimereform, et see on nagu väga erinev.

... (läheb teemast väljapoole, töövõimereformi teemal ja mida sotsiaalmeedias jagatakse)

V2: Ja tegelikult ühiskonnateemasid võiks käsitleda kõikides ainetes, näiteks bioloogias me käsitlesime seda, kuidas Europarlament on väga toitude vastu, mis sisaldavad geene. Et siin tuleb jälle see mängu, et geenid on kõikide asjade sees. Nemad mõtlesid geneetiliselt muundatud toite, aga jällegi, et sellel teemal, et inimesed ei saa täpselt aru, et mis asi on mis ja kuidas tuleks täpselt parandada. Näiteks inglise keele tundides me vaatasime Obama kõnet Eestis ja ka hästi palju sellised Briti uudiseid, et kursis olla ka maailmas toimuvaga ja kuidas on seotud Eesti ja Briti ühiskonnad. Siin on tegelikult nii palju võimalusi tuua seda arvamuse avaldamist igasse ainesse juurde.

(teemaväline jutt, V1 jagab taas kogemusi prantsuse keele tundide kohta. Räägitakse, et uudised on negatiivsed, räägitakse veel terrorirünnakute kogemuste kohta)

V2: Aga mis mulle praegu tuli meelde selle koha pealt, et kuidas. Seal meediatunnis, et kuidas õpetada. BBC-l on selline saade, mida üks ajakirjanik Charlie Brooker teeb, *Screenwipe*, *Newswipe* ja *Weeklywipe*, erinevatel aegadel, kus ta reaalselt analüüsib meediat ja uudismeediat, erinevat mõjuallikad, kuidas nad mõjutavad inimesi. Mina isiklikult tunnen, et kuidas ma tänu selle vaatamisele olen nii palju targemaks saanud just selle kohta, et kuidas asjasse kriitiliselt suhtuda, kuidas meedia manipuleerib ühte vaatepunkti, kuidas seal tagataustal need PR-inimesed töötavad, eriti poliitika koha pealt. See on väga UK põhine, aga samas paralleelse saab tuua väga lihtsasti ka Eesti ja maailma meediaga.

(V1 rääkis Maxima katuse sissekukkumisest ja traumast, Ukraina sõjast. V2 Eston Kohverist)

K: Aga kui teil oligi see „Meedia ja mõjutamise“ kursus, kas te siis võtsitegi sellised hetkel päevakajalised teemad või käsitlesite pigem varasemaid?

V2: Pigem hetkel päevakajalisi, aga mõni väga mõjukas artikkel oli, aga ikka õpetaja näitas neid, tegi ajalehtedest koopiaid ja saatis ringi peale, et saaksime vaadata ja lugeda neid. Selle koha pealt see kursus oligi hästi asendamatut, et meil olid hästi, hästi elavad diskussioonid klassis. Oligi hästi palju arutamist ja oma arvamuse avaldamist, meil olid tunnid 75 minutit ja tihtipeale oligi nii, et kui need tunnid läbi said, oli tahtmine edasi arutada. Oli isegi paar korda niimoodi, et läksime söögivahetundi sisse, et see arutelu oli nii, nii põnev!

K: Mhm, aga kui nüüd arutada, ma saan aru, et õpetaja jagas mingid paberid teile?

V2: Jah.

K: Aga kas te kasutasite näiteks ka arvutit või nutitelefone uudiste analüüsimisel, lugemisel? Tahvelarvutit?

V2: Ee, see oli kolm aastat tagasi, siis veel nii palju seda nutitelefoni lugemist ei olnud vist. Peamiselt ikkagi tegime neid paberpostreid, plakateid ja siis õpetaja printis asju välja või näitas PowerPointis. Muidugi kõik asjad olid Moodle'is olemas, et kui sa kodus said vaadata. Mina sain oma nutitelefoni mingi paar aastat tagasi.

V1: Meil ei olnud mingit nutitelefonides istumist, aga ma olen juba vana ka. Lõpetasin kolm aastat tagasi gümnaasiumi, et kui mina 10. klassis käisin olid küll nutitelefonid, aga see ei olnud niivõrd levinud. Meil just pigem see, et klassis tekiks arutelu ja ühiskonna tundides tekkis, eesti keeles tekkis seda vähem.

(Positiivsest artiklist räägitakse, mis räägib vigade tegemisest)

K: Aga ma saan aru, et sul oli ikkagi sellist meediasuunitlust koolis, aga kas seda oleks võinud olla rohkem?

V1: Jah. Üldiselt meil on niiviisi, et üks asi oli grammatika selle analüüsi juures ja teine asi oli arvamus, et kuidas see õpetajale meeldib. Mulle tundus, et see oli väga subjektiivne. Seda, kuidas meediat tarbida, seda oli vähe. Me õppisime küll, et mis on uudise struktuur ja uudis peab olema neutraalne ja mingid siuksed asjad, aga näiteks seda kriitilist meediamõtlemist, et okei, see arvamusartiklite käsitlemine natuke arendas seda, aga paraku, arvamusartiklid ei moodusta kogu meediat ja meedias on nii palju teisi asju ka ja kuidas sa mingi asja uudisväärtuslikkust hindad. Või noh, et kas see uudis on nagu päriselt tehtud või oli vaja midagi kirjutada.

K: Mhm, see läks natuke üksluiseks siis jah.

V2: Selle koha pealt, minul oli natuke rohkem seda meedia asja, aga samas ma tunnen, et seda võiks ikkagi rohkem olla, sest tahes või tahtmata mängib meedia meie eludes järjest rohkem ja rohkem rolli, suuremat rolli. Järjest rohkem on sotsiaalmeedias, et kuidas uudisväärtust ja allikate *freedom*, allikate kriitilist analüüsi. Et kas see, mis siin on, on kuskilt pliiatsist välja imetud või siis on seal mingi teaduslik põhi. Näiteks MMRi skandaal aastaid tagasi, see oli 98 Suurbritannias, kus üks arst pani kokku uurimistöö, millel polnud mingit teaduslikku väärtust ja siis meedia võttis selle enda hambusse, tegi suure skandaali sellest, õhutas hirmu ja siis tuli järjest välja teisi, teadusliku alusega teaduslikke uurimusi, et see MMRi vaktsiin ei põhjasta autismi ja siis see sellelt arstilt, kes selle algse uurimistöö avaldas, võeti isegi litsents ära, aga lõpuks oli see meedia hambus ja senimaani läheb edasi, see uudis tuli välja 98 ja praegu on aasta 2016 ja ikka on inimesed, kes ütlevad, et ei, vaktsiinid on halvad, põhjustavad autismi.

V1: Mina mõtlen seda, et okei, kodanikuaktivism on väga oluline asi, aga näiteks kui meil tekivad need alternatiivmeedia portaalid, mis räägivad, et demokraatia on tulnukate vandenõu või midagi sellist, a la Telegramm või Alkeemia. Neid on meelelahutuseks päris tore lugeda, aga kui ma näen inimesi, kes päris tõsimeeli jagavad Uued Uudised või just Telegrammi või Objektiiv neid asju, siis see, et kui sa paned meediaportaalile Objektiiv nimeks, siis see juba näitab ära, et see ei ole objektiivne. (naerab) Ja siis räägitakse, et meie meedia on korrumppeerunud ja sotsiaaldemokraatide käepikendus, või mis iganes. Paratamatult, et ajakirjanik ei saa olla kõiges neutraalne, kirjutada kõigest neutraalselt ja kui tal ei oleks oma arvamust, see oleks ka väga halb. Aga sellised alternatiivmeedia portaalid külvavad rohkem lõhet Eesti ühiskonda ja lihtsalt viha ja võtavad ära inimeste kriitilist mõtlemist. Telegrammi väga lugenud väga ei ole, aga kui ma gümnaasiumis käisin, siis ta oli alles tulnud ja väga paljud minu tutvusringkonnast olid seda *like* inud. Ma ei saanud nagu aru, et kas nad võtavad seda tõepähe, arvavad, et see on tõde või nad on lihtsalt tahtnud näha, et mis seal toimub. Mina, ma käisin ka seda lugemas, ausalt öeldes, aga käisin just selle mõttega, et mida ja kuidas seal kirjutatakse. Sinna võivad tõesti mingid olulised teemad sattuda, aga kui nad räägivad seal olulise teema kõrval, et maa on lame, siis paratamatult see oluline teema, mida on kajastatud kaotab oma uudisväärtuse, v-b mitte uudisväärtuse, aga sisu mõttes tõsiseltvõetavuse.

V2: Mina olen oma tutvusringkonnas täheldanud, et inimesed pöörduvad alternatiivmeedia poole siis, kui neile üldse ei meeldi, mis see päris meedia kirjutab, et see on kas liiga hirmutav või ei nõustu nende teemadega seal näiteks, näiteks, et kooseluseadus on tore ja inimesed peaksid olema rohkem sallivamad, siis nad pöörduvad mingite teiste allikate poole, mis on rohkem sellised, et „ei, homod peaks maha laskma“ ja „teisest rahvusest inimesed Eestist välja“.

K: Jah, sellist tendentsi on näha küll.

V1: Noh, ma mainisin oma tutvustuses, et peamiseid allikaid on ERR, mis on jäänud selliseks enam-vähem kvaliteetseks ja mulle väga meeldib, et kui on „Aktuaalne kaamera“, siis seal pärast ilmteadet on mingi positiivne lugu. (naerab)

V2: Jah, et asi nagu lõppeks positiivselt.

V1: Jah, et kui sul algab see asi terroriaktiga, siis ta ei lõppe sul terroriaktiga, vaid ta lõppeb mingi, mulle tundub, et Eesti elus on nii palju ilusat, mida võiks kajastada, et see on oluline. Aga samas ma ei saa öelda ka seda, et mida alternatiivmeedias kirjutatakse, et see kõik nagu. Ma ei taha väga kriitiline ka olla, et võib-olla nad leiavad asju, mida peavoolumeedia ei leia või mis peavoolumeedia jaoks pole uudisväärtuslik.

V2: Aga jälle seal kõrval on see lameda maa teooria ja see võtab selle väärtuse ära.

V1: Jah, jah. Minu meelest oli, kas see oli, mingi une teema oli Telegrammi ajakirjas, nad hakkasid seda jälle välja andma, ja ma mõtlesin, et ma tahaks lugeda seda, aga ma ei taha toetada seda, et nad kirjutavad lamedast maast. Et ma reaalselt sellepärast jätsin selle ajakirja riulile. Seal vist Kene Vernik andis intervjuu, kes on üks vähestest, oli neid kaks, unetehnoloogid. Et ma usun, et ta on täiesti pädev inimene, keda usaldada. Aga ma ei saa toetada seda, et räägitakse inimestele, et maa on lame ja MMS on täiesti okei vahend, millega organismi puhastada. Ma tundsin, et ma loen seda unejuttu kuskilt mujalt. (naerab)

V2: Mina tunnen sama, näiteks „Reporter“ ja „AK“ vaatamisel. Ma vaatan pigem „AK“-d kui „Reporterit“, sest „Reporteris“ seal vahel tulevad sellised absurdsed lood, need on tunduvalt tihedamini naeruväärsed, need teemad, mida nad käsitlevad seal, et mina pigem siis vaatan seda „AK“-d kui „Reporterit“, lootes, et seal on mõni uudislugu, mis on reaalselt sellise.

V1: Kuna ma olen vaimse tervise teemadega, tegelen hästi palju, siis on väga tore, et TV3 tegi kunagi ammu, see oli oktoobris, loo ühest neist, kes oli läbipõlenud. Läbipõlemine on väga suur teema, päriselt, aga ma kujutan ette, et sa ei saa teha „AK“-sse uudist, et inimesed põlevad läbi, sest nad teevad liiga palju tööd, aga TV3 see sobis. Aga jällegi, et kuna TV3 on aeg-ajalt nii, et need uudised ei ole balansis, et ma saan aru, et läbipõlemine on teema, millest peab rääkima, aga seal, kui sa räägid sinna kõrvale nagu Kroonika peost, siis see kaob ära sinna kuhugi.

V2: Ma tunnen sama „Reporteriga“. Seal on olnud väga häid lugusid, aga jällegi, kui sa räägid seal kõrval meie presidendi armuafääridest või sotsiaalelust, siis see võtab selle põhja alt ära. See on pigem selline asi, mida loeksid Õhtulehest või Kroonikas, mitte näha päevauudistes, mis peaks olema päeva kokkuvõtte. Sellepärast ongi vaja kahte erinevat, et „AK“, ta ei ole küll kliiniline, aga on selline ...

K: Konservatiivsem?

V2: Mitte nagu konservatiivsem ka, objektiivsem. Samas nad ei avalda oma arvamust seal väga, aga nad toovad faktid esile. Aga „Reporter“, nagu sa ütlesid, vaimse tervise teemasid aeg-ajalt on seal ja muid asju, ma ei tea, mul ei tule praegu ükski hea näide meelde. Samas „Reporteriga“ samamoodi, et mõni siuke hea, huvitav lugu, ühiskonnateema, aga see läheb nende formaadiga vastuollu. Mida tegelt „AK“- ei saaks näidata, sest see käib nende formaadiga vastuollu. Või jällegi, nagu me mainisime, et vahepeal tulevad Delfi sellised väga kollased uudised ja need võtavad selle tõsiseltvõetavuse ära. Mõnikord seal keset „Reporterit“ saadet rannas bikiinides vett loopiv ilma neiut, siis see võtab minu jaoks jällegi tõsiseltvõetavuse ära, et see on suletud inimestele, kes tahavad end esiekraanile. Minule isiklikult meeldiks, kui nad näitaks täpselt neid kõrgrõhualasid ja liikumist.

K: Tahaksid midagi konkreetset ja päevauudiste sellist kokkuvõtet, mitte mingeid meelelahutuspalasid seal vahepeal.

V1 ja V2: Jah.

V2: Mul ei ole aega, et sealt nende meelelahutus uudiste vahelt välja otsida neid uudiskilde, mida ma tahaksin, et pigem selline päeva kokkuvõttev, et siis ma saan oma meelt muude asjadega lahutada, näiteks otsin internetist mõne hea seriaali, mida vaadata või siis reaalselt mingit muud asja.

K: Mhm, mõtleme korra selle kursuse peale veel, et kas sa oskad välja tuua, mis selle kursuse eesmärk võis olla üldse? Kas teil anti näiteks ette, et selle kursuse eesmärk on jõuda selleni, mingid õpitulemused või.

V2: Otseselt vist ette ei antud, aga ... minu arvates oli see peamine eesmärk ikkagi, et kuidas arendada kriitilist suhtumist ja oma arvamuse avaldamist ja seda just nende, uudis nende, koha pealt ja just nende reklaamide koha pealt. Et näiteks meil oli, üks ülesanne oligi, grupiülesanne, kus pidime võtma ühe kuldmina saanud reklaami, reklaamplakati ja siis selle kohta analüüsi tegema. Mis seal siis oli, kuidas nad nagu inimesi üritasid mõjutada, mis faktidega ja näiteks, et mõned toovad välja teaduslikke fakte, mis on tegelikult lihtsalt soga ajamine.

K: Mhm, aga kuidas teile tundub, et kas te olete saanud selliseid koolist kättesaadud teadmisi ja oskusi kasutada hiljem? Kui te just kooli aspektist mõtlete, et te töite siin nagu välja, et oli saade, kust õpite palju rohkem.

V2: Selle koha pealt ongi, et mis mina sain, oli just see vajadus ennast edasi arendada, otsida rohkem infot, edasi arendada kriitilist mõtlemist. Et otseselt see vähene asi, mis ma sealt koolist sain, see ei oleks mind edasi aidanud. Kui ma nüüd rohkem olen lugenud selle kohta, siis pisut olen adekvaatsem selles.

V1: Mina saan öelda, et pärast kooli lõppu ma umbes aasta ühtegi arvamislugu ei lugenud. Aga kui tõsiselt rääkida, siis seda ka ikkagi, et olenemata sellest, et õpetaja tihtilugu leidis, et minu arvamus on vale, siis ma olen tegelnud päris palju selle teemaga, et ma suudaksin oma arvamuse välja öelda. Mul on tegelikult neid mõtteid olnud, aga ma ei ole neid teoks veel teinud. ... Praegu on vahel nii, et ma räägin loengus kaasa, aga teised ei räägi. Nii et ma arvan, et mingi kriitiline mõtlemine sealt ikkagi tuli. Valudega tuli, aga (naerab) kõike head siin ilmas korraka ei saa.

K: Mhm, aga kui me nüüd mõtleme, et kas te ise olete ka meediasisu loonud, laiemas mõttes, näiteks sotsiaalmeedias, fotod või ...

V2: Mina olen pidanud tegema hästi palju lobitööd sotsiaalmeedias, kuna ma olen pidanud teavitustööd hästi palju tegema ning ma olen pidanud kirjutama paar arvamislugu sellest, et ma ei ole elanud kogu aeg sellist elu, paar eluolu kirjeldust, kuidas on olla puudega inimene selles olukorras. Et noh, selle koha pealt, et põhikooli lõpus ma poleks elu sees julgenud seda teha. Aga gümnaasiumis tuli julgus oma arvamust avaldada ja see, mida mina arvan ja tunnen, et see ei ole vale. Et see on tegelikult nii palju juurde andnud, enesekindlust just juurde

andnud muudes valdkondades ka. Et kui mulle ei sobi, mida keegi teine ütleb, siis ma julgen öelda, et mulle see ei sobi.

V1: Mul on täpselt vastupidi, et põhikooli lõpus ma olin siuke trotsija, viha täis tütarlaps. Ma tõsiselt mõtlesin, et äkki peaks ajakirjandust õppima, et kõik on nii valesti. (naerab) Aga siis gümnaasiumis tehti must see kultuursete vaadetega, kes ei julge oma arvamust avaldada. Ma ei tea, kuidas mul see tagurpidi käis. Aga praegu, sotsiaalmeediasse ma postitan, mitte väga tihti, aga ikka juhtub seda. Ja ma siin alles paar päeva tagasi kirjutasin Facebooki sellest, mis ma unes nägin, sest see oli lihtsalt nii jabur ja inimestele peab natuke nalja ka tegema, et kogu selle negatiivsuse varju ei jää. Päris mitmed inimesed inimesed panid *like* sinna. Mitte sellepärast, et see oleks oluline, aga sellepärast, et mulle tundus lihtsalt endale, et võib-olla keegi tunneb end mingites asjades ära. Võin teile edaspidi seda kirjeldust lugeda. Aga Twitteris ka ma mõnikord kirjutan, aga jaa, mul on see värk, et mind jälgib nii vähe inimesi. (naerab) Et see lihtsalt ei jõua ...

V2: Sama siin.

V1: Aga üks minu *tweet* jõudis ikkagi päris paljude inimesteni. Kirjutasin, et tudengitel algab varsti kevadine stress, aga panin sulgudesse selles tr ja siis see läks päris (naerab) ...

V2: Ma isegi nägin vist seda.

V1: Vaatasid, et see on minu kirjutatud, et see on väga hea *tweet*. (naerab) Aga ma ei ole ka mingi ülemäära teinud neid postitusi. Ma küll olen DD Akadeemia juhtimisportaal, aga sinna ei kirjuta mina. Okei, olen kirjutanud ka mina, tunnistan ausalt, aga sinna kirjutavad tavaliselt külalisautorid ja siis ma toimetan neid tekste rohkem.

K: A toimetamine läheb ka tegelikult sinna meediasisu alla ikkagi, loed üle ja vaatad, et kuidas see lõpuks välja näeb ikkagi.

V1: Jaa.

K: Aga kas see koolis õpitu aitab selle loomeprotsessile ka siis kuidagi kaasa?

V2: Mitte just loomeprotsessile, sest pärast gümnaasiumi lõpetamist ei ole saanud eriti midagi loovat kirjutada, aga pigem on olnud kohustusena. Aga samas see on andnud julgust seda kohustust täita. Et ma oleks varem öelnud, et ei saa, et mul on kiire või midagi. Ei, ei, tegelikult oleks aega kindlasti leidnud, aga ma lihtsalt kindlasti seda ... teinekord ei taha üldse midagi kirjutada, aga ma teen seda isegi kui see on selline, mulle ei meeldi küll see väljend, aga *yolo*, et see on minu arvamus, et tehke, mis tahate.

V1: Kas sa saaksid küsimust korrata.

K: Kas see koolis õpitu on aidanud sul neid artikleid või siis seda sotsiaalmeediasse kirjutamist, et kas sa mõtled pärast seda kuidagi teistmoodi, kui sa oled koolis ikka natuke seda meediaõpetust saanud.

V1: Noh, ma olen hästi palju mõelnud selle peale, et noh, tegelikult, et ei ole mõtet iseennast väga lahata internetis. Sellest on nii palju räägitud, et internet on ohtlik ja seda võidakse ära kasutada kurjasti. No, jah, ega ma enne ka tohutu postitaja ei olnud. Pigem just see asi, et kuidas üldse kirjutama saada. Ma võtsin sel semestril loovkirjutamise ainet Kristiina Ehiniga ja seal ma sain üldse seda julgust tagasi, et kirjutada. Kuigi loo kirjutamine on v-b veits teine teema kui ajakirjanduslik kirjutamine või siuke, nagu meediakriitilisem kirjutamine, aga lihtsalt see, et okei, kui sa kirjutad mingi essee valmis, saadad õppejõule ära, aga see, et julgelt välja öelda oma mõtted, mida ma tunnen, seda ma olen viimane semester saanud ja see on mind natuke emotsionaalselt tasakaalust välja viinud, sest kogu aeg on olnud ju see, et sa pead olema täiuslik, sa pead oskama kõike. Pigem ma tunnen, et ma tahan nagu natuke rohkem iseendas kindlamaks saada, et nüüd, kui suuremat hakata kirjutama. Ühest küljest ma täiega tahaks nagu kirjutada arvamust, aga nad kõik lihtsalt tahaks panna niimoodi paika, et kõik oleks niimoodi paika pandud. (naerab) Aga teisest küljest ma tunnen, et ma ei ole selleks valmis veel, et niiviisi väga laialt oma arvamust avaldada. Aga ma ei tea, kas ma vastasin üldse küsimusele.

K: Natuke jäi nagu õhku, et kas see on siis aidanud nagu või on siis ülikoolis rohkem juurde tulnud?

V1: See on ikkagi ülikooliga.

V2: Mida mina tahtsin lisada oli see, et need viimased gümnaasiumiaastad andsid juurde seda taluvust konstruktiivse kriitika suhtes. Varem oli, et kui keegi kritiseeris ka konstruktiivselt, siis oli, et appi, ma olen nii kohutav inimene, kuidas ma üldse, ma ei oska mitte midagi. Selline eksistentsiaalne kriis tuli kohe. Aga nüüd ma lihtsalt võtan seda kui, „aa, okei“, see oli natuke halvasti väljendatud, et ma pean seda enda juures veel arendama. Sellega ma tunnen, et ma ei ole veel valmis massidesse kirjutama, et mul on veel arenemisruumi ja et ma ei ole veel selle kriitika suhtes, ma ei taha öelda immuunne, aga noh, et ma ei suuda seda nii niimoodi võtta, et ma kohe ei hakka lahmima, et appi kui mõttetu inimene ma olen tegelikult, et teised on nii palju andekamad ja mis mõtet on üldse kirjutada.

... (arutlevad, mis on konstruktiivne kriitika ja inimese mahategemine)

HARJUTUSED:

PS. Üks kasutab tahvelarvutit.

K: See harjutuste pool sai nüüd läbi ja mul oleks hea meel, kui me teeksime nüüd ka mõned sellised meedia analüüsimise harjutused. (selgitus, et telefoniga teeme jms) Põhimõtteliselt ma annan teile erinevaid lugusid ühe kaupa ja te võite kohe rääkima hakata, mida te seal näete, mis teile seal silma jääb. Ma ütlen praegu üldiselt ära, et mis žanris see lugu on, teie arvates ja mille järgi seda võiks arvata ja mõned tunnused, et a la uudisloole viitab see asi, arvamusalole see asi, tunnuste mõttes. Siis, kes on selle loo autor ja kas on üldse oluline, et kes selle loo autor võiks olla. Samamoodi, et kus te näete fakte ja arvamusi. Ei, noh, mitte kõiki fakte ja arvamusi, aga üldiselt, selle loo peale vaadates, et kas siin domineerivad arvamused või pigem faktid ja samamoodi, et mida te üldse veel näete, et siis võite kohe rääkima hakata.

(jagatakse lugu)

(mõtlevad mõned sekundid)

K: Kuidas tundub, mis siin silma jääb selle loo puhul?

V1: Väga palju reklaami, esiteks.

V2: Jah. See on täiesti nagu esimesed asjad ongi need reklaamid. See kuidagi nii kirjuks teeb asja.

V1: Noh, repliik iseenesest ütleb ära, et siuke lühike, kiire arvamus mingil teemal. Mulle jääb nagu silma see, et repliik ise ei saa olla väga pikk, aga mulle tundub, et siin on natuke vähe analüüsi, aga see on võib-olla ka sellest, et ma lugesin seda diagonaalis. (naerab)

K: Nii et žanri me oleme vist nüüd paika pannud.

(vaikus mõned sekundid)

V1: Kas me peame siin veel midagi analüüsima?

K: Jaa, aga mida te mõtlesite, noh, autorit vaadates näiteks? Kas see ütleb teile midagi?

V1: Noh, Krister Parise nime on mulle tuttav, ma mäletan juba seda aega, kui ta oli Moskvas korrespondent. ERRi korrespondent. Ta tegi uudiseid, aga nüüd ta on Eesti Päevalehes arvamustoimetaja ja mulle on ta silma jäänud pigem liberaalsete vaadetega, et ta on siuke pro ... noh, pagulased. Aga mulle tundub ka, et ta on päris siuke nagu julge sulega, et kuigi ta vist on päris palju sõimukirju saanud ja sellest on ka juttu olnud meedias, siis ta ikkagi jätkab oma rada. Et see on päris äge!

V2: Jah.

V1: Aga see vist ei olnud päris see teema. (naerab)

V2: Ee, minu puhul, ma ei tunne teda nii hästi, aga seda ma tean, et ta on nagu olnud korrespondent, et see nimi lisab nagu autoriteeti tema arvamusele kuidagi, et nagu, mai ... Et juba enne lugemist, et nii, see peab nagu olema mingi väga selline vau-efektiga arvamusalugu, kui selline inimene juba kirjutab.

K: Mhm, aga kui me vaatame seda lugu nüüd nende faktide ja arvamuste seisukohalt. Et kummad siin domineerivad?

(mõtlevad mõned sekundid)

V1: Mulle tundub, et siin domineerib sügavalt ikkagi see arvamuse osa.

V2: Jaa. Mulle tundub, et üks fakt on ainult, see, et Eesti kuulub Gini indeksi järgi maailma võrdseima kolmandiku hulka.

V1: Hmm, jah, see Gini indeks on siuke sotsiaalteadlaste mingi leiutis. Aga selles suhtes, et see idee on küll õhus olnud, et see trahv nagu sissetulekust sõltuma panna, aga ma ei tea selle teema kohta suurt midagi, nii et noh, see on minu seisukoht.

K: Aga tundub veel midagi, et tahaks selle loo puhul välja tuua? Kui ei ole, siis võib öelda täitsa, et ei ole, siis võtame järgmise.

V1: Ee, noh, kui ta siin ütleb, et „see tundub ja siin tähendaks see tühja koha pealt sotsiaalsete pingete õhutamist“ ...

V2: Et ei tea, mida ta mõtleb siin all.

V1: Jah, minu meelest küll. See on nagu siuke, päris hea sõnum võib siin taga olla, aga ma tahan teada, et mis ta selle sotsiaalse peiduabiga ...

V2: Mida ta täpsemalt tahab sellega öelda, aga jah.

V1: Et rohkem minu meelest siin väga silma ei jää.

V2: Jah, mul ka ei jää.

K: Olgu, siis ma postitan teile järgmise.

(jagatakse lugu)

(mõtlevad mõned sekundid)

V2: Mhh! Esimene asi, mis mulle kohe silma torkab, on see „sisuturundus“, seal see pealkirja taga.

V1: Mhm.

K: Mis see sisuturundus võiks tähendada?

V2: No see on see, et see on ikkagi makstud või on n-ö reklaam, lihtsalt teise nime all.

K: Mhm, aga ta paistis kohe silma selles suhtes?

V2: Jah.

V1: Jah, no näiteks esimene nõu on vale peajasjalikult, et proovi soolalahuseid. See kõlab nagu, mine, torma apteeki ja hakka kohe neid soolalahuseid endale ostma, et ma tean küll, et need toimivad nohu puhul, ma olen ise ka kasutanud (naerab), aga see kõlab nagu mingi varjatud ravimireklaam vms.

V2: Terve see tundubki, et ta ongi ravimireklaam.

V1: Ja siirupid ja tabletid. Ravimtaimede ekstraktidest koosnevad tilgad, kõlab täitsa nagu siuke ravimireklaam. Okei, tarbi rohkem vedelikke, see vist enam reklaami alla ei lähe, aga nagu kolm ...

V2: ... ei ikka lähevad, sest hästi mõjuvad soojad taimeteed.

V1: Aa, okei.

V2: Mhm.

V1: Noh, siis on jälle siitpoolt *potato- potato*, et kas korjad need ise või siis ...

V2: Jaa, jah, aga nad mõtlevad pigem ...

V1: ... pigem sellele apteegi osale. ...

V2: Jaa, paljud meil ikka elavad maal või paljudel meil maal on vanaemad, kes realselt korjavad neid ravimtaimi. (naerab) Ei, minul ka, ise on, põline kagueestlane, korjan ise, aga valdav osa eestlastest elab Tallinnas, elad seal keset seda betoondžunglit, ei lähe kuskile ravimtaime korjama.

K: Mhm, aga on siin veel mingeid viiteid või tunnuseid, mis vihjavad, et see on selline pigem reklaam? (mõtlevad mõnikümmend sekundit)

V1: Siin ei ole vist autori nime juurde pandud, et natuke võiks olla ju.

V2: On.

V1: On või?

V2: Üleval.

V1: Kus kohas?

V2: Silja Nellis, Apoteeka proviisor.

K: Seda on telefonis ka näha ilusti või?

V2: Aa, see näitab, mul oli all hoopis.

V1: Noh, kui ta on proviisor, siis see juba näitab ka seda, et ta on natuke kallutatud, sest proviisorina sa pead olema, oma ravimeid müüma, eks ju. Tal võib olla see mõte, et inimesed oskaks oma nohuga midagi ette võtta, aga minu jaoks on see kallutatud. Et, tore on, et soolalahused ja mis iganes, et ...

K: Mhm ja kui te veel päris lõppu kerite, kas te näete seal sellist n-ö küsitlust?

V2: Jah.

V1: Kus see küsitlus on?

K: Ma ei tea, kas see telefonis on näha?

V1: Aa, ei, minul ei ole.

K: Telefonis minu meelest ei ole näha ka, et ta on proviisor, seda ametit, või oli sul seal?

V1: Ei, ta näitab nime.

V2: Jah, sa ütlesid proviisor, et see paneb küll kahtlema.

K: Aga just, et telefonis ei näe, et kui sa loed seda, siis sa ei pruugi nagu vaadata seda, sest ega proviisori nimesid ei teata.

V2: Aga kas ta ikka näitab seda, et see on sisuturunduse artikkel?

V1: Jah.

K: Jah, seda ta näitas, jah. Mhm, aga kui te nüüd vaatate seda teksti. No niimoodi üldiselt, et ...

V2: Ta noh, kõlab hästi sellise ravimi infolekena, eriti see esimene punkt, et laske, et teisest eluaastast peaks piirduma kasutusega kaks kuni kolm päeva, korda päevas jne. Et selle koha pealt on ... Aga mis ma tunnen, et siin näiteks võib tunduda, et üritatakse tark olla, et kasutatakse neid raviminimesid, näiteks ksülometasoliin ja oksümetasoliin ja et tundub selline, et nii, see peab vist mingi ravim olema. Kõlab hästi targalt.

V1: Jah.

K: Mhm. Aga kui nüüd vaadata seda tekstide värvi korra.

V1: Siin on toredalt siniseks tehtud näiteks tilgad, ninaspreid, nohupulgad.

V2: Seal olid need, need on lingi Apoteeka poele.

V1: Aa, aa, okei.

V2: Ma ka äsja avastasin.

V1: Ei noh, see seletab veel asjaolu. Sa võid seda lugeda Postimehes, aga tegelikult on see reklaamtekst.

V2: Põnev on just see, et nad kasutavad sõna reklaamtekst asemel sõnu sisuturundus, see on jällegi üks *potato- potato*, et sama asi, aga reklaamtekst võib inimestele tunduda siukse negatiivsena, ja noh, halvema tooniga, aga sisuturundus ...

V1: Sisuturundus, mingi uus ja teadmata asi ...

V2: Sisu, onju, järelikult peab ka sisukas olema. (ironiliselt)

K: Mhm, aga kui nüüd mõelda sellele faktide ja arvamuste koha pealt.

V1: Hmm, noh. Mina, ei noh, meditsiinilist tausta on siin küll natuke, et mis need, mis iganes, vererõhu tõusud ja ... siin on. Et mis need ravimid võivad endaga kaasa tuua, aga väga paljudel juhtudel on siin see peidetud arvamus, et tulge ostke meie apteegist mingit asja, mida teil võib-olla pole vaja.

V2: Ta tundub selline teadusliku tekstiga inimeste mõjutamine.

V1: Jah.

V2: Et mina olen nüüd autoriteet, sest mina ütlen nii. Mina olen tark, ma olen õppinud seda asja ja põhimõtteliselt ja jälle selline hästi arsti poolt kirjutatud artikli tekstina, et siis, tänu sellele kõik peab tõsi olema.

V1: Et noh, see on siuke, et tahetakse teadust inimestele arusaadavaks teha, aga ikka pannakse need targad sõnad sisse, et tunduks ikka vägevam.

K: Mhm, aga jääb veel midagi silma või võtame järgmise.

V1: Minu poolest võib järgmise võtta.

V2: Minu poolt ka.

K: Mhm.

(jagatakse uus lugu)

(mõtlevad mõned sekundid)

V2: Ma loen vist esimest korda üle väga, väga pika, pika aja Õhtulehe artiklit.

K: Mhm.

V2: Siin esimene asi, mis silma torkab, on intriigi tekitamine. Just see, et „kui on must, näita ust“. Et noh, tuuakse ära, et inimesed tahaksid, et siis pagulaste pooldajad või lugejad. Et peab ikka eriti vihane olema ...

V1: Ma ei ole seda videot näinud, ega ei oska öelda, kas seal videos on veel keegi, aga mulle tundub, et nad on võtnud sealt videost, Õhtuleht on võtnud, sealt nagu siuksed intrigeerivamad ja ühiskonda lõhestavamad väljaütlemised, et lihtsalt klikke saada. Minule jääb siit väga selline kliki, klikimaik jääb juurde. MeluTV ka ekssole. Et noh, ...

V2: Just vaata see ka, et kui tal on selline intrigeeriv pealkiri, siis tundub, et mingit aruteluteksti ei ole eriti. See on põhimõtteliselt video kirjeldus.

V1: Mhm. Mnjah ja muidugi mina, ma ei kujuta ette, kuidas nendel omavahel asjad käivad, et see intervjuu võis olla pikk, aga sisse pandi ikka ilmselt intrigeerivat. Et v-b me ei saaks süüdistada ka Õhtulehe ajakirjanikke, me ei tea, mis teleajakirjanik on teinud, eks ju. Aga see on natuke ja siukese minu jaoks negatiivse tooniga, et võetakse need, mingi intrigeerivad väiteid, põhjendusi väga juurde ei panda. Noh, ma ei tea, ei jää nagu hea tunne sellest.

K: Mhm, aga kui nüüd üritada selle žanri määrata, mis see võiks olla.

V1: Žanri puhul – sisukokkuvõte?

V2: Jah.

V1: Pigem. Ta ei ole ju uudis, ta ei ole arvamus. Ta on lihtsalt mingi asja kokkuvõte või refereering.

V2: Jah, see tundubki pigem sellise refereeringuna, sisukokkuvõttena. Jah, siin ta ju on ju see video.

V1: Jaa.

V2: ... videost Tsahkna teksti ju välja võetud. Põhimõtteliselt.

V1: Jah, see võib tõesti olla mingi reklaam, et Õhtulehel ja „Radari“ on mingi kokkulepe, et Õhtulehes võtab mingid intrigeerivad teemad ja „Radar“ saab vaatajaid, et mina ei tea, mis seal taga on. Või siis reklaam, siuke varjatud reklaam. Ma ei tea.

V2: Mhm.

K: Aga selle loo autoriks kelle te ikkagi pakuksite?

V2: Ma arvan, et see on väga suure tõenäosusega reklaam, sest seal on ma eeldan, võtsin Youtube'is selle lahti, et see on, jah, „Radari“ ametlikult Youtube'i lehe pealt. Youtube on teada-tuntud, sealt sa saad võtta raha klikkide eest, et miks mitte, kui sellise Õhtulehe lugu sealt sebida. Et hästi intrigeeriva pealkirjaga tekst ja video on selles ja muidugi sa tahad seda videot näha ja küsimus, et mis värk siin on. Et ei tea täpselt, see võib praegu väga vandenõuna kõlada.

V1: Mine sa tea! Jaa, minule tundub ka, et ta on tegelikult nagu reklaam, aga ma ei saa aru, mul ei näitagi autorit või ei ole.

V2: Ei näitagi autorit. Mul on kirjutatud, et autoriks on õhtuleht.ee.

V1: Mul on ka. Ainult, et ma ei tea, kes selle „Radari“ intervjuu tegi, et sellel ilmselt on mingi naine vist. Ma ei tea. Võib-olla need inimesed rääkisid sellest Tsahkna arvamusel, et noh, see on siuke, et keegi vist ei julgenud oma nime juurde panna või on ta refereering ja siis pole oluline. Igal juhul ei ole autorit juures.

K: Mhm, aga faktide ja arvuste koha pealt? On siin midagi sellist välja tuua?

V2: Siin on, see on, viimane lõik, kus see nüüd oli, et, just see koht, et EKRE on võtnud väga selge NATO-vastase ... ja kõige olulisem on see, et tehnoloogiaorganisatsioonid teevad koos Putini noorteorganisatsioonidega ... Selle koha peale ma tahaksin tõendeid näha, eks.

V1: Jah. Et noh, ega mulle ka ei meeldi see, mis EKRE teeb, aga kui nüüd süüdistada neid, et nad ka teevad salaja Venemaaga koostööd või neile annab Putin oma raha, siis ma tahan näha tõendeid selle kohta.

V2: Jaa, see on ju, see tundub selline üksteise pihta pori loopimine.

V1: Jaa, jaa. Just. Et nagu enda vigadelt tähelepanu ära saada.

V2: Et lihtsalt, keegi laimuga, et kõik raha paneksin sellele, ei kujunda just kõige parem arvamuse. Nojah, ega rahvas EKREsse hästi niikuinii ei suhtu.

V1: Aga ega ma ei suhtu IRLi ka positiivselt.

V2: Sama siin. Ta on nagu, tundub, kerge, jah ...

V1: Eriti, kaks konservatiivset erakonda Eestis nüüd ei mahu ühte paati ära, et ...

V2: ... käib võimuvõitlus, vaata. Kes kellele ära sebitab.

V1: Jah, et kumb siis see õige konservatiiv siis on ikka.

V2: Et kumb ikka eestlust aitab säilitada.

K: Nii, aga on midagi veel või võtame järgmise?

V1: Minu poolest võime järgmise võtta.

V2: Ma tahtsin veel lisada, et vaata, siin on terve see, et Tsahkna on ikka hea inimene, et vaata mis ta teises lõigus siin kirjutab, et ee, teises sisulõigus tähendab, et see teema, rassismiteema on minu jaoks täiesti välistatud, et selle koha pealt ta nüüd mõnitab v-b teiste erakondade poliitikat, et kas või vähem konservatiivsete arvamustega inimesed ei saa siis enda nagu maitset parandada.

V1: Aa, jaa ja meile nagu soovitati ka seda ekrelikku loosungit, aga minu meelest see oli Martin Helme, kes pressikonverentsil sellise lause välja ütles, et see ei olnud võib-olla loosungina mõeldud, see võis olla mingi emotsioonipahvak. Ma tean, sest lauset ta ei öelnud, ma ei tea konteksti, aga minu meelest see oli mingi pressikonverents hoopis.

K: Mhm.

V2: Nüüd võib edasi minna.
(jagatakse lugu)
(mõtlevad mitmed sekundid)

K: No ega te kõike ei pea päris põhjalikult läbi lugema, ta on üsna pikk, võrreldes teistega siin.

V2: Siin on jälle, kerisin esimese asjana alla, vaatasin, kui pikk ta on. Siis näen, et autorit ei ole, et autoriks on Äripäev.

V1: Aa, ei, minu arvates juhtkirjas ongi tavaliselt see asi, et toimetuses keegi võtab nagu, aga toimetus peaks nagu vastutama siis põhimõtteliselt selle eest. Aga ma v-b mäletan midagi valesti, aga minu arust juhtkiri on selline arvamus, kus ei pea olema autori nime juures.
(vaikus paar sekundit)

K: Mhm, ühesõnaga žanri me määrasime ära.

V2: Mhm.

V1: Just, just.

K: Selles mõttes, et selliste žanrimääratlustega te olete selles mõttes kursis, et juhtkiri ja repliik.

V2: Mina ausalt öeldes ütlen, et mul on meelest ära läinud. Kunagi ma teadsin, aga ...

V1: Ei, mul ikka on meeles. Et jah, ma jälgin meediat piisavalt palju selleks, et ...

V2: Ma ka nagu pigem, kui ma jälgin, siis ma ei keskendu just selle žanri vaatamisele, ma keskendun sisu peale rohkem.

V1: Ei noh, seda sisu tuleb muidugi jälgida ka, aga jah ...

V2: See arvamus peaks nagu väga kohutav olema, siis vaataks.

V1: Mina arvan just seda, et ee, noh, et seda ei pea teadma ainult ajakirjanikud, et mis žanris nagu kirjutavad, vaid ikka need inimesed ka, kes meediat tarbivad ja meediat tarbivad kõik.
(vaikus mõned sekundid)

K: Mhm. Aga faktid ja arvamused. On siin mõni silmatorkav fakt?

V1: Ee, siin on ... fakt. Noh, mulle tundub, et see rohkem ikkagi põhineb arvamusel. ... Minul nagu siin väga fakte silma ei jää, aga v-b see on sellest, et ma ei tea autodest suurt midagi.

K: Ma just mõtlen, et kui nagu arvamused kirjutada, et millel see arvamused võiks siis põhineda.

V1: No minu jaoks, kui ma meenutan, mis me seal koolis õppisime, siis arvamused peab põhinema ikkagi faktidel, aga et sa oled faktidest selle arvamuse loonud, selle baasilt kuidagi. Et kui sa lihtsalt räägid umbes, et automaks on nõme või, või midagi siukest, et siis miks sa seda arvad. Nagu mingi põhjendus peab taga olema, reaalne mingi asi, mitte, et mul on selline tunne, et automaks on nõme.

K: Mhm, aga kuidas selle juhtkirja puhul mulje jääb?

V1: No tal natuke ikka on mingit, noh, et mingi *Porsche* kasutajate probleemi kohta on kirjutatud seal, et müük oli selge ja kiire. Siis eelmisest aastast on see maksujäägi maitse seal juures, et sel artiklil on siiski mingi asi seal taga.

V2: Seal on välja toodud, et väljendus müüginumbrites. Või noh, need müüginumbrid ja maksud, et siin jällegi, mina isiklikult tahaksin midagi täpsemalt teada.

V1: Jamh. Et nagu.

V2: Mingeid arve või midagi, et kui suur see müügieelarve siis oli. See, et täpselt see müüginumbrite vahe, et kui suur ta on.

(vaikus mõned sekundid)

K: Mhm. Aga kui me vaatame nüüd seda pilti seal juures. Millega võiks tegemist olla?

V1: Karikatuur.

V2: Jah.

K: Mhm, mis sellele viitab näiteks.

V1: Noh, kas või see joonistamise stiil, et see just väga tõsiseltvõetavalt ei ole joonistatud. No ongi see, et mis siin on lause: võtsime teie tööauto maksumäära osadeks, rõõmustavalt palju juppe jäi uuesti kokkupanekuga üle". Et noh, et kui sa hakkad äkki autot osadeks võtma, siis see, sul on neid autoosasisid ilmselt vaja seal autos pärast. Selles mõttes, et kahtlaselt satiiri maiguga.

V2: See on ikka, naerutav, satiir, pole midagi ...

(mõtlevad mõned sekundid)

K: Mhm, nii on veel midagi siin sellist?

V1: Minu jaoks vist midagi sellist ei ole.

V2: V-b kui lugeda põhjalikult see läbi ...

K: Nojah, siis leiab.

V2: Aga ei, ma nägin ka see, et selline pildi peal on kujutatud ilmselgelt mingi bürokraatlikku tegelast. ... See on selline, kergelt selline stereotüüpne bürokraat, et peast kiilas ja väga ... istub ümber nende ...

K: Nii, aga siis ma panen praegu ...

(jagatakse lugu)

(möödub paarkümmend sekundit, üks osalejatest käib korraks kiirelt ära)

V2: See on suht selline, et siin on jälle hästi palju teksti.

K: Ma üritasin küll leida natuke lühemaid, aga noh.

V2: Mina olen selline inimene, kes sooviks korralikumalt lugeda. Üks asi on see diagonaalis lugemine, aga elu näitab, et siis jäävad paljud asjad välja. (naerab)

(möödub mitukümmend sekundit vaikus)

V2: Mis ma siin, see on selline, ma ei tea, mis täht see siin all on, aga selline, noh, kirjeldus või mis ta tegi ...

Noh, ta otseselt väga arvamus see ei ole. Siin on et „tekstikoostajate eesmärgiks pole inimeste enesekindlust tõsta, vaid maksimaalselt läbi kukutada”. Et noh, teie teate.

(möödub paarkümmend sekundit)

K: Aga see reportaaži selline žanrimääratlus ütleb sulle midagi?

V1: Jaa. (räägib enda ette) Reportaaž minu jaoks on ikkagi see, kus ajakirjanik on ise midagi kogemas ja ta kirjutab sellest ja ta kirjutab subjektiivselt ja see on täiesti okei, sest see on reportaaži osa. Et ta muidu ei tee, siis on huvitav, saan ma sellest aru. Mulle meeldib, et see on nagu kirjeldus, et ta on nagu selle järele proovinud.

K: Mhm.

V2: Mulle meeldib see ka, et ta nagu lõpus teeb seda enesekriitikat. Mis, mis, et mis võiks parem olla. Praegu ongi see, et on hästi võõrsõnad ja võiks olla rohkem neid uutele ortograafiavigadele keskenduv kui see ...

V1: ... ja üks asi, mis, millel ei ole tähelepanu, „meie keele ilu paremini esiletoovat teksti”. Tegelikult ma arvan, et eesti keeles meil on väga palju sõnu, mida me ei kasuta, aga mis võiksid olla meie kasutuses küll ja mida ...

K: Aga sellise reportaaži puhul näiteks faktid ja arvamused? Kuidas need võiksid olla siin selle loo puhul?

V1: Ei noh, see on väga tore, et ta kirjutab sellest, kuidas ta ise on kirjutanud ja ta toob oma vead välja, et ta toob need faktid välja, mis tal ongi valesti ja ta julgeb seda tunnustada.

V2: Ja tõesti, nagu sa mainisid, eksamipalavikus ja ... ta annab edasi seda tunnet ja seda ma reportaaži puhul tahaksingi pigem näha. Et mitte ei ole otseselt nii sellist arvamuskirjeldust, aga hoopiski tundeid ja mõtteid. ... Ja noh, v-b natuke seda arvamuse esitamist on õhus.

K: Mhm.

V2: Mulle meeldib see ka, et ta tunnistas, et ta hakkas seda kartma, et sõna esimest korda elus kuulis. Et see tegi teda, et, jee, ma pole ainus! Et tarka asja uskuda.

K: Aga kui seda autorit vaadata. Me vist saime teada, et ta on toimetaja, onju. Aga kas see autori isik mängib ka selle loo puhul kuidagi rolli?

V1: Noh, toimetaja isenesest peab oskama kirjutada, muidugi, et ma ei tea nüüd, millised on nõuded, et saada kuhugi meedia ajalehte, meediaväljaandesse, aga igatahes, ma arvan, et selleks peab olema väga, väga hea eesti keel. Et selles suhtes, ma arvan, et see on väga õige isik valikuks või õige inimene kirjutama seda, et mis tunne oli e-etteütlust kirjutada. Aga teisest küljest on võib-olla, et oleks selle kirjutanud näiteks mingi suvaline

ajakirjanik, kes teeb nagu uudiseid rohkem, siis mõnes mõttes oleks ehk huvitavam olnud, et milline see ajakirjaniku hinnaline baas on.

V2: Jah. Nagu näiteks, „AK” diktor, kui ta seda teeb, et temaga oleks pisuke vaimukam.

V1: Ja, jah. Et n-ö, kuidas neil inimestel keelevaist on.

V2: ... eriti neil inimestel, kes tegelevadki keele eri etappidega elus.

V1: Mind huvitab näiteks, et Astrid Kannel väga, et oleks hoopis teistmoodi.

V2: Mhm.

K: Mhm, aga kui oleks kirjutanud näiteks peaminister? Kas te oleks lugenud?

V1: Ma arvan, et oleks isegi lugenud, aga ma arvan, et siis oleks sel kindlasti väga palju kurje kommentaare kuskil, et peaminister ei oska ... Et peaminister ei saa selliseid asju lubada, sest et just seda kajastate, et kui peaminister teeb e-etteütluses vigu, siis kas ta ikka peaministriks sobib, eks ju.

V2: Sellisel kohal tekibki, et peaminister ei tohi vigu teha. Et kui tema teeb vigu, siis on need asjad väga kehvasti. Ja noh, mainele on see täitsa lõpp. See kui see peaminister ja teine asi ka, et tekib küsimus, et kust kohast peaminister selle aja leiab, et e-etteütlust teha. Keegi, kes on tavainimene, tahaks ka teha, aga ei saa. Et peaminister, kes peaks riiki juhtima ... (naerdakse) See oleks jällegi selline, tundub süütu asi olevat, aga teistele annab see võimaluse rünnata.

V1: Jah, just ja kui on kuskil toimetaja, kes on veel kirjutanud, et kuidas ta on mitu aastat tahtnud seda teha ja et ta on tööl olnud kogu aeg, et ei saa teha. Siis, noh, mulle tundub, et ta on võtnud selle aja, et ta ei teinud selle etteütluse ajal mingeid tööasju.

V2: Mhm, mulle üldse meeldib see, et ta võtab selle julguse üldse seda reportaaži kirjutada, nagu selline keelevaist ja keeleoskus on jällegi selline asi, mis annab inimestele võimaluse sind rünnata, sest võib-olla tuleb mõni kuri kommentaar ja sa ei üldse ei selleks toimetajaks, kuna noh, täitsa mõttetu inimene ja mis mõttes sa ei oska eesti keelt, et ERR on maksumaksja poolt rahastatud ja maksaks palka siis normaalsetele inimestele, kes teavad, mida nad kirjutavad. Ja vaadates seda postitamise kellaaega ja kuupäeva, siis noh, see on suhteliselt kohe pärast etteütlust postitatud, et siinkohal küll tal vist polnud valikut. Selline valik tal ka puudus, et ei, mul läks etteütlus kehvasti, et ma ikka ei tee.

V1: Jah. Ma ei tee. ... Noh, mina tegin kunagi ka Vikerraadios etteütlust. See oli prantsuse keeles, mingi prantsuse kultuuri kuu ja siis ma lihtsalt kirjutasin ja saatsin ära ja mul oli üks märk valesti läinud ja siis ma pärast olin enda peale nii kuri, et mis asja ma tegin. Aga see, et ma julgesin seda teha, ma arvan, et see on tore, kuigi ma ei kirjutanud sellest reportaaži.

K: Mhm. Aga sellega vist ei ole enam midagi.

V1: Mkm.

K: Aga nüüd mul on sarnane asi, ma annaks teile ühe teksti. Aga ma jätan teile nüüd rohkem aega, viis minutit. Te saate seda põhjalikumalt nüüd analüüsida. Võite kõike seda sama vaadata, mis me enne rääkisime ja peamiselt just seda, et mis teile selle teksti puhul silma jääb.

(jagatakse lugu)

(iseseisvalt tekstiga tutvumise aeg, sel ajal öeldakse:

V2: Üks asi, mis kohe ette juhtus, oli „toeta Telegrammi“, see reklaam.

V1: Mhm.

K: Mhm, aga te võite siis märksõnu kirja panna ja põhjalikumalt mõelda, kui nende eelmistega)

V1: Kas me võime alustada?

K: Põhimõtteliselt üks minut veel on jäänud.

...

V1: Noh, minule jääb alguses silma, et see esimene lause on siuke väga halvasti konstrueeritud, et mulle tundub, et seal on väga palju keeleliselt, et see on tõlkeartikkel, ilmselt. Vähemalt tundub, et on tõlkeartikkel, et see esimene lause on siuke, et ma saan aru, mida mõeldakse selle all, aga see ei ole nagu eestikeelne, või noh, vähemalt minu jaoks ei kõla nagu eesti keel. Võib-olla kui kõvasti lugeda, siis ... Aga noh, et tore, et on tutvustatud sellist taime nagu puuvõõrik, mina ei teadnud ka sellest ausalt öeldes midagi, v.a filmides ja jõulud, särgid-värgid, et ee selles suhtes on tore. Ja see folkloori osa on ka väga äge ja tausta, kuidas neid mingites filmides, kas või see suudlemise värk, et kust see nagu on tulnud. Aga, et see, et väga huvitav on see, et õige kasutamise korral on tõhus ravimtaim ja tuuakse välja siin mingid, insuldijärgne taastumine, vererõhk, krambid, epilepsia, viljastumine, usk, aga samas see ei ole teaduslikult tõestatud, ainult usutakse, et see võib seda, teist ja kolmandat leevendada või parandada. Et mulle tundub, et kas sellel on siis ikka teaduslik alus, et mina näiteks ei tormaks kohe ...

V2: ... Mulle väga, väga meeldib see, et *sega soovitatakse*. Et kes see soovitab? Kas mingi kohalik šamaan või arstid?

V1: Et jah ...

V2: Et jah, selles suhtes, et puuvõõrikus on palju mineraale. No olgem ausad, kõikides on palju mineraale, inimestes leidub kulda. See ei ütle eriti midagi, et kas inimesed suudavad üldse omastada neid mineraale puuvõõrikust jne. Ja noh, antioksidante ja vitamiine jne.

V1: No mina näiteks ... ja et saksa filosoof avaldas arvamust vähivis selle kasutamise kohta. Ei noh, see on tore, mul on ka arvamus selle kohta, et rohelised toolid parandavad vererõhku, aga kas sellel ka teaduslikku alust on, seda ma ei oska öelda. (pilkavalt)

V2: Et siin on jällegi see, et see avaldas 1920. aastal veel esmakordselt, et olgem ausad, sellest ajast on meditsiin väga palju edasi arenenud. A ja teine asi, mis mulle väga jäi meelde, et „seda kasutatakse vererõhu alandajana, vanematel inimestel esinevate kaebuste leevendajana“ Et kaebused need võivad olla?

V1: Mina tean näiteks, et sotsiaaltöös me õpime seda, et vanematel inimestel on see mure, et nad on üksikud. Et kas see on selle vastu siis või? (mõlemad naeravad) Või kui hull see asi täpselt on, et ee ... vanemad inimesed ja mis tähendab vanemad inimesed? (naeravad)

V2: Et kui palju vanem ... (naerab)

V1: Et, ee, gümnaasiumi noortega võrreldes ma olen juba täielik pensionär vist. (naeravad) Ega see 22 on kõrge vanus.

V2: Absoluutselt, 22, viimane taks!

V1: Et noh, see vanem inimene, okei, ma saan aru, mida nad mõtleavad, et see on ilmselt, jah, pensioniealine, aga ka pensioniealiselt võib väga erineda see vanus, et inimese bioloogiline, psühholoogiline, sotsiaalne vanus ei pruugi olla see, mis on see nagu numbriline. Et mõni võib 20aastaselt käituda ka nagu ta oleks pensionär, aga teine on näiteks 80 väga elujõuline.

V2: See, mis mulle silma jäi, et teaduslike faktide nagu, visatakse ette asju, palju mineraale ja antioksidante ja aktiivaine vaik. Selle koha peal tekib küsimus, et kuidas saab vaik aktiivne olla, aktiivaine olla. Ma olen küll ainult poolteist semestrit bioloogiat õppinud, aga no õppisin, et äkki ma midagi ei teagi või mul on midagi meelest ära läinud. Ja hästi paljude meditsiiniliste faktide ette viskamine ja soovitatakse, aga ei täpsustata.

V1: Jaa, hästi umbisikuline.

V2: Jaa, et noh kasulik ...

V1: ... aga kes seda soovitas täpselt, seda ei tea.

(Ühel osalejatest sai telefoni aku tühjaks. sai kasutada edasi küsija arvutit)

K: Aga kui te näiteks neid allikaid vaatate siin?

V2: No selles suhtes, et allikad on huvitavad. Et seal on muuhulgas Delfi ja Delfi ei ole allikas, aga teiste allikate seas on nagu selline väga autoriteetne allikas nagu British Medical Journal.

V1: Jah, ma ei tea, mis see Botanical on, tõenäoliselt see on mingi ...

V2: ... *A modern purple*, tundub selline, ma ei kujuta ette, see ei tundu eriti teaduslik, aga ...

V1: ... Jaa, et puuvoorik.eu, et kas ja mis asi see veel on, et ma praegu ei hakka seda lehekülge lahti tegema ...

V2: Hmm, mulle meeldib selle Botanicali lehekülje lõpus on: *Bear in mind "A Modern Herbal" was written with the conventional wisdom of the early 1900's. This should be taken into account as some of the information may now be considered inaccurate, or not in accordance with modern medicine.*

V1: Aa, ei ma tegin selle puuvõõriku lehekülje ikka lahti suurest huvist, et esimene asi, mis tuleb vastu on, et puuvõõrik 34 eurot.

V2: Aa.

V1: Vot, vot! See seletab asjaolu, et siin mulle meeldib ka see, et puuvõõrik, et kogu tõde puuvõõrikust. (naerdakse) See on vist ikka selline reklaamimaiguline.

V2: Jah, jah.

V1: Ma täitsa usun, et puuvõõrikul võib olla neid häid omadusi, aga praegu see on ikka tugeva reklaamimaiguga ja teiseks, ta allikad olid ikka natuke sellised pehmelt öeldes veidrad. Et, ee, noh, Telegramm on ka see meediaväljaanne minu meelest, mis sai ka nagu MMSi skandaali keskseks, et kui nad siukseid asju, jaburdusi lubavad, et siis ma ei imesta, et inimesed nagu ... Et kui nad räägivad nendest nii, et tõsimeeli räägivad asjadest, aga need referentsid on siuksed.

V2: Siin on üsna, ma tegin selle BMJ lahti ... ja see on siia vist allika pärast pandud. Ma väga pikalt ei lugenud, aga sealt tuli jälle, et *Many clinical studies of mistletoe exist, but their findings are inconsistent. Most of them are methodologically weak, and the less rigorous they are the greater the likelihood of a positive result.* Vot, põhimõtteliselt, et siis on see ka, et kui turvaline see on, et on olnud väga palju väga tõsiseid reaktsioone. Eriti süstekohtadel ja siis on see neeru ehk *kidney failure* (neerupuudulikkus).

V1: Aa, jaa, siis veel see ka, et artikkel on valminud koostöös puuvoorik.eu-ga. Et ma näen, et osta 34 euro eest puuvõõriku ekstrakti, et noh, sisuturundus! Jah, sisuturundusena on esitatud, isegi mitte siseturundusena, vaid nagu tõsimeeli, siin on toit ja tervis kategooriad.

V2: Jaa see, igatahes. Ma nagu ikkagi ei saa sellest üle, et soovitatakse, et see on täiesti umbisikuline, et kes see soovitas.

V1: Mul meeldib ka see, et „usutakse, et puuvõõrik takistab veresoonte lupjumist“ (naeravad) Mulle meeldib ka uskuda igasuguseid erinevaid asju. Mulle meeldib uskuda näiteks seda, et sotsiaalharidusteaduse hoone on sinist värvi, no need ...

V2: Mulle meeldib uskuda, et puud on hoopis, ma ei tea, neonroosad, onju.

V1: Et ...

V2: See tundub selline, vaata, et mitte ei rõhuta faktide edasiandmisele, vaid niimoodi umbkaudselt, et noh, niimoodi, et nagu on, aga jumala eest õigeid allikaid, nagu ... (naeravad)

V1: Mulle tundub, et selle asja point on selles, et siis ei ole kedagi süüdistada, kui keegi peaks mingi, ma ei tea, puuvõõrikuallergia saama ...

V2: ... või ära surema sellesse neeru *failure* 'isse. (neerupuudulikkusesse – Triin.)

V1: Piinlik.

K: Kui te vaatate veel neid allikaid ja vaatate seda teksti, et kuidas need allikad nüüd esitatud on.

V1: Hmm, kui ma vaatan, et mis see Delfi 2 veel räägib.

V2: Sellel alal oli mingi artikkel vist. Mis on Delfi 2?

V1: E noh, või on esimene.

V2: Ei ole, see on lihtsalt lingid visatud sinna, et ei ole korralikku refereeringut tehtud. ... Ei ole näiteks faktide jada, et kes kus mis leheküljelt võttis, mida tavaliselt uurimistöodes tuleb Seal all lihtsalt annab otselingid. Et kui hoolimatu võtab lahti või ei võtagi ja vaatab, et ah, British Medical Journal ja siis ongi Botanical, mis väga kõlab sellise portaali moodi ja teadusajakiri, onju.

V1: Mulle tundub, et siin on Maakodu Delfi, et Delfis on, siin on ma ei tea kes, bioloog rääkinud, mis see puuvõõrik on, aga ta ei ole siin minu meelest rääkinud sõnagi, et see oleks ravimtaim. Ja see ajakirjanik on kuulnud, et see on ravimtaim, aga ...

V2: Aga siin on täpselt, sellest Delfi Maakodus on täpselt üks lause võetud otse ja see on lihtsalt, mis ma teadsin selle kohta, mineraalide ja asjade.

K: Mhm.

V2: Et no ei ole isegi ümber jutustatud, et täpselt seesama on aluselt *copy-paste* 'itud lihtsalt.

V1: Mhm. See on nagu väga, väga halb stiil.

K: Ja kui tagasi selle teksti juurde minna, selle algse teksti juurde ja vaadata, et äkki seal sees on veel mõni allikas.

V2: Üks on siin see Rudolf Steiner. ... Rudolf Steiner *health center*, see oli mingi ... hmm.

V1: Aa, ei, ta viskab Vikipeediasse, kui ma vajutan selle nime peale. Et noh, Vikipeedia on väga tore asi, mulle päriselt meeldib Vikipeedia, et sinna saab teha artikleid, aga Vikipeediat ei saa referentsiks (allikaks – Triin) võtta, sest seal on juba iseenesest nagu, ma ei tea, kes on autor.

V2: See, Vikipeediaga on see asi, et seal pead igasugu asju lugema ja kui sa tõesti tahad midagi teaduslikku lugeda, see annab ülevaate. Nagu sa ütlesid, et sa ei saa refereerida, aga algallikad, millele sa saaksid ise vaadata. Vaadata üle, kas faktid on õiged. Nagu kui hea kvaliteediga see allikas on ja siis vaadata, et mis sealt tuleb veel või ei tule.

K: Mhm, aga sellel seal on mingisuguseid?

V1: Siin Vikipeedias küll ei ole.

V2: Siin on mingi gngnglgnngn (keel läks sõlme), redigeeritud ühe aasta eest viimase kasutaja poolt.

K: Mhm ja samas, kas need Vikipeedia lehed on seal all nimekirjas ära toodud?

V1: Ei ole!

V2: See ju võib inimesi ära hirmutada, et v-b ... aga mis ma tahtsin ...

V1: Siin on pandud, et toimetab Katrin Suik, aga no ei ole. Aga ta on siin minu meelest *mix-up* igasugustest asjadest. Minu meelest toimetamine on nagu see, et mingi artikkel ja siis sa vaatad selle läbi, et kõik oleks õige, aga noh, ma ei oska öelda.

V2: Aga ma tahtsin öelda, et mis see nüüd on, et „leviala põhjapiiriks on Läti“. Tahaks ju vaadata, siin räägitakse lausa Skandinaavias leidumisest, et mis ala siis täpsemalt.

V1: Taani?

V2: Taani, aga no Läti on nagu siin, Skandinaavia paralleel läheb siit. Et siis nagu terve suur osa Skandinaaviast, jah.

V1: Jah, ei noh, nad võivad öelda ju, et Taanis. Just, et kui Läti on põhjapiir, et siis Taani on natuke lõuna pool. Aga ... ma ei tea. (räägib enda ette)

K: Aga kokkuvõttes, mis mulje selline artikkel üldse jätab?

V1: Ei noh, väga tore ja ülevaatlik, nagu asi, tundus esimese hooga, aga teisest küljest siin on ikka väga palju seda inimeste mõjutamist näha. Et noh, et usutakse ja soovitatatakse ja tatatatataa, et minul tekkis küll juba tunne, et läheks ostaks endale puuvõõrikuid, et ta on tervisele nii hea, aga siis hakkad vaatama nagu lähemalt neid asju

ja siis leiad nii palju vigu ja veel loogikavigu, siis neid referentsivigu, et siis, siis ja näed seda, et on koostöös mingi asjaga, mis müüb mingit asja, puuvõõriku mingit asja, et noh, skepsis.

V2: Mul on, alguses mõtlesin, et väga huvitav ja nüüd selle arutelu käigus vahepeal, et vähemalt see folkloori see koht on nagu enam-vähem okei, aga siis hakkad mõtlema, et äkki see on ka kuskilt pastakast välja imetud.

V1: Ma olen ka sellest isegi natuke varem kuulnud, aga ma ei mäleta, kust ma sellest varem kuulnud olen.

V2: Ma arvan, et see on sealt Inglise ja Ameerika filmide koha pealt ja ka nagu Vana-Kreeka koha pealt, no ma ei tea täpselt.

V1: Ei aga see üks lehekülj, mis siin oli, et seal oli just seda ajaloolist, jah, Holiday Spot. Et seal on seda ajalugu ehk natuke, ah, ega ma korraks vaatasin, piilusin pilgu peale.

V2: Et tegelikult ma tahtsin öelda selle kohta veel, et ma olen mures ausalt öeldes nende inimeste pärast, kes reaalselt usuvad, kes võtavadki seda täistõena, kes ei nagu ei oskagi niiviisi analüüsida v-b, et ei võta seda umbisikulisust ja ei kontrolli neid allikaid ja ostabki kohe selle 34-eurose puuvõõriku ekstrakti.

V1: Jaa, noh, minule tundub, et ... inimesed, kellel on väga suur meeleheide mingi terviseprobleemiga, et miks ma ei imesta, et nemad andsid oma lastele MMSi, kui su laps on vähihaige, siis sa tahad, et su lapsel paremaks läheks, siis sa proovid juba kõik. Et noh, see nagunii tervist ei mõjuta, et see ...

V2: See meeleheide, see uskumine.

V1: Jah.

V2: ... mille pärast paljud leiavad just meeleheites religiooni, et religioon teeb asja lihtsamaks, et äkki aitab.

V1: Jah, et ee, ... Jah. Ma kuulsin lihtsalt seda lugu, et kuidas saadi lastehaiglas teada, et vanemad on MMSI andnud oma lastele, oli siis niiviisi, et toodi uus Lotega voodipesu ja siis pesus tulid värvid maha. Ja sest kuna MMS on valgendi, siis tuli välja, et seda oli sisse manustatud. ... Noh, ma ei tea, mul endal lapsi ei ole.

V2: Mina isiklikult ei saa sellest aru, et kuidas sa nagu lähedki nii, sa isegi ei ütle arstile seda. Sa ei kuula ratsionaalset mõtlemist. Okei, no meeleheide on üks asi, aga ma ei tea, ma olen nii tundetu inimene, et mina, kui mul oleks laps, ma isegi viimases meeleheites ei suudaks talle kloori sisse joota.

V1: Mina ausalt öeldes ei oska öelda, et mida mina teeks. Mul endal lapsi õnneks või kahjuks ei ole. Aga ma saan täiesti aru, et kui sul on, mis need lapsed olid seal, väike, et kui sul on väike laps ja tal on väga raske haigus ja ta on suurtes valudes ning see hetkega leevendab, vähemalt tundub, et see leevendab. Ja siis teised inimesed ütlevad, et kasutavad seda igapäevaselt, siis mina saan aru, et kuidas see asi võib tekkida, aga kuidas seda kriitilist mõtlemist ei jää alles, see on nagu .. ma ei tea.

V2: Just selle koha pealt, et ei ole, et ... mul ühel tuttaval soovitati, et ta mees oli vähihaige ja viimases staadiumis ja siis talle soovitati loodusravitseja poolt, et pane talle talla alla kartuli laaste. Et noh, ta reaalselt tegigi seda, et noh, vabandage, aga kuidas ... , kuidas saab poolik kartulilaast talla all vähist ravida.

V1: No ma ei tea. Ausalt öeldes, mingeid meditsiinilisi tõendeid siin ei ole ju.

K: Ei, väga sageli ongi nii, et need mõned üksikud õiged faktid peidetakse kõige muu taha.

V2: See annab sellele loole nagu mingitki tõepõhja alla ja siis ... Siin ümber ühe tõese fakti juba on võimalik konstrueerida terve maailmavaade.

V1: Struktuur peab olema selge.

K: Mhm, jah.

V1: Et võtame järgmise.

K: Vist jah, siin vist ei olnud rohkem selle kohta midagi? Aga nüüd lõpuks ma näitaks teile veel ühte videot. Jaa, ja siin võib vaadata nii seda, mismoodi see video on tehtud, nii ülesehitus kui siis ka seda n-ö sisu poolt. (selgitav info) Ja alguses võite vaadata üldse, kuidas ta üles ehitatud on, sest ta on ...

V1: Ekraanitõmmis on väga kaunis. (irooniliselt)

V2: Jaa. (irooniliselt)

(video pannakse mängima)

(video ajal räägiti: -)

V1: Ma nägin sama uudist ERRist. ERRis jäi mulje, et see on positiivne asi. Siin jääb mulje, nagu see oleks mingi, Tartu oleks mingi kohutav linn, täis tudengeid, kes käivad lihtsalt kogu aeg Pirogovil joomas!

V2: Tudengid ei käi Pirol joomas. See algus olid ka ... õllekastid ...

V1: Jajajajah, joodikud ja politsei ja kiirabi ja täis. Arhiivist on võetud mingid kaadrid, kus on politsei ja kiirabi.

Ma käin iga päev Pirogovist mööda ja ma ei näe seal mitte kunagi politseid. (naerdakse) ... Võib-olla ma lihtsalt olen pime, mul on nagu nägemisega küll ...

V2: Ma just eile nägin, aga see oli Pirost, see oli Raekoja taga ja see oli ka sellepärast, et see Vatikani inimene oli siin nagu. (naerab)

V1: Ja mina tõesti kõnnin sellest Pirogovi platsist väga tihti mööda.

V2: Mina ka.

V1: ... ja tundub, et siin olid väga kõvad liialdused, et ee, et kui ma elaks Tallinnas ja seda asja näeks, siis ma mõtleks kohe, et issand jumal, mis seal Tartus toimub, aga kui ma elan ise siin keskkonnas, ma näen, kuidas asi toimib. Jah, muidugi seal on neid inimesi, kes ei mõju Tartu mainele hästi.

V2: Neid on igal pool.

V1: Et neid on igal pool. Et Tallinnas Balti jaamas on ka samamoodi.

V2: Noh, see ongi see, et miks ... enim politseid välja kutsutud koht. No ütleme ausalt, et Rüütli on hullem.

V1: Jamh.

V2: Ja Piroso nagu on inimesed rohkem, kes tahavad päikest võtta, kes tahavad muru peal tsillida, seda küll, aga mõnda asja rahulikult, sa võtad poest kolm korda odavamalt raha eest seda, mida, see ei pea isegi alkohoolne jook olema, istud seal muru peal, mitte ei lähe kuhugi kohvikusse istuma, sest noh, see on teada-tuntud fakt, et tudengid on vaesed. Ja üks asi on kohvikus istumine ja teine asi on muru peal pikniku pidamine ja kui mõni inimene kasutab seda alkoholi tarbimiseks, no siis see on teine asi, aga selle kohta.

V1: Jaa. ...Aa, jaa ja siis kohe väike vandenõu, et Neinar Seli ...

V2: Jaa, jaa.

V1: Et ma saan täiesti aru, et v-b Neinar Selil võib olla selline väike soovunelm, et Pirosovi plats on siuke ilus, korralik plats, et ... aga, aga see kirjeldus jätab mulje, et Tartu on kohutav joodikute linn. Kõik käivad linnavalitsuse selja taga joomas.

V2: Jaa. ... See, mis ma selle kohta, väga kahju, et selle Pirosovil joomise ära keelamine on sama, mis seal Pariisis, selle Seine'i ääres, tead, et TIME juba oli, et ei joo mingit veini seal, et ee.

V1: Jaa, jaa, et seda küll, et, aga mulle meeldis selle loo juures veel see ka, et Andrus Ansip, jaa, et Reformierakonna siuke negatiivse varjundi toomine, mulle tundus. Et juba Ansipi ajal oli nii. Kõik teavad, et Ansip on Reform ja Klaas on ka vist?

V2: Jaa.

V1: Et ee, noh.

V2: Et noh, üks on Reform, aga v-b, et Ansip oli valitses Tartut aastaid tagasi, oligi aastaid tagasi, et see ongi juba väga pikalt kestev probleem ja see tuleb kohe ära lõpetada. Me oleme nii head inimesed, et nüüd teeme Tartu korralikuks linnaks, et ei ole mingit pummeldamist seal keskkonnas, et joodikud, jaa, täitsa lõpp, võib-olla mõni natukene, selline lapsevanem, näiteks Tallinnast, kelle laps õpib siin Tartus ülikoolis, mõtleb: nüüd ta käibki, äkki ta käibki seal Pirosovil, ainult joob, et täitsa lõpp lihtsalt.

V1: Ei no just, et kuidagi väga negatiivne mulje jäi, et ma mäletan, et ma nägin seda uudist ka ERRist ja ERRis näitas seda uudist nii, et okei, ta näitas seda Pirosovi platsi, näitas neid inimesi, küsis nende arvamust. Et siin praegu lihtsalt nagu arvati nende eest, et mida inimesed tahavad. ... Et okei, on kindlasti neid inimesi, keda see väga palju mõjutab, et kui neil ei ole mingit muud kodu, aga see on praegu siuke.

V2: See on nagu see, et Piroso platsil on hästi suur sotsiaalne roll tegelikult, kus erinevad inimesed saavad kokku ...

V1: Jaa.

V2: ... ja tõesti naudivad näiteks ilust suvepäeva. Ja mis mulle väga meeldib, et „juba juunis tehakse otsus“, et nagu nii kiiresti leitakse sellele probleemile lahendus.

V1: Mulle tundus, et Urmas Klaas nägi väga tõsine välja ja vastas, et mulle tundus miskipärast, et mingid laused võeti ja väga palju jäeti välja. Et noh, rohkem oli seda ajakirjaniku subjektiivsust siin, et uudis peaks olema, ma mäletan seda väga hästi, uudis peab olema neutraalne. Et uudis ei tohi olla kallutatud, aga siin mina tajusin küll kallutatust.

V2: Selgelt, väga kallutatud.

V1: Absoluutselt.

V2: See oli väga negatiivne.

V1: Jah.

K: Aga panite tähele seda hotelli kohta ka, et kuidas see sisse toodi?

V2: Jaa, et, siit see vandenõu, et Neinar Seli teeb enda hotelli.

K: Jaa, aga kust see tuli? Kes seda väitis kuskil?

V2: Arvatakse, oli minu meelest seal.

V1: Jah. No see võis tulla ajakirjaniku enda fantaasia.

V2: Et kuskilt on see info sisse tulnud. Ma arvan, et Neinar Selil on viimased ajal nii palju probleeme olnud ja veel on probleemid.

V1: Et kui ajakirjanikuks saaks nii, et lihtsalt kirjutada seda, mis mul pähe tuleb, siis ma olen nõus. (naerab) Minust saaks päris huvitav ajakirjanik. Et noh, ma arvan, et mina ajakirjanduses vastu ei peaks, sest ma arvan, et pinget on ikka päris meeletu, mis seal peal on. Ma ei tea. See asi mulle ei meeldi. (naerab)

K: Aga allikate mõttes, kas te oleksite või noh, seal rääkis praegu, kes seal rääkis praegu, intervjuudes?

V2: Urmas Klaas oli.

K: Jah.
V1: Neinar Seli esindaja.
K: Mhm.
V1: Ja siis rääkis ajakirjanik. Kolm inimest.
V2: Et ei olnud üldse seda tudengite esindajat, tudengite esindajat ei olnud.
V1: Et, politsei esindajat ei olnud.
V2: Politsei esindajat ei olnud ja ei olnud näiteks numbreid ka, et kui palju kutsutakse politseid välja, võrreldes teiste ...
V1: Sinna oleks mõni ilus graafik sobinud sinna kohta.
V2: ... kui palju Piro platsile ja seda võrrelda siis nt Rütliga.
V1: Jah või midagi muud.
V2: Jah.
K: Nii.
V1: Kas meil on veel midagi rääkida?
K: Noh, tegelikult seal oli muusikaga ka. Ma ei tea, kas te tahate üle kuulata või te panite tähele tegelikult?
V1: Mina ei pannud.
V2: Võiks küll nagu vaadata.
(vaadatakse uuesti muusika mõttes)
(video alguses):
V1: Selline hästi kurjakuulutav muusika.
K: Ja nüüd?
V1: ... Selline pummeldamise muusika.
V1: Nüüd jälle see kurjakuulutav.
V2: Ma tahtsin veel ühte asja seletada, et Urmas Klaasi „linn arutab alles seda“, aga sellest uudisloost jäi pigem selline mulje, et see on juba ära otsustatud, et lõpetatakse ära.
V1: Kui tuleb see politsei ja kiirabi koht, mis on arhiivist võetud, et siis on siuke eriti dramaatiline muusika.
V2: Jaa ja kujuures tegelikult on, minu meelest ERR näiteks paneb üles, et kui on arhiivikaadrid või kuskile märke.
V1: Jaa. Siin oli ka tegelikult.
(vaadatakse edasi):
V1: Kõik vilkurid, jaa.
...
K: Ja vaadake siin palja seljaga.
V1: Jah, see oli see arhiivi koht, aga see on välja lõigatud ja kohe tekib selline mulje, eks ju. ... Kas me vaatame lõpuni?
K: Ei, ma arvan, et seal rohkem ei ole, aga lihtsalt seal muusika vaheldumine oli, et algab dramaatiliselt ja siis läheb hästi lõbusaks ...
V2: See oli teadlikult selline mingi pidu läbi kõikide, selline mugav.
V1: Mulle tundus see muusika seal Urmas Klaasi jutu taga natuke naeruväärstav.
V2: Jaa, jaa.
V1: Et, et, ei noh, nagu see ei oleks tõsine teema, mida ... võeti lihtsalt video ja linnaisadele midagi naljakat sinna taha.
V2: Jah, et muidu on nii igav lihtsalt, et ...
V1: ... saavad lihtsalt raha.
V2: ... jah, istuvad.
K: Nii, aga nüüd kokkuvõtteks küsikski, et mis see meedia roll ühiskonnas siis on?
V1: Noh, ee, väga entusiastlikult öelda, siis meedia peab olema ühiskonna valvekoer. Et ma mäletan, et kui see, ma käisin gümnaasiumis siis, ajakirjandustudengid tegid selle mingi pöördumise rebastele, või midagi siukest, eks ole, ma ei mäleta, mis aasta see oli, mingi 2012, 2013, ja ei, 12 vist, 11, midagi siukest, igastahes, et nemad tõid ära siis, et noh, nemad olid siuksed väga nagu kriitilised, et noh, meedia peab olema arendaja, et sa saad ... Ajakirjanik peab rääkima, mis on ühiskonnas oluline, et mis toimub. Jaa, aga meedial peaks olema ka see funktsioon, et ta teavitab inimesi. Ja noh, see võiks olla diskussioonikoht, et noh, või noh, meedias võiks olla diskussioonikoht, et näiteks mulle väga meeldib „Vabariigi kodanikud“, sest et sinna kutsutakse inimesed kokku ja siis nad arutavad mingi asja üle. Et noh, ma ei tea ...
V2: Meedia näiteks ei tohiks olla väga kallutatud. Ei tohiks olla reklaamile ja sellele tulemusele, sellele rahalisele tulemusele keskendunud. Ma ütlen, ma saan aru, et kõik tahavad palka saada, aga et selline sisuturundus või näiteks see Telegrammi artikkel, mis on realselt faktide manipuleerimine lihtsalt selleks, et üks organisatsioon või firma saaks rohkem raha lihtsalt.

K: Mhm.

V2: Et selline peaks ikka olema minu jaoks mitteeksisteeriv.

V1: Jah, et noh, minu jaoks meedia on ikkagi vahend, et ma saaksin teada, mis toimub ühiskonnas. Et ma näen ka seda ise, mingil määral, aga mina ei tea näiteks, et mida linnapea arutab. Et mina linnakodanikuna tahan ka seda teada. ... Et see võiks olla vahendaja nagu mingite asjade vahel ja ta võiks anda inimestele soovitusi heaks elukvaliteediks. Et ta, hoida näiteks huvidega vanemaid, et mu vanaema on näiteks, et kui räägitakse, et depressioon on, et ei ole häbiasi pöörduda arsti juurde, aga need jõuavad Naine24 umbes või Naistekas, või midagi siukest.

V2: Aga miks, see ei ole ainult naiste probleem ju? No aga positiivne on näiteks see, et ma olen täheldanud, et Postimehes näiteks on järjest rohkem on neid, ka just vaimse tervise, just depressioonile keskenduvaid fakte, aga mulle tundub, et see on sellepärast, vist, et ma olen täheldanud, et üks inimene on peamiselt nende artiklite autor, et tal on vist isiklik kokkupuude siin. ... Ma ei tea nimesid siin, Mariann, midagi oli vist.

V1: Aga näiteks, et sul ei pruugi endal olla depressioon, vaid sa oled näinud seda.

V2: Just täpselt, et mis häda ja viletsust depressioon põhjustab inimesele. Õeldakse, et aa, depressioon, et kurb oled või, tegelikult see on hoopis teine asi.

V1: Aa, mulle väga meeldis see, ma ei suutnud seda intervjuud väga vaadata, aga pealkirjast nägin ära, et Jüri Ennet, psühhiaater, ja ta räägib, pidi rääkima psühhopaatidest ja siis ta rääkis, et mis on bipolaarne ja kes on skisofreenikud ja nemad on ühiskonna jaoks hullud, et nemad tuleks kinni panna. No see ei aita kaasa sellele, et need stigmad murduksid!

V2: Jaa, jah.

V1: Et kui minu v-b natuke lobitöö on see, et rääkida inimestele seda, et noh, skisofreenia ja see põhjustabki ?, see on väga keeruline haigus. Et ...

V2: Aga see ei tähenda, et see inimene on umbes väärtusetu, et seda on ju ... Ta ei ole mingi ohtlik mõrvar või midagi.

V1: Ta võib olla ohtlik, aga kui ta saab ravi, et ...

V2: ... et see on teine asi.

V1: Jaa, see kuulus matemaatik, kellest on film ka tehtud. „The beautiful mind“ on selle filmi nimi vist, matemaatiku nime ei mäleta (naerab), aga tema oli ka skisofreenik, vist, aga samas ta on nii palju matemaatikat edasi arendanud. ... Nagu öeldakse, et geeniusel ja hullul on väike vahe, onju, et see võib kaks ühes ka olla. Et see, et sul on mingisugune haigus, mida v-b ei ole näha või siis ei ole ta füüsiline haigus, ega see ei tähenda, et sa vähem inimene oled.

V2: Jaa, jaa.

V1: Okei, ma läksin teemast väga kaugemale.

K: Läks jah, natuke.

V2: Aga mis meedia roll on, nagu jah, nagu sa mainisid, et meedia roll on tegelikult ka, et meedia on diskussiooni koht. Kuskohas realselt avaldada oma arvamust ja kuulata ka teiste oma, näiteks, et kus Lille artikkel, Lille kõne, et pärast seda tuligi elav diskussioon ja päris mitmeid arvamuskäike erinevatest vaatevinklitest oli selle kohta.

V1: Aa, mulle meeldis see, et Priit Toobal ütles seda ka, et miks sa siis lahendusi välja ei pakkunud, et ee, kui kritiseerida julged, et miks sa lahendusi välja ei pakkunud. Tegelikult mulle tundub, et inimestel võiks olla see julgus, et nad räägivad probleemidest ausalt ja nad ütlevad, et neil ei ole häid lahendusi, et siis need inimesed, kes neid lahendusi peaks looma, ehk siis Priit Toobal antud kontekstis, et nemad võtaksid seda asja tõsiselt, et see ongi inimeste jaoks probleem, et kui, et see ongi tema töö, et ta peab lahendusi leidma.

V2: Ise ma tean, et kõige paremad lahendused tulevadki sellise arutelu käigus.

V1: Just.

V2: Ma võin ka mingi lahenduse välja pakkuda, aga see võib-olla ei ole kõige parem. Et on inimesi, kes tuleksid palju parema lahenduse peale või siis näiteks võtavad sinu sellest mõttelõngast nagu kinni ja loovad sellest mingi perfektse asja, onju. Et massis on ka mingil määral jõud, et on õigem mõtlemine, et üks pea on üks pea ja mitu on mitu. ... Aga ma tahaks siis näha, et kus see Priit Toobali lahendus on, et tema kritiseerida, et mis tema lahenduseks siis oli.

V1: Minu meelest viimased uudised olid see, et ta käis saunas ...]

III intervjuu

K= küsija, V1= üks vastaja, V2= teine vastaja, V3= kolmas vastaja

K: Ma lindistan selle vestluse, et ma saaksin selle pärast maha kirjutada töö jaoks, sest muidu ei jää asjad meelde lihtsalt. Et mina olen Tartu Ülikooli magistrant, õpin ajakirjandust ja teen oma magistratööd ja selleks on mul

vaja just teid, et te räägiksite, kuidas te gümnaasiumi ajal meediat õppisite. Eelkõige just seda kursust “Meedia ja mõjutamine” ja ma lindistan kõik, kõik vastused jäävad anonüümseks, selles mõttes, et kellegi nime ega nägu kuskil, midagi sellist ei ole. Ja oma arvamust võite avaldada ja üksteisele niimoodi kaasa rääkida, et siin ei ole mingit järjekorda, et keegi nüüd ütleb ja siis keegi teine ütleb, niimoodi. Aga hakkame siis peale, et mis meediakanaleid te igapäevaselt üldiselt üldse jälgite või kasutate?

V1: Ühtegi.

V2: Sotsiaalmeedia vast kõige rohkem.

K: Mhm.

V3: Facebook ja Instagram. (naerab) Need on nagu peamised, aga Postimeest loen ise ja ERRi neid, seda, neid uudiseid loen ka. See on kõige siuke, kõige puhtam n-ö.

K: Puhtam siis nagu kollase mõttes, et ei ole nii (vastaja võtab jutujärje üle) ...

V3: Jaa, et ei ole nii, ei ole lisatud igasuguseid muid asju või et inimesi kohe kutsuvad lugema lihtsalt, nagu on hea lugeda.

K: Mhm.

V1: Minul on kõik läbisegi ehk siis mul ei ole kindlat kanalit, mida ma vaatan, aga kui nüüd midagi kohe mõelda, siis ka noh, Facebook.

K: Aa.

V1: See, mis on Facebookis, seda ma tean.

V3: Hmm, selle kaudu levib ka kõik see ülejäänud info.

V1: Täpselt.

K: Mhm, mhm.

V2: Võin Delfi kohta võib-olla öelda seda et, ma arvan, mis nende pluss on see, et neil äpil tulevad teavitused kohe, et millega nad kindlasti saavad neid oma klikke kindlasti nii palju, et kohe sul tuleb teavitus ja sa kohe nagu automaatselt oled kursis sellega.

K: Mhm, mhm.

K: Aga kui me nüüd mõtleme selle kooliaja peale, mismoodi või mis tundides teil üldse õpetati meediat?

V2: Minul oli eraldi, kuna ma olin humanitaar-sotsiaal suunas, siis meil oli eraldi kohe kursus oligi “Meedia”, muidu teised reaali- ja keelesuunas, siis oli vabatahtlik see kursus, aga meil oli, jah, nii-öelda kohustuslik, tunniplaanis see sees. Jaa ... ega ma väga palju sellest ei mäleta, aga võib-olla kui mingeid küsimusi sellest ...

K: Jaa.

V3: Minul oli ka see kuidagi läbiv see n-ö eesti keele kursus, see niimoodi ja võib-olla ka ühiskonna tundides räägiti natukene meediast, aga põhiliselt oligi see eesti keel.

V1: Mul on sama asi, et meil meediast räägiti päris vähe. Eesti keeles vahepeal ja siis ühiskonna tunnid, aga eriti ei puudutatud.

K: Et oleks võinud rohkem rääkida selles mõttes?

V1: Just.

V3: Mhm.

K: Aga kui nüüd mõtlemegi nende emakeele tundide peale, näiteks mida te seal tegite? Mõni tegevus näiteks tuleb meelde.

V3: Me pidime näiteks mingeid artikleid lugema, et pidime otsima ja siis pidime n-ö jutustama neid teistele ette ja ei tohtinudki olla mingi ... , ma ei tea, pidigi olema nagu uudis n-ö. Mitte et a la keegi sai lemmiklooma endale või midagi (naerab), ikka uudise pidime läbi lugema.

K: Sisu siis n-ö jutustasite ümber?

V3: Mhm, jaa. Ütleme, et sel ajal see väga tore kuidagi ei olnud. Ei olnud seda, et tahaks nüüd uudiseid lugeda või tunneks huvi selle vastu. Kõikidele oli see suht selline pingeline, keegi ei tahtnud, aga muidu see oleks väga vajalik, tegelikult, et juba noorest peast hakata õpetama, et tuleks nagu uudiseid lugeda. (naerab)

V1: Mul oli täpselt sama, et pidime uudiste põhjal kirjutama esseesid ja asju ise ...

V3: ... jaa või ise nagu artikli nagu ümber jutustama, nagu lühemaks tegema ja siis nagu rääkima.

K: Mhm.

V2: Siis mul tuleb praegu meelde, seal meediatunnis meil oli, hästi palju käis väljastpoolt maja külalisi. Käisime ise raadiomajas ja telemajas. Ja üks, üks tund, hästi palju oli praktilist, no see oli tõesti tohutult põnev aine.

K: Ahah.

V2: Ja üks mis mul praegu tuleb meelde - me pidime ise intervjuu läbi viima. Et iga grupp siis sai teema ja siis oli ka mingi ajalimiit ees, siis koolis, noh, kas õpilaste või siis juhtkonna või õpetajatega pidid saama, selle intervjuu läbi viima ja selle ka siis nagu vormistama vastavalt nõuetele ja oligi noh, sa said päris n-ö ajakirjaniku

tööülesandeid. Leia endale kiiresti allikas ja noh, et sa peadki suutma nagu kohe kontakti luua ja oma ülesande ära tegema.

K: Mhm. Nii et sul oli pigem selline väga sisuline ...

V2: Jaa, see oli tõesti nagu, ütleme, et praegu nendest kohustuslikest ainetest, mis gümnaasiumis olid, see oli tõesti nii, et sinna tundi läksid ja see oli alati nii hea meelega. See oli alati põnev.

K: Mhm. Aga teil oli siis pigem natuke vastupidine kogemus? (pöördub teiste rühmaliikmete poole)

V3: Mnjah. (naerab)

V1: Vastupidine, jah.

V3: Jah, siukene, et ei tahtnud just teha. Nagu tuleks läheneda teise külje alt. Võib-olla, jah, kirjutada, nagu ise minna kellegi teise rolli ja siis nagu seda teha, et kirjutadagi esseeid vms, et see nagu, see ei annagi tegelikult nii palju ...

K: Nii, aga seda "Meedia ja mõjutamise" kursust teil kellelgi ei olnud?

V1: Ei olnud.

V3: Oligi lihtsalt läbivalt "Meedia ja noored". Me kirjutasime mingi essee ka "Meedia ja noorte" peale, et kuidas on, aa, kuidas see mõjutanud on (ehmatades), midagi sellist nagu vist oli.

K: Mhm.

V2: See oli eesti keele tunnis meil ka.

V3: Jaa, jaa, jaa.

V2: Ma arvan, et see oligi äkki mingi mooduli osa, mis oli ka õppekavas sees.

V3: Mhm, mhm.

K: Jah, tegelikult on eesti keeles kuus kursust, millest üks seal ongi see "Meedia ja mõjutamine".

V2 ja V3: Mhm, jaa.

K: Mõnikord ei tooda seda nii konkreetset välja, et inimene ei teagi, et ta tegelikult seda võtab.

V2: ... ja mis mul veel, mul endal tuleb see meelde. Ma käisin, see oli vist siis veel 11., siis kahe klassiõega käisime Tallinna ülikoolis seal avatud ülikoolis, seal võtsime ka, ühel aastal oli vist "Ristmeedia kursus" ja siis vist oli ka "Meedia ja kommunikatsioon", seal oli ka seda mõjutamist ja erinevad õppejõud ja see oli hästi, hästi põnev ja hästi sisuline ja praktiline ja sain päriselt neid asju proovida, mida muidu ainult õpikust loed.

K: Mhm, et oled isegi lisaks võtnud?

V2: Jah, jah. Mul mõlemad vanemad on ka ajakirjanikud ja sealt ka tuleb seda lisa.

K: Siis muidugi, kindlasti. Just. Aga tuleb veel midagi meelde, lisaks esseede kirjutamisele, uudistest mingite väikeste kokkuvõtete tegemisele, mis seal tunnis tehti? (väike paus) Kas teil näiteks mingi õpik oli, mille järgi te õppisite?

V3: Meil vist ei olnud. Ma käisin nii väikses koolis ka. (naerab)

K: Mhm. Praegu ei tule rohkem midagi sellist?

V3: Ma midagi mäletan, et ma ise olen ka intervjuud läbi viinud, aga ma ei mäleta, kas see oli nagu, kas see oli seotud selle, nagu sellega, meediaga just.

K: Mhm. Aga mis te arvate, mis selle kursuse eesmärk võiks üldse olla?

(mõtlevad) Noh, teie hinnangul, see ei ole selline ametlik, mis on kuskil kirja pandud.

V3: Jajah.

V2: Ma ei tea, võib-olla see, et kui n-õ teised ained on sellised kuivad ained, siis on midagi, mis nagu erineb, et on nagu ... Ma ei tea, minu jaoks oli see tohutult põnev. Oligi täiesti teistmoodi ja samas kui sa võtadki bioloogiat, füüsikat ja siis kehaline kehaline kasvatus erineb täiesti ja meedia läks ka nende, ütleme nii, et kehalise kasvatus poole. Et sa läksidki sinna tundi huviga ja iga tund oli siuke hästi põnev.

V1: Minu arvates meediakursuse eesmärk on see, et kasvatada õpilases huvi meedia vastu, sest meedia on kõik need reklaamid ja asjad ja kuskilt tuleb, raha peab tulema kuskilt.

V3: Jah, ma arvan ise ka nii, et kasvatada seda huvi ja siis võib-olla n-õ avada õpilastele nagu uusi, ma ei tea, uusi, hmm, aknaid, kust nad teaksid, uusi kanaleid, kust nad teaksid otsida midagi.

V2: Jah, võiksid näha ja märgata neid asju enda ümber, jah. Ja ka mingil määral nagu teadlikkust ja seda käitumisoskust, et kuidas meedias toime tulla ja mis on õige, mis on vale või õpetada rohkem nende kanalitega toime tulema.

V3: Meil nagu räägiti ka, et mis eriti see kollane ajakirjandus on. Et nagu seda ei tasuks uskuda, et lugege pigem midagi muud.

V2: Et mis vahe on nagu kollasel ja sel tavalisel ajakirjandusel.

V3: Jah, jah. Et oskaks, jah, neid eristada ja näha.

K: Mhm. Aga kas see praegune kursus vastas sellele, mis te just rääkisite, sellele eesmärgile?

V2: Mina sain oma n-õ jah sõna ja vastused, jaa.

V1: Mul ei olnudki kursust, aga ma oletan, et see vastab ikka.

V3: Noh, ma ei tea, et kas just see nagu mind mõjutas otseselt, aga mingis mõttes kindlasti. Võib-olla vaatasin natuke neid uudiseid teise pilguga, et Elu24 enam siis ei tundunudki nii põnev. (naerab) Et kui neil seal mingid kurioosumid on. Ei uskunud enam, et äkki ongi nii, võib-olla nii palju ta mõjutas.

V2: Märgiks selle üles päris kindlasti, et sul tekkis huvi selle asja vastu, mis minu arvates võiks aine kui sellise eesmärk olla.

K: Mhm, mhm, aga need eesti keele, ühiskonna tunnid, mis sul olid näiteks? (V1 poole pöördudes)

V1: Eeh, otseselt, ma lihtsalt ei mäleta seda eriti. Eeh. (mõtleb)

K: Ma mõtlen lihtsalt, et aga jäi mingi pisik sellest sisse või?

V1: Eeh ...

K: Või siis pigem oleks võinud seda rohkem olla või teistmoodi?

V1: Mulle jäi pigem see mulje, et ... et ütleme nii, et Venemaal on täiesti teised uudised võrreldes Eestiga ja USA-l on samamoodi võrreldes Eesti ja Venemaaga, nii et ma leian, et üks uudiste allikas on, väga vale on vaadata vaid ühte uudisteallikat, sest see annab väga ühepoolse vastuse ehk siis Eestis tehakse USA presidendikandidaate maha, kus ee, Venemaal jällegi ei tehta. Siis USA-l on jällegi omakorda. Ma leian, et igal maal on oma see, oma koor, kellele ta pöördub.

K: Jah, et kõigil on nagu oma nägemus sellest. Aga kas te olete saanud nagu otseselt kasutada ka midagi, mida te olete seal õppinud? Me oleme natuke nagu rääkinud sellest, aga tuleb mõni näide näiteks sellest meelde, et loete uudiseid ja näete midagi või.

V2: Võib-olla me päris kindlasti tegime kaks intervjuud ... ja nüüd ülikoolis eelmisel aastal meil oli, selle aine nime ma isegi ei mäleta, ei tule praegu meelde, ühesõnaga kuskil aines oli ka üks n-ö tööülesanne, kus me pidime ka, "Juhtimise alustes", pidime ka mingi, pidime ka siis mingi ettevõtte juhiga viima intervjuu läbi.

V1: Tähendab, sama eriala.

K: Aa.

V1: Psühholoogia.

V2: Jaa, jaa. Ja siis, ma ütlen, et seal oli mul oluliselt enesekindlam tunne ja ma teadsin, mida ma tegema pean ja mis on need vead, mida ma ei tohiks teha ja kuidas see ülesehitus üldse välja võiks näha. Ma mõtlen, et kui oled ülikoolis esimesel aastal ja pole elus ühtegi intervjuud teinud, siis see esialgu võib tunduda midagi suurt ja päris keerulist. Aga mul, jah, ühenduse võtmine ja kuidas peab nagu mida ütleva, ennast tutvustama ja kõik see tundus kuidagi nii elementaarne, et kuidagi kui oled juba läbi teinud selle.

K: Mhm, et selle kogemuse nagu said sealt.

V2: Jah, jah.

V3: Ma ei tea, minul nagu ei tulegi pähe, praegu, et (naerab) ...

K: Sa lihtsalt uudiseid lugedes oled, nagu vaatad teise pilguga neid näiteks või? Või on see enam-vähem ikka sama nagu selle gümnaasiumi ajal, kui ei olnud selle ...?

V3: Ei, nüüd see on kuidagi, jah, teistmoodi ikka küll. ... Ma ei tea, ma ei tea, kuidagi teistmoodi. Ütleme nii, et ei ole nii, et sa loed seda ja usud seda, näiteks ma olen hakanud hästi palju nagu välisajakirjandust lugema, ütleme, BBC Newsi ja neid vaatama. Ja vaatad nagu teise pilgu läbi.

V1: Ma ka vaatan uudiseid, ma vaatan väga kriitilise pilguga.

V3: Mhm ...

V1: Ma olen näinud, kui valed need uudisallikate kasutused on. Isegi mitte mõned, vaid enamus. Nii et ma, selle tulemusena, ma eriti ei loe väga midagi, või kui siis loen, siis ma vaatan mitut erinevat allikat selle sama teema kohta.

K: Mhm.

V1: Jamh.

K: Siis sa suhtud üsna kriitiliselt sellesse, mida sa loed.

V1: Kriitiliselt, jah, mhm.

V3: No mul oli vahepeal see, et ma isegi ei tahtnud nagu uudiseid lugeda. Kui oli eelmine aasta kevad, et see pagulaskriis, nagu n-ö tuli aktuaalseks, siis see ajas mind nii vihaseks, et nagu nii palju nagu laimatakse ja meedia ise mõjutab inimesi nagu nii palju. See paneb inimesi nagu vihkama neid. Siis ma vahepeal ka ei tahtnud üldse lugeda. (naerab) Ja kommentaarid kõik tulid.

K: Tekitas siukse negatiivse emotsiooni kohe?

V3: Jah. See ongi, et kirjutage nagu neutraalselt, et ärge püüdke nagu mõjutada inimesi. Sest meedia kaudu inimesed ju loevad ikkagi ja usuvad seda, mis meedias on ja tulekski teise pilgu alt läheneda. ... Ja võib-olla see ongi mind siis niimoodi aidanud, et ma oskasin siis teise pilgu alt nagu näha seda asja, et ei läinud sinna meedia surve alla.

V2: Minu arust kogu selle Ukraina ja Krimmi teemaga oli ka see, et kuidagi muutusin eriti skeptiliseks ja see, et ühtegi asja ei saanud uskuda, sest sealt tuli ikka selliseid asju, et, noh, siis oligi, siis oli küll see hetk, kus mõtlesid, et pigem lihtsalt ei loe, et sinna igaüks võib välja mõelda ja öelda, kes paneb ägedama pealkirja, selle artiklit rohkem loetakse ka.

K: Mhm, siis ikka kõik loevad üsna kriitiliselt.

V3: Mhm.

V2: Pigem ikka selekteerid ära, et mis on see, mida sa usud ja läbi loed.

K: Aga kas te ise, nagu noh, ma saan aru, et sina oled teinud siin paar intervjuud näiteks, aga mingit muud laiemas mõttes meediasisu loomist, kas või nagu sotsiaalmeedias, näiteks blogi pidanud või ka artikleid kirjutanud.

V2: Artikleid olen kirjutanud väiksest peale. (naerdakse)

V3: Mina olen ka blogi kirjutanud. Ma elasin vahepeal Eestist ära mõnda aega ja siis ma kirjutasin enda blogi ja jagasin seda siis, et mu sõbrad nagu näeksid, millega ma tegelen ja kuidas mul nagu läheb. Aga rohkem vist niimoodi ei ole. ... Aa, ühe intervjuu olen andnud ise ka, meil koolis oli mingisugune, meil oli stiilinädal või mingi selline asi ja siis ma mäletan, et küsiti seal mingeid asju ja see läks, ma ei tea, kas Delfisse, äkki, läks üles ja siis mul oli: oh, lahe, mu nimi on seal sees. (naerab)

K: Sa olid siis nagu vastaja rollis?

V3: Jah, jah, et a la kuidas see mulle meeldis või midagi sellist või ma ei tea, mingi seitsmes, kaheksas klass. (naerab)

V1: Mul on ka sama vastus.

K: Et?

V1: Jah, sama.

K: Aga kui me nüüd, sinu puhul me saime aru, et on aidanud, saanud abi ...

V2: Jaa, jaa.

K: Aga kuidas teised tunnevad, et kas on ka nagu olnud kasu sellest, et te olete gümnaasiumis üldse saanud mingisugust meediaõpetust või ütleme nii, et teid on suunatud?

V1: See on kindlasti tekitanud meedia vastu suurema huvi, mis on kasulik. Muidu äkki ei viitsiks üldse lugeda. See on hea alus, selles mõttes.

V3: Mhm, minu arust seal on ka aluspõhi. Jah, et seda meediat nagu üldse, uudistele ja kõigele, inimesed peaksid lugema.

K: Aga näiteks see blogipidamine, kas sa näiteks rohkem mõtled, mida sa sinna kirjutad?

V3: Jaa.

K: Või kuhu see võib jõuda.

V3: Just, ma ikka mõtlen läbi, mida ma kirjutan, et päris nagu kõike ka ei kirjuta nüüd. Olin seal ja tegin nii. Et ma ikkagi mõtlen läbi, sest et ikkagi kõik inimesed nagu näevad seda. Täpselt nagu Facebookis, ma ei lisa igasuguseid asjaid sinna, kuna ei tea, kunagi saab ilmselt minust ka keegi, et siis see ei mõjuks hästi mu tulevikule. Kindlasti see, kui ma nüüd mõtlen paar sammu ette, et kas on vajalik näiteks lisamiseks või avalikuks tegemiseks.

K: Aga selle mõtteprotsessi jaoks on ka meediaõpetus kuidagi kasuks tulnud või on see pigem lihtsalt niisama õpitud?

V3: Ma arvan, et on küll, meedia. Et sa oled ikkagi näinud, meedia kaudu nagu levib kõik ja siis sealt kaudu vist hakkab pihta, ma arvan, vähemalt.

K: Aga see kooli pool nagu, kas kool on olnud selline toetav allikas või pigem on see õpitud mujalt, noh, niisama elu jooksul või muudest kohtadest?

V3: Ma arvan mõlemat neist. See koolipoolne oligi selline n-ö see algus, mis läks nagu edasi.

V2: Ma ise mõtlen, et meedia kui selline võiks, ma praeguse õppekavaga kursis ei ole, aga lihtsalt meedia kui ainena võiks olla kohustuslikus õppekavas, minu meelest.

V3: Jah.

V2: Selle eesmärk võikski olla, et see õpetab, kui suur võim tegelikult sellel on. See on see üks pilt, see üks postitus, mis sa paned, see ju tegelikult ei kao mitte kuskile ja just seda taktitundelisust ja seda võiks olla selle eesmärk õpetada.

V3: Mhm.

V2: See vanus gümnaasiumis on ka täpselt siuke, et puberteed ja n-ö see eneseotsing, et võib teha nagu väga valesid otsuseid ja kui sul on teadmisi ja ettekujutust ka sellest ei ole, siis ma arvan, et see võib päris paksu pahandust nagu tuua.

V3: Mhm.

V2: ... sest seal ei olegi kedagi süüdistada, sa lihtsalt ei teadnud. Polnud õrna aimugi sellest.

K: Mhm. See võiks olla täitsa ainena siis, mitte väikse kursusena?

V2: Minu arust küll, jah. Sa saad sealt nii otseses mõttes eluks vajalikke õpetusi, kuigi samas on seal tõesti praktiline sisu, on nii palju erinevaid asju seal proovida ja läbi teha.

HARJUTUSED

K: Mhm, aga mul on tegelikult mõned sellised ülesanded ka. Need ei ole midagi rasket. Kas teil on kõigil telefon, mida saab kasutada? Siin on Wi-Fi ühendus.

(korralduslik sagimine)

K: Aga esimene selline ülesanne on selline, et ma annan teile järjest lugusid ja siis põhimõtteliselt te võite öelda kohe, mida te selle loo puhul märkate. Üldse, mis teil silma jääb, kui te telefonist vaatate seda. Siis mis žanris see lugu on, kes on loo autor ja kas üldse on vahet, kes selle loo kirjutanud on või tegelikult nagu ei ole. Samuti võite tähele panna fakte ja arvamusi. Et kus on nagu faktid ja kus on arvamused ja siis üldse, et mis veel silma jääb. (küsitleja jagab esimese loo, korralduslik sagimine)

K: Võite kohe rääkima hakata, et ei pea, need on üsna lühikesed valitud, et jõuaks niimoodi kiiresti üle vaadata. Hiljem on ka üks natuke põhjalikum, kus te saate nagu pikemalt mõelda, aga lihtsalt, et selle puhul, mis teil siin silma jääb?

(mõtlevad mõned sekundid)

V1: Kellegi arvamus, pole fakte, kohe näha.

K: Aga kas sulle tundub, et arvamusloos ei peakski fakte olema?

V1: Peaks olema küll, jaa, aga ... või noh, kuidas inimene ise soovib.

V2: Mul meeldib see, et kohe selle n-õ autori siis, nimi, pilt on seal kohe olemas. Et ei teki seda küsimust, et kes selle taga siis ikkagi on või äkki kuskilt tuleb välja.

V3: Mhm.

K: Mhm.

V2: See kuidagi toob nagu usaldusvärsust või kuidagi, jah. Ei ole see, et keegi kuskil midagi arvas.

V1: Ma panin tähele, et siin oli arvamus, eksju, jaa, siin oli hästi palju reklaami vahepeal. Väga muud ei näegi. Ma teksti ei viitsi lugeda, siis jah.

K: Ehk siis niisama ei kutsuks lugema, kui nii palju reklaami on?

V1: Niisama ei kutsuks lugema. Kui see just, kui see teema mulle just väga oluline ei ole.

K: Ahah. Aga mis veel silma paistab selle loo puhul?

(mõtlevad)

V2: See, et all on kohe kirjas allikas - Eesti Päevaleht on mainitud. Kuigi jah, kodulehelt sa selle saad ka aru, aga et on eraldi seal ka kirjas.

K: Mhm, aga pealkirjas see sõna repliik ütleb midagi?

(mõtlevad)

V3: Repliik on siis nagu kuskilt lause kontekstist ...

V2: ... mingi osa välja võetud.

V3: Jah.

K: No ta tegelikult päris ei ole.

V3: No kui loed seda sõna, tead küll, et jah, aga kui nüüd peaks ise välja ütleva, mis see tähendab, siis ...

K: Tegelikult see on arvamusloos vorm, selline lühike lihtsalt, et sellepärast on ta nimi repliik.

V3: Amh, okei. (naerab)

K: Aga, jah, huvitav on teada, et inimese, kui ta loeb, et kas ta nagu teab, mida see tähendab või ta lihtsalt nagu vaatab, et ...

V2: Mina küll vist teadsin, et see on kellegi n-õ lühike arvamusartikkel, jah.

V1: See on väga lühike ka, et siit midagi otseselt teada ei saa, mingeid fakte, et see ongi selle mõttega, et noh, reklaamid, asjad. Täidab kohta, eksju.

K: Mhm, aga leiate muidu mõne fakti siit ka, kui nüüd seda teksti vaadata.

V1: No siin on summad kirjas.

V3: Jah.

V1: Jah.

K: Aga tavaliselt, kui arvamuslugu lugeda, kas te nagu usaldate kohe neid fakte, mis seal kirjas on või? Tavalugejana niimoodi ...

V1: Mingid arvud on sees, aga ma ei tea, kui suur, eksju.

V3: Mhm, oleneb, jah. Ma mõtlengi, et näiteks kui jälle see pagulaste teema on, et meedia kirjutab, et oi, et nii suured summad, et nad iga kuu saavad, siis mul kohe pani niimoodi silmi pööritama, et see ei ole ju tegelikult nii. Nad ei saa kätte, näiteks. Et see lihtsalt läheb nende eluasemele ja sellele, et nad ei saa üldse mingi tuhandeid

eurosid iga kuu endale või niimoodi, see on ka siuke skeptiline, need numbrid, et alati ei tasu uskuda. Võib-olla kui väga oled huvitatud teemast, siis tuleks kuskilt mujalt nagu otsida lisa.

V2: Ma arvan, et selle põhjal, mina küll ise, isiklikult teeks järeldused, mis tooniga see arvamus on kirjutatud. kui ta on pigem negatiivselt meelestatud, siis hakkad mõtlema, et noh, kas ta keeras vindi üle, et teha põnevamaks ja samas kui ta positiivselt on ja oleneb kas sa ise nõustud selle arvamusega, et kui pigem mitte, nagu ei poolda seda tema seisukohta, siis muidugi hakkad kahtlema, aga pigem meenutad endale peas, et tegemist on arvamusega, et seal ei ole seda üht ja selget tõde alati vaja.

K: Mhm, tahab keegi veel midagi lisada selle loo kohta?

V (koos): Lähme edasi.

... (jagatakse lugu)

K: Samamoodi võib rääkima hakata, need aspektid jäävad samamoodi samaks.

V2: No minu arust need tervise, ükskõik kas Postimehe või Delfi, need n-ö rubriigid on siuksed, et a la, et kuidas kahe päevaga kümme kilo kaotada ja siis kõik naised kommenteerivad, et jess, seda ma olengi terve oma elu oodanud ja nüüd ma tean.

V3: Jah, mina näiteks ise ei usu neid asju, nagu selliseid, et ongi ...

V2: ... Minu kogemus on, see kõlab nagu väga ebaviisakalt või karmilt öelduna, aga siuksed asjad kirjutatakse nendele Perekooli foorumi inimestele. Võib-olla nad ei oskagi ja ei tahagi näha seda n-ö laiemat pilti. Samas ka nagu teadlikkuse küsimus, et noh, vähe, mitte nii haritud inimene siis võib-olla võtabki neid tõepähe ja, noh, ma ütlen, et sellisele artiklile on lugeja kindlasti olemas.

V3: Mhm, ma ise kunagi isegi lugesin neid artikleid, et ei tea ...

V2: Nagu seitse supertoitu, mis teevad sul seda ...

V3: Jaa, et kuidas kiiresti kõhulihaseid saada.

V2: Jah, jah.

V3: Olen proovinud, ei toimi.

V2: Minu jaoks on need pigem siuksed artiklid, siuksed, et sa võtad lahti ja mõtled, et loed, täna saad hea kõhutäie naerda, et millega meid siis seekord üllatatakse.

V3: Mhm.

K: Okei, aga mis žanris see artikkel üldse tundub?

V2: Mingit informatsiooni või teavet ta võiks nagu edastada, aga ... (mõtleb)

V1: Need on sellised meetodid, mis kõigile ei tööta. Tõesti, sõltub inimesest, kellele need on. Need on soovitusel, proovi seda, äkki see töötab. Nagu see unustab kõige olulisema asja siin mainida, mis on see, et haigusest ülesaamiseks läheb aega ja seda ta ei maini, jah. Mõni saab kindlasti kasu sellest, aga midagi erilist ei ole.

V3: Jah, siin on neli nõuannet nohuga võitlemiseks. Siin otseselt ei ütlegi, kuidas sellest lahti saaks. Ütleb ainult, mida näiteks võiksid teha. Aga, jah, nagu ...

V1: Saab ideid.

V3: Jah.

K: Aga kui te nüüd vaatate seda, et mis rubriigis see üldse on. Kas teil on näha telefonis seda?

V2: Ainult siin üleval on see, et ta on tervis, ... aga sisuturundus.

K: Mhm, näevad teised ka seda sisuturundust? Et mis see võiks olla üldse? Seal kõige üleval.

V3: Ja, njah. Ei teagi ...

V2: Ta võiks olla nagu kellelegi reklaam, aga ...

V1: ... See on reklaam, siin on sees lingid, et vajutage sinna peale. Võib-olla tuleb mingi ostulink.

K: Te võite proovida.

V2: Aa.

V1: Jaa, Apotheka.

V2: Ja see ongi ...

V1: ... ja siin on terve list asjadest, mida osta.

V3: Ja see ongi reklaam.

V2: Just meil suhtekorralduses räägiti ka, et suhteliselt efektiivne reklaami viis on sisuturundus. Et otseselt sa ei müü toodet, sa ei maini oma ettevõtet, aga tegelikult on see puhas, kõige lihtsam reklaam.

K: Aga alguses ei tundunud ju reklaam?

V2: Alguses ei tundunud. Mina lugejana isegi, kui ma loeks, siis ma ei hakkaks vajutama nendele linkidele, siis ma ei saaks ka aru, et Apotheka teeb endale siin tegelikult reklaami.

K: Kui te seda autorit ka vaatate, siis telefonis ei näita, kes autor on.

V3: Siin all näitas.

K: Jah, aga ta ei näita teile, kes ta on. Arvutis ta näitab siin veel Apotheka proviisor ka.

V3: Aa.

V2: Aa, et selles mõttes, et ma ei saa isegi vajutada siia ta peale, et mingit tausta saaks.

K: Aga näiteks, kui ongi kirjas, et proviisor on autor. Kuidas te sellesse suhtute? Kas ta kuidagi muudab selle artikli usaldusväärsust teie jaoks?

V3: Eks ikka, ega ei pane otseselt lugejana tähelegi seda, kui vaatad läbi seda.

V2: Jah, muidugi, ta peab olema pädev oma erialal. Aga pigem, kui mul on tõesti terviseprobleem, siis, siis pigem ma pöördun vastava arsti poole, kui ...

V3: Jah, jah.

V2: Kas just proviisor on see, kes ... Kindlasti ta oskab mulle täpselt, jah, head nõu anda, nagu ma arvan, et selle artikli eesmärk ka on, aga mitte, jah, nii, et see on nüüd see kindel viis, kuidas ma nüüd terveks saan.

V3: Samas, kui ma vaatan, et see Apotheka proviisor siin seda räägib, siis inimesed võivad mõelda, et oh, see toimibki. Et inimene räägib seda, tema peab teadma. Tema peab teadma, mis toimib.

K: Mhm.

V2: Ma arvan, et üks selle eesmärk ongi, et see, et see proviisor on sinna toodud, et tekitaks usaldusväärsust rohkem.

K: Mhm, aga kui te nüüd vaatate seda lugu, on siin mõni fakt või arvamus ka?

V2: Tablettide kohta ütleb, et see kõige sõbralikum võimalus ninale.
(mõtlevad mõned sekundid)

V1: See stiil, kuidas see, noh, kogu see stiil on kuidagi kirjutatud niimoodi, et see ei ole otseselt nagu faktid, vaid see on rohkem kellegi arvamus või noh, soovitus ja noh, fakte on ka siin, aga proovi neid meetodeid, äkki mõni mõjub ikkagi. Noh, ongi, rohkem arvamus, soovitus.

K: Okei, proviisori arvamus siis, jah?

V1: Jah.

V3: Nojah, on kirjutatud, et "rahvasuus on levinud arvamus, et nohu kaob seitsme päevaga ...".

V1: Jaa.

V2: "On soovitatav rohkem juua". Üldine soovitus, siuke, pigem siuke mullijutt.

V3: Jaa, see on ju pigem siuke elementaarne, et peab palju vett jooma. (naerab)

K: Kas ka alguses neid värvilisi sõnu, hüperlinke tähele ei pane, lugejana?

V2: Pigem ma ei oleks seostanud, et kui ma nüüd vajutan sinna peale, siis sealt tuleb mulle veel midagi n-ö edasi.

K: Aga mis tunde see tekitab, kui avastad sellise asja loo sees?

V1: Samas on mugav ja ma kontrollisin neid linke ka, päris õiged. Ma ei näe mingit probleemi sellega.

V3: Jah, aga samas, kui mul nohu on, siis ma ei tule nagu siia lehele otsima seda.

V1: Jah, see on õige.

K: Okei, aga kui artikli pähe loete seda, kas see ei tekita natuke sellist trotsi, et kui sa saad reklaami artikli asemel?

V1: Üldse mitte.

V2: Minus pigem tekitab, et lihtsalt, mitte ära kasutamine, aga "me saime reklaami ja sina nüüd jälle vaatad meie asju". Kuidagi jah, siuke, et, jah, ma ka ei lähe siia mingit nõuannet otsima, kui ma tahan reaalselt, paikapidavat teavet saada.

V3: Jah, et varem nendele linkidele niimoodi vajutanud ei ole, ei ole tähelegi pannud, kui olen lugenud.

K: Okei, aga võtame järgmise, siin vist ei jäänud rohkem midagi.

V2 ja V3: Jah.
(jagatakse lugu)

K: Mis jääb silma?

V3: Jääb silma, et video on lisatud.

V2: Video, kohe, jah.

V3: Ütlen ausalt, kui ma satun sellistele uudistele, siis jah, lihtsalt sirvin väga kiiresti üle, seda ma eriti ei loe, vaid lähen kohe selle video juurde. Sest seal oli ...
(mõtlevad paar sekundit)

K: Aga mis žanris see võiks olla?
(mõtlevad mõne sekundi)

V3: Ei tea ...

V2: Praegu on küll siuke tunne, et kas seda meediakursust üldse on olnud. Uudisžanreid ei tule ühtegi pähe. (V3 naerab)

K: Seda on muidugi natuke raskem liigitada ka.

V2: Mina oleks uudist pakkunud.

V1: See on pigem selline uudis, selline kuulujutu moodi, et näe, see inimene ütles seda ja ...

K: Aga kui te vaatate seda pealkirja näiteks, et mis video see tegelikult on ja kuskohas see on avaldatud. Kelle lugu see on, kes selle loo autor on teie hinnangul?

V2: No mina ütleks, et Õhtuleht kasutab seda Radari tehtud lugu ...

V3: ... kirjutab seda lühidalt ümber ja siis võttis mingi väikse lõigu ja lisis sinna lühidalt, niimoodi.

V2: Et pigem ütleks, et selle loo autor on siis Radar kui Õhtuleht.

K: Mhm, aga alguses jäi silma, et see on Radari video?

V2: See mul torkas silma, jaa.

K: Et ei ole nagu Õhtulehe enda lugu.

V3: Jah, jah.

V2: Jah.

K: Aga faktid ja arvamused, kui peale vaadata, saab midagi välja tuua?

V2: Puhas Margus Tsahkna arvamus.

V1: Ei oska selle kohta muud öelda, kui üks sellise kuulujutu stiilis asi.

V2: Reklaam IRLile, et pilti tuua. Või noh, kas see on see, millega nad tahavad nagu pildile tulla, see on nagu iseküsimus.

V1: Ma rohkem vaatan seda, et see teema ei räägi minuga või noh, see ei mõjuta mu elu kuidagi. See ei aita mind minu tööga, see ei aita mul mingeid raamatuid kirjutada. Mul ei ole vaja seda lugedagi.

V3: See lihtsalt uudis või lihtsalt klikk.

K: Aga see pealkiri, kui te näeksite seda, kas see kutsuks klikkima ...

V2: Ei.

K: ... või tekitaks vastupidise efekti, selline kliki pärast tehtud lugu?

V2: Jaa. Ma ütleks pigem, et kuna mina üldse ei saa nõustuda sellise väitega nagu see Tsahkna siin väidab, siis ma juba selle pärast absoluutselt ei loeks seda. See ei pea absoluutselt paika minu andmetega.

V3: Mina keriksin ka lihtsalt mööda. (naerab)

V1: Sama, sama.

K: Nii, aga ma annan siis järgmise. Kui kellelgi jääb midagi kripeldama, siis võib öelda lihtsalt. (saadetakse link, oodatakse)

V2: Kohe see, et kui on Äripäeva artikkel siis ma kohe veits mõtlen, et võib-olla on natuke tõelisem, usaldusväärsem.

V3: Mhm.

V2: Võib-olla mitte nii kollane ja mitte nii arvamusel põhinev.

K: Ehk siis väljaanne tekitab rohkem usaldusväärset?

V2: Jah, usaldusväärset.

K: Aga mis žanris see lugu tundub?

V2: No siin nad mainivad mitu korda ära - kirjutab Äripäev, kirjutab Äripäev. Et nad nagu toonitavad, et see on nende enda seisukoht, et jah.

K: Mhm.

V2: Ja kindlasti see karikatuur lisab loole juurde.

V3: Reklaamid hüppavad kogu aeg ette, see mulle ei meeldi.

V2: Mhm ja on näha, et on selline, noh, põhjalikum, pikem artikkel, on süvenetud. Ma küll läbi seda ei lugenud, aga, et kui on vähe põhjalikum, siis on ka erinevad nurgad, et ei ole ainult ühe vaatega kirjutatud.

K: Mhm, aga kui te seda juht, esimese lõigu viimast sõna vaatate, kas see nagu annab mingid viited, et millega võiks olla tegemist? (mõtlevad)

K: See juhtkiri, selles mõttes. Kuulunud olete seda sõna?

V2: Jah, see on nagu selline eluvõõras.

K: Kas teistel on ka nii viisi? See ei ole midagi hullu. Lihtsalt huvi pärast küsin, hästi tüüpiline on, et ei teata.

V3: Mhm, a juhtkiri?

K: Juhtkiri, jah. Kas see nagu ütleb midagi, kui keegi ütleks, et "juhtkirjas kirjutab näiteks nii"? Kas te teate, mis see tähendab?

V3: Võib-olla enam-vähem, et siis juhtkiri, ää, ma ei oskagi öelda nagu, et mis ta siis nagu on.

V2: Jah, see on täpselt nagu raadiost uudistel tulevad, see ja see asi teatas oma juhtkirjas, aga see, et kui ma peaks ütlema, mida see tähendab, siis on jälle see, et, no mis ...

V3: Mhm. Samas kui keegi ütleb, et juhtkirjas öeldi niimoodi, siis see tekitab kuidagi usaldust jälle, et see on õigepoolsem ...

V2: Ametlikum kuidagi.

V1: See, et sa ei tea, mis see juhtkiri on, aga keegi ütleb, et juhtkirjas on, järelikult on tõsi, eks ole. No järelikult on nii. (V3 naerab)

K: Juhtkiri on tegelikult ajalehe enda seisukoht selles, noh, päevaprobleemi kohta näiteks.

V3: Ahah, okei.

K: Kui on näiteks mingi suur päevateema ajalehes või mitu suurt lugu, siis selle kohta on ka ajalehtedel oma seisukoht. Nii väljendatakse probleeme või, sellepärast on siin hästi palju ka Äripäeva välja toodud.

V2: See toob kohe silme ette, et see on nende enda arvamus ja nende seisukoht.

K: Mhm, aga faktide ja arvamuste koha pealt? Ma saan aru, et tervet seda ei jõua läbi lugeda, aga kui üldiselt vaadata, kuidas tundub.

V3: Mulle meeldib, et nad toovad nagu erinevaid asju siin välja. Kohe vaatan, et esimeseks, teiseks, kolmandaks, neljandaks ...

V2: Hästi üles ehitatud kogu lugu, jaa.

V3: Jaa, detailsemalt räägivad siin asjadest, ma ei tea veel millest.

K: Mhm, see tegi lugemise lihtsamaks, jah?

V2 ja V3: Jaa.

V1: Kindlasti.

V3: Sellisel juhul isegi loeks, parem kui eelmine.

V2: Arvamust on hästi palju, et õppisime ja nüüd saime teada, meie arvates, või noh ... Aga samas, kui nad toovad välja, et see on nende enda arvamus, siis on see täiesti õigustatud.

K: Mhm, aga mõni fakt ka silma jääb kohe niimoodi?

(mõtlevad ja otsivad mõned sekundid)

V3: Ei jäägi niimoodi.

V2: Arve ega midagi ei ole, ses suhtes, mis kohe jääks. ... Võib olla ta ongi selline informatiivne, et ta räägib siin sellest, maksustamise mingid erinevad süsteemid, toimimiste asjad, et sa saad ka nagu teada selle laiema pildi, lisaks nende endi hinnangule ja arvamusel.

K: Aga teised, kui te seda pilti vaatate, kas see pilt nagu ütleb midagi? Või noh, n-ö pilt.

(mõtlevad)

V2: No minu arvates on alati, nii klišee, kui see ka ei ole, et pilt ütleb rohkem kui tuhat sõna, et see annab nagu minu arust pool sellele artiklile juurde.

V3: Mhm.

V2: Sest noh, paratamatult, me oleme sellised n-ö loomad, kes vaatavad seda pilti. Siuke värviline ja siis on see pikk jutt seal järgi.

V3: Jaa. Pildid nagu tõmbavad rohkem lugema ja need karikatuurid eriti.

K: Te tundsite ära kohe karikatuuri selles mõttes, et see on karikatuur?

V2 ja V3: Jaa.

V2: Ja ma arvan, et võib-olla seda, et kui sa vaatad esmapilgul, enne artikli lugemist seda karikatuuri ja loed selle läbi ja vaatad uuesti, siis on kindlasti kaks erinevat pilti ja siis sa saad kindlasti mingitest väiksematest tagamõtetest rohkem aru.

V3: Jaa, nende karikatuuridega tulebki meelde, et koolis me nagu õppisime seda seal meediatunnis. Me vaatasime neid võtsime kohe erinevaid palju ette ja lugesime, et kuidas meie nendest aru saame.

V2: Me vist ühiskonnaõpetuses. Tegin ühiskonnaõpetuse koolieksam ja seal oli ka hästi palju neid karikatuuri mõistmisi. Sain aru, et need, mis on ajalooga seotud, ongi nii, et kui sa pead karikatuuri lahti seletama ja sul teadmisi ei ole, ega sa ei saagi sellest aru. See on jah, puhtalt sellele, et kas sa tead teemast midagi või ei tea, seal ei ole teist varianti, et lihtsalt äge pilt, keegi ütles ägeda lause.

K: Mhm. Nii et karikatuur on siis rohkem teada mõiste, selles mõttes, kui näiteks oli see repliik ja juhtkiri?

V3: Mhm.

V2: Jaa, jaa, kindlasti.

K: On kellelgi veel midagi selle looga?

V3: Vist mitte.

V2: Praegustest vist kõige asjalikum minu jaoks.

V3: Jaa.

K: Mhm, okei.

(Jagatakse uus lugu)

V2: Tunnen kohe seotust, olles ise värskelt gümnaasiumi lõpetanud. (naerab) Siis kindlasti ERR, usaldusväärne kohe.

V3: Jaa, jaa.

(mõtlevad mõned sekundid)

V2: Minu arvates reportaaž kui selline on alati põnev lugeda. See on nagu alati selline isiklik ja nii palju sellist pisikest detaili, mis muidu nagu unustatakse ära, et oleks siuke viisakas ja natuke siuke kantseliit, et siis jäetakse

siuksed põnevad ja mahlakad asjad ära, aga minu arvates see teeb selle loo nagu iseenesest hästi lahedaks. Ja hästi emotsionaalne tundub, selles mõttes, et ta räägibki täpselt niimoodi nagu ta ennast olukorras tundis.

K: Aga teistele on ka reportaaž teada-tuntud mõiste või pigem nagu olete kuulnud, aga otsest ...

V1: On teada küll juba.

V2: Jah, no ma praegu otseselt ei mäleta, et mis see on, aga ma tean, et meil oli kunagi see mõiste kindlasti sees, pidime pähe õppima. Meediakursusel, reportaaž.

K: Aga kuidas selle loo põhjal tundub, mis tunnused tal võivad näiteks olla?

(mõtleb mitukümmend sekundit, noormees tuleb seejärel appi)

V1: Ongi selline, et üks inimene kirjeldab olukorda. Üks inimene otsustas võtta osa emakeele etteütlastest ja ta üldiselt annab nagu oma emotsiooni. Ta püüab rääkida oma hetkelistest ... sellest, kuidas ta ennast selles olukorras, mis emotsioonid tal olid. Aga mingit informatiivset värki tal siin ei ole. Ongi lihtsalt, et milline see oli ja mida ma tundsin, mitte midagi otseselt teada ei saa.

V3: Iseenda arvamus.

V1: Njah, arvamus.

V3: Mulle ka tundub.

K: Aga selline mõiste nagu olemuslugu, kas see ütleb midagi? Olete kuulnud seda mõistet?

V3: Kuulnud olen, aga ...

K: No tegelikult ta läheb sinna alla.

V3: Aa.

K: ... aga see kattub siiski osaliselt, sest ta ikkagi väljendab seda, mida tema arvab sellest asjast.

V3: Jah, just.

V2: Mis see olemuslugu on? Žanr?

K: Ongi, sinna alla lähevad kõik sellised katsed ja kohalkäimiste reportaažid. See on selline laiem mõiste. Sama nagu see arvamuslugu ja repliik näiteks.

V2: Aa, okei.

V3: Üsna vabalt kirjutatud, et selles mõttes on hea lugeda. Et näiteks tavalugeja, ei ole palju niukseid võõrsõnu, et on hea lugeda. Ta näiteks on siia küsimused pannud, et mulle endale meeldib ka näiteks eseesid niimoodi kirjutada, et küsimus ette, siis mul on nagu parem edasi kirjutada. (mõtleb paar sekundit) No samas ütleme, et kui inimene ei tunne teda, Merilin Pärli, võib-olla siis ei kutsu niimoodi lugema. Et pigem, et tema kirjutab niimoodi, ma tean teda ja siis niimoodi ma loen, et mis ta nagu arvab, aga.

V2: Ikka samastumine tekitab rohkem huvi, kui ... No muidugi ta on näiteks lihtsama valdkonna kirjutis, kui oli mingi Äripäeva see juhtkiri, jaa. Vahelduseks võib midagi sellist ka, et ajule nagu puhkust anda.

V3: Jah. (naerab)

K: Me rääkisime natuke sellest, et kes selle kirjutanud on, et kas te sellega suudate ka nagu kuidagi samastuda või tekitab see huvi? Esimese lõigu alguses on nagu natuke kirjutatud, et kellega on tegemist.

(mõtlevad paar sekundit)

V2: Eesti keele entusiast. ... Mina ei tea, minul tekib seda n-ö siin läbi lugedes tekib huvi selle inimese vastu või pigem olen nagu positiivselt meelestatud.

V3: Mulle tundub ka just siukene nagu tore inimene, et tunneksingi võib-olla huvi tema vastu, kui ma loen. Ta nagu räägib just positiivselt siin.

V2: ... ja tundub asjalik ja siuke, et ei räägi n-ö odavat ja lihtsat juttu, jah.

K: Mhm, nii et pigem ta tundub usaldusväärne?

V3: Mhm, jah, võib-olla see annab ka palju juurde, et ta on ERRi uudis just.

V2: Kui Delfis oleks siuke asi, siis ma ka võib-olla mõtleks, kas ma hakkan seda lugema või mitte, jah. (paar sekundit vaikust)

K: Ma arvan, et sellega me saime nüüd korda, aga ma annaks teile ühe loo, millega ma annan teile umbes viis minutit aega ja te saate rohkem süveneda sellesse. Te võite kõiki neid samu asju vaadata, mis me siin rääkinud oleme ja siis te võite neid märksõnu kirjutada, kui kardate, et midagi läheb meelest ära või. Et ma nüüd vahepeal ei sega, ütleme nii, et saate rahus mõelda.

(jagatakse lugu, mõtlemise ajal hakkab üks osalistest rääkima:

V2: Kohe näha, et "usaldusväärne" allikas. (naerab)

V3: Mulle ka meeldis see koht.

V2: Siin saab igasugu huvitavaid asju teada.

K: Te võite kohe süvenenumalt tutvuda sellega, et mis seal silma jääb.

V2: Kas ma tahan seda oma peadesse?

(naerdakse)

(hakkab teist korda mõtlemise ajal rääkima:

V2: No viide on Vikipeediale, linnuke kirja.)

(hakkab 3. korda rääkima:

V2: Ma ei saa sellest aru, et öeldakse, et see on inimese jaoks mürgine ja siis kirjeldatakse, et mida kõike head see teeb.

V3: Võib-olla kui seda teistmoodi kuidagi kasutada, siis on hea.

V2: Minul jäi kohe nagu tähelepanu sinna, et see on inimese jaoks mürgine ja siis räägitakse, et jaa, et see teeb sul kõik vähid, insuldid, kõik saad sellega ära parandada.

V3: (samal ajal) Vastuolud, jah.)

(hakkab neljandat korda rääkima:

V2: Ja siis mul on mulje, et need lingid, mis siia vahele on pandud, on eesmärgiga, et lugeja mõtleks, et on hästi usaldusväärne. Sest Vikipeedia kui selline on ka, et põhimõtteliselt iga lugeja võib seda täiendada ja oma infomatsiooni panna, et kui tõepärane see ikka tegelikult on.

K: Mhm, Vikipeedial on see, et kas edasi saab minna järgmise allikani.

V2: Jah, jah ja mis need on, millele toetudes on kirjutatud.

(mõni sekund pausi)

V2: Väga skeptiliseks teeb, et siin seda nii palju seda vähiravi rõhutatakse, et see on võluravim sellele. Ei. (naerdakse)

V3: Telegrammis on üldse väga palju minu meelest igasuguste vähiravimite kohta.)

K: Nii, aga minut aega on veel vaadata ja siis ...

(viendat korda:

V2: Puuvõõrikul on isegi omaenda koduleht.

(paar sekundit vaikust)

V2: Ja kohe saad osta ka.

K: Mhm, kas teised ka sinnamaani jõudsid?

V3: Jaa.

V2: Ja see tekitab veel rohkem „usaldust“, et see artikkel on ka valminud koostöös puuvoorik.eu-ga.

V3: Jah, siis peab tõsi olema.

V2: Jah, sa saad siit kohe 34 euri eest selle puuvõõriku ja oled kohe terve, kõik hädad lahendatud.

(V3 naerab)

V2: Mina isiklikult seda kohe kasutama ei tõttaks.

V3: Jah, siin on öeldud ka, et „uisapäisa kasutama ruttama ei peaks“. Tuleb perearsti juurde ...

V2: Vähemalt Facebookis on palju jagatud, nii et ma arvan, et kliente neil on.

K: Aga mis veel silma jäi?

V3: Aa, näiteks, et siin kirjutas, et saksa filosoof ja õpetaja Steiner avaldas aastal 1920. See võib-olla annab sellist, et oi, on filosoof ja õpetaja nii ammu, et see võib-olla annab sellist usaldusväärust, et tema nagu on öelnud niimoodi.

K: Mhm, aga millele see nagu tugineb, kui vaatad sealt? On seal mõni viide näiteks?

V3: Noo ... (hakkab naerma)

K: Noo, kuhu me jõuame sellega?

V2: No selleks hetkeks, kui ma selle nimeni olen jõudnud, on mul igasugune usk ja hea arvamus sellest artiklist ammu kadunud.

V3: No kui teistpidi mõelda, siis me ei tea selle inimese kohta midagi, selle saksa filosoofi kohta ja kui see ongi Vikipeediast võetud ... arvamus muutub. No samas mulle meeldib see, et on allikad välja toodud, et ei tembeldata seda enda uudiseks, et me nüüd mõtlesime selle välja ja me kirjutasime. See on positiivne siin.

K: Aga kui te nüüd vaatate neid allikaid, kas seal tekitab midagi nagu kahtlust.

V2: Puuvoorik on väga super.

(naeravad)

K: Aga lisaks sellele veel?

V2: Delfi maakodu võib-olla tekib seos, et Eesti, äkki on oma, võiks olla tõsi.

V3: Delfi ka, jah.

V2: Ja Briti meedia meditsiini mingit allikat.

V3: Vot see tekitab jällegi mingit usaldust, ma ei tea, millegipärast mul endal, kui ma loen. Et oi, sealt on see pärit ...

V2: ... aga kui ma selle lingi avan, siis ma enam nii ei arva.

(V3 naerab)

V2: Okei, ma pole avanud.

K: (pöördun V1 poole) Kuidas sulle tundub, sa oled natuke vaiksem olnud?

V1: See on selline teema, mida mul ei ole vaja. Kui ma midagi sellist, mida ma ei vaja, võtan oma pähe, siis midagi muud vajalikku läheb välja ja ma väga ei süvene selsse. Tundub olevat, palju fakte on, tundub olevat selline, et kui inimene on huvitatud puuvõõrikutest ja asjadest, millest iganes, siis palun väga, võib lugeda.

K: Aga kui sa kriitiliselt loed, kas jääb midagi niimoodi silma?

V1: Palju aastaarve, palju nimesid välja toodud. Palju asju, mida see ravib, palju asju, mida see ravib, kuidas see välja näeb. (naerab) Detailselt on kõik välja toodud. Tundub selline väga informatiivne allikas.

K: Nagu usaldusväärne ka või mitte pigem?

V1: Ei oska öelda, sest mul on endal nii palju eelarvamusi teistest asjadest, mis ei luba mul eriti uudiseid tõsiselt võtta. (naerab) Nii et ma ei ole väga õige inimene sellest rääkimiseks.

V2: Ma ei tea, ma praegu nii täpselt ei lugenud, aga kui ma võtan selle Delfi kaks allika lahti, siis see on üks-ühele tekst seal kirjas.

K: Et nagu kopeeritud?

V2: Pigem tundub jah, et siin on täpselt samad laused ja ülesehitus on täpselt sama.

K: Nii, aga kui te vaatate seda noh, artikli allikate nimekirja ja mis on kasutatud tegelikult selles ...

V2: Ma vaatan, et see Delfi artikkel on 31. detsember ja see on 3. aprill, et siis ei teki isegi küsimust, et kes kelle artikli maha kirjutas, või noh, ära kasutas.

K: Seda küll, aga noh, näiteks seal nimekirjas, kas seal on toodud kõik allikad, mis artiklis tegelikult kasutusel on või on mõned puudu tegelikult?

(mõtlevad mõned sekundid)

V2: See, kust nad said selle, võib-olla see faktiline info, see võiks, seda nagu väga ei ole siin välja toodud, kus see fakt, a la mis see fakt võiks olla, a la botaanikaalane mingi teatmeteos, mis iganes. Ma arvan, et see puuvõõrikust ise ei kirjutanud seda detailset taimekirjeldust siia.

K: Aga need Vikipeedia lingid? Kas neile on nagu viidatud?

V2: All ei ole, ainult see üks koht mis seal artikli sees, aga all küll mitte.

K: Aga kui ongi niimoodi segamini viidatud, kas te üldse nagu panete tähele tegelikult, et ...

V3: Ei pannud.

K: Et kui on alla toodud allikas, kas see tekitab siukest usalduse tunnet kohe automaatselt, et see artikkel võiks olla selline ...

V3: No näiteks mina vaatasin ja vaatasin, et allikad, et okei, see on nagu positiivne, et on märgitud, aga noh, ma ei vajutanud peale. See oleks võib-olla nagu teine tee, et siis võib-olla ei ole nii usaldusväärne, kui ma vaatangi, et ongi maha kirjutatud. Kust see Delfi siis selle maha kirjutas? Nagu edasi niimoodi uurida. Aga muidu, kui niimoodi lihtsalt peale vaadates vaatan küll, et oo, allikad ...

V2: Mulle tundub, et kui ma korragi heidan pilgu neile allikatele peale, siis ei.

K: Ei tundu usaldusväärne?

V2: Ei.

(paar sekundit pausi)

K: Kas te tajute siis seda nagu reklaami, selles mõttes, et me tõime välja, et see jõuab välja lihtsalt selle 34-eurose puuvõõriku ostmiseni?

V2: See läheb ka äkki jälle sinna sisuturunduse alla, et otseselt ei tooda seda n-ö turundajat kui sellist välja, aga tegelikult on see otsereklaam nende tootele.

V3: Jah, räägitakse, kui hea see on ja kõik asjad ravib ära. Samas nad panid ka selle, väikse negatiivse poole, et see on ikkagi nagu mürgine ka, et sa ei tohi midagi teha. Et võib-olla see tekitab ka ikkagi usaldust, noh, ma arvan.

K: Aga noh, siin ei ole isegi märget. Teisel artiklil oli vähemalt kirjas, et sisuturundus.

V2: Noh, see, kes teab, mida endast kujutab Telegramm, see vist oskab võtta hoiaku seda lugedes, aga inimene, kes võib-olla ei ole kursis, ei tea, see võib nagu noh, päris eksiteele viia, ma arvan.

K: Kas te arvate kõik, et Telegrammi ei saa võtta päris usaldusväärse allikana või mõnda artiklit ... ?

V3: Ma ei tea, mõned tunduvad üsna asjalikud artiklid ikkagi. Kus tuuaksegi asjad välja nii, nagu nad ongi tegelikult, ei ole ilustatud. Aga mõned teised artiklid on jälle teistmoodi. Ma ütlen, varasematel aastatel mulle meeldis rohkem see Telegramm, aga ei sattu enam sinna lehekülgedele eriti enam.

(paar sekundit pausi)

K: (Pöördumine V1 poole): Kas sinu nende allikate alla käib Telegramm?

V1: Absoluutselt mitte.

K: Ei satu sinna?

V1: Absoluutselt mitte. Ei tegelikult ta on väga hästi üles ehitatud, teema, teema tundub ka olevat selline usaldusväärne. See on kõik, mis mul on vaja teada, nagu mind ei huvita, kas ta on maha kirjutatud või mitte, täiesti tema oma asi. Ja noh, ongi kõik.

K: Okei, on kellelgi veel midagi, mis tahaks lisada selle kohta?

V2: Aa, enne, enne kui jälle see Ukraina tuli ja see oli aktuaalne, enne mul ei olnud selle Telegrammi kohta nii palju võib-olla teadlikkust või mul polnud sellist aimu, nagu praegu on. Aga just selle teema koha pealt, just siit lugesin ikka selliseid asju, et mõtlesin, et no mille jaoks ja kellele ja võib-olla peale seda ma muutusin täiesti nulltolerantseks selle lehe suhtes.

K: Mingi hetk nagu ajendas siis, jah?

V2: Jah.

K: Aga on veel midagi sellega, mida tahaks välja tuua?

(vaikus)

K: No siis ma näitaks teile veel ühte videot. Videolugu. ... Kas praegu juba tekib mingeid selliseid mõtteid?

(näidatakse kujundust ja pilti loo juures)

V1: Reklaame on kuidagi üllatavalt palju.

V2: Minu arust need asjad, et see pilt on klassikaline „Reporter“, et pannakse, kus keegi on peksta saanud, mingi alkoholipudeliga, et mida rõvedam ja koledam, seda ägedam, klikke tuleb jaa.

V3: Mhm.

V2: Ja see siis tõmbab inimesi.

V3: Aga millegipärast tõmbab ikkagi inimesi.

V2: Mina ütlen, mina elus ei klikiks selle peale.

V3: Mina ...

K: Aga okei, ma panen nüüd selle video peale. Võite nagu algusest peale vaadata, ei tea, kuidas siin muusikat kuulda on ja kuidas asju ka pildiliselt näidatakse.

(Video vaatamise ajal:

V2: See on alkoholi avalikustamine, avalikustamisega seoses.

(vaadatakse edasi)

V2: Väga kummuline, et linnapea kaadris on purjus mees õllepudeliga.

(V3 naerab)

K: Kuulake muusikat ka.

V2: See on klassikaline „Reporterit“ playlist, mis nende lugude taha pannakse, a la Meie Mees või PS Troika, niisugused laulud.

(vaadatakse edasi)

V3: Okei, visataksegi need kõige jõhkramad videod, tegelikult see ei olegi nii hull. Vahel harva tõesti juhtub niimoodi, aga kogu aeg ei ole nii. Enamasti oligi nii nagu need inimesed seal istusid. Rahulikult istuvad ja võib-olla võtavad õlut või midagi.

(vaatavad edasi)

V2: Seli juba piisavalt ei ole mingis jamades ja asjades või. ... Ei ole vist õigeim väljund jälle pilti tulla, ma arvan.)

K: Nii, mis siin silma jäi, mida veel ei räägitud?

V2: Ma võin öelda, et mina Reporterit põhimõtte pärast ei vaata, sest seal ongi täpselt sellised asjad, seal on ainult solk nagu. Et ma ei tea, kui sealt mingit informatsiooni kätte saab, sa pead ikka väga andekas olema.

V3: Nojaa, kohe tähele panebki seda, et kui on siukene joomise või et siukene reklaam, alko, siis näidatakse neid kõige jõhkramaid, et kõik on nii halb ja inimesed ongi nii purjus ja nad ei tea, mida nad teevad, aga tegelt ei ole see asi nagu nii hull, et see on nii paisutatud üle tegelikult ja siis see mõjutab jälle inimesi, et ...

V2: See töötab jälle vaatajate siukse n-õ tähelepanu saamiseks, et pannaksegi siuke kole ja rõve asi sinna, et just tähelepanu.

V1: Noh, täpselt, tüüpiline uudis vaatajate tähelepanu saamiseks. See kuidagi ei aita mingil määral, õpetab sind hoidma mingist alast, piirkonnast eemale võib-olla. Ma ei näe mingit kasu siin otseselt.

V2: Intelligentset inimest pigem veel rohkem võõrutab seda „Reporterit“ vaatama ja üldse sellega väga mingit seost looma.

K: Kui nüüd selle loo peale mõtlete, kes siin nagu rääkida said? Või kes siin nagu arvamust avaldasid?

V2: Linnapea oli, siis oli seal selle mingi ehitusprojekt mingi, korraldaja, mis iganes.

K: Aga keda see keeld peaks nagu puudutama?

V2: No naljakas oli see, et ühegi Tartu noore mingit kommentaari või hinnangut seal ei olnud.

V3: Jah, või üldse elaniku, kedagi, nende arvamusi ei olnud. Et me ei tea ju, ütleme, et ma ei ela Tartus ja ma ei käi seal nii tihti, siis ma ei tea, mis seal on. Ja see näitab nüüd siukest pilti ja mul tulebki pilt ette, et oh, seal pargis toimubki niimoodi kogu aeg, et jah, oleks võinud rohkem nagu teiste arvamust, et see tekitaks usaldust ta vastu.

V2: See oligi hästi ühepoolne.

V3: Et rääkisid linnapea ja see projektijuht ja see projektijuht rääkis nagu vastu linnapeale, et me juba teadsime, et me teadsime, et selline olukord on ja me ehitasime vastavalt sellele.

K: Mhm, aga näiteks politsei, et seal ühes kohas toodi välja, et siin juhtub ...

V2: Jah, aga ei olnud mingit politseid ...

V3: Politsei ja päästeametite arvamust seni.

K: Okei, aga kas te seda kohta panite tähele, kus hakkas sellest hotellist rääkima. Ma näitan korra seda uuesti. Kuulake. Kas te panite tähele, kuidas seda öeldi?

V2: On liikvele läinud arvamus.

K: Et kust see arvamus siis tuli?

V3: Või kust see liikvele läks?

V2: Mina ütlen jälle, et see on nii klassikaline „Reporterite“ ülesehitus, et noh, ...

K: Aga esimese vaatamisega, kas paneb tähele sellist asja, et nagu polegi seda kaebajat, kui lihtsalt vaatad?

V3: Ei pane. Jah, kui ei süvene niimoodi, et tuleks uudistesse võib-olla rohkem süveneda. Et raha saab vähem, aga õpime seda ... Et lihtsalt sa vaatadki seda ja sul jäävadki meelde need pildid, mida näidati, politsei, sellised negatiivsed asjad, nagu, aga see mis räägiti, seda nagu ei jää.

K: Mhm.

V2: Hästi kerge on niimoodi inimest mõjutada sinna suunas, mis sellel n-ö väljaandjal siis on vaja ümber sõrme keerata.

K: Aga mis mulje Tallinna inimesel jääb sellest, kui siin vaadata seda uudisloo põhjal?

V2: Et Tartus on asjad väga halvasti. No kui võtta konkreetselt ainult need kaadrid ja asjad, mis seal näidati.

K: Aga panite tähele üldse, millega see lugu algab?

V2: Mingid asotsiaalid vist jõid seal alguses.
(vaadatakse uuesti algust)

V2: Ja see oli ka imelik, et Ansipi nime täielikult määriti, aga temapoolset mingit arvamust ei olnud seal öeldud või noh, tema ei saanudki seal sõna.

V3: Aga näidati teda ikka.

V2: Ja samamoodi olid ilmselt ka Tartu noored seal pildis, aga nemadki ei saanud sõna.

V3: Lihtsalt näidati, et neil on palju alkoholi ees ja nad tarbivadki nii palju ...

V2: ... nagu neil oleks sõnad ise suhu pandud juba kellegi teise poolt.

V3: Mhm.

K: Just, just. Aga kas jäi veel midagi selle loo puhul? Et sellest muusikast ma natuke rääkisin, et selle loo puhul pole võib-olla hästi kuulda, aga tegelikult siin hästi näha, kuidas see muusika ka muutub. Siin on nagu ... See on ka lõbus muusika, eks ole.
(vaatavad)

V2: Need on jah, sellised hästi naiivsed seisukohad. Meie ilusad Emajõe kohvikud, jaa.

K: Aga vist ei kuule ikkagi muusikat.

V3: Oli siukene sünge ... politseiautot näidati.

V2: ... politseid ja kaklused, jaa.

K: Mhm, see lause muidugi ...

V2: Mul tekitab väga küsimust see, et kuidas seal alguses selle alkoholireklaami seadusega siis on.

K: Mhm, jah. Näidati kõik alkoholipudelid ette, selles suhtes.

V3: Mhm.

K: Aga ma nüüd lõpetuseks küsikski, et mis see meedia roll siis ühiskonnas on, kui me nüüd selle ...

V3: Mõjutamine, üks asi kindlasti.

V1: Kui sa vaatad seda, miks üldse meedia loodud on, siis see on lihtsalt sissetuleku allikas. See ei ole tehtud selleks et, keegi ei mõelnud kunagi ammu, et võiks teha meedia, et inimesi informeerida. Ei, see on tehtud lihtsalt selleks, et see on üks sissetuleku allikas. Ja kui sul ei ole õiget uudist, siis sa lihtsalt puhud midagi suureks ja see ei ole nagu, noh, meediat tuleks vaadata väga kriitiliselt. Ja vaadata just seda, mida sul endal vaja on kuulda. Mitte lihtsalt meelelahutuse mõttes, vaid just seda, mida sul vaja on, et kas sul on töö juures seda vaja või mingi äriplaan, kuulata õiget materjali. Seda ma tahan öelda.

K: Ehk sa lähtud sellisest meediamajanduse seisukohast, selles mõttes, et kõik on nagu mingi tulu teenimiseks?

V1: Kõik on majandus.

K: Ja et inimene üritab ka lugeda seda, mida tal vaja on.

V1: Jaa, jaa.

K: Okei.

V3: See infoallikas ka kindlasti, et inimesed saaksid mingit informatsiooni ja nüüd see oleneb kohast, et mõned lihtsalt muudavad seda päris palju, seda õiget infot.

V1: No see inimene, kes ei muuda seda infot, lastakse lahti.

V3: Nojah, oleneb, kui usaldusväärseks ta on teinud ennast.

K: Mhm, aga võib-olla sa tahad midagi lisada?

V2: Ei oskagi midagi nii öelda. Põhieesmärk võiks olla informatsiooni andmine, aga kahjuks on see läinud nagu ...

V1: Nii kaua, kui meil on kapitalism, siis seda ei tule ka.

V2: Ma arvan, et see on nagu puhas, selles mõttes on nagu ikkagi äri ja kõik tahavad olla pildis ja see reklaam ja nende avamine tuleb lihtsalt söögi alla ja söögi peale. Seda raskem on nagu tulevikus inimestel eristada, just, et lõpuks sa ei usugi midagi või teine äärmus, sa usud kõike ja siis sa oledki täiesti pea laiali otsas ja ei tea, mis on õige, mis on vale.

K: Aga on kellelgi veel midagi, mida tahaks lisada? Mis on jäänud, ma ei tea, hinge peale vahepealt või ei ole saanud nagu öelda või on kõik enam-vähem läbi räägitud selles suhtes.

IV Intervjuu

K= küsija, V1= vastaja üks, V2= vastaja kaks, V3= vastaja kolm, V4= vastaja neli

K: Mina olen Triin ja ma teen oma magistritööd ja ma olengi palunud teid selleks siia, et ma viin läbi sellise fookusgrupi intervjuu, kus on siis rühmaintervjuu ja selle eesmärk on saada just teie mõtteid, teie mälestusi, sellist juttu, mitte lihtsalt kuskile linnukesi ankeeti. Et te võite üksteisele vahele segada, rääkida kõike, mis te ise arvate, siin ei ole õigeid ja valesid vastuseid, ega midagi sellist. Täitsa oma arvamust avaldada ja sellest siis valmib mu magistritöö. Aga ma arvan, et hakkame peale, et mis meediakanaleid te igapäevaselt üldse jälgite?

V1: No internetis igasuguseid, telekat igapäevaselt. Raadiot ei kuula. See on kõik vist.

K: Aga mingeid kindlaid kanaleid või? Tuleb ette midagi, igapäevaselt.

V2: Facebook.

K: Facebook, jah.

V2: Postimees.

V1: Jamh.

V2: Jamh.

V3: Insta. (kõik naeravad)

V2: Insta. See on ka, jah.

K: See läheb ikkagi jaa sinna alla.

V2: Aga Facebookis jaa, seal sõbrad jagavad midagi.

V3: Jah, kõike ...

V2: ... mul on, välismaiseid võib ka nimetada.

K: Jaa, jaa, kõike, selles mõttes piiranguid pole.

V2: Ää, noh, Business Insider on üks, siis on Wire. Eesti koha pealt Äripäev, noh, ma ei tea, Telegrammi loen ka vahepeal. (naerab)

V4: Mul on ka põhimõtteliselt ainult Facebook ja telekat ma ei vaata.

V2: Sama.

K: Ja Facebookis siis need, mis sõbrad jagavad või need uudised või siis?

V2: Jaa.

V4: Kuskilt mujalt ette jääb.

K: Et kui mingid uuendused tulevad?

V4: Mhm.

V2: Hmm.

K: Aga kui me nüüd mõtleme selle aja peale, et kui teil koolis oli meediaõpetus, et mis tundides teile üldse õpetati meediat?

V3: Ei olnudki.

V1: Eesti keel.

V3: Aa, selles suhtes ...

V2: Mul oli ka eesti keel, eraldi meediaaine oli ka.

V4: Meil oli ka kuidagi, meil oli eesti keel kuidagi oli kuidagi kaheks jagatud, üks nädal me tegime grammatikat ja siis teine, järgmine tegime meediat ja siis jälle grammatikat ja vahepeal oli kirjandustund.

K: Mhm.

V1: Ma ei mäleta, ei tea sellest midagi. (naerab)

K: Aga muudes tundides ei puudutatud meediat?

V4: Ei.

V2: Võib-olla mingi ää ...

V1: ... ühiskond oli. Jaa, ühiskonnas pidime, mingi aeg oli, kui ühiskonnas pidime iga nädal tegema ülevaate tähtsamatest uudistest ja siuksed asjad. Hea mõte.

V2: Meil oli võib-olla nagu arvutiõpetus või noh, me ise tegime seal ka mingit blogipostitust ja siukseid asju ja see oli nagu meediaga seoses, seotud mingil määral, õppisime.

V4: Mul kah otseselt, mingites ainetes ikka puutud kokku, ühiskond ja ajaloos pidime kasutama erinevaid allikaid ja.

K: Aga mõtleme nende eesti keele tundide peale, et millised need välja nägid, mis ülesandeid te tegite?

V4: Meil oli mingi meediaõpik. Kui sa kirjutasid, siis mul tuli kohe meelde see, et meil oli nagu kursus sinna sisse segatud. Meil oli see õpik, me seda koju ei võtnud, aga tunnis kasutasime seda. Ää, jah.

K: Tegite sealtsiis mingeid ülesandeid?

V4: Jaa, tegime ülesandeid. Võtsime selle teema läbi ja siis olid mingid ülesanded. Ega ma täpselt enam ei mäleta.

K: Aga teistel?

V1: Mina õpikut ei mäleta, ma mäletan ainult töövihikuid. Olid mingid.

V4: Aa, jah, töövihikud olid kah.

V1: Jah.

V4: Aa, jah, sealts tegime kah.

V1: Neid me täitsime päris pikalt. Neid võis päris mitu olla.

V4: Jah, ühes aastas kolm tükki.

V1: Jaa, jaa, siuksed õhukesed. Aga õpikut ma ei mäleta.

V4: Oli selline, natuke paksem, väike.

K: Sellise sinise kaanega?

V4: Ja, jah.

K: Mingi kala oli seal kaanel vist?

V4: Jah, täpselt.

K: Aga teistel on seda õpikut või töövihikut ette tulnud?

V3: Me tuleme muidu samast koolist ka.

V2: Ää, õpikut ma küll ei mäleta, aga töövihikut võib olla.

V3: Jajah, vist oli küll, midagi oli.

V2: Mingi gümnis mul nagu otseselt, midagi vist oli, pehmekaaneline, no eesti keele, nime ma ei mäleta. Ee, midagi oli, jah.

K: Aga kas see täitmine oli nagu huvitav, töövihiku täitmine, või oli ta pigem nagu teised eesti keele tunnid, et teeme nüüd töövihikust harjutusi?

V1: Pigem see, kui mingi, õppida mingit õigekirja või siukest asja. Meil oli eesti keele õpetaja hästi nõme ja ma ei sallinud keegi teda ja see muutis kogu tunni siukseks ...

K: Mitte väga nauditavaks, ühesõnaga?

V1: Jah.

V4: Meile jäeti hästi palju teha nendest töövihikutest. Keegi kunagi ei teinud midagi. Vahel harva, kui kellelgi oli mingi ülesanne tehtud, siis õpetaja oli õnnelik. Koolis ainult tegime. Pidime tunnis kontrollima neid ülesandeid, niimoodi, et kohapeal jooksvalt siis ...

K: Aa.

V4: ... (ei saa aru)

K: Need olid siis lihtsad ülesanded või?

V4: Jaa, nagu lihtsad, aga lihtsalt aeganõudvad.

V1: Ma ei tea, ma mäletan, et ma kodus ei teinud ülesandeid. (naerab)

V4: Need nagu kontimurdvad ei olnud.

V1: Ei olnud jah.

V4: Aga aeganõudvad, sest osad ülesanded olid sellised, kus sa pidid hästi palju mõtlema midagi välja või tooma mingeid näiteid või midagi sellist.

V1: Ma mäletan mingit hundi lugu sealts. Keegi tappis mingi hundi ära ja siis, see on ainuke asi, mis ma sealts mäletan.

K: Okei, aga mis teie tegite veel neis tundides?

V2: Noh, gümnasiumis, meil oli nagu, näidati seina peale mingid intervjuud ja asjad ja analüüsisime neid, jaa, ja erinevad artiklid, jaa. Igast vihikuülesandeid ja siukseid asju ei mäleta, jaa.

K: Aga kuidas see analüüsimine välja nägi? Mis te näiteks vaatasite sealts?

V2: Ei noh, see ei olnud nagu väga põhjalik. Lihtsalt oligi, et nagu, ää, lugesime läbi, okei, et mis arvad, et mis on õigesti tehtud, mis on valesti tehtud. Mis võiks olla paremini ja nii edasi.

K: Üsna üldine selles mõttes, et ...?

V2: Jaa.

K: Tuleb sulle ka midagi meelde?

V3: Mul ei tule. Väga ei jälginud, see eesti keele tund oli ka selline, et väga ei toiminud, et õpetaja, keegi ei kuulnud teda ja midagi ei teinud, jah, selline. Ma ei tea, mul on raske meenutada, mis meil oli seal meediatunnis. Midagi võib-olla oli, aga täpset seisukohta ei oska võtta selle kohta pealt.

K: Okei, ühesõnaga sul on, ei ole mingeid mälestusi sellest, eriti sellest kursusest just?

V3: See oli kaks aastat tagasi ka juba. Väga, väga ei ole jah. Hästi ei tea, et mida me seal tegime, mis õppisime, või.

K: Aga kas nad nagu, noh, olid natuke teistmoodi teistest eesti keele tundidest? Et tajusite seda, et nüüd on näiteks meediatund või tegelikult läksite ikka eesti keelde ja siis selgus, et aa, täna on meedia?

V1: Ikka oli eraldi meedia, mitte eesti keele tunnid. Meil vähemalt.

V4: Minul aitas see, et me pidime meeles hoidma, et mida tunniks kaasa võtta.

K: Aga oli teistel ka näiteks uudiste analüüsimist, mitte sellest töövihikust, aga niimoodi näiteks jooksvalt? Mis on praegu nagu päevakajaline ja siis analüüsite seda, siukseid asju näiteks tegite seal?

V4: Meil õpetaja tegi küll, jaa. Tihtipeale näitas meile mingeid saateid tunnis. Tihtipeale läkski tund selle peale, et vaatasime mingeid saateid kuskilt ETVst või ETV2st.

V1: Meie tegime ka seda.

V4: See vist oligi siis selle kursuse programmi osa?

V1: Võib-olla.

K: Okei, aga see oli nagu huvitavam kui töövihiku täitmine või?

V4: Jaa, oli ikka tegelikult, sest vahel olid saated päris huvitavad.

V1: Mingi „Kahekõne“ või siuksed asjad.

V4: Jaa. „Plekktrumm“, jaa.

V1: Jaa.

K: Aga saite siis samamoodi nagu me praegu arutame siin, arutada seda saadet või? Või tuli kuidagi kirja panna midagi või? Või õpetaja rääkis?

V1: Ma mäletan, et see oli nii pikk, et me vaatasime selle ära ja siis sai tund läbi, kuidagi ei jõudnudki väga selle arutamiseni.

K: Okei.

V4: Meil oli, jah, et ikka mingitki kirjapanemist või midagi sellist.

V2: Meil oli ka pigem niimoodi, nagu, või noh, just seal meediatunnis. Eraldi meediatund, mitte siis nagu eesti keel. Siuke puhas nagu arutelu, jah.

K: Aga oli siis näiteks põnevam see meediatund kui näiteks „Meedia ja mõjutamise“ kursuse oma?

V2: Noh, õpetaja oli erinev ja suht palju tegelt, no ütleme nii, et õpetaja võib nagu huvitava aine ka igavaks teha. Ja see õpetaja oli väga huvitav isiksus ja siis see päris meediaaine oli nagu palju, palju ägedam kui see eesti keel, kus vahepeal meediatunnid olid.

K: Mhm, aga mis te arvate, mis sellise kursuse eesmärk üldse võiks olla? Ma mõtlen just seda „Meedia ja mõjutamise“ kursust eesti keele aine osana.

V2: Võib-olla, noh, mina ise näen seda nii et võib olla, ee, inimeste seas kindlasti seda ajakirjanduse maailma avada. Samas ka võib-olla seda, et natuke kriitilisemalt suhtuda kõikidesse uudistesse, mitte, et kõik, mis meedia ütleb, on tõde. Noh, see on minu arvamus.

V1: Avada silmi või, et paneks rohkem tähele.

V2: Mhm.

V4: (hää lüüakse ära, köhatab) Et arendada seda analüüsivõimet.

V2: Mhm.

V4: .. sest noh, nendele vaatamistele ja asjadele alati järgnes siiski analüüs.

K: Tahate veel midagi lisada?

V3: Jah, suht sama. Et noh, jah.

K: Aga kuidas teile tundub, et kas te olete nagu saanud kasutada ka midagi, mis te olete selle kursuse jooksul nagu õppinud või teada saanud?

(mõtlevad)

V3: Ma ei oska, võib-olla ...

V1: Ei tea.

V2: Minu puhul küll, jaa, näiteks siin eile, oli see Veet Mano teema, ma ei tea, kas on tuttav nimi või ei ole, mingi energeetiline ravija siis, ja siis ma vaatasin eile üht saadet ja siis mingid siuksed asjad või punktid on meelde jäänud sealt ajakirjanduse koodeksist või kuskilt, et näha kohe, kuidas asja on tehtud ajakirjanduse eetikakoodeksist, et on näha kohe, kuidas asja on tehtud valesti. Et ajakirjanduse koodeksis ajakirjanik ei ole ei lehes, ei teles, ei ole erapooletu. Et no olen hakanud rohkem tähele panema, ütleme nii.

K: Aga teised ka tunnevad seda, et on midagi muutunud näiteks uudiste lugemises?

(mõtlevad mitu sekundit)

V4: Ei saa aru küll, et midagi oleks drastiliselt muutunud, vist.

K: Sa ei mäleta, sul on nagu raske võrrelda.

V3: (naerab) Jah.

K: Okei, aga olete te näiteks ise ka loonud mingit meediasisu? Ma mõtlen näiteks laiemas mõttes, näiteks blogi ja Twitter ja selles mõttes.

V1: Ei.

K: Ei, aga ka mitte Facebooki kirjutanud niimoodi seinale? Ma ei tea, päevakajalisel teemal, enam-vähem. Mitte nagu oma koerast, aga ...

V1: Aa, ei. Ma ei ole.

K: Aga teised?

(Mõtlevad mitu sekundit)

V2: No kuskil Twitteris võib-olla paari sõnaga kommenteerinud mingeid artikleid, et „oh, mis see vend jälle tegi, jaa“, et „see on nagu lollus, jaa“. Aga otseselt nagu pikki tekste ei ole.

K: Mingit videot näiteks? Filmid koos isaga, teete midagi siukest. Mõnikord tehakse ja ei mõelda, et see on meediasisu tegelikult ja pannakse Youtube'i üles või tegin trikke sõpradega, a la.

V2: Aa ...

V1: Ei ole trikke teinud.

(kõik naeravad)

V2: Kukerpalle, jaa. ... Ää, mingid videod, võib-olla, jaa. Et ma mõtlen, et siin hiljuti tegin just oma, või noh, ma olin osa oma eriala tutvustavast videost ja seal ka intervjueriti. Jaa, ja see läheb (?) selle alla, et Facebookis jagatakse ja niimoodi. Ei tea, siis nagu olen teinud.

K: Mhm. Ja sa?

V3: Vist mitte, mul ei tule ette küll. Mis nagu meedias kajastatud.

K: Mhm, okei.

V4: Aa, mul tuli meelde, ma tegin ükskord, või noh, mu klass tegi 10. klassis, paroodiavideo ja see läks üles Youtube'i ja lõpetas Elu24s.

(naerdakse)

K: No just seda ma mõtlengi, et ...

V4: ... sealt tõesti ...

K: Aga 10. klassis veel ei olnud seda kursust olnud? Et see on tavaliselt pigem 11. klassis olnud.

V4: Me tegime seda muidu filmimise tunnis.

K: Ma just mõtlen seda, et noh, et kas te nagu pärast seda kursust kuidagi mõtlesite, et kui te nüüd peaksite tegema meediasisu, et kuidas ma seda teen või mida ma teistmoodi kirjutun. Et mis seal sellest poolest üldse räägiti, et mida üldse sobib Facebooki kirjutada.

V4: Kindlasti sellest räägiti, aga ma ei oskaks seda küll selle kursusega praegu kuidagi siduda.

K: Pigem niisama saate teada, igalt poolt mujalt?

V1: Jah.

K: ... mitte nagu sealt kursuselt.

V2: Sama.

HARJUTUSED:

K: Nii, aga nüüd ma annaks teile. Või tähendab, te võite võtta paberid ja pliiatsid, aga otseselt midagi nagu kirjutama ei pea, et ... (siit järgneb küsimus nutitelefone teemal) ... Teeksime mõned sellised ülesanded. Ma annan teile ette lood ja palun, et te vaataksite neid selles mõttes, et mida te just oma telefonis näete selle loo puhul. Ja siis on mõned kriteeriumid, need ma loen teile ette. Solaris3 on Wi-Fi parool.

(otsivad, jagatakse artikkel, selgitatakse saatmist)

K: Siis te võite lihtsalt rääkima hakata, mis teil nagu silma jääb sealt, selle loo puhul. Ta ei ole väga pikk.

(mõtlevad mitu sekundit, keegi rääkima ei hakka)

K: Need kõik on nagu enda arvamus, täiesti võite avaldada. Et ei ole nii, et „peaks ütleva nii, aga tundub naa“.

(mõtlevad mitukümmend sekundit, keegi rääkima ei hakka)

K: Praegu te võite lihtsalt vaadata, et mis teil silma jääb, aga põhimõtteliselt küsimused ongi, et mis žanris see lugu võiks nagu olla, tuleb siis ette, et on ta siis uudis või on rohkem reportaaž või hoopis ... Siis vaadake, kes on loo autor ja kas üldse on vahet, et kes selle loo on kirjutanud teie meelest. Ja siis fakte ja arvamusi. Ma ei mõtle, et te nüüd terve loo peate läbi lugema, aga lihtsalt, et kuidas tundub, et kas loos domineerivad pigem

faktid või pigem arvamused. Ja põhimõtteliselt ongi, et mis te veel seal näete. Mis jääb silma näiteks, kui te klikkasite lugu lahti.

V2: Nagu meedia aspektist siis niimoodi?

K: Jah.

V2: ... analüüsin seda.

K: Jah, et mitte niivõrd seda sisu. Sisu te võite läbi lugeda, see on suhteliselt lühike.

V2: Sisu poolt nagu ...

K: Jah, mitte niivõrd, et mis ta arvab, sisu mõttes, vaid kui te võtate loo lahti, siis kas tuleb midagi sellist, mis jääb silma.

V2: Ahah.

(mitukümmend sekundit pausi)

K: Mis siis paistab, kui vaadata?

(mõtlevad taas mõned sekundid)

K: Mis žanris see lugu võiks näiteks olla, mis te arvate?

V1: Arvamus.

K: Kas teised on ka nõus?

V4: Jaa.

(mõned sekundid vaikust)

K: Mille järgi te vaatasite, et see tundub nagu arvamus?

(Mõtlevad mitu sekundit)

V1: Noh, sest ta ei ole nagu väga faktiliselt asju välja toonud, jaa. Siuke tunne, et see peaks olema arvamus.

(mõtlevad mitu sekundit)

K: Tundub ka selline ...

V4: Ta on natukene, veits, veidi emotsionaalne ka. Et ta ei ole päris selline, et sellepärast ka, mina arvan ka, et see on arvamus.

K: Poisid, kuidas teile tundub?

(mõtlevad mitu sekundit)

V2: Hmm, nõustun siin eelnevate jutuga, aga lisada midagi ei oska praegu.

K: Aga kas näiteks see pealkirjas esimene sõna ütleb teile midagi? See mõiste, selles mõttes, et on see näiteks tuttav sõna?

V2: Jaa.

(mõtlevad mitu sekundit)

K: Aga aimate mida see võiks tähendada näiteks?

V2: Noh, repliik ...

K: Jah.

V2: Jah – ütlus, lause.

K: Jah, noh, see on tegelikult nagu arvamusloo siuke žanr, et sellepärast ta ongi nii lühike.

V2: Aa, okei.

K: Selles mõttes, et ta tegelikult ajakirjanduses, et ta selles mõttes annab nagu väikse viite arvamusloole, et ma selles mõttes. Kui te loeksite seda, kas te üldse paneksite tähele, et see „repliik“ siin ees on kirjas?

V2: Ei, praegu ma küll ei pannud. Ma lihtsalt kohe läksin sisu kallale.

K: Mhm, okei. Aga kuidas teile see autor tundub?

V4: Siuke muhe. Kas see autor on seesama, kes siin pildi peal on?

K: Jah, on küll.

V4: Et noh ...

V1: Ei ole kuulnud sellist varem.

V2: Ei ole jah.

K: Kas ta tundub teil pigem tavainimene või mingi ajakirjanik?

(mõtlevad mitu sekundit)

V4: Ma arvan, et ta on ajakirjanik, sest ta on liiga ...

K: Mhm. Kuidas teistele tundub?

(mõtlevad mitu sekundit)

V4: Siuksel naljakal kellaajal üles pandud. Kell üks öösel.

V2: Jaa.

V4: Huvitav.

K: Ma võin saladuse avaldada, et tegelikult saab neid kellaagegu niimoodi ette tõsta, et sa ei pea ise üldse kohapeal olema, et see lugu selleks ajaks avalduks.

V4: Aga miks nad just kindlatel kellaegadel tahavad, et avalduks?

K: Esiteks kõiki ei taheta korraga panna ja õhtuti on nagu see uudisvoog natuke rahulikum, sest enamik ajakirjanikke läheb ikkagi koju ära. Jäävad mõned üksikud, n-ö valvesse. Sellepärast tundub natuke selline ... Aga kui neid fakte ja arvamusi vaadata, kummad siin nagu domineerivad teie meelest?

(mõtlevad mitu sekundit)

V3: Pigem arvamus.

V2: Pigem arvamus, jaa.

K: Aga näete üldse mõnda fakti siin niimoodi?

V1: Aa see, et Eesti kuulub see indeksi järgi ...

V2: Jaa.

V1: Muud nagu ei ole, jah.

K: Aga kui arvamuloos ongi niimoodi nagu fakt välja toodud, kas te kohe nagu usute seda või siis mõnikord tekib ikka kahtlus ka, et kas see ikka on tõene, mis seal kirjas on.

V2: No kui midagi hästi äärmuslikku, absurdset kirjutatud on, siis ma kohe ei taha nagu uskuda, et ...

K: Nii ...

V1: Ma ei tea, mis see Gini indeks on üldse.

K: Mhm, okei, aga jäi veel midagi silma või võtame järgmise? Kui jääb, siis võib öelda.

(jagatakse uut lugu)

(mõtlevad mitukümmend sekundit)

K: Noh, mis te märkate või mis silma jääb?

V2: (naerab) Esimene lause: „Nohu kaob ravides seitsme päevaga, niisama nina luristades aga nädalaga“. Vau! (naerab)

K: Aga mis žanris lugu see tundub teile?

(mõtlevad mitukümmend sekundit)

K: Või on nagu raske välja tuua, mis see võiks olla?

V1: Mina ei oska küll.

(mõtlevad mitu sekundit)

V2: Pigem nagu, noh, ma arvan, et neid viise, kuidas nohust lahti saada, on rohkem kui neli, nii et ta on pigem siuke arvamus, et üks inimene ütleb, et tema arvates on need.

K: No see on üks võimalus, jah. Kui te vaatate nüüd näiteks seda rubriiki, et seal on midagi vist näha või kes selle kirjutanud on või näiteks märksõnu.

(mõtlevad mitukümmend sekundit)

V4: Ma vaatan, et kes üldse see autor on.

V2: All, ei?

V4: Ei.

(naeravad)

V4: Kes, mitte kus.

(naeravad)

V4: Et ee, et, kas nagu ... kust ta võtab neid nagu nõuandeid? Kas ta on mingi arst või? Või kes ta on? Kas ta on lihtsalt pädev, piisavalt pädev?

V1: Siin on pandud märksõnana Apotheka.

V2: Jaa.

V1: See on see, et kui sa seda vaatad, siis see on nagu suurem kindlus, et see on nagu õige jutt, mis siin räägitakse.

V2: Samas ...

V4: See võib jumala lambist ka seal olla ...

V1: ... et lihtsalt paned märksõna.

V2: Samas nagu need Buzzfeedi postitused, et seitse põhjust, miks sa teed valesti või seitse asja, mida teha, või 12 asja, mida teha suhtes teisiti või kolm asja, mida autoroolis ei tohi, siukest stiili nagu postitus, et ta võiks põhimõtteliselt nagu ka tõlgitud kuskilt ümber. Et minu mõte praegu.

V3: Tundub nagu mingi interneti kommentaariumi poole. Et kuskile keegi, kuskile foorumisse midagi postitab, et kuidas nohust kiiresti lahti saada ja siis tulevad mingid neli müüti, et need peaks toimima. Et noh ...

V1: Mina arvan, et see on üldse nii spetsiifiline tekst, et seda tavainimene ei mõtlegi üldse. Ta nägi üsna pinnale ... , ta on siuke ...

K: Et ikka tundub, et see on mingi pädeva inimese kirjutatud? Või noh, erialainimese kirjutatud?

V1: Mhm.

K: Okei, aga ma näitan teile korra, kuidas see arvutis välja näeb. Võib-olla annab natuke vihje. Arvutis on kirjas ka, et kes see inimene on, see autor. Niimoodi on kirjas siin.

V2: Aa, siis on jaa.

K: Telefonis ei näita seda, see on nagu huvitav, et telefon ei too midagi välja. Kas see juba hakkab midagi ...

V2: Ee, jah.

K: ... selgitama.

V1: Proviisorid ikka peavad kõike teadma, nii et.

K: Mhm, aga kui te seda lugu vaatasite, et seal on seal üleval siuke huvitav sõna nagu ... , kas jäi midagi silma?

Kõige üleval on siuke, sinises kirjas.

V1: Sisuturundus.

K: Mis see võiks üldse olla?

V2: Hüpertoonilised soolalahused.

(mõtlevad mitu sekundit)

K: Mis see võiks olla, mis te arvate? ... Tundub siuke sõna, et on nagu arusaadav? Sisuturundus. .. Kui see on mingi loo juures, paneb mõtlema, et mis asi see on või ei pane tähele?

V3: Ninasprei.

V2: Ma mõtlen ka, jaa, et midagi ta on. ... Aa, kui sa vajutad selle peale, siis ta teeb lingi lahti või?

(poisid naeravad)

V2: Aa.

V1: Keegi reklaamib midagi.

K: Jaa, sa oled õigel teel, selles mõttes, et ... Kui te veel nendele linkidele vajutate, mis seal on, vaadake, kus te siis jõuate.

V1: See viibki kohe Apotheke sellele.

V2: Tilgad. ... Mhm.

K: Aga alguses ei tundunud nagu reklaam või tundus? Oskasite kahtlustada, et see võib olla reklaam üldse?

V2: Algul ei mõelnud.

K: Aga nüüd teada saite?

V4: Kaval reklaam.

K: Jah. ... Mhm, aga kas see nüüd tekitab mingi tunde ka, kui nüüd saite teada, et mõtlesite, et see on mingisugune lugu ja nüüd selgub, et see on hoopis reklaam või siis on ikkagi sama enam-vähem?

V2: Ei no see ikka, hea lähenemine tegelikult, inimene, inimesel nohu, ta guugeldab, võtab sealt esimese artikli, onju, tahab nohust lahti saada ja siis „aa, siit saab kohe osta“, kohe ostab, eksole.

V1: Ei, sellist petetud tunnet küll ei teki, sest kõike ikka antakse ja põhimõtteliselt kõike müüakse. Jah, ei ole üllatav.

K: Kõik on nõus sellega selles mõttes või? Vastu vaielda ei taha? Või kui tahab, siis võib vaielda vabalt.

(mõtlevad mitu sekundit)

K: Aga näete siin mõnda fakti või arvamust ka? ... Mis niimoodi silma kohe torkab? ... Või noh, sina tõid välja, et see ongi nagu üks arvamus, ühe inimese kirjutatud, välja toodud arvamus sel teemal.

(mõtlevad mitukümmend sekundit)

V1: Mina arvan, et see ei ole arvamus, ikka, et siin on kõik ikka konkreetsed faktid.

K: Sa usaldaks selles mõttes, et kui sa loeks seda?

V1: Jah.

K: Et see on nagu proviisori kirjutatud, jah.

V1: Mhm.

K: See on sama nagu ...?

V1: Mhm.

V2: Mhm.

K: A teistele tundub?

V2: Noh, peale seda, kui ma nägin, et aa, nagu Apotheke proviisor, siis pigem nagu usaldaks. Algul olin siuke üsna ükskõikne.

K: Teised on nõus või?

K: Tundub, et kõik on nõus. Ma ütlen ise, sest muidu ma pärast ei näe, et kõik inimesed pead noogutasid, kui ma kirjutan ümber seda. (naerdakse) Okei, aga ma arvan, et siin vist ei jäänud rohkem selle loo puhul midagi silma, onju?

V1: Ei jäänud.

K: Nii, aga siis võtame järgmise.

(mõtlevad mitu sekundit)

K: Mis meeleolusid see lugu tekitab?

V1: Ma ei tea.

(mõtlevad mitu sekundit)

K: Jääb miskit silma? Või mis te esimesena üldse nägite selle loo puhul, kui te lahti tegite?

V1: Kui on must, näita ust.

V2: Jaa.

V4: Minu esimene mõte oli, et „not again“ .

K: See tõmbas silma nagu?

V1: Mhm.

K: Kuidas sulle tundub, et kes selle loo autor võiks olla?

V1: Naine, kes seal istub.
(mõtlevad mitu sekundit)

K: Mis teised arvavad?
(mõtlevad mitu sekundit)

K: Selles mõttes, et õigeid-valesid vastuseid ei ole, et võite nagu pakkuda vabalt. ... Kas see on nagu Õhtulehe enda lugu või ...

V2: Siin on mingi MeluTV.

K: Mhm.
(naerdakse)
(mõtlevad mitu sekundit)

V4: Noh, nad on vist teinud niimoodi, et nad võtnud selle „Radari“ video ja siis selle ümber kirjutanud oma seisukohast vist. Päris huvitav, ma ei oleks seda näinud, „Radari“ videot.

K: Kas tõmbas tähelepanu, et see on „Radari“ video, kui te alguses vaatasite? Või lugesite lihtsalt nagu lugu ja siis pärast.

V3: Ikka tõmbas tähelepanu.

V2: Minul, ma nägin nagu, panin seda tähele.

K: Okei. Mhm.

V4: Mul tuli ikka kohe ära see, et Margus Tsahkna ütles midagi ja esimene pool, et video on, jäi märkamatuks.
(V2 naerab)

K: Okei, aga kuidas tundub, mis žanris või mis lugu see võiks olla?
(mõtlevad paarkümmend sekundit)

K: On ta näiteks uudislugu või on ta arvamus, või kuidas teie seda näeksite?

V1: No ta, Tsahknal on oma arvamus siin, aga (naerab).

K: Aga on siin kellegi teise arvamus veel või on ainult tema arvamus?

V1: Siin on lihtsalt, tema jutt on ümber kirjutatud.

V2: Mhm.

V1: Kellegi teise juttu pole selle kõrval.

V2: Jaa.

K: Okei, teised on enam-vähem nõus?

V2: No ...

K: Aga tuleb, näete mõnda fakti ka seal tekstis niimoodi? Ma saan aru, et see tundub teile suhteliselt arvamus, aga kas siin on mõni fakt, millele ta tugineb?
(mõtlevad mitu sekundit)

V2: No kui ta väidab siin, et, ää, ... aa, ei. Ma midagi vaatasin valesti.
(mõtlevad mitu sekundit)

V1: No kõik see, et kui ta ütleb, on ta enda jutt, et EKRE on võtnud monotoonse positsiooni, jaa. See on enda jutt, tõsi.

K: Nii et see on nagu faktina ikkagi? Sa võtaksid seda kui fakti?

V1: Selles, jah.

V4: Põhimõtteliselt seda saab kontrollida, kui vaadata Vikipeediast järgi, milliseid seisukohti on EKRE võtnud. Siis sel oleks tagataust olemas.

V1: See ka, et võib-olla, et, no siin ütleb, et miks on erakonna reiting rekordmadalas seisus. Et see ...

K: See, et on madalas?

V1: Jah.
(mõtlevad mitu sekundit)

K: On kellelgi veel midagi lisada?

V2: Ei.

K: Okei, aga siis võtame järgmise.
(mõtlevad mitukümmend sekundit)

K: Te ei pea seda lõpuni lugema, et ta on päris pikk. Lihtsalt, kui te vaatate, et mis silma jääb?
(mõtlevad mitu sekundit)

V1: See pilt.
V: Okei, pilt jäi esimese asjana silma. Mis pilt see võiks olla?
V1: Karikatuur?
K: Jaa.
V4: Aa, jaa, seal ühiskonnaõpetuses ja ajaloos ka, pidi hästi palju just selliseid karikatuure analüüsima. Nüüd siis, see ei tulnud mul varem meelde.
K: Okei, väga hea. ... Aga karikatuur selles mõttes mõistena on nagu tuttav? Et sellest on nagu räägitud enne.
V2: Jaa.
K: Aga näiteks sellest repliigist ei olnud otseselt juttu näiteks olnud?
V2: Ma arvan, et oli ikka nagu, aga ...
K: Lihtsalt ei kinnistunud kuhugi?
V2: Jaa ...
K: Aga karikatuur on siuke mõiste, et saate kohe aru, mida mõeldakse selle all?
V2: Jaa.
K: Kui te seda pilti vaatate, mis seda pilti nagu iseloomustab? Ma ei tea, kui hästi sealt muidugi näha on, aga. (mõtlevad mitu sekundit)
V1: Et nagu pilkab või. Vahepeal, et ...
K: Mhm, kuidas teile tundub, et kas ta on nagu seotud selle muu jutuga siin kuidagi?
V1: Autodest nad siin räägivad jah.
K: Mhm, okei. Aga kuidas tundub, et mis žanris lugu see võiks üldse olla? (mõtlevad mitukümmend sekundit)
K: On ta nüüd pigem uudis või arvamus või hoopis mingi siukene katse või test või? (mõtlevad mitu sekundit)
V1: Arvamus. Ma vaatan selles suhtes kõige viimast osa ja sellest äkki. (loeb ette mingi osa vaikselt häälel, ei saa aru)
V2: Aa.
V1: Äkki on arvamus.
K: Jah, see pani su mõtlema, et ehk on arvamus.
V2: Jah.
K: Kuidas teistele tundub?
V4: No nagu selline klassikaline uudis küll ei ole. (mõtlevad mitu sekundit)
K: Kui te vaatate näiteks nüüd seda esimese lõigu viimast sõna, kas see ütleb midagi. (mõtlevad mitu sekundit)
V1: Juhtkiri või?
K: Kas see on kuidagi tuttav sõna või ei ole?
V2: Jaa.
K: Aga mis see võiks tähendada? ... Tuleb kellelegi meelde midagi näiteks. (mõtlevad mitu sekundit)
K: See ei ole nagu tuttav selles mõttes, et olete kuulnud, aga ei tea täpselt, mida tähendab?
V1: Jah.
V4: Seal meediatunnis sai ka selliseid asju läbi töötatud ja analüüsitud. Vaatasime kõik tekstliigid läbi.
K: Teil olidki siis sarnased ülesanded nagu me praegu teeme siin?
V4: Jah. Põhimõtteliselt jah.
K: Aga ka telefonis või tegite paberi peal?
V4: Enamasti õpetaja andis meile ise selle teksti välja prinditud kujul või siis oli seal paljundatud kujul.
K: Aa, okei.
V2: Me tegime samamoodi, niimoodi.
K: Aga see juhtkiri ei ütle midagi eriti praegu?
V2: Nojah, mingi ...
V4: Annab juhiseid, soovitusi mingi situatsiooni puhul.
V2: Võib-olla noh, siuke, põhilause nagu, mille ümber see asi keerleb seal, et. Ehk siis annab võib-olla ühe lause ja hästi lühidalt selle sisu ära.
K: Kes selle autor tundub selles mõttes? Selle loo autor.
V1: Siin ei olegi kirjas all.
K: Mhm, aga kui te tekstist loete, kas siis selgub? On mingeid vihjeid, kes võiks autor olla? (mõtlevad mitukümmend sekundit)
K: Noh, kas on mingeid viiteid?

V1: Seda oleks nagu terve toimetuse teinud. Seal lõpus on ka, et toimetuse loodab ja siin eespool ka, et Äripäev kiidab.

K: Okei. Kas teistele tundub samamoodi?

V2: Mhm. Jaa.

K: Jah, sest tegelikult juhtkiri ongi ühe toimetuse selline arvamus mingisuguse päevaprobleemi kohta näiteks.

V2: Aa.

K: Kui te teete näiteks lehe lahti, siis kohe on seal kirjas „juhtkiri“ ja seal on nii, et üks inimene kirjutab toimetuse nimel. Te olite päris lähedal, selles mõttes. Aga jääb sul mõni fakt ka silma, kui te vaatate niimoodi üles-alla. See on nii pikk, et seda ei jõua nagu niimoodi ...

(mõtlevad mitukümmend sekundit)

V1: Ei näe.

K: Ei näe. Mhm. ... Pigem ikka siuke täitsa arvamus, et ei paista ühtegi sellist konkreetset fakti?

V1: Ei.

K: Okei. Midagi muud ka silma ei jäänud siin?

(mõtlevad mitukümmend sekundit)

K: Aga kui te nüüd vaatate väljaannet ka, et kas näiteks mõni artikkel tekitab rohkem usaldusväärust ka kui teine? Näiteks väljaande põhjal, näiteks ERR, tekib nagu mingi, et usaldad nagu rohkem kohe kui teist?

V2: Jaa.

V1: Ikka rohkem kui mingit Õhtulehte või Elu24.

V2: Jah. (naerab)

K: Okei.

(jagatakse uus lugu)

K: Aga mis asi see tundub, peale vaadates, nagu žanri mõttes?

V1: Siin on kirjas, et see on reportaaž.

K: Mhm. Väga tubli.

(naerdakse)

V1: Lugada ma oskan, jah.

(naerdakse)

K: Aga reportaaž ütleb midagi? Mis see võiks olla, annab viited kuidagi.

V1: Nojah, see on nagu, ülekanne või, noh, kõik spordiülekanded on ka ju reportaažid.

K: Tavaliselt öeldakse, jah, spordireportaaž. Et nagu antakse edasi seda asja.

V1: Jah.

K: Teistele tundub ka reportaaž?

V2: Jah. (naerab)

V1: Kirjas on küll.

V2: Ju ta siis on.

K: Aga kes autor on?

V1: See, kes selle, ... aa, toimetaja.

K: Mhm, aga kas on vahet, kes autor on, näiteks selle loo põhjal? Või ei ole mingit vahet? Kui te vaatate näiteks sisu ka, et e-etteütlus. Kas siis on vahet, kes selle e-etteütelse nagu läbi teinud on ja oma muljed kirja pannud? Või on tegelikult üsna ükskõik?

V1: Võib-olla kui oleks mingi tuntum inimene või siuke asi, siis oleks natuke huvitavam.

K: Näiteks Taavi Rõivas oleks seal?

V1: Jaa.

V2: Jaa, see kutsuks nagu lugema, noh.

V4: Jah. Seda ma just mõtlen, et kui ise ka nagu teaks rohkem ja nii mingitest ajakirjanikest midagi, siis oleks ka, et, näe, et tunned ära mingi käekiri, et juba kohe tekib eelarvamus kohe, kas ma tahan lugeda seda või ei taha. Siis ma tean, kas sealt tuleb midagi head või ei.

K: Et nagu, kui oleks Anu Saagim, siis sa loeks ka?

V1: Jaa (naerab)

V4: Hmm. *Debatable*.

K: Ma ei tea, kui palju ajakirjanikke üldse teatakse, aga tundub ajakirjanikke teatakse.

V1: Selles see värk on, et inimesed ei tea eriti ajakirjanikest midagi.

K: Aga oleks näiteks Marko Reikop, teleajakirjanikke ikka teatakse, sest neid on näha.

V2: Jaa.

K: Siis kutsuks lugema või ei kutsuks?

V1: Mulle isiklikult ta ei meeldiks, mind väga ei huvitaks.

V2: Eks see on teemast ka.

V4: Nojah, seda küll.

K: Aga siin faktide ja arvamuste mõttes on midagi välja tuua?

(mõtlevad mitukümmend sekundit)

K: Kumba on nagu rohkem, fakte või arvamusi? Või tundub, et ühte pole üldse või?

V2: Pigem arvamust, ma arvan.

K: Mhm.

V4: Ka selline emotsionaalne.

(mõtlevad mitu sekundit)

K: Aga midagi muud enam silma ei jää vist, selle loo puhul?

V4: No teda on hea lugeda, sest on hästi palju selliseid omadussõnu, jaa, mis teeb nagu selle teksti huvitavaks, mitte selliseks kuivaks.

K: Mahlakam on siis, jah.

V4: Jah.

K: Selle kohta ei ole enam vist midagi lisada või?

V1: Ei.

V2: Jah.

K: Põhimõtteliselt ma annakasin umbes samasuguse ülesande, aga ma jätaksin teile umbes viis minutit aega, ise teate, kuidas kasutate, et te võite seda lugu uurida ja puurida kõigi nende asjadega, mis me oleme siin rääkinud. Et noh, et me pärast arutame. Praegu sai niimoodi hästi kiiresti, et ei saanud süveneda eriti, aga nüüd te võite nagu rohkem süveneda. Siit te võitegi neid märksõnu paberile kirja panna, et kui tuleb, et läheb meelest ära muidu)

V2: Mhm.

(jagatakse lugu)

(loo vaatamise ajal, kohe alguses, kui lugu kätte jagati:

V2: Telegramm.)

K: Noh, meil on aeg täis nüüd. Mis silma jäi niimoodi vaadates?

V4: Väga faktipõhine.

V3: Jah.

V1: Hästi palju allikaid oli siin, vaata.

V4: Hästi põhjalik, tavaliselt ei märka, et artiklites oleks allikaid välja toodud. Aga siin oli ja siin on palju. Siis see, et on tehtud koostööd.

V1: Mhm.

(mõtlevad mitu sekundit)

K: Kas te vajutasite ka mõnele nendest linkidest, näiteks see koostöö tegemine.

(mõtlevad mitu sekundit)

K: Ei, aga proovige, kui te vajutate sinna.

V2: Tuleb leht lahti. ... Sama artikkel, jah, ei.

V4: Peaaegu sama vist.

V2: Aa, ei.

K: Nii, aga kui te nüüd allikatest vaatate seda sama, millega koostööd tehtud on. Seal on see allikate all ka välja toodud. Vajutage korra sinna lingile ka.

(mõtlevad mitu sekundit)

V4: Whaaaat?

K: Mhm. Te ütlesite, et on palju allikaid, onju, aga kui te nüüd vaatate neid allikaid natuke nagu täpsemalt. Et noh, arvult on neid päris palju, aga kuidas need allikad teile tunduvad. (mõtlevad mitu sekundit)

V1: No see *British Medical Journal* tundub nime järgi vähemalt usaldusväärne. Aga see *Holiday Spot*, ma ei, ei tea täpselt. (naerab) ... No mingi Delfi ja siuksed nimed.

K: Aga ...

V4: See *Botanical*, seal on ka, et ma mõtlesin, et äkki see on allikas, aga ei, see on ka reklaam.

K: Okei. Aga kui te vaatate teksti ja neid allikaid, siis kas seal allikates on kõik kirjas, mida tegelikult tekstis kasutatud on või jääb mõni nagu ...

(mõtlevad mitu sekundit)

V4: On ikka need, allikad räägivad ka ikka sellest puuvõõrikust.

K: On teksti sees mõni värviline sõna näiteks?

(mõtlevad mitu sekundit)

V2: Rudolf Steiner.

K: Kui sinna vajutada, kui sinna saab vajutada, selles mõttes, kus see viib?

V2: Steiner house.
(mõtlevad mitu sekundit)
V4: Vikipeedia.
K: Kuidas Vikipeedia allikana tundub?
V4: Ei ole just ...
V2: (naerab) Ei ole ...
V4: ... just kõige parem variant.
K: Aga miks te nii arvate?
V3: Kõik võivad sinna kirjutada.
V4: Keegi kunagi ütles, et, kas see mingi õppejõud, või kes see oli, et Vikipeediat ei ole hea kasutada allikana, aga Vikipeediast saab (rõhk) häid allikaid. Tavaliselt need artiklite lõpus on välja toodud siis.
K: Aga kas selle puhul oli?
V4: Kohe vaatan.
V1: Kust te Vikipeediasse saite üldse?
V2: Ma arvan, et see, jaa. (näitab V1-le, kust Vikipeedia tuli)
K: Aga see tekitab nagu usaldusväärsust, kui sul ei ole neid allikaid seal all nagu?
V2: Said, jah?
V1: Jah. (Räägivad Vikipeediani jõudmisest) Vajutasin sinna nime peale.
(mõtlevad mitu sekundit)
V1: Mis sa küsisid?
K: Just see, et kui sa Vikipeediasse lähed, et kas sa usaldad seda teksti, mis seal kirjas on?
V1: Enam-vähem küll, jah.
V2: Enam-vähem usaldusväärse ...
V3: Telegramm minu meelest, et kui just jälle ei ole midagi väga absurdset kirjutatud. Ää, kui tundub siuke nagu tark jutt, siis nagu enam-vähem ma olen usaldanud näiteks.
K: Nii, mhm.
(mõtlevad mitu sekundit)
V4: Kohe, kui seal on mingi asja järel toodud allikas ka ja viitsid seda allikat ka kontrollida, siis võib, jah, usaldada, kah. ... Ma tavaliselt ei mõtle väga selle peale, et kas seda usaldada või ei ...
V2: Jaa.
V4: ... tahad kiirelt infot saada ja lihtsalt kui leiad kuskilt mingi vale asja, siis lükkad edasi.
K: Et see usaldamine, et kui tundub valeinfo, siis hakkad kontrollima, aga kui ei ole nagu põhjust, siis ei kontrolli tegelikult, kas on õige info?
V2: Jaa, jaa.
K: On selline. Nojah, mnjaa. Aga midagi muud siit ei jäänud silma niimoodi?
(mõtlevad mitu sekundit)
V4: Mulle meeldib, et seal lõpus on see NB! pandud, et nad toovad selle teema teise poole ka sisse, et mitte ainult see, kui tore see puuvõõrik on ja kui kasulik, vaid seal on ka see, et ta on tegelikult mürgine ka.
(mõtlevad mitu sekundit)
K: See on pigem pluss?
V4: Jah.
K: Kuidas üldmulje tundub selle loo põhjal? Kas usaldaksite seda pigem või ei usaldaks?
V3: See on informatiivne, aga puuvõõrikut sööma või jooma ei hakkaks. Aga see võib viia mõnda valele teele, et „oh, äge taim“, et raviva toimega, jaa. Ja sööbki marju, teeb endale teed neist lehtedest. Samas nagu need ravimtoimed, mis siin on pandud, punktadena välja toodud, ma ei saa küll nagu aru, et kust need nagu võetud on.
K: Jaa, see on tegelikult huvitav küsimus, et kust nagu info pärit on, sest seal on palju infot ja on allikad all, aga ei ole nagu täpselt kirjas, et kust mida võetud on. Hästi raske on kontrollida, keegi ei hakka neid kõiki allikaid läbi hekseldama ja otsima.
V1: Jamh.
K: .. kas see info siin vastab tõele, see on ka natuke selline ... Vist ei ole rohkem midagi sellega?
V1: Ei.

K: Et viimase ülesandena ma näitaks teile ühte videot.
(selgitav jutt)
K: Võite alguses niisama vaadata.
(selgitav jutt, internetiühendusega oli probleem)
K: Nii, kas see juba tekitab mingeid mõtteid, kui nii seda vaadata siin niimoodi. (näevad lugu enne video käivitamist)

V4: Ei kutsu vaatama.

K: Mhm. Nii, aga vaadake nüüd põhimõtteliselt kõike, et kuidas see video nagu üles ehitatud on, võite nagu sisu mõttes seda vaadata, et näiteks kes seal nagu rääkida saavad, selles loos. Et millele see lugu nagu keskendub ja kes nagu räägivad sel teemal üldse. Ja üldse, mis teil silma jääb selle puhul.

(Limpa reklaam tuleb enne)

(Vaatamise ajal ei öeldud midagi)

K: Noh. Kuidas tundub?

(mõtlevad mitu sekundit)

V4: Siuke ...

K: Mis mulje selle loo põhjal jäi?

(mõtlevad mitu sekundit)

V1: Et võib-olla on hea, et see ära keelatakse.

K: Kes siin loos rääkisid, jäi teile silma niimoodi?

V1: Linna ...

V2: Linnapea, jah.

V3: Mingi juhataja, töödejuhataja.

M: Mhm, okei. Aga keda see probleem, et kes seal käivad. Kas seal keegi oleks võinud rääkida veel?

V1: No inimesed, inimesed ise oleks võinud rääkida.

V4: Tegelt oleks huvitav, jah, vaadata, kuidas näiteks lambised linnaelanikud tänava peal ...

V3: Päästeamet oleks võinud ka.

V2: Jaa.

(mõtlevad mitu sekundit)

V4: Muidu see on nagu niimoodi, ma hakkasin mõtlema, et kui ma seda vaatasin, et põhimõtteliselt ongi enamike inimestega nii, et vaatavad uudiseid ja nad lihtsalt, nagu tuimalt vaatavad ja siis tuleb nagu see vaikiv nõustumine või midagi sellist, et enamikel inimestel ei formeeru oma arvamust või midagi sellist, kui ta miskit kuskilt kuuleb või loeb või näeb. Aga kui seal oleks mõni tavaline inimene ka intervjueeritud, siis vaatajal oleks hakanud ka selline *relate*'imise (samastumise - Triin) koht. Siis äkki oleks tal ka mingi arvamus tekkinud. Sest kui ma seda vaatasin, siis lihtsalt mõtlesin, et „okei, okei, okei“. Aga kui ta nagu ei kõneta otseselt, siis lihtsalt oledki nagu „okei, okei“.

K: Aga näiteks mõni tudeng? Kas see oleks olnud asjakohane, küsida seal mõne tudengi arvamust?

V2: Hmm.

V3: Kindlasti on. Ma kujutan ette, et tudengitele see koht väga meeldib. Ei noh, ma ei pooldaks, et see kinni pannakse, aga samas, kui tahaks kuskil viisakalt juua, seltskonnaga piknikku teha või niisama tsilliks, siis see oleks hea koht, kus olla. Aga noh ...

K: Aga kuidas selle loo põhjal nagu mulje jäi, kas seal on nagu siuke tudengite tsillimise koht või on nagu midagi tõsisemat?

V3: No tüüpiline ...

V1: No pigem siuke laaberdamine.

V2: Jaa.

V1: Ja siuke ...

K: Võin teile n-õ saladuskatte all öelda, et Tartu inimesed ütlevad, et seal on tegelikult üsna vaikne ja midagi ei toimu.

V1: Ahah.

K: Et kui te vaatasite neid kaadreid, et näiteks politseiauto, et kust see võetud oli?

V1: Arhiivist.

K: Kas te panite tähele, et arhiivist. Arhiiv, et kust on nagu, kust need kaadrid on välja otsitud.

V2: Jah. (naerab)

K: Et see, see mulje, mis sealt luuakse on nagu täpselt selline, et Tallinna inimesed vaatavad, et issand, mis seal Tartus toimub ja Tartu inimesed lihtsalt, et misasja meile nüüd näidatakse. Aga kas te seda hotelli kohta panite tähele, kui hakati rääkima sellest hotellist, mis sinna kõrvale ehitatakse? ... Ma võin seda korra uuesti näidata. ... Kuulake, kuidas seda sisse juhatatakse. Kuidas seda sisse juhatati?

V4: Läänud liikvele arvamused.

V2: Jaa.

K: Kelle arvamus või kust see tuli nagu?

V4: Kuidas seda üldse tõestada saab, et arvamus läks liikvele.

V2: Lihtsalt keegi üks käis välja selle mõtte ja siis ...

K: Nagu alguses ei kuule ...

V3: ... pärastpoole ju juhataja ju kinnitas, et see ei vasta tõele.

K: Aga alguses ei pane tähele selliseid asju?

V2: Ei pane.

K: Esimese vaatamisega ja kui telekas vaadata, siis ei pane vist üldse tähele, ei hakka analüüsima selliselt. Siin muidugi muusikat ei anna hästi kuulata, aga üldiselt siin on muusika vaheldumine ka, et kohe kui see politseiauto tuleb, siis läheb siukseks dramaatiliseks muusikaks. Alguses on siuke tilulilu. Et kui te üldse vaatasite, et kuidas see lugu algab.

V4: Jaa.

V4: Et noh, publiku peab ju kuidagi saali tooma, et inimesed vaataksid.

K: Jah. Ja kuidas see nagu linnavalitsusega seotud on. Sel ajal seal midagi ei toimunud. ... Ja see, kuidas ta ütles ööpäevaringne läbustamine, et noh.

V2: Jah, kogu aeg ...

V4: Eelmine kaader oli just päevasest ajast, kus mingid noored on rõõmsameelsed seal, „ööpäevaringne läbustamine peab lõppema“.

K: Jah, aga rohkem vist ei ole sellega midagi. Aga ma küsikski lõpetuseks, et mis see meedia roll siis on ühiskonnas, kui me nüüd selle kõik läbi rääkinud oleme siin? Mis te arvate?

V3: Tõtt paljastada.

V2: (naerab) Nojah, see on siuke, mingi propaganda.

V4: Draamat tekitada.

V2: Ee ...

V4: Sest et tegelikult põhimõtteliselt on ju, et kui ei oska kohe niimoodi ridade vahelt lugeda ja seal ära analüüsida, siis see ongi nagu üks kahest, et kas inimene ei reageeri absoluutselt sellele või reageerib päris äärmuslikult. Ja siis hakkab see asi seal vaikselt nagu üle keema ja siis on juba nagu ma ei tea mis. Ja siis kui tulevad veel uued uudislood peale, et samamoodi rõhutatakse seda, et emotsionaalsem oleks taustamuusika ja muudetakse sõnastust, et emotsionaalsem oleks või ... Ei oleks vaja seda draamat!

V2: Just!

K: Aga mis see ideaalis võiks olla? Ma sain aru, et mis see nagu tundub praeguse seisuga, aga mis see ideaalis võiks olla, meedia roll ühiskonnas?

V4: Neutraalselt informeerida inimesi. Nagu ilma igasuguse tagamõtteta või mingi sellist, täpselt samamoodi nagu topitakse seda reklaami igale poole. (naerab) Et noh, see on ka nagu ka okei, aga ideaalis ta võiks olla neutraalne, ainult informatiivsel nagu eesmärgil, aga ... ta ei ole.

K: Teised tahavad veel midagi lisada?

V2: Nõus. Aga samas siis see lugejate arv ilmselt kohe väheneks päris suurel määral.

K: Jah, see on äri ka ikkagi selles mõttes.

V2: Jah.

V intervjuu

K= küsija, V1= üks vastaja, V2= teine vastaja

K: Selle vestluse ma salvestan diktofoniga, et pärast see nagu maha transkribeerida ehk kirja panna, aga kõik vastused jäävad anonüümseks, et kedagi teie vastusega ei seostata. See ongi põhimõtteliselt sisend mu magistritööle. Just see, mis te ise räägite ja võite oma arvamust avaldada, et siin ei ole n-õ õigeid ja valesid vastuseid. Aga hakkame siis peale, et mis meediakanaleid te igapäevaselt jälgite?

V1: Ma jälgin internetis ajalehti.

K: Näiteks?

V1: Postimeest ja spordirubriigid.

K: Okei.

V2: Mul on ERR ja Postimees. Kuigi tegelikult ma mingi umbes pool aastat tagasi tegin endale lubaduse, et ma loen eesti uudiseid ainult kaks korda nädalas. Aga ega ma väga kinni ei pea sellest. Aga muidu ERR on see põhiline, aga Postimees on ka selline mugav. Mhm, kui väga palju aega on, siis võib-olla loen teisi lehti ka.

K: Mhm, aga miks ainult kaks korda?

V2: Ma kasutan seda just sellepärast, et ... Ma ise naersin, et seal on eriti praegusel ajal väga palju siukest üsna, tundub mulle vähemalt, väga siuke demagoogiat, alusetut ja ma tahtsin kaks korda just sellepärast, et lihtsalt olla siis ikkagi kursis, kus pomm plahvatas siis, lugeda pärisuudiseid mitte et Venemaa majandus langes jälle kaks protsenti, mul ei ole seda nagu tegelikult vaja nii väga teada. Aga jah, muidu on, mis kanaleid, siis ETV kindlasti.

K: Okei, aga kui te nüüd mõtlete oma kooliaja peale tagasi, et mis tundides siis üldse räägiti meediast? (Mõtlevad paar sekundit)

V1: Eesti keel ja kirjandus, ma arvan. Mul oli selline väga nagu, ei tea kas ikka oli, aga selline globaliseeruv maailm, siis oli inimene ja ühiskond, tavaline ühiskond ja noh, seal tahes-tahtmata ikkagi puudutatakse meediat.

K: Mhm, okei.

V2: Jah, eesti keele tunnis oli enamik ja võibolla ühiskonnas natuke, aga isegi eesti keeles tegelikult keskkooli aeg üsna hea nagu, vähemalt minu koolis. Meil arutati üsna vähe meediast.

K: Okei, aga mida te mäletate nendest tundidest? Mida seal tehti näiteks?

V1: Ma ei ütleks, et seal otseselt mingit päevakajalisi sündmusi kajastati, aga nagu pigem analüüsiti neid tagantjärele ja eesti keeles oli meil pikk selline periood, kus me rääkisime nagu üldse nii-öelda meedia usaldamisest kui sellisest, et nagu pigem tuleks ikka kriitiliselt vaadata neid kõiki uudiseid ja asju. Jaa, jah ja siis näiteks me analüüsisime mingeid ajakirjalõikusi ja tegime mingeid kirjandeid nende peale ja siukseid.

K: Okei, aga kuidas see analüüsimine välja nägi?

V1: No enamjaolt olid sinna ikka mingid küsimused ette antud jaa, aga noh, too välja need ja need, mis ta ütleb selle vastu ja selle poolt.

K: Okei, aga teil?

V2: Jah, eesti keeles meil võib-olla õpetajad siis rääkisid mingi üsna põgusalt sellest, vist mainiti ka seda, et natuke nagu kriitiliselt suhtuda rohkem, kirjakriitiliselt ja noh emakeeleõpetajale võib-olla iseloomulikult kritiseeris meie õigekeelisel nagu kirjastiili, mis võib olla märkimisväärne, on see, et emakeeleõpetaja andis teada, et kunagi vist võis nii õpetada, et milline leht on rohkem millise erakonna pooldaja ja niiviisi, aga ta ise ei teinud seda ja ta võib-olla jutumärkides kartis seda teha. Aga selle ta mainis ära küll.

K: Aga mingeid selliseid harjutusi või ülesandeid tegite?

V2: Noh võib-olla jah vaatasimegi artikleid, aga need olid rohkem nagu sellised lugemisülesanded, mitte nagu võib-olla süvenenumalt just seda teksti sisu, või noh, seda millest tekst räägib, kui kuidas me oskame vastata küsimustele kasutades teksti. Et noh loomulikult lugemisülesandes peab kõike mis tekstis tõepähe võtma, aga sellest, et võib-olla need küsitavused informatsiooni toesuses, see oli lihtsalt nagu paari sõnaga toodud välja, jah.

K: Okei.

V1: Mäletan, et meil oli kunagi siuke huvitav analüüs, nende Savisaare intervjuud ja noh, arvatavasti see oli demagoogia teemal ja siis me pidimegi täpselt kõik nagu alla lainima need, kus see demagoogia avaldub põhimõtteliselt ja see oli minu jaoks nagu väga..... See on nagu kõige paremini meelde jäänud. Sest nagu tõesti see oli ikka päris palju asju.

K: Et oli nagu huvitav ka teha siukest asja.

V1: Jah, selles suhtes oli huvitav, sest see tõesti, selline intervjuu oli olemas elust enesest võetud ja nagu seal olid küsimuste vastused aga need vastused ei läinud nagu üldse kokku ja see oligi samas naljakas, aga samas hariv ja huvitav.

K: See oli siis kirjalik intervjuu?

V1: See oli kirjalik, jah, nagu paberi peal oli tekst olemas.

K: Okei, aga teie tegite ka mingeid selliseid analüüse täitsa nagu?

V2: Mulle ei meenu, et oleks sellist asja. Ma tean, et võib-olla, kui poliitikutest rääkida, siis analüüsisime võib-olla seda Toomas Hendrik Ilvese "Talendid Koju", aga analoogset, et demagoogiale joone alla tõmmata, siukest kahjuks, kahjuks eriti ei olnud. Oleks võinud olla isegi, aga jah, lihtsalt, põhimõtteliselt lugemisülesanded, ajalehed-ajakirjad.

K: Aga näiteks mingeid töövihikuid või õpikuid või midagi sellist kasutasite?

V1: Ei olnud.

V2: Ei tea, raamatuid mitte.

K: Aga kas meedia mõjutamise kursus, kas teil nagu otseselt oli see või ei olnud pigem? Või ei mäleta täpselt?

V1: Otsest sellist ainet kui meedia ei olnud.

K: Jah, see tegelikult on nagu eesti keeles on kuus kursust ja see peaks olema üks see väike kursus.

V1: Jah, midagi sellist oli, jah.

K: Selline oli, jah.

V1: Kuigi meil oli ikkagi, koolis oli aine, valikaine oli selline meedia. Kultuur ja meedia, ühiskond ja meedia ja mingid sellised asjad.

V2: Ei ole olnud jah. Või noh, põhimõtteliselt rääkisime, aga mul, kui ma käisin iga päev koolis, oli raske eristada, et nüüd algab see kursus pihta.

V1: Ja, jah.

V2: ... See oli pigem lampi, õpetaja kirjutas keset tundi tahvli peale meedia ja siis, no mis te arvate. Mitte see, et meil oli hästi hea õpetaja, aga kursuste kui sellistel asjadel väga vahet ei teinud, see oli selline sujuv protsess. Mistõttu on praegu natuke imelik, raske eristada. Ma ei tea.

K: Ehk need olid siis nagu tavalised eesti keele tunnid, lihtsalt tunnis saite teada, et nüüd täna on see teema.

V1: Põhimõtteliselt.

K: Okei. Aga mis üldse võiks olla sellise meediaõpetuse nagu eesmärk, teie hinnangul, gümnaasiumi õpilastele?

V1: Ma arvan see ongi kõige kasulikum tarkusetera, mida sa tahvli pealt alati meelde jätad, et ei pruugi alati olla tõene ja pigem nagu tulebki ise kriitilisemalt vaadata ja uskuda fakte põhimõtteliselt. Ei pruugi alati olla kõik nii must-valge. Nagu kui sellise harjumuse saad õpilasele edasi anda, siis ma arvan, et see nagu aine kui selline on oma eesmärgi täitnud.

V2: Mhm, olen täiesti nõus. Eriti veel siis, oleneb veel millise lugemisharjumusega inimene on, et ee, kas keskmine inimene pärast kohustuslikku kirjandust tavaliselt puutub kokku kõige rohkem meediaga, mistõttu võib-olla ka juhtida tähelepanu veebikirjanduse tähtsusele - ma tean, et see on võib-olla natuke nagu nokkimine, aga meedias, see on siuke meedium, et kui ta loeb seda teksti, siis see võib-olla tema kirjaoskust mõjutada. Noh, ma ise olen natuke selline, et õigekeel, õigekeel ja näiteks mõni tüüpviiga meedias on see, et kirjutatakse number ja ne-liide ei eraldata sidekriipsuga. See on lihtsalt nagu ja keskmine inimene näebki seda kui kinnisideed. Aga muidu, kõige olulisem on see, et kindlasti mitte kõike võtta tõe pähe. Kui näiteks internetist loed mingit asja ja on ikka väga kallutatud tekst, siis keskmine inimene võiks aru saada, et võib-olla see on võetud kuskilt.

K: Mhm.

V1: See on õige küll, sest mul kaob ka igasugune usaldus põhimõtteliselt ära ühe artikli kohta, kui ma näen seal tehtud mingit õigekeeleviiga. Tegelikult see nagu paneb kohe rohkem kahtlema selles ja noh samamoodi ka meedias kui sellises kui televisioonis, näiteks kui ka keegi ütleb kellegiga või sellised asjad siis sellised tühiasjad, aga see ikkagi mõjutab.

K: See sisu siis.... et hakkad kohe sisu ka kahtlema.

V1: Jah, jah.

V2: See võtab autoriteeti vähemaks.

V1: Jah, täpselt. ... Kas nüüd on juba naljakas.

K: Eeldad pigem, et ajakirjanik peaks oskama hästi kirjutada.

V1: Jah, see peaks olema tõesti kõrgel tasemel.

K: Mhm, aga kui te nüüd ise mõtlete peale seda meedia kohta saadud õpetust, mis te saite gümnaasiumis, et kas te olete saanud seda kuidagi kasutada ka?

(mõtlevad mõne sekundi)

V1: Ei teagi, kas nüüd otseselt kasutada.

K: Aga on see nagu kasuks tulnud võib-olla?

V2: No selles suhtes, et ma isiklikult arvan, et kui sul on vaja eraldi kursust, et teada saada, et kõik, mis sa loed ei ole tõsi, siis seal on juba nagu eos jama, sest et no tegelikult ma arvan, et nagu iga inimene peaks, ma arvan, et see on juba kodune kasvatus, et ei tasu alati alahinnata, küsida alati, et mida sa loed, mida sa näed ja millega sa kokku puutud. Alati on lool kaks poolt või niiviisi, ehk siis noh, aga loomulikult on inimesi, kellel võib-olla ei tule kodust seda kasvatust kaasa ja nad peavadki kõike seda koolist saama, aga muidu ma ei oska öelda, kas olen kasutanud just seda, võib-olla jah, ei tea, ei oska öelda.

V2: No eks ta mööda külge ikka maha ei jookse, aga nagu, selles suhtes et, äkki nagu pead lugema selliseid artikleid, mida sa nagu tavaliselt ise ei loeks - just nagu see pool. Et võib-olla. Midagi sellist.

K: Okei. Aga kas tundub, et on vaja sellist õpet? Et siin tõite välja, et tegelikult võiks see koduse kasvatusena juba kaasas käia.

V1: On ikka, sest see pole kindel, kas see tuleb kodust kaasa. Kui ei tule siis on ikkagi häda. See võib ikkagi inimese sisemaailma segamini lüüa.

V2: Jaa, loomulikult ka see, et meedia on väga tugev relv ja võib-olla sellepärast see meediaõpetus peakski olema võib-olla natuke intensiivsem või siis tõesti tõhusam, ma ei tea, kas noh, vaadata, kas see on tõhus või mitte, praegu, nagu see uurimistöö siin on, aga jah, tegelikult meedia on üsna siuke mõjus vahend, eks ole, mistõttu siis kindlasti peaks olema, sellele peaks kindlasti tähelepanu pöörama koolis, et ikka õiget asja õpetatakse.

K: Mhm. Tõite selle välja „tõhus relv“, et mis mõttes relv?

V2: No mis need ütlused on, et neljas võim ja niiviisi. Tegelikult, kui keskmine inimene saab oma informatsiooni just meediast kätte ju. Praegult, eriti tänapäeval, selle *online*-meedia aja jooksul, see on nii mugav ja see on tegelikult nii kaasahaarav, mistõttu ongi võimalik kohe uskuda suurt pealkirja, mis on värviline, aga noh, loomulikult, keskmine inimene, peaaegu kõik inimesed saavad oma informatsioon meediast siiski. Väga alavääristav oleks öelda, et meedia ei ole relv, seda on ju võimalik tegelikult ka enda kasuks kasutada.

K: Mhm. Tahaksid täiendada?

(raputab pead)

K: Aga kui te nüüd ise mõtlete, et kas te olete loonud mingit meediasisu laiemas mõttes? Mitte ainult artiklite kirjutamine, vaid just laiemas mõttes, kas või näiteks videote filmimine, blogi pidamine, Facebooki mingeid ühiskonnakriitilisi postitusi kirjutatud, Twitter, kõik selline laiemas ...?

V2: Ma isiklikult hoidun natuke Facebookis oma arvamuse avaldamisest, sest ee, ma tean, et, minu jaoks on, klassikaline näide, et poole aasta pärast on niikuinii maailmavaade natuke teine ja siis mõtled, et mis kuradi lolluseid ma sinna veel kirjutasin. Aga, ma ei tea ... pilte või videoid. Ma ei tea, mis rubriiki need ajalehes läheksid.

K: No sageli näiteks Elu24 korjab üles kuskilt koolivideo, mis on keegi teinud ja siis see läheb niimoodi nagu meediasse ringlema, selles mõttes laiem sisu, et kunagi ei tea, et kui te olete näiteks Youtube'i üles pannud, et tegid siin vennaga trikke a la, et siis on ...

V2: Aa. ... Jah, ei mul mingit siukest kogemust päris ei ole.

V1: Minul ei ole ka. Ei ole ka mingit blogi pidanud, Twitterit, ei. Ma ei poolda neid. Ma mõtlen, et kui igaüks hakkaks seal Facebookis enda maailmavaateid jagama, siis see läheks ikka väga kirjuks. See oleks liiga jama, minu arust. Ja vennaga videoid ei tee.

K: Nojah, aga siin järgmine küsimus oleks nagu, et see, mida te olete loonud, eks, et kas seda kuidagi on mõjutanud see, mida te gümnaasiumis õppisite seal meedia kohta? Aga saan ka vastupidi küsida, et kas see nagu, et te ei taha oma arvamust niimoodi seal avaldada, kas see on kuidagi sellega seotud?

V1: Noh ...

V2: Ei tea, kas just õpitud sellel kursusel.

K: Jah, just.

K2: Selles suhtes, et see on rohkem teiste pealt õppides, et kui sa loed kedagi, kes kirjutab mingeid naljakaid postitusi, liiga äärmuslikku teksti, jaa. Siis sa mõtled ikka, kas ma tahaks samamoodi välja näha, nagu ... Aga jah, ma ei tea, ma ei saa sellele vastata. Nii palju kui mina koolis (rõhutab) meediat õppisin oli rohkem selline pinnapealsem see õpe.

K: Mhm.

V1: Mu poolest nagu ei ole mõtet oma arvamust igale poole peale suruda, propageerida. Hoida oma mõtted endale ja läheb paremini.

K: Mhm, aga on see teadmine nagu saadud kas kooli kaudu või on see ka pigem niimoodi, noh, loomulikult teel õpitud ja ka mujalt tulnud?

V1: Võib-olla, äkki kuskil alateadvuses on see, et nagu hoida need meediakanalid pigem puhtamad ja kui igaüks sinna kirjutaks, siis see ei oleks nagu mingi siuke usaldusväärne nagu. Ma arvan, et võib-olla kuidagi mõjutanud on.

HARJUTUSED:

(telefonide kasutamise ja harjutuste mõtte selgitamine)

K: Nende lugude puhul ongi, et mida te üldse märkate. Võite kohe rääkima hakata, et kui te loo kätte saate, et mis silma jääb. Samuti, et mis žanris see lugu olla võiks. Mõned lood on läinud, segunenud on need žanrid. Aga just, et kuidas teile tundub. Võite ka täitsa tavalugejana mõelda, et kui te võtaksite selle loo lahti niisama lugedes, et kuidas teile tundub.

V1: Mhm.

K: Samuti, et kes on selle loo kirjutanud, et kes on autor ja kas on üldse vahet, kes on selle loo kirjutanud või tegelikult ei ole. Siis võite vaadata fakte ja arvamusi. Et mõne loo puhul näiteks, et kus on faktid ja kus on arvamused ja mis domineerib selle loo puhul. Ja põhimõtteliselt ongi, et mis teil nagu ise silma jääb.

(loo jagamine)

(mõtlevad mitu sekundit)

K: Saite mõlemad kätte?

V1 ja V2: Mhm.

K: Mis siin silma hakkab?

V1: Et see on nagu mingi ... kas see on arvamus?

K: Kuidas tundub sulle, on ka arvamus või?

V2: Noh ...

V1: ... ta vist ikka ei ole.

K: Te võite öelda ka, et mille põhjal te vaatate, et see võiks olla arvamus näiteks?

V1: Ma vaatasin, et see on selle ... ma ei tea, ma eeldaks, et selle autori pilt on siin nii tähtsalt. Ju siis tema arwab midagi.

K: Mhm. Tekitab sellise tunde, et võiks olla arvamus, jah?

V1: Jah. Et nüüd nagu tema räägib põhimõtteliselt.

K: Mhm. (paar sekundit pausi) Aga sulle tundub ka samamoodi, et on arvamus?

V2: Jaa ja lisaks sellele, et noh, juba on siuke. Noh, juba Eestis nii öelda, et nemad tahavad nii teha. Et on pilt ja siis on suunatud tähelepanu mingile grupile.

(mõtlevad mitu sekundit)

K: Aga veel midagi ütleb? See on, jah, arvamyslugu, selles suhtes, te olete väga õigel teel.

(mõtlevad mitu sekundit)

V2: No see lihtsalt on ses suhtes, et esmapilgul kõlab ahvatlevalt, et noh, nagu ma loeks kuskilt blogist.

V1: Nojah, siuke vabam on see.

K: Et ei ole nagu uudislik, neutraalne?

V1: Jah.

K: Mhm, aga kui te vaatate seda pealkirja, et pealkirjas on üks esimene sõna, et kas see ütleb midagi? Olete kuulnud seda sõna?

V2: See oleks nagu kohtus siis, kui on see viimane kord ja pöördutakse, õiguspoliitikast lähenedes, et miks kohus peaks minu kasuks otsustama.

K: Sa õpid õigust, eks ole?

V2: Jah.

K: Võib-olla see on selle eriala selline kitsendav definitsioon sellele, aga kui seda artikli mõttes mõelda.

V2: Hmm. ... No see võib-olla ongi selline viimane õlekõrs, sest see eelnõu tegelikult, see, vist kukkus läbi, aga see oli selline päris akuutne probleem. Kuna see võib-olla läbi kukkus, siis taheti veel viimane sõna sekka öelda, aga võib-olla see alustas uut arutelu, et võib-olla peaks siduma selle trahvisaamise kuidagi rahateenimisega. See on täiesti uus ettepanek, minu jaoks vähemalt. Viitaks just sellele, et see on viimane ütlus, et just sellepärast kukkus see eelnõu läbi või sellepärast ei tulnud.

K: Okei, kuidas sulle tundub? Kas see sõna ütleb üldse midagi?

V1: Jah, ta nagu ütlebki, et ta nüüd ütleb ka mingi oma seisukoha.

K: See nagu viitab ka kuidagi arvamusele?

V1: Jaa, täpselt.

K: Jah, tegelikult ta ongi ajakirjanduslikus mõttes selline väike arvamyslugu.

V1: Mhm.

K: Noh, nagu öeldakse eesti keeles, et üks lause on repliik, et siin on samamoodi lühike. Pärast seda ei oska öelda, kas ta nüüd seda lõplikku seisukohta tähendab. Ajakirjanduses ta on pigem üks arvamustloog väiksem vorm, aga õiguses on kindlasti teistmoodi definitsioonid.

V2: Aa.

K: Aga see autor, kes ta tundub teile?

(mõtlevad mitu sekundit)

V2: Nagu pildi pealt või?

K: Ei noh, selles mõttes, et kas ta on nagu, kas üldse on arusaadav, et kes ta võiks olla.

V2: Mina küll teda ei tunne. Võib-olla see on piinlik.

V1: Mina ka ei tunne.

K: Aa, ei, see on väga normaalne.

V2: Aga no vaatad, kell pool 1 öösel kirjutatud, see ütleb päris palju, minu arust.

K: Et siis see avaldamise aeg ka natuke mängib rolli?

V2: No kindlasti, kui keegi pool 1 kirjutab, arvatavasti võib öelda, et ta ei saanud und millegipärast.

V1: Ja siis mõtles, et viskab mõned mõtted paberile ka võib-olla.

V2: Et Facebooki staatuseks oleks võib-olla selline normaalne ajahetk. See on ebameeldiv tegelikult uudiste suhtes, kui kell pool 1 on uudis, kus keegi arwab midagi. See on rohkem siuke blogi. Minu aramus.

K: Kas teil näitab näiteks tema meiliaadressi seal või ainult nime?

V2: Ainult nime.

V1: Ei näita.

K: Aga kui näiteks on niimoodi nagu mul arvutis? (Näidatakse arvuti variandis)

V1: No ta on siis Eesti Päevalehe ajakirjanik.

V2: Mhm.

K: Kas see mõjutab kuidagi, kui on ajakirjaniku kirjutatud arvamyslugu või ei mõjuta?

V2: No selles suhtes, et kui arvamyslugu on oma ala täielikult spetsialisti poolt kirjutatud, loomulikult, siis nagu rohkem on see vastuvõetav ja niiviisi. Näiteks ma ei tea ... oletame mingi, ma räägin siis õiguskontekstis, et kui näiteks mingi riigikohtunik kommenteerib mõne lahendi tulemust versus siis kui keegi, kes ei tea juurast hästi palju, räägib sellest, et siis noh ... aga noh, v-b, loomulikult kõik saavad oma arvamust avaldada, aga ma ...

K: Ehk siis sulle tundub see usaldusväärsem?

V2: No kõvasti. Sest kui me vaatame näiteks praegusel olukorral, seal räägitakse trahvide kahekordistamisest.

Näiteks mõni välisriigi kunagine justiitsminister räägib, kuidas nende trahvide kahekordistamise mõju oli väliskuritegudele, siis ma võtaks seda, et okei, „oo, kas see sobib Eestisse“ ja siis võrdleks seda kui noh rohkem siukest usutavamamat. Usutavus pole küsimus, aga kuidas ma suhtuksin sellesse nagu „aa, järjekordne“ või ma suhtuksin nagu asja, mida ma võiksin uskuda.

V1: Minu arvates tekib natuke selline emotsionaalsem seos. Et kuna ta on ajakirjanik, siis ta on ikkagi professionaal ja teab, mida ta kirjutab. Esmamulje poolest, kui ma vaatasin, siis see on ...

K: Okei. Aga kui te vaatate seda lugu, kas siin domineerivad faktid või arvamused pigem? ... Võite mõne välja tuua näiteks, kui jääb silma.

(mõtlevad mõned sekundid)

V2: Selles suhtes, et ta .. ma ei tea, kas ma fakte siin üldse näen. No üks fakt on see, et see eelnõu kukkus läbi, üks ole. See on tõstatatud, aga see ei tähenda teemat. Ja siis ülejäänud on kõik arvamus.

V1: No see, et „Eesti kuulub sinna, Gini indeksi järgi sinna“, see on ka. Võib-olla.

V2: Jah.

K: Okei, aga kui te nüüd loetegi sellist arvamusalust, kas te hakkate kahtlema neis faktides ka või? Või te pigem loete ja võtate neid tõepähe?

V2: Ei, kindlasti kahtlen. ... See artikkel on nii väike ka, kolm lauset või neli lauset. See ongi täpselt, et nagu ma enne ära mainisin, et pool 1 üles laetud, et ei saa kuidagi, et midagi peab nagu arvama.

K: Mhm. ... Aga jääb veel midagi silma selle loo puhul või võtame järgmise?

V2: Võtame järgmise.

V1: Mhm.

K: Mhm.

(jagatakse lugu)

(mõtlevad mitu sekundit)

K: Mis siin silma jääb niimoodi vaadates?

(mõtlevad mitukümmend sekundit)

V1: Noh, siuksed 3 nõuannet ja 10 kõige šokeerivamat nõuannet, siukseid järjestusi on päris palju tekkinud ja ma saan aru, et see korjab päris jõudsalt klikke, aga nagu see on selline, see tegelikult ei ole inimestega, siin lihtsalt tehakse mingid üldteadmised, rahvameditsiinid ja asjad, tegelikult need ei pruugi töötada üldse, aga lihtsalt ...

V2: Ka mina ei arva, et sellise asja koht on uudistes. Kui inimene tahab nohust lahti saada, siis ta ...

V1: ... helistab perearstile.

V2: Või lihtsalt guugeldab, üks ole. Kui ma lähen uudisteportaali nagu lugema, nohu on nagu üsna levinud, jah, aga ma ei tea, kas ma ikka klikiksin selle lehekülje peal.

V1: Mhm.

V2: Neli nõuannet, oo, see kõik on see, see oli see põhjus, miks ma siia tulin. Ma ei leia, et sellise asja koht uudistes oleks. Ma saan aru, et terviserubriik ja ilmselt seal on oma lugejaskond. Aga noh, no samas ei saa ette ka heita.

V1: Nojah, ta on ju terviserubriigis.

K: Aga kui te nüüd vaatate seda, et mis žanris see lugu võiks olla?

V2: Ma ei tea, kas on eraldi žanr nende lugude kohta, kus on see, nagu enne nimetati, et 10 viisi või 7 viisi, et suht *clickbait*.

V1: Mhm.

V2: Kliki peale, saad teada, kuigi tegelikult ei saa midagi eriti teada. See ei ole nagu see, mille pärast inimesed uudistelehele lähevad.

V1: Ma ei oskaks mingit otsest žanri tuua. Ma ei tea.

V2: Tervis.

V1: Nojah, siuke nõuanne.

K: Okei, aga kui te nüüd vaatate näiteks neid märksõnu, te võite vaadata ka autorit, aga telefonis väga hästi ei näita seda autorit. Aga vaadake näiteks ka märksõnu.

V2: Aa. Okei.

K: Kas hakkab nagu midagi?

V2: Jaa. No loomulikult see apteegi nimi, üks ole.

V1: Aa. (üllatunult)

V2: Apotheka. Ja siis sellele järgneb see sõna, mis on pealkirja pandud. Kuigi ma ei saa aru, miks see Apotheka siia märksõnadesse on pandud. Keegi ei lähe Postimehe lehele, et otsida märksõnu, näiteks Apotheka, või.

K: Aga no mis te arvate, mis see tähendada võiks?

V1: Vist on mingi, üks ta mingi peidetud turundusnipp on. Apotheka apteegid.

K: Kas te panite tähele, et seal üleval on üks vihje ka?

V1: Sisuturundus. Alguses ei pannud tähele üldse.

V2: Ma arvasin, et see on reklaami osa või niiviisi.

K: Aa, nii nagu nad mõnikord on, keset uudist on reklaam?

V2: Jaa, jaa, jaa. ... See on täiega ohtlik tegelikult kui niiviisi nagu see uudis ja reklaam, see piir on siin nii õhuke.

V1: Mhm.

V2: See on ka põhjus, miks ma natukene ERRi eelistan, et seal vist on reklaam keelatud.

K: Jah. Kui ma näitan veel seda, et kes see autor siis on. (näidatakse arvutist) Seda ei näita telefonist.

V1: Nojah.

V2: Mulle näitas, aga ta ei näidanud, kes ta on.

V1: Mul ka autorit näitas, aga seda ei näidanud.

K: Just. Aga kui te nüüd seda tiitlit ka nägite, et kas see tekitab mingeid tundeid?

V1: No siis ta on ju kohe rohkem kallutatud, minu jaoks. Ma pigem võtaks seda reklaamina, kui siukse uudisena.

V2: Mhm, täpselt, täpselt sama. ... Võib olla mul isegi tekitaks sellist *breathing problems*, siukest tunnet. Kui pealkirjast kirjutada, siis saab ikka mingi kala sinna sisse panna. No ikka ajab närvi ...

K: Tekitab natuke trotsi, kui avastad, et ...

V2: Või noh, miks seda vaja oli? Selles suhtes, et ma ise ei klikki nende peale, kui ma näen „7 põhjust, miks nohust vabaneda“, siis ma *skrollin* edasi, aga, jah, ma tegelikult isegi autoreid väga ei vaata, aga nüüd ma võiks sinna isegi hakata tihedamini vaatama. See oli hea tähelepanek.

K: Aga vaadake veel seda lugu, et kas siin on veel midagi, mis võiks reklaamile viidata?

V2: Võib-olla need tilgad ja ninaspreid, mis siin kõik võiks olla.

V1: Jaa, ma mõtlesin ka selle peale, et äkki on mingi kindel nimi välja toodud või tootenimetus, aga otseselt ...

V2: Aa, aga seda saab klikkida, et äkki tuleb ...

K: No aga proovige.

V1 ja V2: Ja tulebki!
(naeravad imestunult)

K: Et noh, sellepärast nad on seal värvilised ka ...

V1: Oi, jah.

V2: Ma täitsa kardan seda inimest, kes päriselt ostavadki seda artikli pärast.

V1: Aga ma arvan, et see on tegelikult väga hea turundusnipp. Turundajale on see väga kasulik.

V2: Mhm.

K: Jajah.

V1: Ma arvan, et võib-olla isegi kasulikum kui tavaline mingi 30 sekundit eetriaega kuskil telekanalis.

V2: Jaa, kindlasti, kindlasti. Aga lihtsalt jama on selles, et see tõmbab Postimehe siukest mainet maha.

V1: Natuke, jah.

V2: Noh, jah, ajakirjandus on ka tegelikult äri, üks ole. Aga noh, just nagu tegelikult, ravimifirmad on ka ühiskonna silmis siuksed, kes ajavad äri haigete inimeste kulul.

V1: Siuksed raha peal väljas.

...

K: Aga rubriiki teil näitab peale tervise ka midagi või ei näita?

V2: Ta näitas siin üleval seda nagu ...

K: Või mingit Apotheke märki.

V1: Aa.

K: Telefonis ei näita, jah.

...

K: Ühesõnaga teile see tekitab rohkem trotsi, kui te saate aru, et see on reklaam, mitte lugu?

V1: Jaa.

V2: No kui alguses vaatad, et suhteliselt mõttetu lugu ja siis vaatad, et see on reklaam, siis tõmbab ikka usu täiesti alla korraks.

K: Aga tegelikult on huvitav, sest osa inimesi tajub seda ka kui „oi, nii mugav“ ja vahet ei ole, et see on reklaam. ... Aga sellega vist ei ole enam rohkem midagi, et võtame järgmise. Või oli kellelgi veel midagi?

V2: Minul ei olnud.

V1: Ei.
(jagatakse lugu)

K: No mis siin kohe silma jääb, kui avada ja kohe vaadata?
(mõtlevad mõned sekundid)

V2: Loomulikult see tsitaat, üks ole. ... Aga samas ka, et neil on siuke, kuna on teada tuntud, et see erakond on siuke nagu niisugune halvas seisus, et eurost natuke rohkem meelestatud, et võib-olla nad ütlevad mingeid võtteid, ma ei tea, üks ole.

V1: Noh, proovivad siin nagu, proovivad siin nagu ...

V2: ... päästa.

V1: ... õigustada või päästa.

V2: Ja, jah.

V1: Ja muidugi, eks see nagu, „Radari“ video Õhtulehes, et see on ... üldse siin, Kanal2 ja Õhtulehe vahel on siuke koostöö.

K: Mhm. See jäi kohe silma, et on Radari video?

V1: Mhm. Mitte nagu Õhtulehe enda tehtud.

K: Mhm, aga kes selle autor siis on?

V1: Ma arvan, et siis nagu pigem „Radar“. Ja on see ... ja siis Õhtuleht on siis refereerinud.

K: Mhm. Kas sellele saab kuidagi mingi žanrimääratluse ka panna?

(mõtlevad mitu sekundit)

V1: Ma ei teagi. Mina ei oskaks otsust.

(mõtlevad mitukümmend sekundit)

V2: Selles suhtes jaa, et no ...

(mõtleb mitu sekundit)

V2: Ma ei tea, seda uudist lugedes, paneksin essana, et see IRL on nagu aru saanud, et ta peab nagu valima, sest et, eksju.

V1: Siin on osad nagu nimed välja toodud ilusti.

V2: Kõik kes IRLi valisid, ei ole omade sekka jäänud, on läinud kas EKREsse või siis teistel põhjustel on nagu läinud lihtsalt nagu ... noh, jah. Tundub natuke nagu selline hädaaeg või niiviisi.

K: Mhm, aga kui te nüüd fakte ja arvamusi vaatate selles loos.

(mõtlevad mitukümmend sekundit)

V2: Ei tea, kas siin üldse faktidega midagi väga pistmist on. Ma näen nii seda asja ...

V1: Pigem arvamus, ütleks selle kohta. ... See on nagu Tsahkna arvamus EKRE kohta. On tsiteeritud.

V2: Et selle asemel, et nagu, ma ei tea, seda reitingut tõsta, käituti, et „meie suund on siuke ja meie oleme siuke“, nad valisid selle meetodi. Mingi teise ...

V1: Maha ...

V2: ... mahategemine, eksju.

K: Mhm. Ühesõnaga fakte on siin rakse välja tuua?

V1: Mnjah.

V2: Fakte, jah.

V1: Sest kui keegi siin ütleb, eriti nagu poliitik, siis nagu, seda fakti pähe võtta on raske.

K: Tekib kohe siuke väike skeptilisus?

V1: Veits küll.

V2: Mhm, jah, kindlasti.

K: Mhm, aga jääb veel midagi?

V2: Ei midagi.

V1: Jah.

V2: Žanrit ma ei oskagi määrata.

V1: Ma ka ei oska.

K: Nojah, eks ta tegelikult ongi segunenud, eks ta selline refereering on, videolugu on aluseks.

V1: Hmm.

(jagatakse uus lugu)

(mõtlevad mitukümmend sekundit)

K: Mis selle loo puhul niimoodi silma jääb?

V1: Et Äripäev kiidab, see tekitab sellise, et noh, Äripäev, nii et on kõvasti kiidab Eesti tegu ja siin on ka, nagu otsust autorit, ju siis ikka on ka, aga loed, et terve Äripäeva avaldus. On pandud seda propageerima õudselt.

V2: Mul on silma jäänud see kirjastiil, et siuke, „jah, nii, jah, naa“, et nagu siin kõik on ju arvamus. Et ma ise ei kujunda oma arvamust.

K: Kas see on nagu mõjutamine natuke?

V2: Jaa. Ja siin lõpuks see „meest sõnast, rahandusminister“ ja hüüumärk, et ... Mida see mulle kui lugejale peaks ütlema, ma valisin välja, et see autor on siin, sellel autoril on mingid arvamused. Arvatavasti ta tahab, et ma arvaksin samamoodi. Aga mind ennast kohe häiris see, et tahab, et ma ... või noh. Võib-olla ma arvangi samamoodi, aga see, et mind üritatakse panna arvama sedamoodi, see on täielik ...

K: Mhm, aga kes see autor siin on?

V2: Autorit ei ole vist isegi märgitud.

V1: Ma ei ...

V2: ... aga tundub siuke, rohkem siuke nooruke, noor inimene. No mitte midagi halba, aga siuke inimene, kes võib-olla pubis lihtsalt räägiks. Mitteametlik, selles mõttes. See on imelik, jah. No mulle ei meeldi, kui kirjutatakse siukest mitteametlikku teksti just nagu väljaandes. Nagu mingi sõber räägiks lihtsalt Facebookis, et „ojee, lõbus, tehti see asi ära, jaa“.

K: Mhm, aga kui te vaatate seda esimest lõiku, selle viimast sõna seal. Kas see nagu ütleb midagi või ei ütle?
V1: Juhtkiri, eks ole?
K: Mhm. Selline mõiste nagu juhtkiri. Olete te kuulnud või aimate, mis see võiks tähendada?
(mõtlevad mõne sekundi)
V2: See on ikkagi selline väga, mingi päevaarvamus või midagi, ma ei tea.
K: Ei, see on juba enam-vähem õigesse kanti.
V2: Või mis sa arvad, mis see olla võiks?
V1: No ...
V2: Päevamõte või siuke?
V1: No siuke Äripäeva ühine arvamus, et mida nad seal kõik mõtlevad.
K: Mhm, aga mõiste, kui selle loo juures vaadata, siis tundub arusaadav, aga lihtsalt niisama kui see kuskil tuleks, siis ei oleks tuttav niimoodi?
V1: Otseselt defineerida vist ei oskaks, jah.
K: Mhm, et noh, tegelikult te olete nagu õigel rajal, et see ongi Äripäeva enda seisukoht, juhtkiri ongi toimetuse seisukoht mingi päevasündmuse kohta, millest just on näiteks paberlehes pikalt juttu, mingi uudisena ja siis on selline toimetuse kommentaar, et mida toimetuse arvab sellest.
V1: Mhm, aa.
V2: Aa. No siukseid asju võiks seal meediaõpetuses õpetada, et seletada lahti, eks ju.
K: Kui te näiteks lõote lehe lahti, siis kohe esimesel lehel kohe tulebki selline juhtkiri.
V2: Mhm, mhm, mhm. Ja, jah, noh, ma olekski alguses pakkunud, et see on kommentaar, sest see on subjektiivne, mitte objektiivne. Seal ei ole niivõrd minuga pistmist, vaid mis on selle toimetuse enda seisukoht.
K: Mhm, aga kui te seda pilti vaatate. Mis see võiks olla?
V1: Noh, eks need siuksed karikatuurid on alati siuksed ...
V2: Neh.
V1: ... pigem, minu arust, toovad sellist professionaalsust alla veits. Muidugi, kui nad on siuksed, nagu noh, eraldi rubriik – pävakarikatuur, seal on väga tore. Aga otseselt niimoodi, ma ei tea, kas ta just sobib ühe artikliga kokku. Kuigi need karikatuurid on mõnikord ikka mõnusalt tabavad ja head. Aga nagu niimoodi ühe artikli pildiks, ma ei tea.
K: Mnja, aga karikatuuuri mõiste on täitsa tuttav, kui võrrelda seda näiteks juhtlõiguga?
V1: Jaa.
V2: Ma ise pooldan neid karikatuure väga. Mul on siuke tarbimine ja kui on midagi naljakat, siis on nagu hea.
V1: Jah, karikatuuriga saab nagu seda küünilisust või kellegagi veits koputamist nagu veits paremini edasi anda tegelikult.
V2: Mhm.
V1: Ja noh, see nagu iseenesest pildist, et igaüks võtab ise sealt endale mõtte kaasa. See on nagu, kui on ikka selline terav karikatuur, siis on ikka hea minu meelest.
V2: Jah.
K: Aga see karikatuur tundub tekstiga koos sobivat, kooskõlas? Niimoodi peale vaadates, sest ega te tervet artiklit ei jõudnud niimoodi läbi lugeda.
V2: Jaa, on kohane.
V1: Nojaa.
K: Mhm, aga faktide ja arvamuste mõttes, kumb siin domineerimas on?
V1: Ma mõtlengi, et kui on siuke juhtkiri, siis on pigem ikka arvamus.
K: Mhm, aga arvamusloos te ikkagi ootate, et oleks mingid faktid ka või pigem ongi niimoodi?
V2: Siin on vist isegi toodud. Näiteks need pole veel faktid, aga räägitakse, et mis võiks teoks saada.
K: Aga ootate arvamusloost fakte?
V1: Mina nagu ootaks, jah.
V2: Jah, sest kuidas sa oma arvamust toetad nagu, kui see ei ole faktidega.
V1: Jah, et nagu sul on üks fakt, et kuidas sa siis seda analüüsid, endale omaks teed. Sealt tulebki sinu arvamus, tegelikult. Kuidas keegi nagu interpreteerib seda tegevust.
K: Mhm. Ehk siis mitte niivõrd sellist lihtsat lahmimist?
V1: Jah, täpselt. Üleüldse, mingi alus ikka peab olema.
K: Mhm, aga selle loo puhul tundub, et on see alus olemas?
V1: Tundub küll, ma arvan. ... Sest siin on ikka nagu, ollakse teadlik sellest olukorrast.
V2: Miski on ajendanud seda juhtkirja kirjutama, eks ole.
K: Mhm, jah, tegelikult käib selle kohta uudis ka kõrval, mis on neutraalne.
V1 ja V2: Hmm.

K: Lihtsalt siin selle loo juures ei paista seda. Aga selle loo puhul on veel midagi, mis jäi silma või võtame järgmise?

V1: Võtame järgmise.

(jagatakse lugu)

(mõtlevad paarkümmend sekundit)

K: Noh, mis mõtted tekivad?

V2: Noh, nagu raamatut loeks, aga ma ei tea, kas ... Mulle endale ei lähe peale see väga. Mitte ahvatlev. ... Jah, ma ei tea, see on arvamislugu, aga see on siuke, nagu kellegi päevast või blogi võiks see täitsa olla.

V1: Nojah, põhimõtteliselt mingi, aga ta nagu analüüsib üsna pikalt, mida ta tegi, mis on üsna normaalne, iseenesest.

V2: Mhm.

K: Mhm, kas see loo pikkus siis nagu mõjutab ka seda usaldusväärust?

V1: Siis ta nagu räägib enda eelloo. Kuidas ta tunneb ennast, kuidas ta seda tööd nagu tegi, mis järeldused ta sellest tegi lõppude lõpuks nagu ja mis analüüsi ta tegi, siuke kokkuvõte. Põhimõtteliselt see ülesehitus on hea, minu meelest.

K: Mhm, aga on siin mõni viide ka näiteks mis žanris see võiks olla, see lugu?

V1: Siin on öeldud, et reportaaž.

K ja V2: Mhm.

K: Aga ütleb reportaaž midagi? Mis see võiks olla, mida tähendada?

V1: Noh, üks ta olegi mingi pigem, mingi asja kujutamine. Kuidas see asi nüüd juhtus ja mis seal täpselt toimus.

K: Mhm, aga see mõiste selles mõttes oli nagu tuttav?

V1: Jah.

K: Mhm. Aga faktide ja arvamuste mõttes?

V1: No need faktid on nagu tema faktid, et mida tegi jaa. See on nagu selle hästi autorikeskne nagu.

V2: Mhm.

K: Mhm, aga kas see kuidagi mõjutab, et kes selle loo kirjutanud on?

V2: No sellises artiklis, ma ei tea. Siin võib-olla ei puudutata niivõrd valet või tõde, tõsist teemat, et siin oleks nagu, et siin on faktid sisse pandud või nii. Et see on, tundub, et lihtsalt siuke meelelahutuslik artikkel. Võib-olla ta ajendab inimesi mingist e-etteütusest osa võtma ja siin üks inimene räägib lihtsalt oma kogemusest.

V1: Jah.

K: Nii, aga kui see üks inimene, vaatame näiteks, et kes siin see üks inimene on, siin on selgelt välja toodud.

V1: ERRi toimetaja.

V2: Mhm.

K: Kas see isik nagu kuidagi mängib rolli või pigem teile ei mängi?

V1: No et ta jällegi, teeb sellise järelduse, et kuna ta on ERRi toimetaja, ajakirjanik, siis ta nagu peaks olema pädev õigekirjas. Noh, kuidas siis tema teeb ja kuidas ta siin tegi ka.

V2: No selles suhtes, et ta on ERRi toimetaja, siis see, võib-olla annab natuke mõista, et pole midagi praegu kirjutada. Et on vaja leida midagi ja ... Aga see on tegelt niikuinii, kuna ta on ...

(V1 naerab)

(paar sekundit vaikust)

V1: Nojah, kuna ta on, oleks mitu viga teinud, oleks ikka pannud kahtlema selles ERRis või selles toimetuses, nende pädevuses.

(paar sekundit vaikust)

K: Jääb veel midagi silma?

V1: Aga jah, siin ei ole reklaami.

V2: Jaa, seda ma tahtsingi just öelda, et vähemalt pole reklaamigi.

V1: Ma ei teadnudki, et siin ERRis, et see on kohe keelatud.

K: Noh, riik annab raha, selles mõttes.

V1: Jajah, siis on seda, päris norm.

K: Telefonis on lihtsam lugeda ka, jah, ei hüppa kohe kõik ette.

V1: Jamh. Kohe on nagu kõik asjad olemas, ei ole vahepeal mingit autoreklaami.

K: Mhm, aga sellega vist ei ole rohkem midagi või?

V2: Ei ole.

V1: See on üsna siuke *straightforward* (lihtne – Triin).

K: Aga nüüd ma annaks teile ühe loo, mille ülesanne on põhimõtteliselt sama, aga ma annaks teile nüüd rohkem aega. Et ma annaks viis minutit, et te saate rohkem süveneda. Võite vaadata kõike seda, mis me siin rääkisime ja mis teile endale nagu silma jääb selle loo puhul. Võite sinna paberi peale mõne märksõna kirjutada, kui tahate.

(jagatakse lugu)

(iseseisva lugemise ajal:

V2: Ma vist ei saa seda lugeda.

K: Miks, ei tule lahti või?

V2: Ei, mult küsitakse mingit annetust.

V1: Selle saab ristist kinni panna.

K: Jah. See toetamine, see on nagu reklaamina.

V2: Aa, jah. Jaa, jaa, jaa, jaa, jah.)

K: Mis selle loo puhul siis ilma jääb?

V2: Palju mingit botaanilist teksti.

V1: Jamh.

V2: Ei noh, selles suhtes, kui ma artiklit vaatan, siis isegi päris viisakas. Iseenesest, kui ma sellest portaalist nagu mööda vaatan. Siin on allikad välja toodud, mis on nagu väga, väga tervitatav. Siis on mainitud ära, kellega koos on artikkel valminud. Fotole viidatud, noh, seda vist tehakse igal pool. Mulle just meeldib see, et allikad on välja toodud.

V1: No ja see puuvoorik.eu on tegelikult täpselt see sama tekst kõik. Pluss veel, seal on see toode.

V2: Aa, on?

V1: Nii, et see, viib samasse kategooriasse sinna ...

V2: Jajah.

V1: ... kuhu see teine asi, et „artikkel on valminud koostöös puuvoorik punkt eu-ga“.

V2: Mhm.

V1: Aga mina ei teadnud sellisest asjast midagi, aga ma ei tea, et igav hakkas nagu. Aga jah, siin ka nagu jälle, et fakte iseenesest pole, kõik on nagu ... oi, küll kunagi Vana Kreekas ja rahvas ja juba aegade algusest peale juba tehti neid ja on loetud siin kümme asja, mida ta kõike ravib ja siis on siin lõpus öeldud, et „mitmetest headest omadustest hoolimata ei tohiks lasta end eksitada ning meeles pidada, et tegelikult see on ikkagi mürgine“.

Iseenesest kiidetakse seda taevani, aga siis lõpus tõmmatakse kõik vesi peale. Noh, ma ei tea, siuke kahtlane asi.

K: Mhm, kui te neid allikaid veel vaatasite, kas seal tekkis ka mingeid küsimusi.

V1: No siin on Delfi ja siin on veel, noh, nagu Eesti allikad kui ka mingid välismaa allikad. Mingid *British Medical Journali* asjad.

K: Mhm, aga loo sees oli ka mõni allikas või ei jäänud silma?

V1: See, olid ikka. Ei olnud.

K: Aga mõni värviline sõna kuskil?

V1: No see ladinakeelne nimetus ja see, kas see oli saksa filosoof, jah. Tema nimi on mul värviline.

K: Mhm, aga kui sinna vajutada.

(mõni sekund vaikust)

V1: Ei ole, siis on ka mingi.

V2: Tundub natuke selline alternatiivmeditsiini hõngu asi.

V1: Täpselt.

K: Aga kus te jõudsite praegu, kui te sinna vajutasite?

V2: Steinerhealth.org.

K: Mhm.

V1: *Cancer treatment*.

V2: See on nagu natuke selles mõttes mõru, sest vähk, ma arvan, on selline haigus, kus inimesed pöörduvad lõpuks lootuses kõige poole.

V1: Mhm.

V2: Kui ma esialgu lugesin seda artiklit seal Telegrammis, siis ma lihtsalt vaatasin, et „oo, keegi on näinud vaeva“. (hakkab naerma) ja toonud allikadki välja ja noh, nüüd ma mõtlen, et noh, jah.

V1: Et nagu samma auku.

K: Jah, aga kui te nüüd vaatate, seal on veel üks värviline sõna, ülevalpool, kuhu see viib?

V1: See viib Vikipeediasse.

K: Mhm, aga kuidas Vikipeedia allikana tundub?

V1: No see on ikka tegelikult selline, et sinna saavad kõik kirjutada midagi.

K: Mhm, aga kas Vikipeedia usaldusväärsuses on ka mingid aspektid, millest saab nagu lähtuda?

V1: Ega nagu ...

V2: Selles suhtes, et ise kasutan.

V1: Ma ka kasutan, aga jah, tegelikult tean, et akadeemilises kontekstis tegelikult ei tohiks, aga samas see on nagu väga mugav ja sealt saab ruttu mingi nägemuse või fakti ikka saab sealt.

V2: Võib-olla see sama mõju nagu ajalehtedel on, et sa lihtsalt nii mugav.

V1: Jah, meetod.

V2: See on nagu, selle asemel, et minna raamatukokku, võtta mingi sada aastat vana raamat ja pühkida tolmu sealt pealt, et ise uurima hakata, on lihtsam vaadata, lugeda piltide alt sealt, eks ju jah. Paratamatu, noh, inimestel on see mugavus.

K: Aga Vikipeediast, kas te kuidagi kontrollite ka seda info õigsust?

V2: Mõnikord, kui on mingi siuke väga ... , seal on ju hinnatud ja vaatan, et vaatad loomulikult üle.

V1: Ma loen nagu, kui on võimalus, kas eesti keeles või inglise keeles, ma vaatan, kas seal äkki erineb midagi kuskil, mingi asi, et lõpuks sealt siis mingi järelduse teen. Tavaliselt keelte erinevus tegelikult seal on, nagu keelte puhul ja sisu erinevus on seal, vahepeal.

K: Mhm, et siis algkeel on siis natuke usaldusväärsem?

V1: Jaa, noh, inglise keel tundub nagu usaldusväärsem, kuna noh, inglise keeles, paratamatult, on kõige rohkem teksti seal, pigem põhjalikumalt inglise keeles.

V2: No seal on vist need viited all ka.

V1: Jah, peaks olema.

K: Aga kas sellel Vikipeedia lingil on all viited, et kust see info pärineb?

V1: Ei ole, vist, jah.

K: Kas sellist teksti usaldaks või pigem mitte? Või kas üldse vaataks, kas seal on viited?

V2: No selles suhtes, et ei usaldaks, aga lihtsalt kahju on, kuidas inimestele sellest, noh, nagu selle nohuvärgiga oli, kes ostavad selle. Mulle tundub ka, et see on mõni vana inimene, mõni võib-olla lihtsalt hädas inimene, kes nagu ei tea. ... On nagu lootust kaotamas tavalisse meditsiini ja läheb steinerhealth.org-i ja vaatab, et imeravim on tegelikult olemas, aga keegi ei taha, et sa teaksid sellest.

V1: Sest noh, isenesest on täitsa korralikult seda turundatud siin.

V2: Mjaa. Turunduse koha pealt tõesti, respekt, nagu. Nad teevad tööd päris hästi. (naeravad)

K: Mhm.

V1: Aga jah, et kui hakata süvenema, siis njah.

K: Mhm, aga nende allikate puhul veel, tekitab miski veel küsimust. Näiteks, kuidas need looga seotud on või?

V1: Ma enne vaatasingi, et see puuvoorikust, et see nagu tundub kõik see sama tekst, et mida siin nagu Delfist ja asjadest on võetud.

K: Mhm, et on natuke raske orienteeruda, et kust mida on võetud.

V1: Aa, siin Delfis on ka päris normaalne.

V2: Ma näiteks praegu vaatasin seda Botanicali lehte, siis siin, tundub, nagu oleks tõlgitud otse seda. Struktuur sama. Räägib ka ajalooost, räägib, jõuab lõpuks ringiga meditsiiniliste omadusteni.

V1: Siin Delfis vist ei ole meditsiinilist otseselt puudutatud. On ka sellest, kus ta levib, mis ta on ja siis on mingid vanarahvatarkused, et noh.

K: Aga kas need kõik allikad on toodud seal nimekirjas üldse välja?

V1: Aa, Vikipeediat ei ole. Seda Steiner Healthi ei ole ka.

K: Aga mis selle põhjus võiks olla või kuidas te näete seda?

V2: No Vikipeedia loomulikult, et kredibiilsust säilitada ja Steineris vajutad lingi peale ja maksa.

K: Et siis reklaami ja vähem usaldusväärset allikat?

V1: Jah. Neid on nagu välditud, nagu tahtlikult.

K: Aga neis teistes allikates orienteerumine, et kas on nii, et vajutad peale ja jõuad kohe selle õige artiklini?

V2: Jaa, jah. Tähenab, seni on küll.

K: Aga selle osani, et mis seal täpselt kasutatud on?

V2: Ei, ei, lihtsalt see artikkel.

V1: Nagu mõtlengi, et seda meditsiiniteemat väga ei ole teistes kirjutatud. Ongi need, ma ei tea, vanarahvatarkuseid ja värgid-särgid.

(mõtlevad mõned sekundid)

V2: Aga kui ma nüüd selle Briti riiklikule meditsiinilehele läksin, sinna klikkisin, siis seal on kohe esimene lause, et „has not proved benefit and can cause harm“ (kasulikud omadused pole tõestatud, võib teha kahju – Triin)

V1: Hmm.

V2: ... ja see on ka artiklis nagu ära toodud, et ärge nagu lolliks ka minge, eks.

V1: Nojah.

V2: Aga võib-olla see on inimestele, kes inglise keelt ei oska.

V1: Nojah, võimalik.

K: Aga alguses ei tundunud see artikkel selline reklaam?

V1: Mkm.

V2: Alguses ei tundunud, nagu lihtsalt kirjutatud sellest – puuvahkel.

V1: Ma mõtlesin ka, et kus see püant nüüd siin tuleb. Ma ei olnud nagu selleks valmis, aga nagu lihtsalt, et siuke lubaduse jutt, et noh, tore.

K: Nojah. Siin ei ole isegi seda sisuturunduse viidet. See on nagu veel kavalamalt peidetud reklaam kui see eelmine.

V2: Mhm.

V1: Hmm.

K: Nii, aga on veel midagi selle puhul veel või pigem mitte?

V2: Pigem mitte.

K: Okei, aga siis ma näitaks teile ühte sellist videolugu. (tõstetakse arvuti nende poole) Kõige pealt, et mida see pilt siin üldse ütleb?

V1: Väga asjakohane pilt.

V2: Mhm.

K: Võite kõike vaadata, et kuidas see lugu nagu jutustatud on ja mida te pildis näete ja kes seal üldse rääkida saavad ja ...

V1: Mhm.

(pannakse video peale)

(video vaatamise ajal: -)

K: Noh, mis siit silma jäi?

V2: No mul endal isiklikult, kohe, see, seesama, et selle hotelli pärast. Et juba aasta tagasi, aga ma ei arvanud, et see uudis välja tuuakse, väga huvitav.

K: Okei, aga panite tähele, kuidas see välja toodi?

V2: Noh, nagu natuke muuseas niimoodi. Või noh, ma ei teagi. Nagu jah.

V1: Nojah, et sinna on nagu nii udupeen hotell tuleb, siis kõlab sinna ja kui eesotsas on selline tegelane nagu Neinar Seli, teada-tuntud harjumustega nagu ta on, et nagu võib-olla tõesti äkki seal võis olla midagi, aga tõesti, ega keegi seda ju ei tea.

K: Mhm, võin lasta korra seda kohta. Aga mis veel jäi niimoodi jäi meelde või tõmbas tähelepanu selle loo puhul?

V2: Noh, natukene vb oli siuke nagu ... näpuga näitamist, et nagu see koht on nii hull või niiviisi.

V1: Näidati seda pahupoolt rohkem, kui, mitte et ma saaks väita, et seal midagi väga toredat toimub (naerdakse), aga nagu seda, neid äärmuslikke olukordi seal näidati rohkem.

V2: Mhm.

K: Aga panite tähele ka, et mis seal näiteks kirjas oli selle materjali juures? ... Et kust see pärit näiteks on?

V1: Arhiiv, ehk siis nagu kunagi oli seal midagi.

K: Mhm. Oot, lasen korra uuesti seda ühte kohta.

(vaadatakse uuesti)

K: Et kuidas nagu juhatati sisse seda.

V2: Mhm, „on liikvele läinud“.

V1: Umbmäärane. Mingit fakti ei ole, vaid lihtsalt, jah, põhimõtteliselt, kujundati siuke, et äkki on. Fakti ei ole tegelikult.

K: Aga selles mõttes, et kes rääkisid kaasa selles loos, mis teile meelde jäi?

V1: Tartu linnapea, see Neinar Seli see, ma ei tea, kes ta on, „parem käsi“.

K: Mhm, aga kas võiks nagu keegi veel siin sõna sekka öelda?

V2: Võib-olla need, kes pooldavad selle, Pirogovi, siis keelu mitte ära keelamist.

K: Ja kes need oleksid siis?

V2: Parmud. (hakatakse naerma) Ei noh, mitte nii, aga ...

V1: ... võib-olla need, kes seal pargis on parasjagu.

V2: Et noh, ma arvan, et seda tahetakse niikuinii teha.

V1: Ma kardan ka, sest noh, ma kujutan ette, et ta on probleem ka, aga samas ta on nagu tore firmamärk Tartule.

V2: Või siuke, osa Tartust, jah.

K: A kes seal üldse neid probleeme välja tõi?

V2: See linnapea, linnapea, vist.

V1: Mhm.

V2: Nüüd järsku on see muutunud probleemseks kohaks. (naeravad)

V1: Kuigi tegelikult on see sama neutraalne pind. See ajastus selle hotelli ehituseks on tõesti selline, et kokkusattumus või pole päris puhas, et midagi seal toimub.

K: Aga kui te pildiliselt veel vaatasite, kas tekkis selliseid ...

V1: Nojah, ta näitas siukseid ...

V2: Aa, jajajaja, jah. See oli ka, jah.

V1: Kuidas seal politsei oli ja kuidas seal mingid vennad puu vilus magasid. Seda, kuidas seal mõned toredad tudengid päiksepaistel piknikku teevad, seda ta ei näidanud.

V2: Jah, jah.

V1: Et jah, äärmused pigem olid seal.

K: Mhm.

V2: Veidi lamp. Ei saa salata, seal on päris palju eluheidikuid, kes magavad seal põõsa all, aga jah.

K: Aga muusikaliselt jäi midagi kõrvu või ei pannud seda tähele?

V2: Mingi imelik tümakas oli.

V1: No siuke mõnus süldimuusika, et on siuke, et noh, lähme lööme klaasid kokku, et tavaliselt on siuke tõsine muusika.

K: Mhm, aga tajusite mingit muutust vahepeal nagu muusikas või oli kogu aeg siuke süldimuusika?

V2: Vahepeal oli siuke tsink-tsiki-tsing. (naerdakse)

V1: Siis kui sa tõsist tv-d tahaksid hakata ajama, siis vist päris nii ei saaks.

V2: Aa, ja kui korraks, kui Selist juttu, siis näidati fotot temast ja enne kui foto tuli, tehti sellist häält – tššša! Ma ei tea, minu arust oli see, aga see on mingi „Reporter“ oma stiil.

V1: Jaa, see on tõesti „Reporter“. „Reporter“ muusikavalik on minu arvates väga õudne, nagu tõesti.

K: Okei, aga vist ei ole siin enam midagi või tahaksite veel millelegi tähelepanu juhtida? Jäi midagi häirima selle loo puhul?

V1: Ma ei tea.

V2: Jäi lihtsalt tunne, et see uudis ütles ära, kuidas asjad niikuinii lähevad.

V1: Põhimõtteliselt küll.

V2: Nojah, lihtsurelikke see eriti ei puuduta.

V1: Jah, täpselt, linnapea siin mõtleb tähtsate inimestega ja teeb selle otsuse ära. Nii on.

K: Aga ma nüüd lõpetuseks küsiks, et mis see meedia roll on ühiskonnas, teie meelest, et me pikalt juba rääkinud sellest.

V1: No see on ikka väga suur roll tegelikult, et ...

V2: Et nojah, minu arust kõige tähtsam roll on järelevalve. Et tead, mis toimub niiviisi, et näitavad. Järelevalve on põhiline siiski.

V1: Ei noh mingitest äärmuslikest sündmustest ikka teada andmine.

V2: Mhm.

V1: ... mis tegelikult on nagu uudise põhimõte olnud läbi aegade, et näe, kuski toimub seda või teist. Eks ta muidugi maailma ja inimeste vaateväljasid ja silmaringi ikka avardab ja see on meedia roll ikka suur roll.

K: Keegi midagi muud ei taha enam lisada?

V1: Vist mitte.

V intervjuu

K= küsija, V1= üks vastaja, V2= teine vastaja

K: Selle vestluse ma salvestan diktofoniga, et pärast see nagu maha transkribeerida ehk kirja panna, aga kõik vastused jäävad anonüümseks, et kedagi teie vastusega ei seostata. See ongi põhimõtteliselt sisend mu magistritööle. Just see, mis te ise räägite ja võite oma arvamust avaldada, et siin ei ole n-ö õigeid ja valesid vastuseid. Aga hakkame siis peale, et mis meediakanaleid te igapäevaselt jälgite?

V1: Ma jälgin internetis ajalehti.

K: Näiteks?

V1: Postimeest ja spordirubiigid.

K: Okei.

V2: Mul on ERR ja Postimees. Kuigi tegelikult ma mingi umbes pool aastat tagasi tegin endale lubaduse, et ma loen eesti uudiseid ainult kaks korda nädalas. Aga ega ma väga kinni ei pea sellest. Aga muidu ERR on see põhiline, aga Postimees on ka selline mugav. Mhm, kui väga palju aega on, siis võib-olla loen teisi lehti ka.

K: Mhm, aga miks ainult kaks korda?

V2: Ma kasutan seda just sellepärast, et Ma ise naersin, et seal on eriti praegusel ajal väga palju siukest üsna, tundub mulle vähemalt, väga siuke demagoogiat, alusetut ja ma tahtsin kaks korda just sellepärast, et lihtsalt olla siis ikkagi kursis, kus pomm plahvatas siis, lugeda pärisuudiseid mitte et Venemaa majandus langes jälle kaks protsenti, mul ei ole seda nagu tegelikult vaja nii väga teada. Aga jah, muidu on, mis kanaleid, siis ETV kindlasti.

K: Okei, aga kui te nüüd mõtlete oma kooliaja peale tagasi, et mis tundides siis üldse räägiti meediast? (Mõtlevad paar sekundit)

V1: Eesti keel ja kirjandus, ma arvan. Mul oli selline väga nagu, ei tea kas ikka oli, aga selline globaliseeruv maailm, siis oli inimene ja ühiskond, tavaline ühiskond ja noh, seal tahes-tahtmata ikkagi puudutatakse meediat.
K: Mhm, okei.

V2: Jah, eesti keele tunnis oli enamik ja võibolla ühiskonnas natuke, aga isegi eesti keeles tegelikult keskkooli aeg üsna hea nagu, vähemalt minu koolis. Meil arutati üsna vähe meediast.

K: Okei, aga mida te mäletate nendest tundidest? Mida seal tehti näiteks?

V1: Ma ei ütleks, et seal otseselt mingit päevakajalisi sündmusi kajastati, aga nagu pigem analüüsiti neid tagantjärele ja eesti keeles oli meil pikk selline periood, kus me rääkisime nagu üldse nii-öelda meedia usaldamisest kui sellisest, et nagu pigem tuleks ikka kriitiliselt vaadata neid kõiki uudiseid ja asju. Jaa, jah ja siis näiteks me analüüsisime mingeid ajakirjalõikusi ja tegime mingeid kirjandeid nende peale ja siukseid.

K: Okei, aga kuidas see analüüsimine välja nägi?

V1: No enamjaolt olid sinna ikka mingid küsimused ette antud jaa, aga noh, too välja need ja need, mis ta ütleb selle vastu ja selle poolt.

K: Okei, aga teil?

V2: Jah, eesti keeles meil võib-olla õpetajad siis rääkisid mingi üsna põgusalt sellest, vist mainiti ka seda, et natuke nagu kriitiliselt suhtuda rohkem, kirjakriitiliselt ja noh emakeeleõpetajale võib-olla iseloomulikult kritiseeris meie õigekeelisel nagu kirjastiili, mis võib olla märkimisväärne, on see, et emakeeleõpetaja andis teada, et kunagi vist võis nii õpetada, et milline leht on rohkem millise erakonna pooldaja ja niiviisi, aga ta ise ei teinud seda ja ta võib-olla jutumärkides kartis seda teha. Aga selle ta mainis ära küll.

K: Aga mingeid selliseid harjutusi või ülesandeid tegite?

V2: Noh võib-olla jah vaatasimegi artikleid, aga need olid rohkem nagu sellised lugemisülesanded, mitte nagu võib-olla süvenenumalt just seda teksti sisu, või noh, seda millest tekst räägib, kui kuidas me oskame vastata küsimustele kasutades teksti. Et noh loomulikult lugemisülesandes peab kõike mis tekstis tõepähe võtma, aga sellest, et võib-olla need küsitavused informatsiooni toesuses, see oli lihtsalt nagu paari sõnaga toodud välja, jah.

K: Okei.

V1: Mäletan, et meil oli kunagi siuke huvitav analüüs, nende Savisaare intervjuud ja noh, arvatavasti see oli demagoogia teemal ja siis me pidimegi täpselt kõik nagu alla lainima need, kus see demagoogia avaldub põhimõtteliselt ja see oli minu jaoks nagu väga..... See on nagu kõige paremini meelde jäänud. Sest nagu tõesti see oli ikka päris palju asju.

K: Et oli nagu huvitav ka teha siukest asja.

V1: Jah, selles suhtes oli huvitav, sest see tõesti, selline intervjuu oli olemas elust enesest võetud ja nagu seal olid küsimuste vastused aga need vastused ei läinud nagu üldse kokku ja see oligi samas naljakas, aga samas hariv ja huvitav.

K: See oli siis kirjalik intervjuu?

V1: See oli kirjalik, jah, nagu paberi peal oli tekst olemas.

K: Okei, aga teie tegite ka mingeid selliseid analüüse täitsa nagu?

V2: Mulle ei meenu, et oleks sellist asja. Ma tean, et võib-olla, kui poliitikutest rääkida, siis analüüsisime võib-olla seda Toomas Hendrik Ilvese "Talendid Koju", aga analoogset, et demagoogiale joone alla tõmmata, siukest kahjuks, kahjuks eriti ei olnud. Oleks võinud olla isegi, aga jah, lihtsalt, põhimõtteliselt lugemisülesanded, ajalehed-ajakirjad.

K: Aga näiteks mingeid töövihikuid või õpikuid või midagi sellist kasutasite?

V1: Ei olnud.

V2: Ei tea, raamatuid mitte.

K: Aga kas meedia mõjutamise kursus, kas teil nagu otseselt oli see või ei olnud pigem? Või ei mäleta täpselt?

V1: Otsest sellist ainet kui meedia ei olnud.

K: Jah, see tegelikult on nagu eesti keeles on kuus kursust ja see peaks olema üks see väike kursus.

V1: Jah, midagi sellist oli, jah.

K: Selline oli, jah.

V1: Kuigi meil oli ikkagi, koolis oli aine, valikaine oli selline meedia. Kultuur ja meedia, ühiskond ja meedia ja mingid sellised asjad.

V2: Ei ole olnud jah. Või noh, põhimõtteliselt rääkisime, aga mul, kui ma käisin iga päev koolis, oli raske eristada, et nüüd algab see kursus pihta.

V1: Ja, jah.

V2: ... See oli pigem lampi, õpetaja kirjutas keset tundi tahvli peale meedia ja siis, no mis te arvate. Mitte see, et meil oli hästi hea õpetaja, aga kursuste kui sellistel asjadel väga vahet ei teinud, see oli selline sujuv protsess. Mistõttu on praegu natuke imelik, raske eristada. Ma ei tea.

K: Ehk need olid siis nagu tavalised eesti keele tunnid, lihtsalt tunnis saite teada, et nüüd täna on see teema.

V1: Põhimõtteliselt.

K: Okei. Aga mis üldse võiks olla sellise meediaõpetuse nagu eesmärk, teie hinnangul, gümnaasiumi õpilastele?

V1: Ma arvan see ongi kõige kasulikum tarkusetera, mida sa tahvli pealt alati meelde jätad, et ei pruugi alati olla tõene ja pigem nagu tulebki ise kriitilisemalt vaadata ja uskuda fakte põhimõtteliselt. Ei pruugi alati olla kõik nii must-valge. Nagu kui sellise harjumuse saad õpilasele edasi anda, siis ma arvan, et see nagu aine kui selline on oma eesmärgi täitnud.

V2: Mhm, olen täiesti nõus. Eriti veel siis, oleneb veel millise lugemisharjumusega inimene on, et ee, kas keskmine inimene pärast kohustuslikku kirjandust tavaliselt puutub kokku kõige rohkem meediaga, mistõttu võib-olla ka juhtida tähelepanu veebikirjanduse tähtsusele - ma tean, et see on võib-olla natuke nagu nokkimine, aga meedias, see on siuke meedium, et kui ta loeb seda teksti, siis see võib-olla tema kirjaoskust mõjutada. Noh, ma ise olen natuke selline, et õigekeel, õigekeel ja näiteks mõni tüüpviiga meedias on see, et kirjutatakse number ja ne-liide ei eraldata sidekriipsuga. See on lihtsalt nagu ja keskmine inimene näebki seda kui kinnisideed. Aga muidu, kõige olulisem on see, et kindlasti mitte kõike võtta tõe pähe. Kui näiteks internetist loed mingit asja ja on ikka väga kallutatud tekst, siis keskmine inimene võiks aru saada, et võib-olla see on võetud kuskilt.

K: Mhm.

V1: See on õige küll, sest mul kaob ka igasugune usaldus põhimõtteliselt ära ühe artikli kohta, kui ma näen seal tehtud mingit õigekeeleviiga. Tegelikult see nagu paneb kohe rohkem kahtlema selles ja noh samamoodi ka meedias kui sellises kui televisioonis, näiteks kui ka keegi ütleb kellegiga või sellised asjad siis sellised tühiasjad, aga see ikkagi mõjutab.

K: See sisu siis.... et hakkad kohe sisus ka kahtlema.

V1: Jah, jah.

V2: See võtab autoriteeti vähemaks.

V1: Jah, täpselt. ... Kas nüüd on juba naljakas.

K: Eeldad pigem, et ajakirjanik peaks oskama hästi kirjutada.

V1: Jah, see peaks olema tõesti kõrgel tasemel.

K: Mhm, aga kui te nüüd ise mõtlete peale seda meedia kohta saadud õpetust, mis te saite gümnaasiumis, et kas te olete saanud seda kuidagi kasutada ka?

(mõtlevad mõne sekundi)

V1: Ei teagi, kas nüüd otseselt kasutada.

K: Aga on see nagu kasuks tulnud võib-olla?

V2: No selles suhtes, et ma isiklikult arvan, et kui sul on vaja eraldi kursust, et teada saada, et kõik, mis sa loed ei ole tõsi, siis seal on juba nagu eos jama, sest et no tegelikult ma arvan, et nagu iga inimene peaks, ma arvan, et see on juba kodune kasvatus, et ei tasu alati alahinnata, küsida alati, et mida sa loed, mida sa näed ja millega sa kokku puutud. Alati on lool kaks poolt või niiviisi, ehk siis noh, aga loomulikult on inimesi, kellel võib-olla ei tule kodust seda kasvatust kaasa ja nad peavadki kõike seda koolist saama, aga muidu ma ei oska öelda, kas olen kasutanud just seda, võib-olla jah, ei tea, ei oska öelda.

V2: No eks ta mööda külge ikka maha ei jookse, aga nagu, selles suhtes et, äkki nagu pead lugema selliseid artikleid, mida sa nagu tavaliselt ise ei loeks - just nagu see pool. Et võib-olla. Midagi sellist.

K: Okei. Aga kas tundub, et on vaja sellist õpet? Et siin tõite välja, et tegelikult võiks see koduse kasvatuses juba kaasas käia.

V1: On ikka, sest see pole kindel, kas see tuleb kodust kaasa. Kui ei tule siis on ikkagi häda. See võib ikkagi inimese sisemaailma segamini lüüa.

V2: Jaa, loomulikult ka see, et meedia on väga tugev relv ja võib-olla sellepärast see meediaõpetus peakski olema võib-olla natuke intensiivsem või siis tõesti tõhusam, ma ei tea, kas noh, vaadata, kas see on tõhus või mitte, praegu, nagu see uurimistöö siin on, aga jah, tegelikult meedia on üsna siuke mõjus vahend, eks ole, mistõttu siis kindlasti peaks olema, sellele peaks kindlasti tähelepanu pöörama koolis, et ikka õiget asja õpetatakse.

K: Mhm. Tõite selle välja „tõhus relv“, et mis mõttes relv?

V2: No mis need ütlused on, et neljas võim ja niiviisi. Tegelikult, kui keskmine inimene saab oma informatsiooni just meediast kätte ju. Praegult, eriti tänapäeval, selle *online*-meedia aja jooksul, see on nii mugav ja see on tegelikult nii kaasahaarav, mistõttu ongi võimalik kohe uskuda suurt pealkirja, mis on värviline, aga noh, loomulikult, keskmine inimene, peaaegu kõik inimesed saavad oma informatsioon meediast siiski. Väga alavääristav oleks öelda, et meedia ei ole relv, seda on ju võimalik tegelikult ka enda kasuks kasutada.

K: Mhm. Tahaksid täiendada?

(raputab pead)

K: Aga kui te nüüd ise mõtlete, et kas te olete loonud mingit meediasisu laiemas mõttes? Mitte ainult artiklite kirjutamine, vaid just laiemas mõttes, kas või näiteks videote filmimine, blogi pidamine, Facebooki mingeid ühiskonnakriitilisi postitusi kirjutanud, Twitter, kõik selline laiemas ...?

V2: Ma isiklikult hoidun natuke Facebookis oma arvamuse avaldamisest, sest ee, ma tean, et, minu jaoks on, klassikaline näide, et poole aasta pärast on niikuinii maailmavaade natuke teine ja siis mõtled, et mis kuradi lolluseid ma sinna veel kirjutasin. Aga, ma ei tea ... pilte või videoid. Ma ei tea, mis rubriiki need ajalehes läheksid.

K: No sageli näiteks Elu24 korjab üles kuskilt koolivideo, mis on keegi teinud ja siis see läheb niimoodi nagu meediasse ringlema, selles mõttes laiem sisu, et kunagi ei tea, et kui te olete näiteks Youtube'i üles pannud, et tegid siin vennaga trikke a la, et siis on ...

V2: Aa. ... Jah, ei mul mingit siukest kogemust päris ei ole.

V1: Minul ei ole ka. Ei ole ka mingit blogi pidanud, Twitterit, ei. Ma ei poolda neid. Ma mõtlen, et kui igaüks hakkaks seal Facebookis enda maailmavaateid jagama, siis see läheks ikka väga kirjuks. See oleks liiga jama, minu arust. Ja vennaga videoid ei tee.

K: Nojah, aga siin järgmine küsimus oleks nagu, et see, mida te olete loonud, eks, et kas seda kuidagi on mõjutanud see, mida te gümnaasiumis õppisite seal meedia kohta? Aga saan ka vastupidi küsida, et kas see nagu, et te ei taha oma arvamust niimoodi seal avaldada, kas see on kuidagi sellega seotud?

V1: Noh ...

V2: Ei tea, kas just õpitud sellel kursusel.

K: Jah, just.

K2: Selles suhtes, et see on rohkem teiste pealt õppides, et kui sa loed kedagi, kes kirjutab mingeid naljakaid postitusi, liiga äärmuslikku teksti, jaa. Siis sa mõtled ikka, kas ma tahaks samamoodi välja näha, nagu ... Aga jah, ma ei tea, ma ei saa sellele vastata. Nii palju kui mina koolis (rõhutab) meediat õppisin oli rohkem selline pinnapealsem see õpe.

K: Mhm.

V1: Mu poolest nagu ei ole mõtet oma arvamust igale poole peale suruda, propageerida. Hoida oma mõtted endale ja läheb paremini.

K: Mhm, aga on see teadmine nagu saadud kas kooli kaudu või on see ka pigem niimoodi, noh, loomulikult teel õpitud ja ka mujalt tulnud?

V1: Võib-olla, äkki kuskil alateadvuses on see, et nagu hoida need meediakanalid pigem puhtamad ja kui igaüks sinna kirjutaks, siis see ei oleks nagu mingi siuke usaldusväärne nagu. Ma arvan, et võib-olla kuidagi mõjutanud on.

HARJUTUSED:

(telefonide kasutamise ja harjutuste mõtte selgitamine)

K: Nende lugude puhul ongi, et mida te üldse märkate. Võite kohe rääkima hakata, et kui te loo kätte saate, et mis silma jääb. Samuti, et mis žanris see lugu olla võiks. Mõned lood on läinud, segunenud on need žanrid. Aga just, et kuidas teile tundub. Võite ka täitsa tavalugejana mõelda, et kui te võtaksite selle loo lahti niisama lugedes, et kuidas teile tundub.

V1: Mhm.

K: Samuti, et kes on selle loo kirjutanud, et kes on autor ja kas on üldse vahet, kes on selle loo kirjutanud või tegelikult ei ole. Siis võite vaadata fakte ja arvamusi. Et mõne loo puhul näiteks, et kus on faktid ja kus on arvamused ja mis domineerib selle loo puhul. Ja põhimõtteliselt ongi, et mis teil nagu ise silma jääb.

(loo jagamine)

(mõtlevad mitu sekundit)

K: Saite mõlemad kätte?

V1 ja V2: Mhm.

K: Mis siin silma hakkab?

V1: Et see on nagu mingi ... kas see on arvamus?

K: Kuidas tundub sulle, on ka arvamus või?

V2: Noh ...

V1: ... ta vist ikka ei ole.

K: Te võite öelda ka, et mille põhjal te vaatate, et see võiks olla arvamus näiteks?

V1: Ma vaatasin, et see on selle ... ma ei tea, ma eeldaks, et selle autori pilt on siin nii tähtsalt. Ju siis tema arwab midagi.

K: Mhm. Tekitab sellise tunde, et võiks olla arvamus, jah?

V1: Jah. Et nüüd nagu tema räägib põhimõtteliselt.

K: Mhm. (paar sekundit pausi) Aga sulle tundub ka samamoodi, et on arvamus?

V2: Jaa ja lisaks sellele, et noh, juba on siuke. Noh, juba Eestis nii öelda, et nemad tahavad nii teha. Et on pilt ja siis on suunatud tähelepanu mingile grupile.

(mõtlevad mitu sekundit)

K: Aga veel midagi ütleb? See on, jah, arvamyslugu, selles suhtes, te olete väga õigel teel.

(mõtlevad mitu sekundit)

V2: No see lihtsalt on ses suhtes, et esmapilgul kõlab ahvatlevalt, et noh, nagu ma loeks kuskilt blogist.

V1: Nojah, siuke vabam on see.

K: Et ei ole nagu uudislik, neutraalne?

V1: Jah.

K: Mhm, aga kui te vaatate seda pealkirja, et pealkirjas on üks esimene sõna, et kas see ütleb midagi? Olete kuulnud seda sõna?

V2: See oleks nagu kohtus siis, kui on see viimane kord ja pöördutakse, õiguspoliitikast lähenedes, et miks kohus peaks minu kasuks otsustama.

K: Sa õpid õigust, eks ole?

V2: Jah.

K: Võib-olla see on selle eriala selline kitsendav definitsioon sellele, aga kui seda artikli mõttes mõelda.

V2: Hmm. ... No see võib-olla ongi selline viimane õlekõrs, sest see eelnõu tegelikult, see, vist kukkus läbi, aga see oli selline päris akuutne probleem. Kuna see võib-olla läbi kukkus, siis taheti veel viimane sõna sekka öelda, aga võib-olla see alustas uut arutelu, et võib-olla peaks siduma selle trahvisaamise kuidagi rahateenimisega. See on täiesti uus ettepanek, minu jaoks vähemalt. Viitaks just sellele, et see on viimane ütlus, et just sellepärast kukkus see eelnõu läbi või sellepärast ei tulnud.

K: Okei, kuidas sulle tundub? Kas see sõna ütleb üldse midagi?

V1: Jah, ta nagu ütlebki, et ta nüüd ütleb ka mingi oma seisukoha.

K: See nagu viitab ka kuidagi arvamusele?

V1: Jaa, täpselt.

K: Jah, tegelikult ta ongi ajakirjanduslikus mõttes selline väike arvamyslugu.

V1: Mhm.

K: Noh, nagu öeldakse eesti keeles, et üks lause on repliik, et siin on samamoodi lühike. Pärast seda ei oska öelda, kas ta nüüd seda lõplikku seisukohta tähendab. Ajakirjanduses ta on pigem üks arvamuloo väiksem vorm, aga õiguses on kindlasti teistmoodi definitsioonid.

V2: Aa.

K: Aga see autor, kes ta tundub teile?

(mõtlevad mitu sekundit)

V2: Nagu pildi pealt või?

K: Ei noh, selles mõttes, et kas ta on nagu, kas üldse on arusaadav, et kes ta võiks olla.

V2: Mina küll teda ei tunne. Võib-olla see on piinlik.

V1: Mina ka ei tunne.

K: Aa, ei, see on väga normaalne.

V2: Aga no vaatad, kell pool 1 öösel kirjutatud, see ütleb päris palju, minu arust.

K: Et siis see avaldamise aeg ka natuke mängib rolli?

V2: No kindlasti, kui keegi pool 1 kirjutab, arvatavasti võib öelda, et ta ei saanud und millegipärast.

V1: Ja siis mõtles, et viskab mõned mõtted paberile ka võib-olla.

V2: Et Facebooki staatuseks oleks võib-olla selline normaalne ajahetk. See on ebameeldiv tegelikult uudiste suhtes, kui kell pool 1 on uudis, kus keegi arwab midagi. See on rohkem siuke blogi. Minu aramus.

K: Kas teil näitab näiteks tema meiliaadressi seal või ainult nime?

V2: Ainult nime.

V1: Ei näita.

K: Aga kui näiteks on niimoodi nagu mul arvutis? (Näidatakse arvuti variandis)

V1: No ta on siis Eesti Päevalehe ajakirjanik.

V2: Mhm.

K: Kas see mõjutab kuidagi, kui on ajakirjaniku kirjutatud arvamyslugu või ei mõjuta?

V2: No selles suhtes, et kui arvamyslugu on oma ala täielikult spetsialisti poolt kirjutatud, loomulikult, siis nagu rohkem on see vastuvõetav ja niiviisi. Näiteks ma ei tea ... oletame mingi, ma räägin siis õiguskontekstis, et kui näiteks mingi riigikohtunik kommenteerib mõne lahendi tulemust versus siis kui keegi, kes ei tea juurast hästi palju, räägib sellest, et siis noh ... aga noh, v-b, loomulikult kõik saavad oma arvamust avaldada, aga ma ...

K: Ehk siis sulle tundub see usaldusväärsem?

V2: No kõvasti. Sest kui me vaatame näiteks praegusel olukorral, seal räägitakse trahvide kahekordistamisest.

Näiteks mõni välisriigi kunagine justiitsminister räägib, kuidas nende trahvide kahekordistamise mõju oli väliskuritegudele, siis ma võtaks seda, et okei, „oo, kas see sobib Eestisse“ ja siis võrdleks seda kui noh rohkem siukest usutavamam. Usutavus pole küsimus, aga kuidas ma suhtuksin sellesse nagu „aa, järjekordne“ või ma suhtuksin nagu asja, mida ma võiksin uskuda.

V1: Minu arvates tekib natuke selline emotsionaalsem seos. Et kuna ta on ajakirjanik, siis ta on ikkagi professionaal ja teab, mida ta kirjutab. Esmamulje poolest, kui ma vaatasin, siis see on ...

K: Okei. Aga kui te vaatate seda lugu, kas siin domineerivad faktid või arvamused pigem? ... Võite mõne välja tuua näiteks, kui jääb silma.

(mõtlevad mõned sekundid)

V2: Selles suhtes, et ta .. ma ei tea, kas ma fakte siin üldse näen. No üks fakt on see, et see eelnõu kukkus läbi, üks ole. See on tõstatatud, aga see ei tähenda teemat. Ja siis ülejäänud on kõik arvamus.

V1: No see, et „Eesti kuulub sinna, Gini indeksi järgi sinna“, see on ka. Võib-olla.

V2: Jah.

K: Okei, aga kui te nüüd loetegi sellist arvamusalust, kas te hakkate kahtlema neis faktides ka või? Või te pigem loete ja võtate neid tõepähe?

V2: Ei, kindlasti kahtlen. ... See artikkel on nii väike ka, kolm lauset või neli lauset. See ongi täpselt, et nagu ma enne ära mainisin, et pool 1 üles laetud, et ei saa kuidagi, et midagi peab nagu arvama.

K: Mhm. ... Aga jääb veel midagi silma selle loo puhul või võtame järgmise?

V2: Võtame järgmise.

V1: Mhm.

K: Mhm.

(jagatakse lugu)

(mõtlevad mitu sekundit)

K: Mis siin silma jääb niimoodi vaadates?

(mõtlevad mitukümmend sekundit)

V1: Noh, siuksed 3 nõuannet ja 10 kõige šokeerivamat nõuannet, siukseid järjestusi on päris palju tekkinud ja ma saan aru, et see korjab päris jõudsalt klikke, aga nagu see on selline, see tegelikult ei ole inimestega, siin lihtsalt tehakse mingid üldteadmised, rahvameditsiinid ja asjad, tegelikult need ei pruugi töötada üldse, aga lihtsalt ...

V2: Ka mina ei arva, et sellise asja koht on uudistes. Kui inimene tahab nohust lahti saada, siis ta ...

V1: ... helistab perearstile.

V2: Või lihtsalt guugeldab, üks ole. Kui ma lähen uudisteportaali nagu lugema, nohu on nagu üsna levinud, jah, aga ma ei tea, kas ma ikka klikiksin selle lehekülje peal.

V1: Mhm.

V2: Neli nõuannet, oo, see kõik on see, see oli see põhjus, miks ma siia tulin. Ma ei leia, et sellise asja koht uudistes oleks. Ma saan aru, et terviserubriik ja ilmselt seal on oma lugejaskond. Aga noh, no samas ei saa ette ka heita.

V1: Nojah, ta on ju terviserubriigis.

K: Aga kui te nüüd vaatate seda, et mis žanris see lugu võiks olla?

V2: Ma ei tea, kas on eraldi žanr nende lugude kohta, kus on see, nagu enne nimetati, et 10 viisi või 7 viisi, et suht *clickbait*.

V1: Mhm.

V2: Kliki peale, saad teada, kuigi tegelikult ei saa midagi eriti teada. See ei ole nagu see, mille pärast inimesed uudistelehele lähevad.

V1: Ma ei oskaks mingit otsest žanri tuua. Ma ei tea.

V2: Tervis.

V1: Nojah, siuke nõuanne.

K: Okei, aga kui te nüüd vaatate näiteks neid märksõnu, te võite vaadata ka autorit, aga telefonis väga hästi ei näita seda autorit. Aga vaadake näiteks ka märksõnu.

V2: Aa. Okei.

K: Kas hakkab nagu midagi?

V2: Jaa. No loomulikult see apteegi nimi, üks ole.

V1: Aa. (üllatunult)

V2: Apotheka. Ja siis sellele järgneb see sõna, mis on pealkirja pandud. Kuigi ma ei saa aru, miks see Apotheka siia märksõnadesse on pandud. Keegi ei lähe Postimehe lehele, et otsida märksõnu, näiteks Apotheka, või.

K: Aga no mis te arvate, mis see tähendada võiks?

V1: Vist on mingi, üks ta mingi peidetud turundusnipp on. Apotheka apteegid.

K: Kas te panite tähele, et seal üleval on üks vihje ka?

V1: Sisuturundus. Alguses ei pannud tähele üldse.

V2: Ma arvasin, et see on reklaami osa või niiviisi.

K: Aa, nii nagu nad mõnikord on, keset uudist on reklaam?

V2: Jaa, jaa, jaa. ... See on täiega ohtlik tegelikult kui niiviisi nagu see uudis ja reklaam, see piir on siin nii õhuke.

V1: Mhm.

V2: See on ka põhjus, miks ma natukene ERRi eelistan, et seal vist on reklaam keelatud.

K: Jah. Kui ma näitan veel seda, et kes see autor siis on. (näidatakse arvutist) Seda ei näita telefonist.

V1: Nojah.

V2: Mulle näitas, aga ta ei näidanud, kes ta on.

V1: Mul ka autorit näitas, aga seda ei näidanud.

K: Just. Aga kui te nüüd seda tiitlit ka nägite, et kas see tekitab mingeid tundeid?

V1: No siis ta on ju kohe rohkem kallutatud, minu jaoks. Ma pigem võtaks seda reklaamina, kui siukse uudisena.

V2: Mhm, täpselt, täpselt sama. ... Võib olla mul isegi tekitaks sellist *breathing problems*, siukest tunnet. Kui pealkirjast kirjutada, siis saab ikka mingi kala sinna sisse panna. No ikka ajab närvi ...

K: Tekitab natuke trotsi, kui avastad, et ...

V2: Või noh, miks seda vaja oli? Selles suhtes, et ma ise ei klikki nende peale, kui ma näen „7 põhjust, miks nohust vabaneda“, siis ma *skrollin* edasi, aga, jah, ma tegelikult isegi autoreid väga ei vaata, aga nüüd ma võiks sinna isegi hakata tihedamini vaatama. See oli hea tähelepanek.

K: Aga vaadake veel seda lugu, et kas siin on veel midagi, mis võiks reklaamile viidata?

V2: Võib-olla need tilgad ja ninaspreid, mis siin kõik võiks olla.

V1: Jaa, ma mõtlesin ka selle peale, et äkki on mingi kindel nimi välja toodud või tootenimetus, aga otseselt ...

V2: Aa, aga seda saab klikkida, et äkki tuleb ...

K: No aga proovige.

V1 ja V2: Ja tulebki!
(naeravad imestunult)

K: Et noh, sellepärast nad on seal värvilised ka ...

V1: Oi, jah.

V2: Ma täitsa kardan seda inimest, kes päriselt ostavadki seda artikli pärast.

V1: Aga ma arvan, et see on tegelikult väga hea turundusnipp. Turundajale on see väga kasulik.

V2: Mhm.

K: Jajah.

V1: Ma arvan, et võib-olla isegi kasulikum kui tavaline mingi 30 sekundit eetriaega kuskil telekanalis.

V2: Jaa, kindlasti, kindlasti. Aga lihtsalt jama on selles, et see tõmbab Postimehe siukest mainet maha.

V1: Natuke, jah.

V2: Noh, jah, ajakirjandus on ka tegelikult äri, eks ole. Aga noh, just nagu tegelikult, ravimifirmad on ka ühiskonna silmis siuksed, kes ajavad äri haigete inimeste kulul.

V1: Siuksed raha peal väljas.

...

K: Aga rubriiki teil näitab peale tervise ka midagi või ei näita?

V2: Ta näitas siin üleval seda nagu ...

K: Või mingit Apotheke märki.

V1: Aa.

K: Telefonis ei näita, jah.

...

K: Ühesõnaga teile see tekitab rohkem trotsi, kui te saate aru, et see on reklaam, mitte lugu?

V1: Jaa.

V2: No kui alguses vaatad, et suhteliselt mõttetu lugu ja siis vaatad, et see on reklaam, siis tõmbab ikka usu täiesti alla korra.

K: Aga tegelikult on huvitav, sest osa inimesi tajub seda ka kui „oi, nii mugav“ ja vahet ei ole, et see on reklaam. ... Aga sellega vist ei ole enam rohkem midagi, et võtame järgmise. Või oli kellelgi veel midagi?

V2: Minul ei olnud.

V1: Ei.
(jagatakse lugu)

K: No mis siin kohe silma jääb, kui avada ja kohe vaadata?
(mõtlevad mõned sekundid)

V2: Loomulikult see tsitaat, eks ole. ... Aga samas ka, et neil on siuke, kuna on teada tuntud, et see erakond on siuke nagu niisugune halvas seisus, et eurost natuke rohkem meelestatud, et võib-olla nad ütlevad mingeid võtteid, ma ei tea, eks ole.

V1: Noh, proovivad siin nagu, proovivad siin nagu ...

V2: ... päästa.

V1: ... õigustada või päästa.

V2: Ja, jah.

V1: Ja muidugi, eks see nagu, „Radari“ video Õhtulehes, et see on ... üldse siin, Kanal2 ja Õhtulehe vahel on siuke koostöö.

K: Mhm. See jäi kohe silma, et on Radari video?

V1: Mhm. Mitte nagu Õhtulehe enda tehtud.

K: Mhm, aga kes selle autor siis on?

V1: Ma arvan, et siis nagu pigem „Radar“. Ja on see ... ja siis Õhtuleht on siis refereerinud.

K: Mhm. Kas sellele saab kuidagi mingi žanrimääratluse ka panna?

(mõtlevad mitu sekundit)

V1: Ma ei teagi. Mina ei oskaks otsust.

(mõtlevad mitukümmend sekundit)

V2: Selles suhtes jaa, et no ...

(mõtleb mitu sekundit)

V2: Ma ei tea, seda uudist lugedes, paneksin essana, et see IRL on nagu aru saanud, et ta peab nagu valima, sest et, eksju.

V1: Siin on osad nagu nimed välja toodud ilusti.

V2: Kõik kes IRLi valisid, ei ole omade sekka jäänud, on läinud kas EKREsse või siis teistel põhjustel on nagu läinud lihtsalt nagu ... noh, jah. Tundub natuke nagu selline hädaaeg või niiviisi.

K: Mhm, aga kui te nüüd fakte ja arvamusi vaatate selles loos.

(mõtlevad mitukümmend sekundit)

V2: Ei tea, kas siin üldse faktidega midagi väga pistmist on. Ma näen nii seda asja ...

V1: Pigem arvamus, ütleks selle kohta. ... See on nagu Tsahkna arvamus EKRE kohta. On tsiteeritud.

V2: Et selle asemel, et nagu, ma ei tea, seda reitingut tõsta, käituti, et „meie suund on siuke ja meie oleme siuke“, nad valisid selle meetodi. Mingi teise ...

V1: Maha ...

V2: ... mahategemine, eksju.

K: Mhm. Ühesõnaga fakte on siin rakse välja tuua?

V1: Mnjah.

V2: Fakte, jah.

V1: Sest kui keegi siin ütleb, eriti nagu poliitik, siis nagu, seda fakti pähe võtta on raske.

K: Tekib kohe siuke väike skeptilisus?

V1: Veits küll.

V2: Mhm, jah, kindlasti.

K: Mhm, aga jääb veel midagi?

V2: Ei midagi.

V1: Jah.

V2: Žanrit ma ei oskagi määrata.

V1: Ma ka ei oska.

K: Nojah, eks ta tegelikult ongi segunenud, eks ta selline refereering on, videolugu on aluseks.

V1: Hmm.

(jagatakse uus lugu)

(mõtlevad mitukümmend sekundit)

K: Mis selle loo puhul niimoodi silma jääb?

V1: Et Äripäev kiidab, see tekitab sellise, et noh, Äripäev, nii et on kõvasti kiidab Eesti tegu ja siin on ka, nagu otsust autorit, ju siis ikka on ka, aga loed, et terve Äripäeva avaldus. On pandud seda propageerima õudselt.

V2: Mul on silma jäänud see kirjastiil, et siuke, „jah, nii, jah, naa“, et nagu siin kõik on ju arvamus. Et ma ise ei kujunda oma arvamust.

K: Kas see on nagu mõjutamine natuke?

V2: Jaa. Ja siin lõpuks see „meest sõnast, rahandusminister“ ja hüüumärk, et ... Mida see mulle kui lugejale peaks ütlema, ma valisin välja, et see autor on siin, sellel autoril on mingid arvamused. Arvatavasti ta tahab, et ma arvaksin samamoodi. Aga mind ennast kohe häiris see, et tahab, et ma ... või noh. Võib-olla ma arvangi samamoodi, aga see, et mind üritatakse panna arvama sedamoodi, see on täielik ...

K: Mhm, aga kes see autor siin on?

V2: Autorit ei ole vist isegi märgitud.

V1: Ma ei ...

V2: ... aga tundub siuke, rohkem siuke nooruke, noor inimene. No mitte midagi halba, aga siuke inimene, kes võib-olla pubis lihtsalt räägiks. Mitteametlik, selles mõttes. See on imelik, jah. No mulle ei meeldi, kui kirjutatakse siukest mitteametlikku teksti just nagu väljaandes. Nagu mingi sõber räägiks lihtsalt Facebookis, et „ojee, lõbus, tehti see asi ära, jaa“.

K: Mhm, aga kui te vaatate seda esimest lõiku, selle viimast sõna seal. Kas see nagu ütleb midagi või ei ütle?

V1: Juhtkiri, eks ole?

K: Mhm. Selline mõiste nagu juhtkiri. Olete te kuulnud või aimate, mis see võiks tähendada? (mõtlevad mõne sekundi)

V2: See on ikkagi selline väga, mingi päevaarvamus või midagi, ma ei tea.

K: Ei, see on juba enam-vähem õigesse kanti.

V2: Või mis sa arvad, mis see olla võiks?

V1: No ...

V2: Päevamõte või siuke?

V1: No siuke Äripäeva ühine arvamus, et mida nad seal kõik mõtlevad.

K: Mhm, aga mõiste, kui selle loo juures vaadata, siis tundub arusaadav, aga lihtsalt niisama kui see kuskil tuleks, siis ei oleks tuttav niimoodi?

V1: Otseselt defineerida vist ei oskaks, jah.

K: Mhm, et noh, tegelikult te olete nagu õigel rajal, et see ongi Äripäeva enda seisukoht, juhtkiri ongi toimetuse seisukoht mingi päevasündmuse kohta, millest just on näiteks paberlehes pikalt juttu, mingi uudisena ja siis on selline toimetuse kommentaar, et mida toimetuse arvab sellest.

V1: Mhm, aa.

V2: Aa. No siukseid asju võiks seal meediaõpetuses õpetada, et seletada lahti, eks ju.

K: Kui te näiteks lõote lehe lahti, siis kohe esimesel lehel kohe tulebki selline juhtkiri.

V2: Mhm, mhm, mhm. Ja, jah, noh, ma olekski alguses pakkunud, et see on kommentaar, sest see on subjektiivne, mitte objektiivne. Seal ei ole niivõrd minuga pistmist, vaid mis on selle toimetuse enda seisukoht.

K: Mhm, aga kui te seda pilti vaatate. Mis see võiks olla?

V1: Noh, eks need siuksed karikatuurid on alati siuksed ...

V2: Neh.

V1: ... pigem, minu arust, toovad sellist professionaalsust alla veits. Muidugi, kui nad on siuksed, nagu noh, eraldi rubriik – päevakarikatuur, seal on väga tore. Aga otseselt niimoodi, ma ei tea, kas ta just sobib ühe artikliga kokku. Kuigi need karikatuurid on mõnikord ikka mõnusalt tabavad ja head. Aga nagu niimoodi ühe artikli pildiks, ma ei tea.

K: Mnja, aga karikatuuri mõiste on täitsa tuttav, kui võrrelda seda näiteks juhtlõiguga?

V1: Jaa.

V2: Ma ise pooldan neid karikatuure väga. Mul on siuke tarbimine ja kui on midagi naljakat, siis on nagu hea.

V1: Jah, karikatuuriga saab nagu seda küünilisust või kellegagi veits koputamist nagu veits paremini edasi anda tegelikult.

V2: Mhm.

V1: Ja noh, see nagu iseenesest pildist, et igaüks võtab ise sealt endale mõtte kaasa. See on nagu, kui on ikka selline terav karikatuur, siis on ikka hea minu meelest.

V2: Jah.

K: Aga see karikatuur tundub tekstiga koos sobivat, kooskõlas? Niimoodi peale vaadates, sest ega te tervet artiklit ei jõudnud niimoodi läbi lugeda.

V2: Jaa, on kohane.

V1: Nojaa.

K: Mhm, aga faktide ja arvamuste mõttes, kumb siin domineerimas on?

V1: Ma mõtlengi, et kui on siuke juhtkiri, siis on pigem ikka arvamus.

K: Mhm, aga arvamusloos te ikkagi ootate, et oleks mingid faktid ka või pigem ongi niimoodi?

V2: Siin on vist isegi toodud. Näiteks need pole veel faktid, aga räägitakse, et mis võiks teoks saada.

K: Aga ootate arvamusloost fakte?

V1: Mina nagu ootaks, jah.

V2: Jah, sest kuidas sa oma arvamust toetad nagu, kui see ei ole faktidega.

V1: Jah, et nagu sul on üks fakt, et kuidas sa siis seda analüüsid, endale omaks teed. Sealt tulebki sinu arvamus, tegelikult. Kuidas keegi nagu interpreteerib seda tegevust.

K: Mhm. Ehk siis mitte niivõrd sellist lihtsat lahmimist?

V1: Jah, täpselt. Üleüldse, mingi alus ikka peab olema.

K: Mhm, aga selle loo puhul tundub, et on see alus olemas?

V1: Tundub küll, ma arvan. ... Sest siin on ikka nagu, ollakse teadlik sellest olukorrast.

V2: Miski on ajendanud seda juhtkirja kirjutama, eks ole.

K: Mhm, jah, tegelikult käib selle kohta uudis ka kõrval, mis on neutraalne.

V1 ja V2: Hmm.

K: Lihtsalt siin selle loo juures ei paista seda. Aga selle loo puhul on veel midagi, mis jäi silma või võtame järgmise?

V1: Võtame järgmise.

(jagatakse lugu)

(mõtlevad paarkümmend sekundit)

K: Noh, mis mõtted tekivad?

V2: Noh, nagu raamatut loeks, aga ma ei tea, kas ... Mulle endale ei lähe peale see väga. Mitte ahvatlev. ... Jah, ma ei tea, see on arvamslugu, aga see on siuke, nagu kellegi päevast või blogi võiks see täitsa olla.

V1: Nojah, põhimõtteliselt mingi, aga ta nagu analüüsib üsna pikalt, mida ta tegi, mis on üsna normaalne, iseenesest.

V2: Mhm.

K: Mhm, kas see loo pikkus siis nagu mõjutab ka seda usaldusväärust?

V1: Siis ta nagu räägib enda eelloo. Kuidas ta tunneb ennast, kuidas ta seda tööd nagu tegi, mis järeldused ta sellest tegi lõppude lõpuks nagu ja mis analüüsi ta tegi, siuke kokkuvõte. Põhimõtteliselt see ülesehitus on hea, minu meelest.

K: Mhm, aga on siin mõni viide ka näiteks mis žanris see võiks olla, see lugu?

V1: Siin on öeldud, et reportaaž.

K ja V2: Mhm.

K: Aga ütleb reportaaž midagi? Mis see võiks olla, mida tähendada?

V1: Noh, üks ta olegi mingi pigem, mingi asja kujutamine. Kuidas see asi nüüd juhtus ja mis seal täpselt toimus.

K: Mhm, aga see mõiste selles mõttes oli nagu tuttav?

V1: Jah.

K: Mhm. Aga faktide ja arvamuste mõttes?

V1: No need faktid on nagu tema faktid, et mida tegi jaa. See on nagu selle hästi autorikeskne nagu.

V2: Mhm.

K: Mhm, aga kas see kuidagi mõjutab, et kes selle loo kirjutanud on?

V2: No sellises artiklis, ma ei tea. Siin võib-olla ei puudutata niivõrd valet või tõde, tõsist teemat, et siin oleks nagu, et siin on faktid sisse pandud või nii. Et see on, tundub, et lihtsalt siuke meelelahutuslik artikkel. Võib-olla ta ajendab inimesi mingist e-etteütusest osa võtma ja siin üks inimene räägib lihtsalt oma kogemusest.

V1: Jah.

K: Nii, aga kui see üks inimene, vaatame näiteks, et kes siin see üks inimene on, siin on selgelt välja toodud.

V1: ERRi toimetaja.

V2: Mhm.

K: Kas see isik nagu kuidagi mängib rolli või pigem teile ei mängi?

V1: No et ta jällegi, teeb sellise järelduse, et kuna ta on ERRi toimetaja, ajakirjanik, siis ta nagu peaks olema pädev õigekirjas. Noh, kuidas siis tema teeb ja kuidas ta siin tegi ka.

V2: No selles suhtes, et ta on ERRi toimetaja, siis see, võib-olla annab natuke mõista, et pole midagi praegu kirjutada. Et on vaja leida midagi ja ... Aga see on tegelt niikuinii, kuna ta on ...

(V1 naerab)

(paar sekundit vaikust)

V1: Nojah, kuna ta on, oleks mitu viga teinud, oleks ikka pannud kahtlema selles ERRis või selles toimetuses, nende pädevuses.

(paar sekundit vaikust)

K: Jääb veel midagi silma?

V1: Aga jah, siin ei ole reklaami.

V2: Jaa, seda ma tahtsingi just öelda, et vähemalt pole reklaamigi.

V1: Ma ei teadnudki, et siin ERRis, et see on kohe keelatud.

K: Noh, riik annab raha, selles mõttes.

V1: Jajah, siis on seda, päris norm.

K: Telefonis on lihtsam lugeda ka, jah, ei hüppa kohe kõik ette.

V1: Jamh. Kohe on nagu kõik asjad olemas, ei ole vahepeal mingit autoreklaami.

K: Mhm, aga sellega vist ei ole rohkem midagi või?

V2: Ei ole.

V1: See on üsna siuke *straightforward* (lihtne – Triin).

K: Aga nüüd ma annaks teile ühe loo, mille ülesanne on põhimõtteliselt sama, aga ma annaks teile nüüd rohkem aega. Et ma annaks viis minutit, et te saate rohkem süveneda. Võite vaadata kõike seda, mis me siin rääkisime ja mis teile endale nagu silma jääb selle loo puhul. Võite sinna paberi peale mõne märksõna kirjutada, kui tahate.

(jagatakse lugu)

(iseseisva lugemise ajal:

V2: Ma vist ei saa seda lugeda.

K: Miks, ei tule lahti või?

V2: Ei, mult küsitakse mingit annetust.

V1: Selle saab ristist kinni panna.

K: Jah. See toetamine, see on nagu reklaamina.

V2: Aa, jah. Jaa, jaa, jaa, jaa, jah.)

K: Mis selle loo puhul siis ilma jääb?

V2: Palju mingit botaanilist teksti.

V1: Jamh.

V2: Ei noh, selles suhtes, kui ma artiklit vaatan, siis isegi päris viisakas. Iseenesest, kui ma sellest portaalist nagu mööda vaatan. Siin on allikad välja toodud, mis on nagu väga, väga tervitatav. Siis on mainitud ära, kellega koos on artikkel valminud. Fotole viidatud, noh, seda vist tehakse igal pool. Mulle just meeldib see, et allikad on välja toodud.

V1: No ja see puuvoorik.eu on tegelikult täpselt see sama tekst kõik. Pluss veel, seal on see toode.

V2: Aa, on?

V1: Nii, et see, viib samasse kategooriasse sinna ...

V2: Jajah.

V1: ... kuhu see teine asi, et „artikkel on valminud koostöös puuvoorik punkt eu-ga“.

V2: Mhm.

V1: Aga mina ei teadnud sellisest asjast midagi, aga ma ei tea, et igav hakkas nagu. Aga jah, siin ka nagu jälle, et fakte iseenesest pole, kõik on nagu ... oi, küll kunagi Vana Kreekas ja rahvas ja juba aegade algusest peale juba tehti neid ja on loetud siin kümme asja, mida ta kõike ravib ja siis on siin lõpus öeldud, et „mitmetest headest omadustest hoolimata ei tohiks lasta end eksitada ning meeles pidada, et tegelikult see on ikkagi mürgine“.

Iseenesest kiidetakse seda taevani, aga siis lõpus tõmmatakse kõik vesi peale. Noh, ma ei tea, siuke kahtlane asi.

K: Mhm, kui te neid allikaid veel vaatasite, kas seal tekkis ka mingeid küsimusi.

V1: No siin on Delfi ja siin on veel, noh, nagu Eesti allikad kui ka mingid välismaa allikad. Mingid *British Medical Journali* asjad.

K: Mhm, aga loo sees oli ka mõni allikas või ei jäänud silma?

V1: See, olid ikka. Ei olnud.

K: Aga mõni värviline sõna kuskil?

V1: No see ladinakeelne nimetus ja see, kas see oli saksa filosoof, jah. Tema nimi on mul värviline.

K: Mhm, aga kui sinna vajutada.

(mõni sekund vaikust)

V1: Ei ole, siis on ka mingi.

V2: Tundub natuke selline alternatiivmeditsiini hõngu asi.

V1: Täpselt.

K: Aga kus te jõudsite praegu, kui te sinna vajutasite?

V2: Steinerhealth.org.

K: Mhm.

V1: *Cancer treatment*.

V2: See on nagu natuke selles mõttes mõru, sest vähk, ma arvan, on selline haigus, kus inimesed pöörduvad lõpuks lootuses kõige poole.

V1: Mhm.

V2: Kui ma esialgu lugesin seda artiklit seal Telegrammis, siis ma lihtsalt vaatasin, et „oo, keegi on näinud vaeva“. (hakkab naerma) ja toonud allikadki välja ja noh, nüüd ma mõtlen, et noh, jah.

V1: Et nagu samma auku.

K: Jah, aga kui te nüüd vaatate, seal on veel üks värviline sõna, ülevalpool, kuhu see viib?

V1: See viib Vikipeediasse.

K: Mhm, aga kuidas Vikipeedia allikana tundub?

V1: No see on ikka tegelikult selline, et sinna saavad kõik kirjutada midagi.

K: Mhm, aga kas Vikipeedia usaldusväärsuses on ka mingid aspektid, millest saab nagu lähtuda?

V1: Ega nagu ...

V2: Selles suhtes, et ise kasutan.

V1: Ma ka kasutan, aga jah, tegelikult tean, et akadeemilises kontekstis tegelikult ei tohiks, aga samas see on nagu väga mugav ja sealt saab ruttu mingi nägemuse või fakti ikka saab sealt.

V2: Võib-olla see sama mõju nagu ajalehtedel on, et sa lihtsalt nii mugav.

V1: Jah, meetod.

V2: See on nagu, selle asemel, et minna raamatukokku, võtta mingi sada aastat vana raamat ja pühkida tolmu sealt pealt, et ise uurima hakata, on lihtsam vaadata, lugeda piltide alt sealt, eks ju jah. Paratamatu, noh, inimestel on see mugavus.

K: Aga Vikipeediast, kas te kuidagi kontrollite ka seda info õigsust?

V2: Mõnikord, kui on mingi siuke väga ... , seal on ju hinnatud ja vaatan, et vaatad loomulikult üle.

V1: Ma loen nagu, kui on võimalus, kas eesti keeles või inglise keeles, ma vaatan, kas seal äkki erineb midagi kuskil, mingi asi, et lõpuks sealt siis mingi järelduse teen. Tavaliselt keelte erinevus tegelikult seal on, nagu keelte puhul ja sisu erinevus on seal, vahepeal.

K: Mhm, et siis algkeel on siis natuke usaldusväärsem?

V1: Jaa, noh, inglise keel tundub nagu usaldusväärsem, kuna noh, inglise keeles, paratamatult, on kõige rohkem teksti seal, pigem põhjalikumalt inglise keeles.

V2: No seal on vist need viited all ka.

V1: Jah, peaks olema.

K: Aga kas sellel Vikipeedia lingil on all viited, et kust see info pärineb?

V1: Ei ole, vist, jah.

K: Kas sellist teksti usaldaks või pigem mitte? Või kas üldse vaataks, kas seal on viited?

V2: No selles suhtes, et ei usaldaks, aga lihtsalt kahju on, kuidas inimestele sellest, noh, nagu selle nohuvärgiga oli, kes ostavad selle. Mulle tundub ka, et see on mõni vana inimene, mõni võib-olla lihtsalt hädas inimene, kes nagu ei tea. ... On nagu lootust kaotamas tavalisse meditsiini ja läheb steinerhealth.org-i ja vaatab, et imeravim on tegelikult olemas, aga keegi ei taha, et sa teaksid sellest.

V1: Sest noh, isenesest on täitsa korralikult seda turundatud siin.

V2: Mjaa. Turunduse koha pealt tõesti, respekt, nagu. Nad teevad tööd päris hästi. (naeravad)

K: Mhm.

V1: Aga jah, et kui hakata süvenema, siis njah.

K: Mhm, aga nende allikate puhul veel, tekitab miski veel küsimust. Näiteks, kuidas need looga seotud on või?

V1: Ma enne vaatasingi, et see puuvoorikust, et see nagu tundub kõik see sama tekst, et mida siin nagu Delfist ja asjadest on võetud.

K: Mhm, et on natuke raske orienteeruda, et kust mida on võetud.

V1: Aa, siin Delfis on ka päris normaalne.

V2: Ma näiteks praegu vaatasin seda Botanicali lehte, siis siin, tundub, nagu oleks tõlgitud otse seda. Struktuur sama. Räägib ka ajalooost, räägib, jõuab lõpuks ringiga meditsiiniliste omadusteni.

V1: Siin Delfis vist ei ole meditsiinilist otseselt puudutatud. On ka sellest, kus ta levib, mis ta on ja siis on mingid vanarahvatarkused, et noh.

K: Aga kas need kõik allikad on toodud seal nimekirjas üldse välja?

V1: Aa, Vikipeediat ei ole. Seda Steiner Healthi ei ole ka.

K: Aga mis selle põhjus võiks olla või kuidas te näete seda?

V2: No Vikipeedia loomulikult, et kredibiilsust säilitada ja Steineris vajutad lingi peale ja maksa.

K: Et siis reklaami ja vähem usaldusväärset allikat?

V1: Jah. Neid on nagu välditud, nagu tahtlikult.

K: Aga neis teistes allikates orienteerumine, et kas on nii, et vajutad peale ja jõuad kohe selle õige artiklini?

V2: Jaa, jah. Tähendab, seni on küll.

K: Aga selle osani, et mis seal täpselt kasutatud on?

V2: Ei, ei, lihtsalt see artikkel.

V1: Nagu mõtlengi, et seda meditsiiniteemat väga ei ole teistes kirjutatud. Ongi need, ma ei tea, vanarahvatarkuseid ja värgid-särgid.

(mõtlevad mõned sekundid)

V2: Aga kui ma nüüd selle Briti riiklikule meditsiinilehele läksin, sinna klikkisin, siis seal on kohe esimene lause, et „has not proved benefit and can cause harm“ (kasulikud omadused pole tõestatud, võib teha kahju – Triin)

V1: Hmm.

V2: ... ja see on ka artiklis nagu ära toodud, et ärge nagu lolliks ka minge, eks.

V1: Nojah.

V2: Aga võib-olla see on inimestele, kes inglise keelt ei oska.

V1: Nojah, võimalik.

K: Aga alguses ei tundunud see artikkel selline reklaam?

V1: Mkm.

V2: Alguses ei tundunud, nagu lihtsalt kirjutatud sellest – puuvahkel.

V1: Ma mõtlesin ka, et kus see püant nüüd siin tuleb. Ma ei olnud nagu selleks valmis, aga nagu lihtsalt, et siuke lubaduse jutt, et noh, tore.

K: Nojah. Siin ei ole isegi seda sisuturunduse viidet. See on nagu veel kavalamalt peidetud reklaam kui see eelmine.

V2: Mhm.

V1: Hmm.

K: Nii, aga on veel midagi selle puhul veel või pigem mitte?

V2: Pigem mitte.

K: Okei, aga siis ma näitaks teile ühte sellist videolugu. (tõstetakse arvuti nende poole) Kõige pealt, et mida see pilt siin üldse ütleb?

V1: Väga asjakohane pilt.

V2: Mhm.

K: Võite kõike vaadata, et kuidas see lugu nagu jutustatud on ja mida te pildis näete ja kes seal üldse rääkida saavad ja ...

V1: Mhm.

(pannakse video peale)

(video vaatamise ajal: -)

K: Noh, mis siit silma jäi?

V2: No mul endal isiklikult, kohe, see, seesama, et selle hotelli pärast. Et juba aasta tagasi, aga ma ei arvanud, et see uudis välja tuuakse, väga huvitav.

K: Okei, aga panite tähele, kuidas see välja toodi?

V2: Noh, nagu natuke muuseas niimoodi. Või noh, ma ei teagi. Nagu jah.

V1: Nojah, et sinna on nagu nii udupeen hotell tuleb, siis kõlab sinna ja kui eesotsas on selline tegelane nagu Neinar Seli, teada-tuntud harjumustega nagu ta on, et nagu võib-olla tõesti äkki seal võis olla midagi, aga tõesti, ega keegi seda ju ei tea.

K: Mhm, võin lasta korra seda kohta. Aga mis veel jäi niimoodi jäi meelde või tõmbas tähelepanu selle loo puhul?

V2: Noh, natukene vb oli siuke nagu ... näpuga näitamist, et nagu see koht on nii hull või niiviisi.

V1: Näidati seda pahupoolt rohkem, kui, mitte et ma saaks väita, et seal midagi väga toredat toimub (naerdakse), aga nagu seda, neid äärmuslikke olukordi seal näidati rohkem.

V2: Mhm.

K: Aga panite tähele ka, et mis seal näiteks kirjas oli selle materjali juures? ... Et kust see pärit näiteks on?

V1: Arhiiv, ehk siis nagu kunagi oli seal midagi.

K: Mhm. Oot, lasen korra uuesti seda ühte kohta.

(vaadatakse uuesti)

K: Et kuidas nagu juhatati sisse seda.

V2: Mhm, „on liikvele läinud“.

V1: Umbmäärane. Mingit fakti ei ole, vaid lihtsalt, jah, põhimõtteliselt, kujundati siuke, et äkki on. Fakti ei ole tegelikult.

K: Aga selles mõttes, et kes rääkisid kaasa selles loos, mis teile meelde jäi?

V1: Tartu linnapea, see Neinar Seli see, ma ei tea, kes ta on, „parem käsi“.

K: Mhm, aga kas võiks nagu keegi veel siin sõna sekka öelda?

V2: Võib-olla need, kes pooldavad selle, Pirogovi, siis keelu mitte ära keelamist.

K: Ja kes need oleksid siis?

V2: Parmud. (hakatakse naerma) Ei noh, mitte nii, aga ...

V1: ... võib-olla need, kes seal pargis on parasjagu.

V2: Et noh, ma arvan, et seda tahetakse niikuinii teha.

V1: Ma kardan ka, sest noh, ma kujutan ette, et ta on probleem ka, aga samas ta on nagu tore firmamärk Tartule.

V2: Või siuke, osa Tartust, jah.

K: A kes seal üldse neid probleeme välja tõi?

V2: See linnapea, linnapea, vist.

V1: Mhm.

V2: Nüüd järsku on see muutunud probleemseks kohaks. (naeravad)

V1: Kuigi tegelikult on see sama neutraalne pind. See ajastus selle hotelli ehituseks on tõesti selline, et kokkusattumus või pole päris puhas, et midagi seal toimub.

K: Aga kui te pildiliselt veel vaatasite, kas tekkis selliseid ...

V1: Nojah, ta näitas siukseid ...

V2: Aa, jajajaja, jah. See oli ka, jah.

V1: Kuidas seal politsei oli ja kuidas seal mingid vennad puu vilus magasid. Seda, kuidas seal mõned toredad tudengid päiksepaistel piknikku teevad, seda ta ei näidanud.

V2: Jah, jah.

V1: Et jah, äärmused pigem olid seal.

K: Mhm.

V2: Veidi lamp. Ei saa salata, seal on päris palju eluheidikuid, kes magavad seal põõsa all, aga jah.

K: Aga muusikaliselt jäi midagi kõrvu või ei pannud seda tähele?

V2: Mingi imelik tümakas oli.

V1: No siuke mõnus süldimuusika, et on siuke, et noh, lähme lööme klaasid kokku, et tavaliselt on siuke tõsine muusika.

K: Mhm, aga tajusite mingit muutust vahepeal nagu muusikas või oli kogu aeg siuke süldimuusika?

V2: Vahepeal oli siuke tsink-tsiki-tsing. (naerdakse)

V1: Siis kui sa tõsist tv-d tahaksid hakata ajama, siis vist päris nii ei saaks.

V2: Aa, ja kui korraks, kui Selist juttu, siis näidati fotot temast ja enne kui foto tuli, tehti sellist häält – tššša! Ma ei tea, minu arust oli see, aga see on mingi „Reporter“ oma stiil.

V1: Jaa, see on tõesti „Reporter“. „Reporter“ muusikavalik on minu arvates väga õudne, nagu tõesti.

K: Okei, aga vist ei ole siin enam midagi või tahaksite veel millelegi tähelepanu juhtida? Jäi midagi häirima selle loo puhul?

V1: Ma ei tea.

V2: Jäi lihtsalt tunne, et see uudis ütles ära, kuidas asjad niikuinii lähevad.

V1: Põhimõtteliselt küll.

V2: Nojah, lihtsurelikke see eriti ei puuduta.

V1: Jah, täpselt, linnapea siin mõtleb tähtsate inimestega ja teeb selle otsuse ära. Nii on.

K: Aga ma nüüd lõpetuseks küsikski, et mis see meedia roll on ühiskonnas, teie meelest, et me pikalt juba rääkinud sellest.

V1: No see on ikka väga suur roll tegelikult, et ...

V2: Et nojah, minu arust kõige tähtsam roll on järelvalve. Et tead, mis toimub niiviisi, et näitavad. Järelevalve on põhiline siiski.

V1: Ei noh mingitest äärmuslikest sündmustest ikka teada andmine.

V2: Mhm.

V1: ... mis tegelikult on nagu uudise põhimõte olnud läbi aegade, et näe, kusil toimub seda või teist. Eks ta muidugi maailma ja inimeste vaateväljasid ja silmaringi ikka avardab ja see on meedia ikka suur roll.

K: Keegi midagi muud ei taha enam lisada?

V1: Vist mitte.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Triin Ärm

(sünnikuupäev: 02.05.1992)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „I ja II kursuse tudengite meediapädevus eesti keele kursuse "Meedia ja mõjutamine" kontekstis“, mille juhendaja on Kadri Ugur.

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 31.05.2017